

တရားရုံး

ကျာစုယ်

JUDICIAL JOURNAL

အတွဲ (၃) ၊ အမှတ် (၁၁) ၊ မတ်လ ၊ ၂၀၂၂

တရားရေးဂျာနယ်
အတွဲ(၃) အမှတ်(၁၁)
၂၀၂၂ ခုနှစ်၊ မတ်လ

မာတိကာ

✧ မြန်မာနိုင်ငံ လွတ်လပ်ရေးရပြီးသည့်ကာလမှစ၍ ခေတ်အဆက်ဆက် တာဝန်ထမ်းဆောင် ၅
ခဲ့ကြသည့် တရားသူကြီးချုပ်များ၏ မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံများ

ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်နှင့်
တိုင်းဒေသကြီး/ ပြည်နယ်တရားလွှတ်တော်များ၏ လှုပ်ရှားမှုသတင်းမှတ်တမ်းလွှာ

✧ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်၏ လှုပ်ရှားမှုမှတ်တမ်းဓာတ်ပုံများ ၈
✧ တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာစွမ်းဆောင်ရည်မြင့်မားစေရန် တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ် ၁၈
တရားလွှတ်တော်များ၏ လှုပ်ရှားမှုမှတ်တမ်းဓာတ်ပုံများ

ကဗျာကဏ္ဍ

✧ မဟူရာအလွမ်း ဦးအုန်းခိုင်(မောင်သိက္ခာ) ၃၁
✧ လူချင်းမဆုံလို့ လမ်းကြိုပါးလိုက်တယ် ဝင်းမင်းထွန်း ၃၂

ဆောင်းပါးများ

✧ ၉ ကြိမ်မြောက် အာဆီယံတရားသူကြီးချုပ်များ ဒေါက်တာမာလာမော် ၃၃
ကောင်စီအစည်းအဝေးတက်ရောက်ခြင်း
✧ ဒုတိယမြို့နယ်တရားသူကြီးများ လုပ်ငန်းဝင်သင်တန်း ဒေါ်အေးအေးလှိုင် ၄၀
အမှတ်စဉ်(၂၉)နှင့် အွန်လိုင်းသင်ကြားမှု ဒေါက်တာခိုင်ခိုင်လေး
✧ စီရင်ထုံးများ၊ စီရင်ချက်များကို နည်းလမ်းတကျ ကြည်သိန်း(တရားရေး) ၄၇
ရည်ညွှန်းအသုံးပြုခြင်း
✧ တရားစီရင်ရေးနှင့်အုပ်ချုပ်ရေး ဝိရောဓိမဖြစ်စေရန် သိန်းကိုကို(တရားရေး) ၄၉
ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသော ကောင်းမြတ်သည့်အစဉ်အလာ
များကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းရန် လိုအပ်ခြင်း
✧ မှတ်မှတ်သားသား လမ်းညွှန်စကားများ ဒေါ်တင်နွယ်စိုး ၅၄
✧ ဥပဒေ၊ ဟန်ချက်၊ အလှတရား သက်ဇော်နိုင် ၅၆
✧ တရားရုံးများ၏အမှုစစ်ဆေးမှုစီရင်ဆုံးဖြတ်မှုများတွင်ကြန့်ကြာ ဦးဇော်ဇော် ၆၂
မှုများရှိနေခြင်းအပေါ် နားလည်၊ သိမြင်ပေးကြစေလို (တရားလွှတ်တော်ရှေ့နေ)
✧ တရားခံပြေးမှုမှ သက်သေခံပစ္စည်း စီမံခန့်ခွဲရေး ကြည်သိန်း(တရားရေး) ၆၅
✧ မြစ်တစ်စင်းဖြောင့်ဖြောင့်စီးဆင်း သက်ဇော်နိုင် ၆၉
✧ တရားခံအများ ပူးတွဲစစ်ဆေးသောအမှုတွင် ပူးတွဲတရားခံ ထွန်းမျိုးဌေး ၇၄
တစ်ဦးက စွဲချက်ကိုဝန်ခံပါက ထိုဝန်ခံသည့်တရားခံကို
စီရင်ချက်ချက်ချင်းချမှတ်နိုင်ခြင်း ရှိ၊ မရှိ

❖ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်သို့ တရားမအယူခံ လျှောက်ထားမှုများ	မောင်တိုးမြင့်(ဥပဒေ)	၇၈
❖ မရွှေ့မပြောင်းနိုင်သောပစ္စည်းကိုခွဲခြားသိသာနိုင်ရန်အဆိုလွှာတွင် ဦးကျော်ကျော်(တရားရေး) ဖော်ပြခြင်းဖြင့် မှန်မှန်နှင့်မြန်မြန် တရားစီရင်ရေးကို အထောက်အကူပြုခြင်း		၈၁
❖ အမှုသည်၏အကျိုးကာကွယ်သည့်အမိန့် ၁၇	ဦးစိုးဝင်း-တရားရေး(၁၅)	၈၆
❖ ကြာပြီဆိုတော့ မေ့လောက်ပါပြီ	တင်တင်မာ-တရားရေး(ငြိမ်း)	၉၂
❖ ချေလွှာတင်သွင်းရန်ပျက်ကွက်ခြင်း	ဦးသန်းအောင်(မြိတ်)	၉၄
❖ အမှုနှင့်သက်ဆိုင်သောစာရွက်စာတမ်းများအားလုံး	မောင်တင်မင်း(ရှေ့နေ)	၉၈
❖ တရားမမှုများတွင် တရားပြိုင်၏ပြန်လှန်တောင်းခံမှု	မောင်တိုးမြင့်(ဥပဒေ)	၁၀၃
❖ ယှဉ်ပြိုင်မှုဥပဒေနှင့် တရားစီရင်ရေးအခန်းကဏ္ဍ	ဒေါက်တာမာလာမော်	၁၀၆
❖ လူခွဲခံယူခြင်းဆိုင်ရာဥပဒေပါ မှတ်သားဖွယ်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ	ဦးကျော်ကျော်(တရားရေး)	၁၁၁
❖ အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းဥပဒေ(၅)နှစ်တာခရီး	ဒေါက်တာမင်းသိန်း	၁၁၆
❖ စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေးအရာရှိများအတွက် ကျင့်ဝတ်	ဒေါက်တာသိမ့်သိမ့်ထွေး	၁၂၅
❖ MSDP နှင့် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်၏ မူခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုအစီအစဉ်	ဦးမျိုးကျော်အောင်	၁၂၈
❖ အာဆီယံနိုင်ငံအချို့၏ မူခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုအစီအစဉ်များ	မြတ်မျိုးလတ်(တရားရေး)	၁၃၂
❖ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး၏အကြောင်းအကျိုးနှင့် သက်ဆိုင်မှုများ	ဦးကျော်စွာလင်း	၁၃၉
❖ ထိမ်းမြားမင်္ဂလာ ကျမ်းကျိန်လွှာ၊ ကတိသစ္စာပြုလွှာ ပြုလုပ်ပေးရန် အခွင့်အာဏာရှိသူ(သို့မဟုတ်) ကျမ်းသစ္စာတိုက်ခွင့်ရှိသူ	ထွန်းမျိုးဌေး	၁၄၆
❖ အားလုံးအတွက် စီဂျေအက်စ်CJS	ဝင်းမင်းထွန်း	၁၅၀

ENGLISH SECTION

❖ Service of Foreign Summons in Civil Suits	Aung Kyaw Moe	155
❖ Attending to the 22 nd online International Confrence of the Chief Justice of the World	Dr.Marlar Maw	157
❖ The First Case in My Life	U Mya Thein. B.A.,B.L.	161
❖ Cause of Action, Joinder of Causes of Action and Splitting a Cause of Action	Kyaw Kyaw (Judicial Officer)	165
❖ Face to Face Hearings to Remote Hearings: significant turning point	Shwe San	169

ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်

၁။ ဦးထွန်းထွန်းဦး	B.A(Law), LL.B	ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ်
၂။ ဦးသာဌေး	LL.B	ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်တရားသူကြီး
၃။ ဦးအောင်ဇော်သိန်း	B.A(Law), LL.B	ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်တရားသူကြီး
၄။ ဦးမျိုးတင့်	LL.B	ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်တရားသူကြီး
၅။ ဦးမျိုးမောင်	LL.B	ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်တရားသူကြီး
၆။ ဦးကြည်သိန်း	LL.B	ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်တရားသူကြီး
၇။ ဦးခင်မောင်ကြီး	LL.B	ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်တရားသူကြီး
၈။ ဦးတင်ဟုန်	LL.B	ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်တရားသူကြီး
၉။ ဒေါ်ခင်မေရီ	LL.B	ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်တရားသူကြီး

တရားရေးကျာနယ်စာတည်းအဖွဲ့

၁။ အမြဲတမ်းအတွင်းဝန်	ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ်ရုံး	ဥက္ကဋ္ဌ
၂။ ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်	ပြည်ထောင်စုတရားစီရင်ရေးကြီးကြပ်မှုရုံး	ဒုတိယ
၃။ ဒုတိယအမြဲတမ်းအတွင်းဝန်	ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ်ရုံး	အဖွဲ့ဝင်
၄။ ဒုတိယညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ် (စီမံ/ထောက်ပံ့/လေ့ကျင့်)	ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်ရုံး	အဖွဲ့ဝင်
၅။ ဒုတိယညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ် (e-Government/သတင်းပြန်ကြားရေး/သုတေသန)	ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်ရုံး	အဖွဲ့ဝင်
၆။ ဒုတိယညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်(တရားစီရင်ရေး)	ပြည်ထောင်စုတရားစီရင်ရေးကြီးကြပ်မှုရုံး	အဖွဲ့ဝင်
၇။ ဒုတိယညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်(လုပ်ထုံး/စစ်ဆေးရေး)	ပြည်ထောင်စုတရားစီရင်ရေးကြီးကြပ်မှုရုံး	အဖွဲ့ဝင်
၈။ လက်ထောက်အတွင်းဝန်	ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ်ရုံး	အဖွဲ့ဝင်
၉။ ညွှန်ကြားရေးမှူး၊ စီမံရေးရာဌာန	ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်ရုံး	အဖွဲ့ဝင်
၁၀။ ညွှန်ကြားရေးမှူး၊ ဘတ်ဂျက်နှင့်ထောက်ပံ့ဌာန	ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်ရုံး	အဖွဲ့ဝင်
၁၁။ ညွှန်ကြားရေးမှူး၊ လေ့ကျင့်ဌာန	ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်ရုံး	အဖွဲ့ဝင်
၁၂။ ညွှန်ကြားရေးမှူး၊ e-Government ဌာန	ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်ရုံး	အဖွဲ့ဝင်
၁၃။ ညွှန်ကြားရေးမှူး၊ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဆက်ဆံရေးနှင့် သုတေသနဌာန	ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်ရုံး	အဖွဲ့ဝင်
၁၄။ ညွှန်ကြားရေးမှူး၊ သတင်းပြန်ကြားရေးနှင့် ပြည်သူ့ဆက်ဆံရေးဌာန	ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်ရုံး	အဖွဲ့ဝင်
၁၅။ ညွှန်ကြားရေးမှူး၊ ပြစ်မှုတရားစီရင်ရေးဌာန	ပြည်ထောင်စုတရားစီရင်ရေးကြီးကြပ်မှုရုံး	အဖွဲ့ဝင်
၁၆။ ညွှန်ကြားရေးမှူး၊ တရားမတရားစီရင်ရေးဌာန	ပြည်ထောင်စုတရားစီရင်ရေးကြီးကြပ်မှုရုံး	အဖွဲ့ဝင်
၁၇။ ညွှန်ကြားရေးမှူး၊ စာချွန်တော်ဌာန	ပြည်ထောင်စုတရားစီရင်ရေးကြီးကြပ်မှုရုံး	အဖွဲ့ဝင်
၁၈။ ညွှန်ကြားရေးမှူး၊ ရှေ့နေရှေ့ရပ်နှင့်စစ်ဆေးရေးဌာန	ပြည်ထောင်စုတရားစီရင်ရေးကြီးကြပ်မှုရုံး	အဖွဲ့ဝင်
၁၉။ ညွှန်ကြားရေးမှူး၊ ဥပဒေလုပ်ထုံးလုပ်နည်းဌာန	ပြည်ထောင်စုတရားစီရင်ရေးကြီးကြပ်မှုရုံး	အတွင်းရေးမှူး

မြန်မာနိုင်ငံလွတ်လပ်ရေးရပြီးသည့်ကာလမှစ၍
ခေတ်အဆက်ဆက် တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့သည့်
တရားသူကြီးချုပ်များ

အဂ္ဂမဟာသရေစည်သူနှင့်
အဂ္ဂမဟာသီရိသုဓမ္မ "ဆာဘဦး"
တရားလွှတ်တော်ချုပ် တရားဝန်ကြီးချုပ်
(၄-၁-၁၉၄၈) မှ (၁၂-၃-၁၉၅၂)

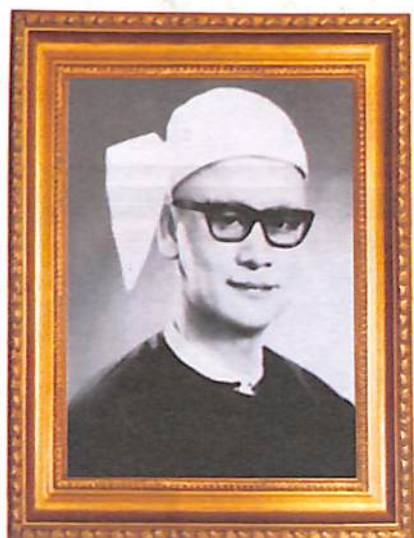
သတိုးသီရိသုဓမ္မ
"ဦးသိမ်းမောင်"
တရားလွှတ်တော်ချုပ် တရားဝန်ကြီးချုပ်
(၂၂-၃-၁၉၅၂) မှ (၁၇-၇-၁၉၅၇)

အဂ္ဂမဟာသရေစည်သူ "ဦးမြင့်သိန်း"
နိုင်ငံတော်တရားဝန်ကြီးချုပ်
(၁၇-၇-၁၉၅၇) မှ (၁-၃-၁၉၆၂)

"ဦးဘိုကြီး"
တရားရုံးချုပ် တရားသူကြီးချုပ်
(၃၀-၃-၁၉၆၂) မှ (၁-၃-၁၉၆၅)

“ဒေါက်တာမောင်မောင်”
တရားရုံးချုပ် တရားသူကြီးချုပ်
(၇-၆-၁၉၆၅) မှ (၁၂-၇-၁၉၇၂)

“ဦးလှသင်း”
နိုင်ငံတော်တရားသူကြီးချုပ်
(၁၂-၇-၁၉၇၂) မှ (၂-၃-၁၉၇၄)

“သူရဦးအောင်ဖေ”
ပြည်သူ့တရားသူကြီးအဖွဲ့ဥက္ကဋ္ဌ
(၃-၃-၁၉၇၄) မှ (၈-၁၁-၁၉၈၁)

“ဦးမောင်မောင်ကျော်ဝင်း”
ပြည်သူ့တရားကြီးအဖွဲ့ဥက္ကဋ္ဌ
(၉-၁၁-၁၉၈၁) မှ (၁၉-၇-၁၉၈၂)

“ဦးတင်အောင်ဟိန်း”
ပြည်သူ့တရားသူကြီးအဖွဲ့ဥက္ကဋ္ဌ
(၁၁-၁၀-၁၉၈၂) မှ (၁၈-၉-၁၉၈၈)

သရေစည်သူ “ဦးအောင်တိုး”
တရားရုံးချုပ် တရားသူကြီးချုပ်
(၂၇-၉-၁၉၈၈) မှ (၃၀-၃-၂၀၁၁)

ဝဏ္ဏကျော်ထင် “ဦးထွန်းထွန်းဦး”
ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ်၊ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်
(၃၀-၃-၂၀၁၁) မှ (ယနေ့ထိ)

ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်၏လှုပ်ရှားမှု
သတင်းမှတ်တမ်းလွှာ

၃၀-၉-၂၀၂၁ ရက်နေ့ ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ် ဦးထွန်းထွန်းဦး
“(၁၁) ကြိမ်မြောက် အာရှ-ပစိဖိတ်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာဥပဒေဖိုရမ်” သို့ တက်ရောက်သည့်
မှတ်တမ်းတတ်ပုံ

၃-၉-၂၀၂၁ ရက်နေ့ ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ် ဦးထွန်းထွန်းဦးအား
ပြည်ထောင်စုဥပဒေဆိုင်ရာအထောက်အကူပေးရေးဥက္ကဋ္ဌနှင့် အဖွဲ့က
လာရောက်ဂရုပြုတွေ့ဆုံသည့် မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

၁၆-၁၁-၂၀၂၁ ရက်နေ့ ပဉ္စမနှစ်တရားစီရင်ရေးမဟာဗျူဟာလုပ်ငန်းအစီအစဉ်ရေးဆွဲရေး
လုပ်ငန်းညှိနှိုင်းအစည်းအဝေးတွင် ကော်မတီဥက္ကဋ္ဌ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်တရားသူကြီး
ဦးမျိုးတင့်က အဖွင့်အမှာစကားပြောကြားသည့် မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

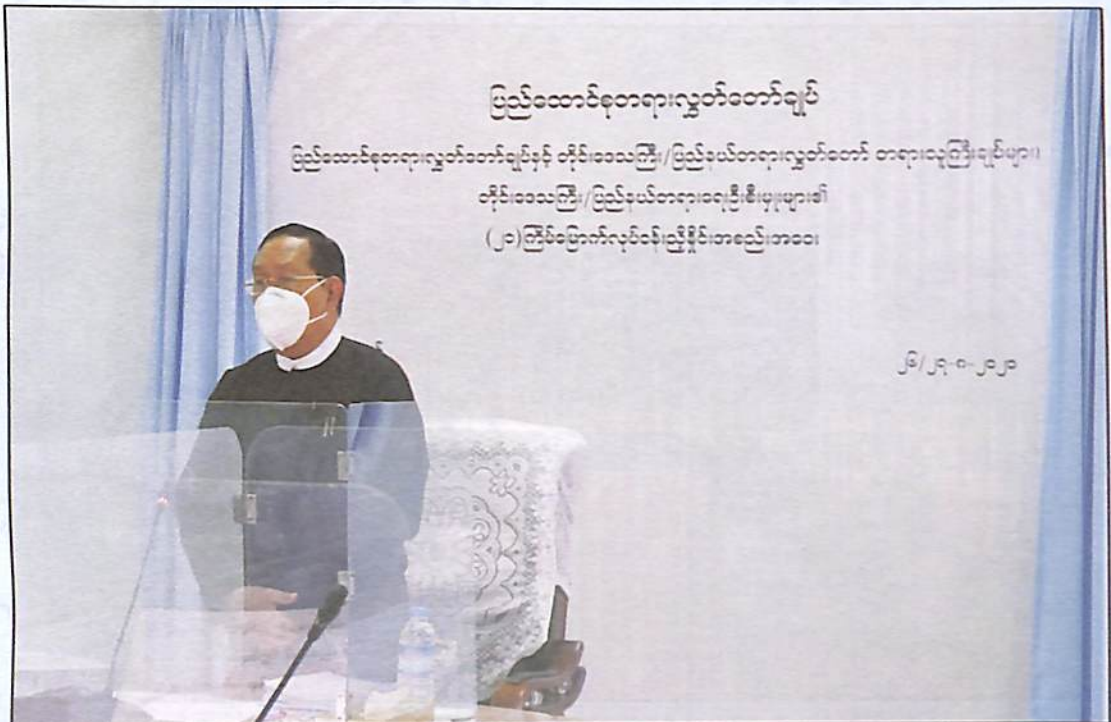
၁၇-၂-၂၀၂၁ ရက်နေ့မှ ၁၉-၂-၂၀၂၁ ရက်နေ့အထိ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်တရားလွှတ်တော်များ၊ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရတိုင်း/ဒေသတရားရုံးများ၊ ခရိုင်တရားရုံးများ၏ အကြိမ် (၂၀) မြောက် လုပ်ငန်းညှိနှိုင်းအစည်းအဝေးကျင်းပသည့် မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံများ

၂၂-၆-၂၀၂၁ ရက်နေ့ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်၏
၂၀၂၁ ခုနှစ် ဇွန်လတွင် ပြုစုထားသော မြေပုံကို ကျင်းပသည့် မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

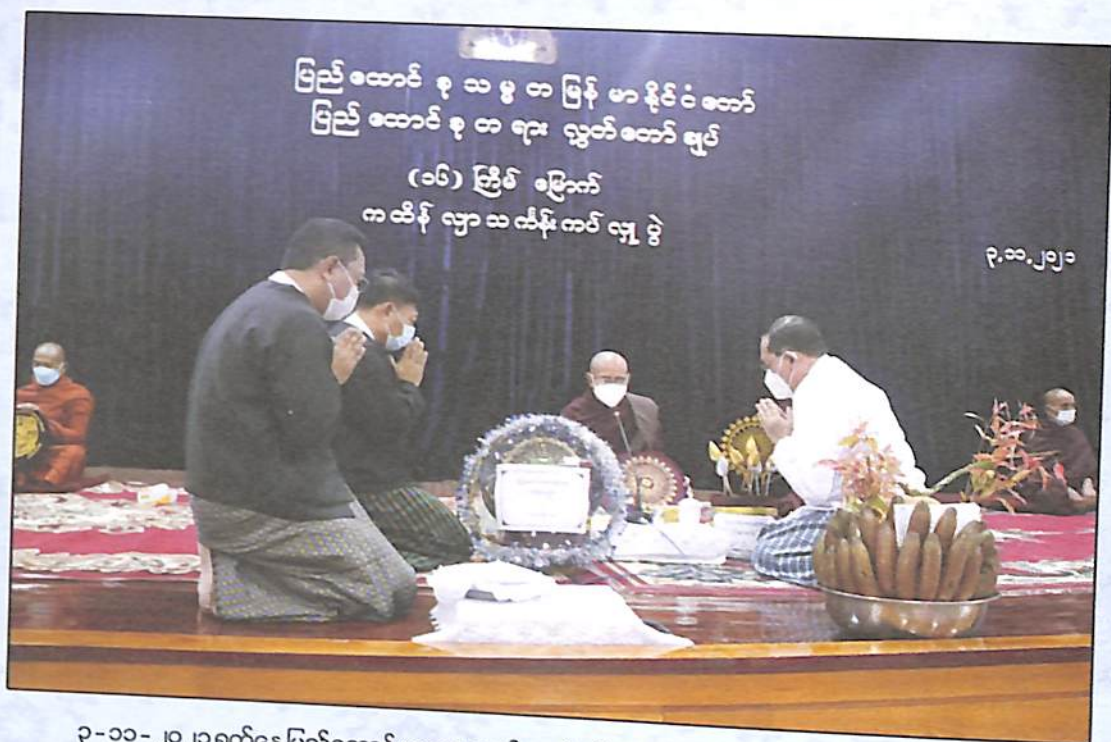
၉-၇-၂၀၂၁ ရက်နေ့ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်၏
၂၀၂၁-၂၀၂၂ ပညာသင်နှစ်အတွက် ပညာသင်စရိတ်ထောက်ပံ့ကြေးပေးအပ်သည့် မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

၂၆-၈-၂၀၂၁ ရက်နေ့မှ ၂၇-၈-၂၀၂၁ ရက်နေ့အထိ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်နှင့်
တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်တရားလွှတ်တော်များ၏
(၂၁) ကြိမ်မြောက် လုပ်ငန်းညှိနှိုင်းအစည်းအဝေးကျင်းပသည့် မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံများ

၁၂-၁၀-၂၀၂၁ ရက်နေ့ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်မိသားစုဝင်များ၏ သီတင်းကျွတ်ကာလ
ဂါရဝပြု ကန်တော့ပွဲအခမ်းအနားကျင်းပသည့် မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

၃-၁၁-၂၀၂၁ ရက်နေ့ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်က (၁၆) ကြိမ်မြောက် ကထိန်လျာသက်နိုး
ဆက်ကပ်လှူဒါန်းသည့် မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

၂၀၂၁ ခုနှစ် တရားသူကြီးများနှင့် တရားရေးအရာရှိများအတွက် စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေးအရာရှိသင်တန်းများအား ပြည်ထောင်စုတရားစီရင်ရေးကြီးကြပ်မှုရုံးက ကြီးမှူး၍ အွန်လိုင်းဖြင့် ပို့ချနေသည့် မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

၂၀၂၁ ခုနှစ် တရားသူကြီးများနှင့် တရားရေးအရာရှိများအတွက် စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေးအရာရှိသင်တန်းအား တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်အသီးသီးမှ တရားသူကြီးများနှင့် တရားရေးအရာရှိများက အွန်လိုင်းဖြင့် တက်ရောက်နေသည့် မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

၂-၁၂-၂၀၂၁ ရက်နေ့ ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ် ဦးထွန်းထွန်းဦး
မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီး၊ ရမည်းသင်းအကျဉ်းထောင်အား ကြည့်ရှုစစ်ဆေးသည့်
မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံများ

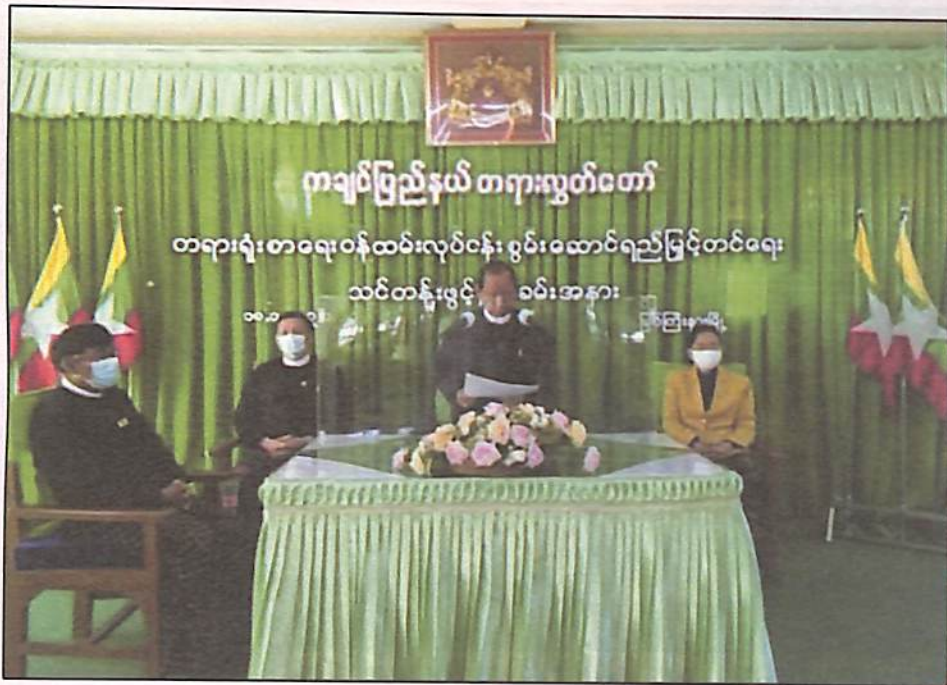

၉-၁၂-၂၀၂၁ ရက်နေ့ ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ် ဦးထွန်းထွန်းဦး အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အဂတိလိုက်စားမှုတိုက်ဖျက်ရေးနေ့အထိမ်းအမှတ် အခမ်းအနားသို့ တက်ရောက်၍ အမှာစကားပြောကြားသည့် မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

၂၀-၁၂-၂၀၂၁ ရက်နေ့ ပဉ္စမအကြိမ် VIDEO CONFERENCING စနစ်ဖြင့် တရားလွှတ်တော်ရှေ့နေအသိအမှတ်ပြုလက်မှတ် ပေးအပ်သည့်အခမ်းအနား ကျင်းပသည့် မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

တရားစီရင်ရေးစွမ်းဆောင်ရည် မြင့်မားစေရန်
တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်တရားလွှတ်တော်များ၏
ဆောင်ရွက်ချက်များ

၁၈-၁၂-၂၀၂၁ ရက်နေ့ ကချင်ပြည်နယ်တရားလွှတ်တော်က ကြီးမှူးဖွင့်လှစ်သည့် တရားရုံးစာရေးဝန်ထမ်းလုပ်ငန်းစွမ်းဆောင်ရည်မြှင့်တင်ရေးသင်တန်းဖွင့်ပွဲအခမ်းအနားတွင် ပြည်နယ်တရားသူကြီးချုပ် ဦးတူးဂျာက အဖွင့်အမှာစကားပြောကြားသည့် မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

၁၈-၁၂-၂၀၂၁ ရက်နေ့ ကချင်ပြည်နယ်တရားလွှတ်တော်က ကြီးမှူးဖွင့်လှစ်သည့် တရားရုံးစာရေးဝန်ထမ်းလုပ်ငန်းစွမ်းဆောင်ရည်မြှင့်တင်ရေးသင်တန်းဖွင့်ပွဲအခမ်းအနားတွင် ပြည်နယ်တရားသူကြီးချုပ်၊ ပြည်နယ်တရားလွှတ်တော်တရားသူကြီးများ၊ ပြည်နယ်တရားရေးဦးစီးမှူး၊ သင်တန်းဆရာများနှင့် သင်တန်းသား/သူများ၏ စုပေါင်းမှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

၁၃-၁၂-၂၀၂၁ ရက်နေ့ ကရင်ပြည်နယ်တရားလွှတ်တော်က ကြီးမှူးဖွင့်လှစ်သည့် တရားရုံးဝန်ထမ်းများ ရုံးလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ အရည်အသွေးမြှင့်သင်တန်း အမှတ်စဉ် (၂/၂၀၂၁) ဖွင့်ပွဲအခမ်းအနားတွင် ပြည်နယ်တရားလွှတ်တော်တရားသူကြီးချုပ် ဦးသိန်းကိုကိုက အဖွင့်အမှာစကားပြောကြားသည့် မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

၁၇-၁၂-၂၀၂၁ ရက်နေ့ ကရင်ပြည်နယ်တရားလွှတ်တော်က ကြီးမှူးဖွင့်လှစ်သည့် တရားရုံးဝန်ထမ်းများ ရုံးလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ အရည်အသွေးမြှင့်သင်တန်း အမှတ်စဉ် (၂/၂၀၂၁) သင်တန်းဆင်းပွဲအခမ်းအနား ကျင်းပသည့် မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

၂၂-၃-၂၀၂၁ ရက်နေ့ စစ်ကိုင်းတိုင်းဒေသကြီးတရားလွှတ်တော်တွင် စစ်ကိုင်းတိုင်းဒေသကြီးအတွင်းရှိ အကျဉ်းထောင်အသီးသီး၌ သီးသန့်တရားရုံးများဖြင့် အမှုများ စစ်ဆေးနိုင်ရန် ညှိနှိုင်းအစည်းအဝေးကျင်းပသည့် မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

၂၉-၄-၂၀၂၁ ရက်နေ့ စစ်ကိုင်းတိုင်းဒေသကြီးတရားလွှတ်တော်တွင် တရားစီရင်ရေးလုပ်ငန်းများ ပုံမှန်အတိုင်း ပြန်လည်ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် ညှိနှိုင်းအစည်းအဝေးကျင်းပသည့် မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

၆-၁၀-၂၀၂၁ ရက်နေ့ တနင်္သာရီတိုင်းဒေသကြီးတရားလွှတ်တော်က ကြီးမှူးဖွင့်လှစ်သည့်
စာရေးဝန်ထမ်းများလုပ်ငန်းစွမ်းဆောင်ရည်မြှင့်တင်ခြင်းသင်တန်း (၁/၂၀၂၁) ဖွင့်ပွဲအခမ်းအနားတွင်
တိုင်းဒေသကြီးတရားသူကြီးချုပ် ဒေါ်ဂိုက်ဂိုက်အေးက အဖွင့်အမှာစကားပြောကြားသည့် မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

၁၆-၁၀-၂၀၂၁ ရက်နေ့ တနင်္သာရီတိုင်းဒေသကြီးတရားလွှတ်တော်က ကြီးမှူးဖွင့်လှစ်သည့်
စာရေးဝန်ထမ်းများလုပ်ငန်းစွမ်းဆောင်ရည်မြှင့်တင်ခြင်းသင်တန်း (၁/၂၀၂၁)
သင်တန်းဆင်းပွဲအခမ်းအနား မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

(၁၇-၁၂-၂၀၂၁) ရက်နေ့မှ (၃၀-၁၂-၂၀၂၁) ရက်နေ့အထိ ပဲခူးတိုင်းဒေသကြီးတရားလွှတ်တော်က
ကြီးမှူးဖွင့်လှစ်သည့် ကွန်ပျူတာနည်းပညာအခြေခံသင်တန်း အမှတ်စဉ် (၁/၂၀၂၁) တွင်
သင်တန်းပို့ချနေသည့် မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

(၁၇-၁၂-၂၀၂၁) ရက်နေ့မှ (၃၀-၁၂-၂၀၂၁) ရက်နေ့အထိ ပဲခူးတိုင်းဒေသကြီးတရားလွှတ်တော်က
ကြီးမှူးဖွင့်လှစ်သည့် ကွန်ပျူတာနည်းပညာအခြေခံသင်တန်း အမှတ်စဉ် (၁/၂၀၂၁) ၏
သင်တန်းဆင်းပွဲ မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

(၂၂-၅-၂၀၂၁) ရက်နေ့မှ (၂၃-၅-၂၀၂၁) ရက်နေ့အထိ မကွေးတိုင်းဒေသကြီးတရားလွှတ်တော်က ကြီးမှူးဖွင့်လှစ်သည့် တရားရုံးအသုံးပြုသူများအတွက် ဝန်ဆောင်မှုဆိုင်ရာ ဆင့်ပွားသင်တန်း မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

(၁၂-၆-၂၀၂၁) ရက်နေ့မှ (၁၃-၆-၂၀၂၁) ရက်နေ့အထိ မကွေးတိုင်းဒေသကြီးတရားလွှတ်တော်က ကြီးမှူးဖွင့်လှစ်သည့် သတင်းမီဒီယာဆက်ဆံရေးဆင့်ပွားသင်တန်း မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

၂၂-၁-၂၀၂၂ ရက်နေ့၊ မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီးတရားလွှတ်တော်အဆောက်အဦးသစ် ဖွင့်ပွဲအခမ်းအနား မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီးတရားလွှတ်တော်အဆောက်အဦးသစ် ဖွင့်ပွဲအခမ်းအနားသို့ တက်ရောက်လာသူများ မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

၅-၆-၂၀၂၁ ရက်နေ့ မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီးတရားလွှတ်တော်က ကြီးမှူး၍
ပြင်ဦးလွင်ခရိုင်အတွင်းရှိ မြို့နယ်တရားရုံးများအား
တရားရုံးစစ်တမ်းများကောက်ယူခြင်းသင်တန်းဖွင့်လှစ်ပို့ချသည့် မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

၁၉၊ ၂၀၊ ၂၆၊ ၂၇-၆-၂၀၂၁ ရက်နေ့များတွင် မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီးတရားလွှတ်တော်က ကြီးမှူး၍
မန္တလေးခရိုင်တရားရုံးနှင့် ခရိုင်အတွင်းရှိ မြို့နယ်တရားရုံး (၇)ရုံးမှ ဝန်ထမ်းများအား တရားရုံးဝန်ထမ်းများ
စွမ်းဆောင်ရည်မြှင့်သင်တန်းအမှတ်စဉ် ၁/၂၀၂၁ ဖွင့်လှစ်ပို့ချသည့် မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

၂၂-၅-၂၀၂၁ရက်နေ့မှ ၂၃-၅-၂၀၂၁ရက်နေ့ထိ မွန်ပြည်နယ်တရားလွှတ်တော်က ကြီးမှူးဖွင့်လှစ်သည့် ကွန်ပျူတာမွမ်းမံသင်တန်းတွင် ပြည်နယ်တရားသူကြီးချုပ် ဦးညီညီစိုးက အမှာစကား ပြောကြားသည့် မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

၂၂-၅-၂၀၂၁ရက်နေ့မှ ၂၃-၅-၂၀၂၁ရက်နေ့ထိ မွန်ပြည်နယ်တရားလွှတ်တော်က ကြီးမှူး၍ ကွန်ပျူတာမွမ်းမံသင်တန်း ဖွင့်လှစ်ပို့ချနေသည့် မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

၈-၅-၂၀၂၁ရက်နေ့မှ ၉-၅-၂၀၂၁ရက်နေ့အထိ ရခိုင်ပြည်နယ်တရားလွှတ်တော်က ကြီးမှူး၍ စာရေးဝန်ထမ်းများ အရည်အချင်းမြှင့်တင်ရေး ရုံးတွင်းရက်တိုသင်တန်း ဖွင့်လှစ်ကျင်းပသည့် မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

၁၁-၆-၂၀၂၁ရက်နေ့ ရခိုင်ပြည်နယ်တရားလွှတ်တော်က ကြီးမှူးဖွင့်လှစ်သည့် စာရေးဝန်ထမ်းများ အရည်အချင်းမြှင့်တင်ရေး ငွေစာရင်းဆိုင်ရာသင်တန်း ဖွင့်ပွဲအခမ်းအနားတွင် ပြည်နယ်တရားသူကြီးချုပ်က အဖွင့်အမှာစကားပြောကြားသည့် မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

၂၉-၆-၂၀၂၁ ရက်နေ့ ရန်ကုန်တိုင်းဒေသကြီး၊ သယံဇာတနှင့်သတ္တုတူးဖော်ရေးဝန်ကြီးဌာန၊ သယံဇာတနှင့်သတ္တုတူးဖော်ရေးဝန်ကြီးရုံးသစ်အဆောက်အအုံ ဖွင့်ပွဲအခမ်းအနားကျင်းပသည့် မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

၃-၉-၂၀၂၁ ရက်နေ့ ရန်ကုန်တိုင်းဒေသကြီးတရားလွှတ်တော်တွင်ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်၏ (၂၁)ကြိမ်မြောက် လုပ်ငန်းညှိနှိုင်းအစည်းအဝေးမှာကြားချက်များအပေါ် ထပ်ဆင့်ရှင်းလင်းမှာကြားသည့် အခမ်းအနား ကျင်းပသည့် မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

၅-၆-၂၀၂၁ ရက်နေ့ ဧရာဝတီတိုင်းဒေသကြီး၊ ပုသိမ်ခရိုင်တရားရုံးတွင် နိုင်ငံတစ်ဝန်းမှခင်းစီမံခန့်ခွဲမှု အစီအစဉ်သင်တန်းကျင်းပသည့် မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

၂၉-၁၂-၂၀၂၁ ရက်နေ့ ဧရာဝတီတိုင်းဒေသကြီး တရားလွှတ်တော်ကြီးမှူး၏ အမှုထမ်းသစ်များ၏ လုပ်ငန်းဝင်သင်တန်း ဖွင့်လှစ်ခြင်း အခမ်းအနားကျင်းပသည့် မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

မဟူရာအလွမ်း

- * အဲသည်နေ့က
ပန်းဆိုးတန်းလမ်းမကြီးက မဟူရာရောင်
ကုက္ကိုရွက်တွေ ကြွေအကျ
ပန်းအလှလေးများမဟာ
မဟူရာရောင်ဆင်မြန်းတဲ့ လန်းဆန်းတဲ့မျက်နှာများစွာ
အနာဂတ်ကိုတမ်းမက် မျှော်လင့်ချက်တွေလက်လက်ဝေလို့
Gate ဖက်ကိုကျော် အုတ်ရိုးနီနန်းတော်ကြီးထဲ
ခပ်ရဲရဲဝင်ခဲ့ကြ တ.ရ.ဝ ဘဝရဲ့ ပထမဦးဆုံးနေ့။
- * မောင်မထမ်းပေမယ့် တောင်တန်းကိုလည်းကျော်ခဲ့တယ်
မေမတွဲပေမယ့် ရေလမ်းမှာ ဝဲလည်ခဲ့တယ်
အနယ်နယ်အရပ်ရပ် ဦးလည်မသုံပတ်လို့
ပျော်တတ်တဲ့ဝန်ထမ်းဘဝ အစစတာဝန်ကျေခဲ့။
- * ဌာနကိုထိရင် မချီအောင်နာ
တရားရေးဆိုတာ ဓားမသွေးဘဲထက်
ဘယ်အရောင်မှ စွက်မရတဲ့ တကယ့်အနက်ရောင်ကွ
တဖွဖွဟစ်ကြွေး မဟူရာသွေးတွေရဲခဲ့
ဝန်ထမ်းဘဝ နှုတ်ဆက်တဲ့အထိပေါ့။
- * ဒီလိုနဲ့
သဲအိမ်လိုပြိုကျ ရောရဲ့ ဓမ္မစခန်း
ကာလတွေဖြတ်သန်းလို့
နေညိုချိန်ဆည်းဆာလမ်းမှာ
တစ်လှမ်းချင်း တုတ်ထောက်
ပင်စင်ဘဏ် မုခ်ပေါက်အသွား
ဝေသီသီမျက်လုံးများနဲ့
ပန်းဆိုးတန်းနားက ရုံးကြီး ပြန်ပြီးလှည့်ကြည့်
လွမ်းမိတယ် မဟူရာ။ ။
(LPR ပြည့်တဲ့ ၂ နှစ်မြောက်မှာ အားလုံးကို သတိတရဖွင့်)
ဦးအုန်းခိုင်(မောင်သိက္ခာ)

လူချင်းမဆုံလို့ လမ်းကြုံပြီးလိုက်တယ်

- * သူငယ်ချင်းရေ
လမ်းဆိုတိုင်း မလျှောက်တတ်သူတွေအတွက်
လမ်းတွေက မဖြားယောင်းနိုင်ပါဘူးကွာ
ယုံကြည်ရာလမ်း နဲ့ ကိုယ်မဖောက်တဲ့လမ်း
မင်း ဘယ်လမ်းလဲ သူငယ်ချင်း
ငါတို့မှာလည်း
လမ်းချင်းတူရင်တောင် လူချင်းမဆုံဖြစ်တော့
လူချင်းဆုံဖို့ လမ်းချင်းမတူမှဖြစ်မှာလားကွာ။
- * သူငယ်ချင်းရေ
လမ်းတွေမှာနာမည်တွေနဲ့ဆိုတော့
ဘယ်သူက ဘယ်သူ့ကိုရွေးလို့
လမ်းတွေက လူတွေဖြစ်ပြီး
လူတွေက လမ်းတွေဖြစ်သွားရတာလဲ
ငါတို့မှာလည်း
ခေါင်မလုံ အိမ်အစုတ်လေးထဲမှာ
ကြယ်တွေကြွေတိုင်း မျက်ရည်ဝိုင်းရလွန်းလို့
ဖောက်ပြန်နေတဲ့ ရာသီဥတုထဲ
ပျံ့ဝဲနိုင်ဖို့ပဲ ကြိုးစားနေတာပါကွာ။
- * သူငယ်ချင်းရေ
လမ်းချင်းဆုံတိုင်း လူချင်းမတူတာသိမှတော့
လူချင်းမတူလည်း လမ်းချင်းဆုံနေသူတွေနဲ့
ပျော်အောင်နေကြတာပေါ့
လမ်းတွေလျှောက်ရင်း လမ်းတွေမပျောက်ပါစေနဲ့ကွာ
ကိုယ့်အရိပ်ထဲ ကိုယ်ပြန်မနားနိုင်တာနဲ့
ကိုယ့်အမြီးကိုယ် ပြန်မမြို့သင့်ဘူး မဟုတ်လား
အခုထိတော့
ကိုယ်ချင်းစာတရားဆိုတာ
ကောလာဟလပါပဲကွာ။ ။

“(၉) ကြိမ်မြောက် အာဆီယံတရားသူကြီးချုပ်များကောင်စီ အစည်းအဝေး” တက်ရောက်ခြင်း

ဒေါက်တာမာလာမော်^၁

နိဒါန်း

၁။ အာဆီယံနိုင်ငံများမှ တရားသူကြီးချုပ်များဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားရှိသည့် အာဆီယံ တရားသူကြီးချုပ်များ ကောင်စီအစည်းအဝေးကို နှစ်စဉ်လိုလို အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတစ်ခုခုတွင် အိမ်ရှင်အဖြစ် လက်ခံကျင်းပခဲ့သည်မှာ ဆယ်စုနှစ်တစ်ခုနီးပါးရှိပြီဖြစ်သည်။ ယခုနှစ်တွင်လည်း အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံ၊ တရားရုံးချုပ်မှ ကြီးမှူး၍ ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလ ၇ ရက်နေ့ (အင်ဒိုနီးရှားစံတော်ချိန် နံနက် ၀၈၃၀ နာရီ) (မြန်မာစံတော်ချိန် နံနက် ၀၈:၀၀) နာရီတွင် အွန်လိုင်းဖြင့် ကျင်းပပြုလုပ်ခဲ့သည့် (၉) ကြိမ်မြောက် အာဆီယံတရားသူကြီးချုပ်များ ကောင်စီ အစည်းအဝေး (9th Council of ASEAN Chief Justices' Meeting - CACJ) သို့ ပြည်ထောင်စု တရားသူကြီးချုပ် ဦးထွန်းထွန်းဦး ဦးဆောင်ပြီး အဖွဲ့ဝင်များအဖြစ် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ် တရားသူကြီးများဖြစ်ကြသည့် ဦးမျိုးမောင်၊ ဦးကြည်သိန်း၊ ဦးခင်မောင်ကြီး၊ ဦးတင်ဟုန်နှင့် ဒေါ်ခင်မေရီတို့ ပါဝင်တက်ရောက်ခဲ့ပါသည်။

၂။ အဆိုပါအစည်းအဝေးသို့ အာဆီယံတရားသူကြီးချုပ်များကောင်စီအတွက် ဖွဲ့စည်းထားသည့် လုပ်ငန်း ဆိုင်ရာအဖွဲ့များတွင် သက်ဆိုင်ရာကိုယ်စားလှယ်များအဖြစ် ပါဝင်ဆောင်ရွက်နေကြသည့် ပြည်ထောင်စု တရားလွှတ်တော်ချုပ်မှ လုပ်ငန်းအဖွဲ့ဝင်များဖြစ်ကြသည့် အာဆီယံတရားသူကြီးချုပ်များကောင်စီ၏ အနာဂတ် လုပ်ငန်းရပ်များအတွက် လေ့လာရေးအဖွဲ့ (Study Group on Future Work of CACJ) ၏ ကိုယ်စားလှယ် ဖြစ်သူ ပြည်ထောင်စုတရားစီရင်ရေး ကြီးကြပ်မှုရုံး၊ ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ် ဒေါ်တင်နွယ်စိုး၊ အာဆီယံတရားရေး သတင်းအချက်အလက် ပေါ်တယ်လုပ်ငန်းအဖွဲ့ (ASEAN Judiciaries Portal) နှင့် မှုခင်းစီမံခန့်ခွဲမှု နည်းလမ်း များနှင့် တရားရုံးဆိုင်ရာ နည်းပညာအသုံးပြုမှုလုပ်ငန်းအဖွဲ့ (Case Management and Court Technology) ၏ ကိုယ်စားလှယ်ဖြစ်သူ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်ရုံး၊ ဒုတိယညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ် (စီမံ/ ထောက်ပံ့/ လေ့ကျင့်) ဦးဇော်မင်းအောင်၊ အာဆီယံဒေသတွင်း တရားမမှုခင်း ဆင့်စာဆင့်ဆိုမှုလွယ်ကူစေရေးလုပ်ငန်းအဖွဲ့ (Facilitating Service of Civil Processes within ASEAN) ၏ ကိုယ်စားလှယ်ဖြစ်သူ ပြည်ထောင်စု တရားလွှတ်တော်ချုပ်ရုံး၊ ဒုတိယညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ် (eGov/ သတင်း/ သုတေသန) ဦးအောင်ကျော်မိုး၊ တရား စီရင်ရေးဆိုင်ရာလေ့ကျင့်ခြင်းနှင့် သင်ကြားပေးခြင်း လုပ်ငန်းအဖွဲ့ (Judicial Education and Training)၏ ကိုယ်စားလှယ်ဖြစ်သူ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်ရုံး၊ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဆက်ဆံရေးနှင့် သုတေသန ဌာန ညွှန်ကြားရေးမှူး ဒေါ်မာလာမော်၊ နိုင်ငံခြားကျော် ဖြစ်ပွားသည့် မိသားစုမှုခင်းဆိုင်ရာ ကလေးသူငယ် အငြင်းပွားမှုများ ဖြေရှင်းရေး လုပ်ငန်းအဖွဲ့ (Cross-Border Disputes Involving Children) နှင့် အာဆီယံ နှင့် အခြားမိတ်ဖက်နိုင်ငံများ တွေ့ဆုံဆွေးနွေးမှုပြုခြင်းလုပ်ငန်းအဖွဲ့ (ASEAN + Meetings)တို့၏ ကိုယ်စားလှယ်ဖြစ်သူ ပြည်ထောင်စုတရားစီရင်ရေးကြီးကြပ်မှုရုံး၊ ဥပဒေလုပ်ထုံးလုပ်နည်းဌာန၊ ဒုတိယညွှန်ကြား ရေးမှူး ဒေါ်သိမ့်သိမ့်ထွေးတို့လည်း လုပ်ငန်းအဖွဲ့ကိုယ်စားလှယ်များအဖြစ် ပါဝင်တက်ရောက်ခဲ့ပါသည်။

တက်ရောက်သည့် ရည်ရွယ်ချက်

၃။ အာဆီယံတရားသူကြီးချုပ်များကောင်စီ အစည်းအဝေးသည် အာဆီယံ တရားစီရင်ရေးပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်မှု ပိုမိုခိုင်မာစေရေးအတွက် ၂၀၁၃ ခုနှစ်မှစတင်၍ အာဆီယံနိုင်ငံများတွင် နှစ်စဉ်ကျင်းပသည့် အာဆီယံတရားစီရင်ရေးအကြီးအကဲများ၏ အစည်းအဝေးဖြစ်ပြီး၊ အဆိုပါအစည်းအဝေးကို အာဆီယံ

၁။ ညွှန်ကြားရေးမှူး၊ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာဆက်ဆံရေးနှင့်သုတေသနဌာနပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်ရုံး

နိုင်ငံများ၏ တရားစီရင်ရေးစနစ်များတွင် ကြုံတွေ့နေရသော အဓိကစိန်ခေါ်မှုများအား မည်သို့ဖြေရှင်းကြမည်ကို ညှိနှိုင်းဖလှယ်ရန်၊ တစ်နိုင်ငံ၏တရားစီရင်ရေးစနစ်ကို အခြားတစ်နိုင်ငံက သိရှိနားလည်ကြခြင်းဖြင့် အပြန်အလှန်လေးစားရန်၊ အာဆီယံနိုင်ငံများ၏ တရားစီရင်ရေးစနစ်များကို တစ်နိုင်ငံချင်းအနေဖြင့်လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံများစုပေါင်း၍လည်းကောင်း ခိုင်မာလာစေရေး ဆောင်ရွက်ကြရန် စသည့် ရည်ရွယ်ချက်များဖြင့် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတစ်ခုခုတွင် နှစ်စဉ်ကျင်းပကြပါသည်။ ပထမအကြိမ်အစည်းအဝေးမှစ၍ ယခုနှစ် (၉) ကြိမ်မြောက် တိုင်အောင် နှစ်စဉ်ကျင်းပခဲ့သည့် အာဆီယံတရားသူကြီးချုပ်များကောင်စီအစည်းအဝေးသို့ ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ်ဦးဆောင်သည့် ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့က စဉ်ဆက်မပြတ်တက်ရောက်၍ ဒေသတွင်းတရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးလုပ်ငန်းများတွင် ပါဝင်ဆွေးနွေးကြပါသည်။

(၉) ကြိမ်မြောက် အာဆီယံတရားသူကြီးချုပ်များကောင်စီ အစည်းအဝေး တက်ရောက်ခြင်း

၄။ (၉) ကြိမ်မြောက် အာဆီယံတရားသူကြီးချုပ်များကောင်စီအစည်းအဝေးသို့ ကောင်စီ၏ အလှည့်ကျ ဥက္ကဋ္ဌဖြစ်သူ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံ တရားရုံးချုပ်၊ တရားသူကြီးချုပ် The Hon. Muhammad Syarifuddin နှင့် တကွ ဘရူနိုင်း ဒါရူဆလမ်နိုင်ငံ တရားသူကြီးချုပ် The Hon. Steven Chong Wan Oon၊ ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံ ဒုတိယတရားသူကြီးချုပ် The Hon. You Ottara၊ လာအိုနိုင်ငံ ပြည်သူ့တရားရုံးချုပ် ဥက္ကဋ္ဌ The Hon. Khamphanh Sithidampha၊ မလေးရှားနိုင်ငံ တရားသူကြီးချုပ် The Hon. Tun Tengku Maimun binti Tuan Mat၊ ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော် ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ် ဦးထွန်းထွန်းဦး၊ ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံ တရားသူကြီးချုပ် The Hon. Alexander G. Gesmundo၊ စင်ကာပူနိုင်ငံတရားသူကြီးချုပ် The Hon. Sundaresh Menon နှင့် ဗီယက်နမ်နိုင်ငံ ပြည်သူ့တရားရုံးချုပ် ဥက္ကဋ္ဌ၊ တရားသူကြီးချုပ် The Hon. Nguyen Hoa Binh တို့ တက်ရောက်ခဲ့ကြပြီး အစည်းအဝေး ပထမပိုင်းအစီအစဉ်တွင် နှုတ်ခွန်းဆက် အမှာစကားအသီးသီး ပြောကြားခဲ့ကြပါသည်။ ယခုနှစ်အစည်းအဝေးသည် အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံ တရားရုံးချုပ် က ကြီးမှူးကျင်းပခြင်းဖြစ်၍၊ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံ၊ ဂျကာတာမြို့တွင်တည်ရှိသည့် အာဆီယံအတွင်းရေးမှူးချုပ်ရုံးမှ အာဆီယံအတွင်းရေးမှူးချုပ် H.E. Dato Lim Jock Hoi ကလည်း အထူးဧည့်သည်တော်အဖြစ် အွန်လိုင်းမှတက်ရောက်၍ အမှာစကား ပြောကြားခဲ့ပါသည်။

အစည်းအဝေး အစီအစဉ်အလိုက် လုပ်ငန်းအဖွဲ့များက အစီရင်ခံတင်ပြခြင်းနှင့် ဆွေးနွေးခြင်း

၅။ အစည်းအဝေးအစီအစဉ်အလိုက် အာဆီယံတရားသူကြီးချုပ်များကောင်စီ၏ သက်ဆိုင်ရာလုပ်ငန်းအဖွဲ့များက အစီရင်ခံတင်ပြရာတွင် အာဆီယံတရားရေးသတင်းအချက်အလက်ပေါ်တယ်လုပ်ငန်းအဖွဲ့ မှ အစီရင်ခံခြင်း (Report by the Working Group on the ASEAN Judiciaries Portal) ကို စင်ကာပူနိုင်ငံ တရားရုံးချုပ်မှ တရားသူကြီး The Hon. Justice Lee Seiu Kin ကလည်းကောင်း၊ အာဆီယံဒေသတွင်း တရားမမှုခင်းဆင့်စာဆင့်ဆိုမှုလွယ်ကူစေရေး လုပ်ငန်းအဖွဲ့မှ အစီရင်ခံခြင်း (Report by the Working Group on Facilitating Service of Civil Processes within ASEAN) ကို မလေးရှားနိုင်ငံ တရားရုံးချုပ်မှ တရားသူကြီး The Hon. Justice Tan Sri Dato' Sri Azahar Bin Mohamad ကလည်းကောင်း၊ မူခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုနည်းလမ်းများနှင့် တရားရုံးဆိုင်ရာ နည်းပညာအသုံးပြုမှုလုပ်ငန်းအဖွဲ့မှ အစီရင်ခံခြင်း (Report by the Working Group on Case Management and Court Technology) ကို မလေးရှားနိုင်ငံ တရားရုံးချုပ်မှ တရားသူကြီး The Hon. Justice Dato' Abang Iskandar Bin Abang Hashim ကလည်းကောင်း တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ လေ့ကျင့်ခြင်းနှင့် သင်ကြားပေးခြင်း လုပ်ငန်းအဖွဲ့မှ အစီရင်ခံခြင်း (Report by the Working Group on Judicial Education and Training) ကို အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံ တရားရုံးချုပ်မှ တရားသူကြီး The Hon. Justice IGA Agung Sumanatha နှင့် ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံ တရားရုံးချုပ်မှ တရားသူကြီး The Hon. Justice Marinano Del Castillo ကလည်းကောင်း၊ နိုင်ငံခြားကျော်ဖြစ်ပွားသည့် မိသားစုမှုခင်းဆိုင်ရာ ကလေးသူငယ် အငြင်းပွားမှုများ ဖြေရှင်းရေးလုပ်ငန်းအဖွဲ့

မှ အစီရင်ခံခြင်း (Report by the Working Group on Cross-Broder Disputes Involving Children) ကို စင်ကာပူသမ္မတနိုင်ငံ မိသားစုဆိုင်ရာတရားရုံးမှ တရားသူကြီး The Hon. Justice Debbie Ong နှင့် the Hon. Judge Estela Perlas-Bernabe က လည်းကောင်း၊ အာဆီယံနှင့် အခြားမိတ်ဖက်နိုင်ငံများ တွေ့ဆုံဆွေးနွေးမှုပြုခြင်း လုပ်ငန်းအဖွဲ့ မှ အစီရင်ခံခြင်း (Report by the Working Group on ASEAN+ Meeting) ကို ထိုင်းနိုင်ငံတရားရုံးချုပ်မှ တရားသူကြီး The Hon. Justice Sorawit Limparangsri က လည်းကောင်း၊ အာဆီယံတရားသူကြီးချုပ်များ ကောင်စီ အနာဂတ်လုပ်ငန်းများအဖွဲ့မှ အစီရင်ခံခြင်း(Future Work of the CACJ) ကို စင်ကာပူနိုင်ငံ တရားရုံးချုပ်မှ တရားသူကြီး The Hon. Justice Lee Seiu Kin ကလည်းကောင်းအသီးသီးတင်ပြဆောင်ရွက်ကြပါသည်။ လုပ်ငန်းအဖွဲ့များ၏ တင်သွင်းလာသည့် အစီရင်ခံစာများ အပေါ် ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ်သည် အစည်းအဝေး တက်ရောက်လာကြသည့် အာဆီယံ တရားသူကြီးချုပ်များ၊ ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ ခေါင်းဆောင်များနှင့်အတူ ပါဝင်ဆွေးနွေးခဲ့ပြီး၊ ဆက်လက် ဆောင်ရွက်မည့် လုပ်ငန်းစဉ်များကို သဘောတူ ဆုံးဖြတ်ခဲ့ပါသည်။

(၈) ကြိမ်မြောက် အာဆီယံတရားသူကြီးချုပ်များကောင်စီအစည်းအဝေးပြီးနောက် ကိုဗစ် ၁၉ ကပ်ရောဂါ၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုများ၊ ဖြေရှင်းမှုများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အာဆီယံ တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ၏ ဆောင်ရွက်မှုများ

၆။ (၈) ကြိမ်မြောက် အာဆီယံတရားသူကြီးချုပ်များကောင်စီ အစည်းအဝေးပြီးနောက် ကိုဗစ်-၁၉ ကပ်ရောဂါ၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုများ၊ ဖြေရှင်းမှုများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အာဆီယံ တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ၏ ဆောင်ရွက်မှုများ (Update by ASEAN Judiciaries on Covid-19 effects and Solutions since the 8th CACJ meeting) နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ်သည် မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ၏ ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်မှုများကို အခြားသောအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများနှင့်အတူ အတွေ့အကြုံမျှဝေခဲ့ပါသည်။ ပြည်ထောင်စု တရားသူကြီးချုပ်၏ တင်ပြဆွေးနွေးချက်တွင် -

“..... ကပ်ရောဂါအကျိုးဆက်များ ခံစားနေရသည့်ကာလအတွင်း မြန်မာနိုင်ငံတရားရုံးများသည် လုပ်ငန်းတာဝန်များကို လည်ပတ်နိုင်ရန် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်သကဲ့သို့ တရားသူကြီးများ၊ တရားရုံးဝန်ထမ်းများနှင့် တရားရုံး အသုံးပြုသူများ၏ ဘေးကင်းလုံခြုံမှုနှင့် ရောဂါကာကွယ်မှု လုပ်ငန်းများကို အလေးထားဆောင်ရွက်ကြောင်း၊ ကိုဗစ်-၁၉ ကပ်ရောဂါသည် အခက်အခဲများကို ဖြစ်ပေါ်စေသကဲ့သို့ တစ်ဖက်တွင်လည်း အခွင့်အလမ်းများ ပေါ်ပေါက်လာပါကြောင်း၊ ကိုဗစ်-၁၉ ကပ်ရောဂါကြောင့် တရားရုံးများ၏ ပုံမှန်လုပ်ငန်းစဉ်များကို ဆောင်ရွက်နိုင်ရေးအတွက် နည်းလမ်းများကို ရှာဖွေဖော်ထုတ်နိုင်ကြောင်း၊ ယခုအခါ တရားသူကြီးများသည် ၎င်းတို့၏ နေ့စဉ်လုပ်ငန်းစဉ်များ၌ အိုင်တီနည်းပညာကို အသုံးပြုရာ၌ ပိုမိုအကျွမ်းတဝင်ဖြစ်လာပြီး၊ Virtual စနစ်ဖြင့် ဆောင်ရွက်နိုင်ပြီဖြစ်ပါကြောင်း၊ မိမိတို့အနေဖြင့် အဆိုပါ အခွင့်အလမ်းများကို ကိုဗစ်-၁၉ အလွန် ကာလတွင်လည်း အသုံးပြုနိုင်ရန် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်သွားနိုင်မည်ဟု ယုံကြည်ပါကြောင်း... ထည့်သွင်းပြောကြားခဲ့ပါသည်။

၇။ အဆိုပါပြောကြားချက်အရ မြန်မာတရားစီရင်ရေးကဏ္ဍအနေဖြင့် ကိုဗစ်- ၁၉ ကပ်ရောဂါကြောင့် ရင်ဆိုင်ရသည့် တရားရုံးလုပ်ငန်းအခက်အခဲများကို နည်းပညာအသုံးပြု၍ ဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့ပြီး၊ အဆိုပါ အတွေ့အကြုံကောင်းများကို အခွင့်အလမ်းတစ်ရပ်အဖြစ်ရယူကာ ကိုဗစ်-၁၉ ကပ်ရောဂါဘေးလွန်ကာလများတွင်လည်း ဆက်လက်အသုံးပြုနိုင်ရေးနှင့် မမျှော်လင့်သည့် ဘေးအန္တရာယ်များ ကျရောက်သည့်အခါ စီမံခန့်ခွဲမှု (Risk Management) ကို မဟာဗျူဟာစီမံချက်တစ်ရပ်အဖြစ် ကြိုတင်ပြင်ဆင်ထားရန် ဖြစ်ကြောင်း အလေးအနက်ခံယူမိပါသည်။

ဂျကာတာကြေညာချက် လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်း

၈။ “ဂျကာတာကြေညာချက် လက်မှတ်ရေးထိုးပွဲ” ကို ၂၀၂၁ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာ လ ၇ ရက် နေ့ အင်ဒိုနီးရှားစံတော်ချိန် ၁၅:၃၀ နာရီ (မြန်မာစံတော်ချိန် ၁၅:၀၀ နာရီ) နာရီတွင် ကျင်းပပြုလုပ်ရာ (၉) ကြိမ်မြောက် အာဆီယံ တရားသူကြီးချုပ်များကောင်စီအစည်းအဝေး၏ ဆွေးနွေးချက်များအပေါ် သဘောတူ ဆုံးဖြတ်ချက်များအား အာဆီယံ တရားသူကြီးချုပ်များ ကောင်စီ၏ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံအားလုံးမှ တရားသူကြီးချုပ် များက “ဂျကာတာကြေညာချက်(Jakarta Declaration)အဖြစ် အတည်ပြုကာ အွန်လိုင်းမှတစ်ဆင့် အသီးသီး လက်မှတ်ရေးထိုး ထုတ်ပြန်ခဲ့ကြပါသည်။

၉။ အဆိုပါ “ဂျကာတာကြေညာချက်”တွင် နိဒါန်းပိုင်းနှင့် စာပိုဒ်ပေါင်း (၁၅) ပိုဒ်ပါရှိပြီး ကြေညာချက် တွင်ပါရှိသည့်အချက်များမှာ သက်ဆိုင်ရာလုပ်ငန်းအဖွဲ့ တစ်ခုချင်းအလိုက် ဆောင်ရွက်ခဲ့သည့် ကိစ္စရပ်များ ရှေ့ဆက်လက်ဆောင်ရွက်သွားမည့် လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် အစည်းအဝေးတွင် အဖွဲ့ဝင်များက ဆောင်ရွက်ခဲ့သည့် ကိစ္စရပ်များ၊ တင်ပြဆွေးနွေးခဲ့သည့်ကိစ္စရပ်များအပေါ် အသိအမှတ်ပြုခြင်းနှင့် သဘောတူညီခြင်းတို့ ဖြစ်ပါ သည်။

၁၀။ အဆိုပါ “ဂျကာတာကြေညာချက်”ပါ သဘောတူညီချက်များကို အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများမှ သက်ဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းအဖွဲ့ကိုယ်စားလှယ်များက ဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်ပြီး၊ အတည်ပြုရန်လိုအပ်သည့်အချက်များကို လာမည့် ၂၀၂၂ ခုနှစ်တွင် မလေးရှားနိုင်ငံ တရားရုံးချုပ်က ကြီးမှူးကျင်းပမည့် (၁၀) ကြိမ်မြောက် အာဆီယံတရားသူကြီး ချုပ်များ ကောင်စီအစည်းအဝေးတွင် တင်ပြအတည်ပြုချက်ရယူရန်ဖြစ်ပါသည်။

အစည်းအဝေးပြီးမြောက်ခြင်း

၁၁။ အစည်းအဝေးပြီးမြောက်ခြင်းအခမ်းအနားကို အင်ဒိုနီးရှားစံတော်ချိန် ၁၆:၂၀ နာရီ (မြန်မာစံတော် ချိန် ၁၅:၅၀ နာရီ) တွင် ကျင်းပခဲ့ရာ ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ်အပါအဝင် အာဆီယံတရားသူကြီး ချုပ်များနှင့် အိမ်ရှင်နိုင်ငံဖြစ်သည့် အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံ၊ တရားရုံးချုပ်မှ တရားသူကြီးချုပ် The Hon, Muhammad Syarifuddin တို့က အသီးသီး နိဂုံးချုပ်စကားများ ပြောကြားခဲ့ပြီးနောက် အင်ဒိုနီးရှားစံတော်ချိန် ၁၆:၅၀ နာရီ (မြန်မာစံတော်ချိန် ၁၆:၂၀ နာရီ) တွင် (၉) ကြိမ်မြောက် အာဆီယံတရားသူကြီးချုပ်များ ကောင်စီ အစည်းအဝေး အောင်မြင်စွာ ပြီးမြောက်ခဲ့ပါသည်။

နိဂုံး

၁၂။ ယင်းအစည်းအဝေးကို ၂၀၁၃ ခုနှစ်မှစတင်၍ အာဆီယံဒေသတွင်းနိုင်ငံများတွင် နှစ်စဉ်နှစ်တိုင်း ကျင်းပခဲ့ရာ ဘရူနိုင်း၊ မလေးရှား၊ ဖိလစ်ပိုင်၊ စင်ကာပူ၊ ထိုင်းနှင့် ဗီယက်နမ်နိုင်ငံနှင့် အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံတို့မှ တရားရုံးချုပ်များက အိမ်ရှင်အဖြစ် အသီးသီးတာဝန်ယူကျင်းပခဲ့ခြင်းဖြစ်ပြီး၊ (၈) ကြိမ်မြောက် အာဆီယံ တရားသူကြီးချုပ်များကောင်စီအစည်းအဝေး၏ “ဟန့်ဇင်းကြေညာချက်”ပါ သဘောတူညီချက်အရ ပြည်ထောင်စု တရားလွှတ်တော်ချုပ်အနေဖြင့် ၂၀၂၃ ခုနှစ်တွင်ကျင်းပမည့် “(၁၁)ကြိမ်မြောက် အာဆီယံတရားသူကြီးချုပ် များကောင်စီအစည်းအဝေး”ကို အိမ်ရှင်နိုင်ငံအဖြစ် တာဝန်ယူ ကျင်းပရမည်ဖြစ်ပါသည်။ သို့ပါ၍ မြန်မာတရား စီရင်ရေးကဏ္ဍအနေဖြင့် ဒေသတွင်း အရေးပါသည့် တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ အစည်းအဝေးကြီးတစ်ရပ်ကို ပထမဆုံးအကြိမ် အိမ်ရှင်နိုင်ငံအဖြစ် ကြီးမှူးကျင်းပရမည်ဖြစ်ပေရာ၊ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ် ၏ သက်ဆိုင်ရာဌာနများအနေဖြင့် လိုအပ်သည့် အစီအစဉ်များကို ကြိုတင်ပြင်ဆင်ထားရမည်ဖြစ်ပြီး တရားသူကြီးများ တရားရေးအရာရှိများအနေဖြင့်လည်း တာဝန်ပေးအပ်ခြင်းခံရပါက မိမိတို့ကျရာတာဝန်ကို စွမ်းစွမ်းတမံ ဆောင်ရွက်ကြရန်ဖြစ်ပါကြောင်း အလေးထားတိုက်တွန်းအပ်ပါသည်။ ။

ဒေါက်တာမာလာမော်

၇-၁၀-၂၀၂၁ရက်နေ့ ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ်ဦးထွန်းထွန်းဦး
“(၉)ကြိမ်မြောက် အာဆီယံတရားသူကြီးချုပ်များကောင်စီအစည်းအဝေး” သို့ တက်ရောက်သည့်
မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

၇-၁၀-၂၀၂၁ရက်နေ့ “(၉)ကြိမ်မြောက် အာဆီယံတရားသူကြီးချုပ်များကောင်စီအစည်းအဝေး” သို့
အာဆီယံနိုင်ငံအသီးသီးမှ တရားရေးအကြီးအကဲများ တက်ရောက်သည့် မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

၇-၁၀-၂၀၂၁ရက်နေ့ “(၉)ကြိမ်မြောက် အာဆီယံတရားသူကြီးချုပ်များကောင်စီအစည်းအဝေး”သို့
ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ်ဦးဆောင်၍ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်တရားသူကြီးများ
တက်ရောက်သည့် မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

၇-၁၀-၂၀၂၁ရက်နေ့ “(၉)ကြိမ်မြောက် အာဆီယံတရားသူကြီးချုပ်များကောင်စီအစည်းအဝေး”သို့
ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်မှ လုပ်ငန်းအဖွဲ့ကိုယ်စားလှယ်များတက်ရောက်သည့် မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

၇-၁၀-၂၀၂၁ ရက်နေ့ “(၉)ကြိမ်မြောက် အာဆီယံတရားသူကြီးချုပ်များကောင်စီအစည်းအဝေး” သို့
ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်မှ လုပ်ငန်းအဖွဲ့ကိုယ်စားလှယ်များတက်ရောက်သည့် မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

တရားရေးဝန်ထမ်းလုပ်ငန်းဝင်သင်တန်း အမှတ်စဉ် (၂၉)

၁-၇-၂၀၂၁ ရက်နေ့ ဒုတိယမြို့နယ်တရားသူကြီးများ လုပ်ငန်းဝင်သင်တန်းအမှတ်စဉ် (၂၉)
သင်တန်းဖွင့်ပွဲအခမ်းအနားတွင် ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ်က
အဖွင့်အမှာစကားပြောကြားသည့် မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

ဒုတိယမြို့နယ်တရားသူကြီးများ လုပ်ငန်းဝင်သင်တန်း အမှတ်စဉ်(၂၉) နှင့် အွန်လိုင်းသင်ကြားမှု

ဒေါ်အေးအေးလှိုင်၊ ဒေါ်ခိုင်ခိုင်လေး

တရားရေးဝန်ထမ်းနှင့် တရားသူကြီးများလုပ်ငန်းဝင်သင်တန်းသည် ခွဲခြား၍မရဘဲ ဒွန်တွဲနေသော အရာဖြစ်သည်။ ခေတ်အဆက်ဆက်ပင် မြို့နယ်တရားရုံးများ၌ စတင်တာဝန်ထမ်းဆောင်ကြသည့် တရားရေး ဝန်ထမ်းအဆင့်(၄) သို့တည်းမဟုတ် ဒုတိယမြို့နယ်တရားသူကြီးများ အတွက်လုပ်ငန်းဝင်သင်တန်းများကို ဖွင့်လှစ်ခဲ့ကြပါသည်။ အခေါ်အဝေါ်၊ သင်တန်းတည်နေရာနှင့် သင်တန်းကာလ မည်သို့ကွဲပြားစေကာမူ အနှစ်သာရမှာ အတူတူပင်ဖြစ်ပါသည်။ လုပ်ငန်းခွင်သို့ စတင်ဝင်ရောက်ကြမည့် သင်တန်းသား၊ သင်တန်းသူ တရားရေးအရာရှိငယ်များကို လုပ်ငန်းခွင်သို့ ရောက်ရှိပြီးသည့် အငြိမ်းစားဆရာ၊ ဆရာမများ၊ အဆင့်မြင့် အရာရှိများ၊ သင်တန်းပို့ချသူများ၊ စီနီယာများက တရားရုံး၊ တရားခွင်များတွင် လက်တွေ့ ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းရ

မည့် အကြောင်းအရာများကို စာတွေ့ ရော၊ လက်တွေ့ပါမက တရားသူကြီးတစ်ဦးချင်းစီ၌ ထားရှိရမည့် ခံယူချက်များ၊ ကိုယ်ကျင့်တရားများ၊ စံနှုန်းများနှင့် နောက်ဆုံး ဆောင်ရန်၊ ရှောင်ရန်များကို ဆရာစားမချန် သင်ကြားပို့ချပေးသည့် အလေ့အထသည် တရားရေး၏ မွန်မြတ်သည့် အစဉ်အလာကောင်းတစ်ရပ်ဟု ဆိုနိုင်ပေသည်။ တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး လုပ်ငန်းခွင်အတွင်း ဆုံစည်းကြရာတွင်လည်း လုပ်ငန်းဝင်သင်တန်း အမှတ်စဉ်ကို အစွဲပြုလျက် မိမိသည် အပတ်စဉ်ဘယ်လောက်ကဟု မိတ်ဆက်နှုတ်ဆက်လေ့ရှိခြင်းကို ကြည့်ခြင်းဖြင့် လုပ်ငန်းဝင်သင်တန်းကို မည်မျှအလေးထားသည်ကို သိရှိနိုင်ပါသည်။

ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်သည် လုပ်ငန်းလိုအပ်ချက်အရ ဒုတိယမြို့နယ်တရားသူကြီးများ အဖြစ် ထမ်းဆောင်ရန် အရည်အချင်းပြည့်မီသူများကို သတင်းစာမှတစ်ဆင့်ကြေငြာ၍ ခေါ်ယူခဲ့ပါသည်။ ယင်းတို့အနေနှင့် သတ်မှတ်သည့် ရေးဖြေ၊ နှုတ်ဖြေ စိတ်အခြေအနေ စစ်ဆေးမှုနှင့်ကျန်းမာရေးစစ်ဆေးမှု များ ပြီးစီးပြီးနောက် ဒုတိယမြို့နယ်တရားသူကြီးများအဖြစ် ရွေးချယ်ခံရသူများကို တရားရေးလုပ်ငန်းဝင် သင်တန်း သို့တည်းမဟုတ် ဒုတိယမြို့နယ်တရားသူကြီးများ လုပ်ငန်းဝင်သင်တန်းသို့ တက်ရောက်နိုင်စေရန် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်၏ လမ်းညွှန်မှုအောက်တွင် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်ရုံး၊ လေ့ကျင့်ဌာနက အဓိကတာဝန်ယူဆောင်ရွက်ရပါသည်။

ယင်းသို့ လုပ်ငန်းဝင်သင်တန်းများ ကျင်းပပြုလုပ်ရာတွင် ပိုမိုလေးနက်စွာ ဆောင်ရွက်နိုင်ရန်အလို့ငှာ “အားလုံးအတွက် တိုးတက်ကောင်းမွန်သော တရားမျှတမှုဆီသို့” ဟူသည့် ဆောင်ပုဒ်ဖြင့် ပြည်ထောင်စု တရားလွှတ်တော်ချုပ်က ချမှတ်အကောင်အထည်ဖော်နေသည့် တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ မဟာဗျူဟာစီမံကိန်း ၏ မဟာဗျူဟာလုပ်ငန်းနယ်ပယ်ငါးရပ်အနက် နယ်ပယ် ၄ နှင့်အညီ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်ရုံး၊ လေ့ကျင့်ဌာနသည် တရားရုံးအဆင့်ဆင့်နှင့် တရားရုံးဝန်ထမ်းများ၏အရည်အသွေးနှင့် စွမ်းဆောင်ရည် မြှင့်မားလာစေရေးအတွက် နှစ်စဉ်လေ့ကျင့်ရေးစီမံချက်များ ရေးဆွဲလျက် ဒုတိယမြို့နယ်တရားသူကြီးများ လုပ်ငန်းဝင်သင်တန်း ခရိုင်အဆင့်တရားသူကြီးများ မွမ်းမံသင်တန်းများနှင့် မြို့နယ်အဆင့် တရားသူကြီး များ မွမ်းမံသင်တန်းများ ဖွင့်လှစ်နိုင်ရန် ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။

သို့သော်လည်း ၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ မတ်လခန့်မှစ၍ ကိုဗစ်-၁၉ ကပ်ရောဂါ စတင်ဖြစ်ပွားခဲ့သဖြင့် ယင်းကပ်ရောဂါ၏ ရိုက်ခတ်မှုကြောင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းနှင့် အစိုးရပုဂ္ဂလိက စသည့် ကဏ္ဍပေါင်းစုံတွင် ကြီးမားသော အကျိုးသက်ရောက်မှုများ၊ စိန်ခေါ်မှုများ ဖြစ်ပေါ်စေသကဲ့သို့ တရားရုံးအဆင့်ဆင့်၏ လုပ်ငန်း ဆောင်တာများတွင်လည်း အခက်အခဲအတားအဆီးများ ရင်ဆိုင်ကြုံတွေ့ခဲ့ရပါသည်။ ပြည်ထောင်စုတရား လွှတ်တော်ချုပ်ရုံး လေ့ကျင့်ဌာနအနေဖြင့်လည်း မူလစီမံချက်များထားရှိသည့်အတိုင်း ဒုတိယမြို့နယ် တရား သူကြီးများ လုပ်ငန်းဝင်သင်တန်း တစ်ကြိမ်ကို ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်၊ မတ်လမှ ဇူလိုင်လအတွင်း ဖွင့်လှစ်ဆောင်ရွက် နိုင်ခဲ့သော်လည်း ကိုဗစ်-၁၉ ကပ်ရောဂါကူးစက်ဖြစ်ပွားမှုအခြေအနေများကြောင့် မွမ်းမံသင်တန်းများကို ဖွင့်လှစ်နိုင်ခဲ့ခြင်း မရှိခဲ့ပါ။

လုပ်ငန်းဝင်သင်တန်းစတင်ဖွင့်လှစ်ခြင်း

ကိုဗစ်-၁၉ ကပ်ရောဂါ၏ အခက်အခဲ၊ အတားအဆီးများကြားထဲမှပင် ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ လေ့ကျင့် စီမံချက်အရ ဒုတိယမြို့နယ်တရားသူကြီးများ လုပ်ငန်းဝင်သင်တန်း(၂၉)ကို ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော် ချုပ် နေပြည်တော်တွင် ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ (၁)ရက်နေ့မှ စတင်ဖွင့်လှစ်ပါသည်။ ယခင်လုပ်ငန်းဝင် သင်တန်းများကို ရန်ကုန်တိုင်းဒေသကြီး လှိုင်သာယာမြို့နယ်ရှိ လေ့ကျင့်သင်တန်းကျောင်းတွင် ဖွင့်လှစ်ခဲ့

သော်လည်း ဒုတိယမြို့နယ်တရားသူကြီးများ လုပ်ငန်းဝင် သင်တန်းအမှတ်စဉ်(၂၉)သည် ပြည်ထောင်စု တရားလွှတ်တော်ချုပ်တွင် ပထမဆုံးအကြိမ် ဖွင့်လှစ်ခဲ့သည့်လုပ်ငန်းဝင်သင်တန်း ဖြစ်ပါသည်။ နောက်မကြာမီ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်က ဖွင့်လှစ်တော့မည့် Judicial College အတွက် ကနဦးခြေလှမ်းဟု လည်းဆိုနိုင်ပါသည်။ သို့ဖြစ်၍ ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ်၏ သင်တန်းဖွင့်ပွဲအခမ်းအနားမိန့်ခွန်းတွင်-

“..... အခုလုပ်ငန်းဝင်သင်တန်းကိုတော့၊ နေပြည်တော်၊ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်မှာ ပထမဆုံးအကြိမ်ဖွင့်လှစ်ခြင်း ဖြစ်ပါတယ်။ ယခုအခါ Judicial College ကို နေပြည်တော်မှာ ဆောက်လုပ်လျက်ရှိပြီး၊ အဲဒီ Judicial College ဆောက်လုပ်ပြီးစီးသွားပါက ပြည်ထောင်စု တရားလွှတ်တော်ချုပ်မှ ကြီးမှူးဖွင့်လှစ်တဲ့သင်တန်းအသီးသီးကို နေပြည်တော်မှာ ဖွင့်လှစ်သွားဖို့ စီစဉ်ထားရှိပါတယ်...” ဟု မြွက်ကြားခဲ့သည်။

ဒုတိယမြို့နယ်တရားသူကြီးများ လုပ်ငန်းဝင်သင်တန်း အမှတ်စဉ် (၂၉)ကို သင်တန်းသား (၄၀) ဦး၊ သင်တန်းသူ(၄၀) ဦး စုစုပေါင်း (၈၀) ဦးတို့ဖြင့် သီတင်းတတ်ပတ်လျှင် (၆) ရက်ဖြင့် ရက်သတ္တပတ်(၈)ပတ် သင်ကြားပို့ချခဲ့ပါသည်။ ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ (၁) ရက်နေ့မှ ဇူလိုင်လ(၈) ရက်နေ့အထိ သင်တန်းပို့ချမှု များကို စာသင်ခန်းတွင် သင်ကြားသည့် Classroom စနစ် (Face to Face)ပုံစံဖြင့် ပို့ချခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါသည်။

သင်တန်းချိန်မှာ နံနက် ၀၉:၄၅ နာရီမှ ၁၅:၃၅ အထိ ဖြစ်ပြီး၊ တနင်္လာနေ့မှ စနေနေ့အထိဖြစ်ပါ သည်။ သင်ကြားသည့် ဘာသာရပ်များမှာ ပြစ်မှုဘာသာရပ်၊ တရားမဘာသာရပ်၊ စီမံဘာသာရပ်၊ ငွေစာရင်း နှင့် ထောက်ပံ့ဘာသာရပ်၊ စစ်ဆေးရေးဘာသာရပ်၊ လုပ်ထုံးဘာသာရပ်၊ ဥပဒေသုံးအင်္ဂလိပ်စာတို့ကို သင်ကြားပို့ချခဲ့သည့်အပြင် မူခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုအစီအစဉ်၊ တရားရုံးဝန်ဆောင်မှု၊ မီဒီယာဆက်ဆံရေး၊ သတင်း အချက်အလက်နည်းပညာ အသုံးပြုမှု၊ စေ့စပ်ညှိနှိုင်းခြင်း၊ ကူးသန်းရောင်းဝယ်ခြင်းဆိုင်ရာဥပဒေ၊ နိုင်ငံခြား ပညာတော်သင်ဆိုင်ရာ သိကောင်းစရာများကိုလည်း ထည့်သွင်းပို့ချပေးခဲ့ပါသည်။

အွန်လိုင်းသင်ကြားမှုအစပြုခြင်း၊ သင်တန်းခေတ္တရပ်နားခြင်းနှင့် ပြန်လည်ဖွင့်လှစ်ခြင်း

ထိုသို့ သင်တန်းသား၊ သင်တန်းသူများကို ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်တွင် Classroom စနစ် (Face to Face) ပုံစံဖြင့် ပို့ချခဲ့ရာမှ ၈-၇-၂၀၂၁ ရက်နေ့မှစ၍ ကိုဗစ်ကပ်ရောဂါ တတိယလှိုင်း အစ ဦးပိုင်းတွင် ရောဂါကာကွယ်ထိန်းချုပ်ရေးအတွက် အွန်လိုင်းစနစ်ဖြင့် Zoom Application ကို အသုံးပြုကာ Video Conferencing စနစ်ကို ပြောင်းလဲအသုံးပြု၍ သင်တန်းပို့ချသည့် ဆရာ၊ ဆရာမများက ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်၊ အောက်ထပ် အစည်းအဝေးခန်းမမှ ပို့ချခဲ့ပြီး သင်တန်းသူ၊ သင်တန်း သားများက ၎င်းတို့နေထိုင်ရာအဆောင်ရှိ အခန်းအသီးသီးမှ လေ့လာသင်ယူစေခဲ့ပါသည်။ ထိုသို့ ပို့ချချက် များကို ၈-၇-၂၀၂၁ ရက်နေ့မှ ၁၅-၇-၂၀၂၁ ရက်နေ့အထိ ပို့ချနိုင်ခဲ့သော်လည်း ကိုဗစ်-၁၉ ကပ်ရောဂါ ကူးစက်ပြန့်ပွားမှုနှုန်း မြင့်တက်လာသဖြင့် ကာကွယ်ထိန်းချုပ်နိုင်ရန်အတွက် သင်တန်းပို့ချခြင်းကို ခေတ္တ ရပ်နားပြီး သင်တန်းသူ၊ သင်တန်းသားများကို မြို့နယ်တရားရုံးအသီးသီးသို့ တွဲဖက်တာဝန်ချထား၍ အလုပ် သင်အဖြစ် လေ့လာသင်ယူစေခဲ့ပါသည်။

ထို့နောက် ၉-၉-၂၀၂၁ ရက်နေ့တွင် သင်တန်းအား ပြန်လည်ဖွင့်လှစ်ခဲ့ပါသည်။ သင်ကြားပို့ချရန် ကျန်ရှိသည့် ဘာသာရပ်များကို အွန်လိုင်းစနစ်ဖြင့် ပို့ချခဲ့ပြီး၊ သင်တန်းပို့ချသည့် ဆရာ၊ ဆရာမများက ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်အောက်ထပ်အစည်းအဝေးခန်းမမှ ပို့ချ၍ သင်တန်းသား၊ သင်တန်းသူ များက ယင်းတို့အား တွဲဖက်တာဝန်ချထားသည့် မြို့နယ်တရားရုံး (သို့မဟုတ်) နေထိုင်ရာနေရာများ

(သို့မဟုတ်) အွန်လိုင်းစနစ်ဖြင့် ပို့ချရန် အဆင်ပြေသင့်လျော်သည့်နေရာတို့မှ တက်ရောက်သင်ကြား စေခဲ့ပါသည်။

သင်တန်းပြီးမြောက်ခြင်းနှင့် အရည်အချင်းစစ်ဆေးခြင်း

သင်တန်းပို့ချမှုများ ပြီးမြောက်ပြီးနောက် သင်တန်းသား၊ သင်တန်းသူများ၏ လေ့လာဆည်းပူးမှု တတ်မြောက်မှုတို့ကို ဆန်းစစ်နိုင်ရန်အတွက် အရည်အချင်းစစ်စာမေးပွဲကို online စနစ်ဖြင့်ပင် ကျင်းပ ခဲ့ပါသည်။ စာစစ်ဌာနများအဖြစ် သင်တန်းသားသင်တန်းသူများအား တွဲဖက်ထားသည့် တိုင်းဒေသကြီး၊ ပြည်နယ်တရားလွှတ်တော်များ၊ ခရိုင်တရားရုံးများနှင့် မြို့နယ်တရားရုံးများအား သတ်မှတ်ကာ သက်ဆိုင်ရာ တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်ဦးစီးမှူးများ၊ ခရိုင်တရားသူကြီးများနှင့် မြို့နယ်တရားသူကြီးများကို ကြီးကြပ်ရန် တာဝန်ပေးအပ်ခဲ့ပါသည်။

စာမေးပွဲ ကျင်းပရာတွင်လည်း မသမာမှုများ မဖြစ်ပေါ်စေရန် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်မှ စာမေးပွဲကြီးကြပ်သူများ ဆောင်ရွက်ရမည့်နည်းလမ်းများ စာမေးပွဲဖြေဆိုသူများ လိုက်နာဆောင်ရွက်ရမည့် စည်းကမ်းချက်များ ပေးပို့ခြင်း၊ စာမေးပွဲသတ်မှတ်ပုံစံ အဖြေလွှာများအား ကြိုတင်ပေးပို့ခြင်းတို့ကို ဆောင်ရွက် ခဲ့ပါသည်။ စာမေးပွဲကျင်းပသည့်နေ့ရက်များတွင် ဖြေဆိုချိန်မတိုင်မီ မိနစ် ၃၀ ကြိုတင်၍ မေးခွန်းလွှာများ ပေးပို့ခြင်း၊ အဖြေလွှာများကို သတ်မှတ်နည်းလမ်းဖြင့် ပေးပို့ခြင်း၊ လက်ခံခြင်းတို့ကို အချိန်နှင့်တစ်ပြေးညီ ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ စာမေးပွဲဖြေဆိုချိန်များတွင်လည်း ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်ရုံး၊ အမြဲတမ်း အတွင်းဝန်နှင့် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်မှ တာဝန်ရှိသူများက Video Conferencing စနစ်ဖြင့် သက်ဆိုင်ရာ စာစစ်ဌာနများအား ကြီးကြပ်ခြင်းတို့ကို ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ စာမေးပွဲအား ၁၁-၁၀-၂၀၂၁ ရက်နေ့နှင့် ၁၂-၁၀-၂၀၂၁ ရက်နေ့တွင် ကျင်းပပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။ ပြစ်မှုဘာသာရပ်နှင့် တရားမဘာသာရပ် တို့အား ၁၁-၁၀-၂၀၂၁ ရက်နေ့တွင်လည်းကောင်း၊ စီမံ/ထောက်ပံ့/လုပ်ထုံးနှင့် စစ်ဆေးရေးဘာသာရပ်နှင့် အင်္ဂလိပ်စာဘာသာရပ်များကို ၁၂-၁၀-၂၀၂၁ ရက်နေ့တွင်လည်းကောင်း ဖြေဆိုစေ၍ ဘာသာရပ်အသီးသီး မှ ရမှတ်များနှင့် စည်းကမ်းသေဝပ်မှု ရမှတ်များအလိုက် သင်တန်းဆင်း အရည်အချင်းအဆင့်များကို သတ်မှတ်ခဲ့ပါသည်။

သင်တန်းဆင်းပွဲကျင်းပခြင်း၊ တာဝန်ပေးအပ်လွှာများအပ်နှင်းခြင်းနှင့် ကျမ်းသစ္စာပြုခြင်း

၁၅-၁၀-၂၀၂၁ ရက်နေ့တွင် သင်တန်းဆင်းပွဲအခမ်းအနား၊ ဂုဏ်ပြုဆုချီးမြှင့်ခြင်း၊ တာဝန်ပေးအပ် လွှာများ အပ်နှင်းခြင်းနှင့် ကျမ်းသစ္စာပြုခြင်းအခမ်းအနားများကိုလည်း အွန်လိုင်းစနစ်ဖြင့်ပင် ဆောင်ရွက် ခဲ့ပါသည်။ အဆိုပါအခမ်းအနားသို့ ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ်နှင့် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ် တရားသူကြီးများ၊ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်မှ တာဝန်ရှိသူများ၊ နေပြည်တော် ပြည်ထောင်စု နယ်မြေအတွင်းရှိ တရားရုံးများတွင် တွဲဖက်ထားရှိသည့် သင်တန်းသား၊ သင်တန်းသူများက တက်ရောက်ခဲ့ ကြပြီး ကျန်သင်တန်းသား၊ သင်တန်းသူအရာရှိများက တရားရုံးအသီးသီးမှ တက်ရောက်စေခဲ့ပါသည်။ ယခုလုပ်ငန်းဝင်သင်တန်း စတင်ဖွင့်လှစ်သည်မှ ပြီးဆုံးသည်အထိ အခက်အခဲ၊ အတားအဆီး၊ စိန်ခေါ်မှုများစွာ ရှိခဲ့သော်လည်း သင်တန်းသား၊ သင်တန်းသူများ၏ ဇွဲ၊ လုံ့လ၊ ဝီရိယ၊ စိတ်အားထက်သန်မှု၊ သင်ကြား ပို့ချသူများ၏ စိတ်စေတနာ၊ တာဝန်ရှိသူများ၏ အစွမ်းကုန်ပံ့ပိုးပေးမှုတို့ကြောင့်သာ ယင်းသို့အောင်မြင်စွာ ကျော်လွှားနိုင်ခဲ့ကြခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ သို့ဖြစ်၍ ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ်က သင်တန်းဆင်းအခမ်းအနား မိန့်ခွန်းတွင် -

“...ယခု ဒုတိယမြို့နယ်တရားသူကြီးများ လုပ်ငန်းဝင်သင်တန်းအမှတ်စဉ် (၂၉) အနေနဲ့ စတင်ဖွင့်လှစ်စဉ်ကတည်းက ကိုဗစ်-၁၉ ကပ်ရောဂါ အပါအဝင် အခက်အခဲ၊ စိန်ခေါ်မှု များစွာရှိခဲ့တဲ့ ကြားထဲက အောင်မြင်စွာကျော်လွှားပြီး မဆုတ်မနစ်သော ဇွဲလုံ့လများနဲ့ သင်တန်းပြီးဆုံးသည်အထိ တက်ရောက်နိုင်ခဲ့ကြတဲ့အတွက် သင်တန်းသား၊ သင်တန်းသူ တရားရေးအရာရှိများ၊ လူကိုယ်တိုင် ရော အွန်လိုင်းကနေပါ စိတ်စေတနာအပြည့်နဲ့ သင်ကြားပို့ချပေးခဲ့ကြတဲ့ သင်တန်းနည်းပြများ၊ လိုအပ်သည်များကို အဘက်ဘက်က ပံ့ပိုးကူညီခဲ့ကြတဲ့ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်က တာဝန်ရှိသူများ အားလုံးကို အသိအမှတ်ပြု ချီးကျူးဂုဏ်ပြုကြောင်းပြောကြားလိုပါတယ်...”ဟု အလေးအနက်ထည့်သွင်း ပြောကြားခဲ့ပါသည်။

နိဂုံးချုပ်အားဖြင့် ဒုတိယမြို့နယ်တရားသူကြီးများ လုပ်ငန်းဝင်သင်တန်း (၂၉)သည် ကိုဗစ်-၁၉ ကပ်ရောဂါဖြစ်ပွားမှု အခြေအနေပေါ်မူတည်၍ တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး တိုက်ရိုက်မြင်တွေ့သင်ကြားခြင်း နည်း စနစ်ကို ကျော်လွှားသည့်အနေဖြင့် အွန်လိုင်းစနစ်ဖြင့် သင်ကြားပို့ချခြင်း၊ ရေးဖြေစာမေးပွဲများ ကျင်းပခြင်း၊ သင်တန်းဆင်းအခမ်းအနားနှင့် ကျမ်းသစ္စာပြုခြင်း အခမ်းအနားတို့အား ပြုလုပ်ခဲ့သည့် ပထမဦးဆုံးသော လုပ်ငန်းဝင်သင်တန်းဖြစ်ပါသည်။ အခက်အခဲအချို့ တွေ့ကြုံခဲ့ရသော်လည်း သက်ဆိုင်ရာ ကဏ္ဍအလိုက် အားလုံးက ဝိုင်းဝန်းကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ခဲ့ကြသဖြင့် အခက်အခဲများအား ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့သည့် သင်တန်းတစ်ခုဖြစ်သည့်အပြင် အွန်လိုင်းသင်ကြားမှုစနစ်ကို စတင်ကျင့်သုံးသည့် သမိုင်းမှတ်တမ်း တွင်ရစ် တော့မည့် သင်တန်းတစ်ခုဖြစ်မည်ဟု ယုံကြည်မိပါတော့သည်။

ရေးသားပြုစုသူ

ဒေါ်အေးအေးလှိုင်၊ ညွှန်ကြားရေးမှူး

ဒေါ်ခိုင်ခိုင်လေး၊ ဒုတိယညွှန်ကြားရေးမှူး၊ လေ့ကျင့်ဌာန

ရက်စွဲ၊ ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလ (၂၃) ရက်

၁-၇- ၂၀၂၁ ရက်နေ့ ဒုတိယမြို့နယ်တရားသူကြီးများလုပ်ငန်းဝင်သင်တန်းအမှတ်စဉ် (၂၉)
သင်တန်းဖွင့်ပွဲအခမ်းအနားကျင်းပသည့် မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

၁၅-၁၀- ၂၀၂၁ ရက်နေ့ ဒုတိယမြို့နယ်တရားသူကြီးများလုပ်ငန်းဝင်သင်တန်းအမှတ်စဉ် (၂၉)
သင်တန်းဆင်းပွဲ၊ ဂုဏ်ပြုဆုချီးမြှင့်ခြင်း၊ တာဝန်ပေးအပ်လွှာများအပ်နှင်းခြင်းနှင့် ကျမ်းသစ္စာပြခြင်း
အခမ်းအနားတွင် ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ်က ဂုဏ်ပြုဆုချီးမြှင့်ပေးအပ်သည့် မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

၁၅-၁၀-၂၀၂၁ ရက်နေ့ ဒုတိယမြို့နယ်တရားသူကြီးများ လုပ်ငန်းဝင်သင်တန်းအမှတ်စဉ် (၂၉) သင်တန်းဆင်းပွဲ၊ ဂုဏ်ပြုဆုချီးမြှင့်ခြင်း၊ တာဝန်ပေးအပ်လွှာများအပ်နှင်းခြင်းနှင့် ကျမ်းသစ္စာပြုခြင်း အခမ်းအနားကျင်းပသည့် မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

၁၅-၁၀-၂၀၂၁ ရက်နေ့ ဒုတိယမြို့နယ်တရားသူကြီးများ လုပ်ငန်းဝင်သင်တန်းအမှတ်စဉ် (၂၉) သင်တန်းဆင်းပွဲ၊ ဂုဏ်ပြုဆုချီးမြှင့်ခြင်း၊ တာဝန်ပေးအပ်လွှာများအပ်နှင်းခြင်းနှင့် ကျမ်းသစ္စာပြုခြင်း အခမ်းအနားတွင် သင်တန်းသား၊ သင်တန်းသူ တရားရေးအရာရှိများက ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ်နှင့် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်တရားသူကြီးများ၏ ရှေ့မှောက်တွင် ကျမ်းသစ္စာပြုနေကြသည့် မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

စီရင်ထုံးများ၊ စီရင်ချက်များကို နည်းလမ်းတကျရည်ညွှန်းအသုံးပြုခြင်း

ကြည်သိန်း(တရားရေး)

အမှုတစ်မှုကို မှန်ကန်စွာဆုံးဖြတ်နိုင်စေရေးအတွက် စီရင်ထုံးများကို ကိုးကား၍ တင်ပြလျှောက်လဲခြင်း၊ ကိုးကားဖော်ပြ၍ သုံးသပ်ဆုံးဖြတ်ခြင်းတို့ပြုကြစေခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များအရ ဆုံးဖြတ်ရာတွင် မိမိတင်ပြလိုသည့်အချက်အလက်များအပေါ် ပိုမို၍အားရှိစေရန်နှင့် ထင်ရှားမြင်သာစေရန်အတွက် ထုံးသာကေရှိပြီးဖြစ်သော စီရင်ထုံးများကို ကြိုးပမ်းရှာဖွေကာ အသုံးပြုကြခြင်းဖြစ်ပါသည်။

စီရင်ထုံးများကို အသုံးပြုခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ “ဦးထွန်းအောင်သာနှင့် ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံ၊ ၁၉၆၉ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး(တရားရုံးချုပ်)၊ စာ-၅၈” အမှုတွင် “ဥပဒေကို အဓိပ္ပာယ်ကောက်ယူရာတွင် လမ်းညွှန်မှုလိုမှသာ ဆီလျော်ရာ မြန်မာနိုင်ငံစီရင်ထုံးတို့ကို သုံးသပ်ကိုးကားရသည်။ တစ်မှုနှင့်တစ်မှုကြောင်းခြင်းရာ၊ မူခင်းဖြစ်အခြေအနေ ထပ်တူညီတူသည်ဟု မရှိနိုင်သဖြင့် စီရင်ထုံးတို့၏လမ်းညွှန်မှုကို ကောင်းစွာသောသတိဖြင့်သာ ခံယူရမည်”ဟု သတိပေးညွှန်ပြထားပါသည်။

ထိုသို့သုံးစွဲရာ၌ စီရင်ထုံးများအား မည်ကဲ့သို့ ရည်ညွှန်းဖော်ပြရမည်ဆိုခြင်းကို တရားရုံးများလက်စွဲ (တတိယအကြိမ်တည်းဖြတ်ခြင်း)၏ နောက်ဆက်တွဲ -၆ တွင် “စီရင်ထုံးများကို ခေါ်ဝေါ်ရည်ညွှန်းနည်း”ဟု သတ်မှတ်ဖော်ပြထားသည်။ အဆိုပါဖော်ပြချက်အရ ဥပမာဆောင်ရလျှင် “ဦးထွန်းအောင်သာနှင့် ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံ”၊ “၁၉၆၉ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး (တရားရုံးချုပ်)၊ စာ-၅၈” ဟုရေးသားကာ တိတိကျကျဖော်ပြရမည်ဖြစ်ပါသည်။

စီရင်ထုံးများတွင် အမည်နာမ တူညီသည်များရှိတတ်ခြင်း၊ ဆင်တူယိုးမှားရှိတတ်ခြင်း၊ နှစ်အလိုက် စုစည်းထုတ်ဝေလေ့ရှိခြင်းတို့ကြောင့် မိမိရည်ညွှန်းသော စီရင်ထုံးကို တိတိကျကျဖော်ပြပေးမှသာလျှင် အလွယ်တကူရှာဖွေဖတ်ရှုပြီး ဆင်ခြင်သုံးသပ်နိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ သို့ဖြစ်၍လည်း ရှေ့ဦးပညာရှင်ကြီးများက တရားရုံးများလက်စွဲတွင် သတ်မှတ်ညွှန်ကြားခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်ဟု မှတ်ယူမိပါသည်။

မိမိ၏လျှောက်လဲချက်၊ သို့မဟုတ် စီရင်ချက်တွင် အထက်ပါအတိုင်းတိကျစွာ ဖော်ပြခြင်းမပြုဘဲ “A.I.R 1951 Patna 226” ဟူ၍လည်းကောင်း၊ “A.I.R 1963 Sc 1165” ဟူ၍ လည်းကောင်း စသဖြင့် ရေးသားဖော်ပြခြင်းမျိုး ပြုလုပ်သည်ကို တစ်ခါတစ်ရံတွေ့ရှိရပါသည်။ ယင်းသို့ ပြုမူသည်မှာ တရားရုံးများလက်စွဲတွင် ညွှန်ပြချက်ကို မလိုက်နာရာရောက်သကဲ့သို့ သက်ဆိုင်သည့် ပုဂ္ဂိုလ်အနေဖြင့် စီရင်ထုံး၏မူရင်းကို ဝေးစွာ စီရင်ထုံးပေါင်းချုပ် (Digest) မျှကိုပင် လေ့လာဖတ်ရှုမှုမရှိဘဲ အသုံးပြုခြင်းဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြရာရောက်လျက်ရှိသည်ဟု တွေးဆဖွယ်ရာရှိပါသည်။ ယင်းသို့ ပြုမူသည်မှာ မိမိ၏တင်ပြချက်ကို ပေါ်တန်စေရာရောက်သည်ဟု ဆိုချင်ပါသည်။

အမှုတစ်မှုနှင့်တစ်မှုတို့မှာ ထပ်တူညီရန်ခဲယဉ်းလှ၍ စီရင်ထုံးများကို အဖျားဆွတ် မှတ်သားပြီး ကိုးကားသုံးစွဲခြင်းမျိုးမပြုလုပ်ရန် ဆရာသမားများက သင်ကြားပေးမှုရှိပါသည်။ အထက်တွင်ဖော်ပြသည့် မပြည့်မစုံ ဖော်ပြ၍ အသုံးပြုခြင်းမျိုးမှာ လက်ခံရန်မသင့်ဟုဆိုချင်ပါသည်။

ထို့ပြင် စီရင်ချက်၏တာဝန်ခံမိတ္တူမှန် သို့မဟုတ် မိတ္တူမှန်ကို တင်ပြခြင်းမပြုဘဲ ဥပဒေပညာရှင် များက ဥပဒေပညာလေ့လာသူများအတွက် ရည်စူး၍ “တရားရုံးများတွင် ကိုးကားသုံးစွဲခွင့်မရှိကြောင်း” မှတ်ချက်ပြုကာ စုဆောင်းထုတ်ဝေထားသည့်စာအုပ်ပါ စီရင်ချက်များကို ကိုးကား၍ လျှောက်လဲတင်ပြကြ ခြင်းမျိုးလည်းရှိပါသည်။

တရားရုံးကိုယ်တိုင် (အထူးသဖြင့် အဆင့်အမြင့်ဆုံးတရားရုံး) အနေဖြင့် စီရင်ချက်များကို ဖော်ပြ အသုံးပြုကြသည်မျိုးရှိပါသည်။ ယင်းမှာ စီရင်ထုံးသာကောမရှိသေးသော ကိစ္စရပ်များတွင် မိမိရုံးရှိအမှုတွဲမှ စီရင်ချက်ကို ဖတ်ရှုပြီးအသုံးပြုခြင်းဖြစ်ပါသည်။ စီရင်ချက်အပြည့်အစုံကို မမြင်မတွေ့ရဘဲ၊ မဖတ်မရှုရဘဲ အသုံးပြုခြင်းမျိုးမဟုတ်သည်ကို သိရှိနားလည်ရမည်ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် ပြင်ပပုဂ္ဂိုလ်များအနေဖြင့်မူ တရားဝင်မိတ္တူကူးယူပြီးမှသာ စီရင်ချက်ပါအချက်အလက်များကို ပြည့်စုံစွာ လေ့လာခွင့်ရရှိကြမည်ဖြစ်ပါ သည်။ အပြည့်အစုံကိုမဖတ်ရှုရဘဲ အလွယ်တကူ ကိုးကားသုံးစွဲခြင်းမျိုးပြုရန် သင့်မြတ်လျော်ကန်မှုမရှိဟု ဆိုချင်ပါသည်။ စီရင်ချက်များကို အဖျားဆွတ်၍ ကိုးကားတင်ပြသည်မှာ မိမိ၏အမှုအတွက် မည်သို့မျှ အကျိုးသက်ရောက်ရန်မရှိသဖြင့် မိမိ၏အားထုတ်မှုသည် အချည်းနှီး၊ အလဟဿဖြစ်ရန်ရှိသည်ကို သတိပြု ရန် လိုအပ်ပါသည်။

ယခုအချိန်တွင် ပြဿနာအများစုအတွက် စီရင်ထုံးများရှိပြီးဖြစ်ပါသည်။ အကယ်၍ စီရင်ထုံးမရှိလျှင် ဖြစ်စေ သို့မဟုတ် ထုံးဖွဲ့ထားသည့်စီရင်ထုံးကို မိမိက မသိရှိဘဲ သက်ဆိုင်သည့် စီရင်ချက်ရှိသည်ကိုသိရှိ ထား၍ဖြစ်စေ ယင်းစီရင်ဆုံးဖြတ်ချက်ကိုလက်ရှိအမှုတွင် ကိုးကားတင်ပြလိုပါက အမှုတွဲ မိတ္တူကူးနည်း ဥပဒေနှင့်အညီ တရားဝင်မိတ္တူကူးယူပြီးမှသာ တင်ပြရန်ဖြစ်ပါသည်။ သို့မှသာ သက်ဆိုင်ရာတရားသူကြီးက ဖတ်ရှုလေ့လာပြီး မိမိရှေ့မှောက် အမှုတွင် ဆီလျော်သလို အသုံးပြုနိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ စီရင်ထုံး၏ တန်ဖိုးနှင့် စီရင်ချက်၏တန်ဖိုးတို့ များစွာကွာခြားသည်ကို ဥပဒေပညာရှင်များ သိရှိကြပြီးဖြစ်ပါသည်။ စီရင်ချက်များ သည် စီရင်ထုံးများမဟုတ်သဖြင့် မလိုက်နာဘဲနေပိုင်ခွင့်ရှိသည်ကို သတိပြုရမည်လည်းဖြစ်ပါသည်။

တရားရုံးရှေ့ရှိ အမှုများတွင် တင်ပြချက်၊ စီရင်ဆုံးဖြတ်ချက်၊ စီရင်ထုံးဖွဲ့ချက်များသည် ဥပဒေရေစီး ကြောင်းတွင် မျောပါနေမည်ဖြစ်ပါသည်။ နောင်လာနောင်သား ဥပဒေပညာသင်ယူသူများက လေ့လာကာ မှီငြမ်းကိုးကားကြ၊ ဝေဖန်ချိန်ဆကြမည့် သမိုင်းမှတ်တမ်းများဖြစ်သည်ဟု ဆိုချင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် မိမိတို့၏လျှောက်လဲတင်ပြချက်များ၊ စီရင်ချက်များ မှတ်ကျောက်တင်ခံနိုင်စေရေးအတွက် နည်းလမ်း ကျနစွာဆောင်ရွက်ရန်ဖြစ်သည်ဟု ယူဆမိကြောင်း ဆွေးနွေးအပ်ပါသည်။ ။

ကြည်သိန်း(တရားရေး)

**တရားစီရင်ရေးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေး ဝိရောဓိ မဖြစ်စေရန်
ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသော ကောင်းမြတ်သည့် အစဉ်အလာများကို
ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းရန်လိုအပ်ခြင်း**

သိန်းကိုကို (တရားရေး)

ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော်သည် နိုင်ငံတော်၏ အချုပ်အခြာအာဏာ သုံးဖြာဖြစ်သည့် ဥပဒေပြုရေးအာဏာ၊ အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာနှင့် တရားစီရင်ရေးအာဏာတို့ကို တတ်နိုင်သမျှ ပိုင်းခြားသုံးစွဲကာ အချင်းချင်း အပြန်အလှန် ထိန်းကျောင်းပြီး နိုင်ငံတော်၏ အာဏာသုံးရပ်ကို ပြည်ထောင်စု၊ တိုင်းဒေသကြီး များပြည်နယ်များနှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရ စီရင်စုများအား ခွဲဝေအပ်နှင်းထားပါသည်။

တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍနှင့်ပတ်သက်၍ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်၏ မူလစီရင်ပိုင်ခွင့်အာဏာ များကို ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပုဒ်မ ၂၉၅ (က) အရလည်းကောင်း၊ တိုင်းဒေသကြီး တရား လွှတ်တော်များ သို့မဟုတ် ပြည်နယ်တရားလွှတ်တော်များ၏ စီရင်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို ယင်းဥပဒေပုဒ်မ ၃၀၆ အရလည်းကောင်း၊ ခရိုင်တရားရုံးနှင့် မြို့နယ်တရားရုံးများ၏ စီရင်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို ယင်းဥပဒေပုဒ်မ ၃၁၅ အရလည်းကောင်း အပ်နှင်းထားပါသည်။

တရားမမှုခင်းများ စစ်ဆေးစီရင်ရာတွင် တရားရုံးဒီကရီနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာပိုင်တို့၏ ဆုံးဖြတ် ချက်များ ဝိရောဓိမဖြစ်စေရန် ညီညွတ်မျှတစွာ ပေါင်းစပ်ဆောင်ရွက်သွားရန် လိုအပ်ပေသည်။ မြို့မြေများတွင် လူနေထိုင်ရန်အတွက်လည်းကောင်း၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး၊ ပညာရေး စသည့် ကိစ္စရပ်များအတွက် အသုံးပြုရန် လိုအပ်ပါက အစိုးရထံ မြေငှားစာချုပ်ဖြင့် သုံးစွဲခွင့်လျှောက်ထားရမည် ဖြစ်ပေသည်။ မြေငှားစာချုပ်ဖြင့် အပိုင်သဘောမျိုး ချထားပေးခြင်းကို ဂရန်ဟု ခေါ်ဆိုပြီး အပိုင်ဂရန် (Revenue free Grant)၊ နှစ်ရှည် အငှားဂရန် (Long Term Lease) နှစ်တိုအငှားဂရန် (Lease of Short Term)၊ လိုင်စင်(License)တို့ကို ကော်လီတ္တော်အရာရှိမှ ထုတ်ပေးပြီး ပါမစ် (Permit) ကို မြို့မြေချထားရေးကော်မတီက ထုတ်ပေးသည်ကို တွေ့ရှိရသည်။

မြေယာမှုခင်းများ စီရင်ဆုံးဖြတ်ရာတွင် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးကဏ္ဍတို့ ဝိရောဓိ မဖြစ်စေရန် ပေါင်းစပ်ဆောင်ရွက်သွားရန်လိုအပ်ကြောင်း တရားရုံးချုပ်မှ စီရင်ဆုံးဖြတ်ထားသည့် လမ်းညွှန် စီရင်ထုံးများကို တင်ပြဆွေးနွေးလိုပါသည်။

“ ဦးကျော်မြင့်ပါ ၂ နှင့် ဦးလှငွေပါ ၂၊ ၁၉၉၅ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊ စာမျက်နှာ -၁” အမှုတွင် တရားလို ဦးကျော်မြင့်တို့က တရားပြိုင် ဦးလှငွေတို့အား အချင်းဖြစ်မြေပေါ်မှ ဖယ်ရှားပေးရန် တရားစွဲဆိုရာ ပလပ်ခံရသဖြင့် တရားရုံးချုပ်၌ အယူခံမှုတင်သွင်းရာတွင် အယူခံတရားလို ဦးကျော်မြင့် ပါ ၂ ဦးတို့က အယူခံတရားပြိုင်များအပေါ် ၁၈-၁၁-၉၁ ရက်နေ့တွင် အမှုစွဲဆိုခဲ့ရာ အချင်းဖြစ်မြေအား တရားပြိုင်

ဦးလှငွေ၏ဇနီး ဒေါ်ခင်တင့်အမည်ဖြင့် ၂၉-၁၂-၈၈ ရက်နေ့၌ ဂရန်ချထားပြီးဖြစ်၍ တရားစွဲဆိုသည့်အချိန်၌ အချင်းဖြစ်မြေပေါ်တွင် နေထိုင်ခွင့်ရသူသည် အယူခံတရားပြိုင်များဖြစ်သည်ကို တွေ့ရသည်။

မြေငှားဂရန်ခံယူရာ၌ ခံယူသူသည် မြေငှားအခွင့်အရေးများကို လွှဲပြောင်းခံယူရရှိပေသည်။ အချင်း ဖြစ်မြေမှာ အယူခံတရားလို ဦးကျော်မြင့်၏အမည်ဖြင့် ဂရန်ချထားပေး၍ မြေကို စီမံခန့်ခွဲအသုံးချနိုင်သူဖြစ် သည့်အတွက် အယူခံတရားပြိုင်တို့အား နေထိုင်ခွင့်ပြုခဲ့ခြင်းဖြစ်ပေသည်။ အယူခံ တရားလို ဦးကျော်မြင့်သည် မိမိအမည်ဖြင့်ရရှိထားသောဂရန်ကို အကြောင်းပြ၍ အယူခံတရားပြိုင်တို့အား အခမဲ့နေထိုင်ခွင့်ပေးခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ယခုအမှုမစွဲဆိုမီ အယူခံတရားပြိုင် ဦးလှငွေ၏ဇနီး ဒေါ်ခင်တင့်အမည်ဖြင့် ဂရန်ချ ထားပေးလိုက်သည်နှင့်တစ်ပြိုင်နက် အချင်းဖြစ်မြေ၏ စီမံခန့်ခွဲပိုင်ခွင့်မှာ ပြောင်းလဲသွားပေသည်။ ထိုအချိန် ကာလမှစ၍ အယူခံတရားလိုတို့၏ခွင့်ပြုချက်အရ နေထိုင်ခဲ့ကြသော အယူခံတရားပြိုင်တို့သည် အစိုးရထံမှ မြေငှားအခွင့်အရေးအရ နေထိုင်သူများအဖြစ် ပြောင်းလဲသွားပြီဟု ဆိုရမည်ဖြစ်သောကြောင့် မြေငှား အခွင့်အရေးအဖြစ် နေထိုင်သူများအား တစ်ချိန်က ခွင့်ပြုချက်အရနေထိုင်ခဲ့သည်ဟူသော အကြောင်းပြ ချက်သည် နှင်ထုတ်ခွင့်မပြုနိုင်တော့၍ တိုင်းတရားရုံး၏ စီရင်ချက်နှင့် ဒီကရီကို အတည်ပြုခဲ့သော တရားရုံး ချုပ်၏ လမ်းညွှန်စီရင်ထုံးအား သိရှိလိုက်နာဆောင်ရွက်သွားရန် လိုအပ်ပေသည်။

“ဒေါ်ကြင်ယုံ (ခ) ဒေါ်နှင်းအောင်ပါ ၂ နှင့် ဒေါ်စိန်တင် ပါ ၂၊ ၁၉၉၉ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံ တရားစီရင်ထုံး၊ စာမျက်နှာ - ၉၁” အမှုတွင် တရားလို ဒေါ်စိန်တင်တို့က တရားပြိုင် ဒေါ်ကြင်ယုံ (ခ) ဒေါ်နှင်းအောင်တို့အပေါ် ရန်ကုန်မြို့၊ ကံဘွဲ့ရပ်ကွက်၊ မြေတိုင်းရပ်ကွက်အမှတ် (၁) မြေကွက် (၂) ကွက် နှင့် ယင်းမြေကွက်များပေါ်ရှိ အဆောက်အအုံများကို ပိုင်ဆိုင်ကြောင်း မြွက်ဟကြေညာပေးစေရန်နှင့် လက်ရောက်ရလိမ့်စွဲဆိုရာ ပလပ်ခံရ၍ တရားရုံးချုပ်၌ အယူခံဝင်ရောက်ရာတွင် တိုင်းတရားရုံး၏ စီရင်ချက် နှင့်ဒီကရီကို ပယ်ဖျက်ပြီး မူလရုံးတရားလို ဒေါ်စိန်တင်တို့ စွဲဆိုသည့်အတိုင်း အနိုင်ဒီကရီ ချမှတ်ပေးခဲ့သည်။

တရားရုံးချုပ်၏ အယူခံမှုတွင် ရရှိခဲ့သော အနိုင်ဒီကရီအား ဒေါ်စိန်တင်တို့က ဇာရီမူ ဖွင့်လှစ် ဆောင်ရွက်ရာ၌ တိုင်းတရားရုံးက အပ်ဝရမ်းထုတ်ဆင့်ရန် ချမှတ်ခဲ့သည့်အမိန့်ကို တရားရုံး ဒေါ်ကြင်ယုံ (ခ) ဒေါ်နှင်းအောင်တို့က တရားမအထွေထွေအယူခံမှုတင်သွင်းသော်လည်း မအောင်မြင်၍ တရားမ အထွေထွေလျှောက်လွှာအထူးအမှုအမှတ် ၃၉၉/၉၀ ဖြင့် တင်သွင်းရာ အထူးအယူခံဝင်ခွင့်ပြုခဲ့သည်။

ရန်ကုန်တိုင်းဒေသကြီး ကံဘွဲ့ရပ်ကွက်၊ မြေတိုင်းအမှတ် (၁)၊ မြေကွက်အမှတ် ၆၆ သည် မူလက ဦးကြင်စိန်အမည်ဖြင့် ဂရန်ရရှိခဲ့ပြီးနောက် ၂-၁၀-၇၃ ရက်နေ့တွင် ကွယ်လွန်ခဲ့၍ ဒေါ်ကြင်ယုံ (ခ) ဒေါ်နှင်းအောင်က ဦးကြင်စိန်၏ တစ်ဦးတည်းသော အမွေစားအမွေခံသမီးဖြစ်သောကြောင့် ကျန်ရစ်သည့် ပစ္စည်းများကို အမွေဆက်ခံပိုင်ဆိုင်ကြောင်း စာချုပ်ချုပ်ဆိုခဲ့ပြီး ၎င်း၏အမည်သို့ ပြောင်းခဲ့သည်ကို တိုင်းတရားရုံး၏ ဇာရီမူတွင် ဂရန်အား ပူးတွဲတင်ပြထားသည်ကို တွေ့ရသည်။

ဂရန်ချထားခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ လုပ်ပိုင်ခွင့်ကို အောက်မြန်မာပြည်ရှိ မြေများသည် အောက်မြန်မာပြည် မြို့နှင့်ကျေးရွာများ အက်ဥပဒေနှင့်သက်ဆိုင်ပြီး အထက်မြန်မာပြည်ရှိ မြေများမှာ အထက်မြန်မာပြည် မြေနှင့် အခွန်တော်စည်းမျဉ်းဥပဒေနှင့် အကျုံးဝင်ပေသည်။ အစိုးရက ချထားပိုင်ခွင့်ရှိသည့်မြေများတွင် နေထိုင်ရန် အတွက်ဖြစ်စေ၊ စက်မှုလက်မှုရုံးခန်းများအတွက်ဖြစ်စေ၊ အဆောက်အအုံပြုလုပ်သုံးစွဲရန်ဖြစ်စေ၊ ဂရန်၊ အငှားဂရန်နှင့် လိုင်စင်များချထားပေးသည့် မြို့မြေအဖြစ် အမိန့်ကြော်ငြာစာထုတ်ပြန်ပြီးသောမြို့များတွင် လူနေထိုင်ရန်နှင့် စက်မှုလက်မှုလုပ်ငန်းများ လုပ်ကိုင်ရန် အငှားသက်တမ်း နှစ် (၃၀) ခွင့်ပြုပြီး သက်တမ်း

ကုန်ဆုံးတိုင်း နောက်ထပ်အနှစ် (၃၀) စီနှင့် စုစုပေါင်း အနှစ် (၉၀) အထိ လဲလှယ်ခွင့်ရှိသည့် မြေငှားစာချုပ်ကို ဂရန်ဟုခေါ်ဆိုပြီး ယင်းဂရန်ကို ဥပဒေနှင့်အညီ အာဏာအပ်နှင်းခြင်းခံရသည့် အခွန်တော်အရာရှိက ထုတ်ပေး ရမည်ဖြစ်သည်။

အငှားဂရန်ထုတ်ပေးသည့် ကိစ္စတွင် အခွန်တော်အရာရှိများက ဆုံးဖြတ်ရမည့်ကိစ္စဖြစ်၍ အောက် မြန်မာပြည်မြို့နှင့် ကျေးရွာများအက်ဥပဒေပုဒ်မ ၄၁ (က) ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များအရ တရားမရုံးများက ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ခွင့်မရှိဟု ယူဆရမည်ဖြစ်ကြောင်း “စမိနာဘီဘီ (ခ) မသေးသေးနှင့် ကိုထွန်းရင်ပါ ၂- ၁၉၆၃ ခုနှစ်မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊ စာမျက်နှာ - ၉၅၃ ” တွင် ထုံးပြုထားသည်။

မြေဂရန်ထုတ်ပေးခြင်းသည် အဓိကအားဖြင့် အုပ်ချုပ်ရေးကိစ္စဖြစ်ကြောင်း၊ တရားစီရင်ရေး သို့မဟုတ် တရားစီရင်ရေးသဘောပါသည့်ကိစ္စ အကျိုးဝင်သည်ဟု မဆိုသာကြောင်း၊ အုပ်ချုပ်မှုလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအရ ဆောင်ရွက်ရမည့်ကိစ္စဖြစ်၍ မကျေနပ်လျှင် အုပ်ချုပ်မှုအာဏာပိုင်အဆင့်ဆင့်သို့ အယူခံခြင်း ပြင်ဆင်မှု လျှောက်ထားခြင်း ပြုလုပ်ရန်ဖြစ်ကြောင်း “ဒေါ်ရွှေညွန့်ပါ ၃ နှင့် ဘဏ္ဍာရေးနှင့်အခွန်ဌာန၊ ရန်ကုန်မြို့၊ ၁၉၆၉ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရား စီရင်ထုံး၊ စာမျက်နှာ - ၉၆” တွင် ညွှန်ပြထားသည်။

အစိုးရပိုင်မြေနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဂရန်ကို မည်သူအားလွှဲပြောင်းပေးသင့်ကြောင်း ဘဏ္ဍာတော်မင်းကြီးက ဆုံးဖြတ်ခြင်းသည် တရားစီရင်ရေးကဲ့သို့ အာဏာဖြင့် ဆောင်ရွက်ခြင်းမဟုတ်ဘဲ အခွန်တော်အရာရှိက ဆောင်ရွက်ရသော အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာအရ ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြစ်ကြောင်း “အစေခန့် နှင့် ဘဏ္ဍာတော်မင်းကြီး ပါ ၄၊ ၁၉၆၄ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊ စာမျက်နှာ - ၇၃၅” တွင် လမ်းညွှန်ဆုံးဖြတ်ထားသည်။

အမှုမှ တရားရုံး ဒေါ်ကြင်ယု (ခ) ဒေါ်နှင်းအောင်သည် အချင်းဖြစ်မြေတွင် ၎င်းအမည်ဖြင့် ဂရန် ရရှိထား၍ ထိုဂရန်မှာ ဥပဒေနှင့်အညီ ထုတ်ပေးပိုင်ခွင့်ရှိသူက ထုတ်ပေးထားသော ဂရန်ဖြစ်သောကြောင့် တရားရုံးက ဒီကရီအတည်ပြုရာတွင် ဒေါ်ကြင်ယု (ခ) ဒေါ်နှင်းအောင် အမည်ပေါက် ဂရန်မြေမှ ဒေါ်ကြင်ယု အား ဖယ်ရှားမည်ဆိုပါက သက်ဆိုင်ရာမှ ခွင့်ပြုထားသည့် နေထိုင်ခွင့်နှင့် ဆန့်ကျင်ရာရောက်မည်ဖြစ်ပြီး တရားနိုင်တို့ကိုလည်း ဂရန်မရှိဘဲ အစိုးရမြေတွင် နေထိုင်ခွင့်ပြုရာရောက်မည် ဖြစ်ပေသည်။

အောက်မြန်မာပြည် မြို့နှင့်ကျေးရွာများအက်ဥပဒေပုဒ်မ ၇ (က) တွင် အစိုးရထုတ်ပေးသည့် ဂရန် သို့မဟုတ် အငှားဂရန်မှတစ်ပါး မြို့တစ်မြို့ သို့မဟုတ် ကျေးရွာတစ်ရွာရှိ မြေတွင် မည်သူတစ်ဦးတစ်ယောက်မျှ အစိုးရနှင့်ဆန့်ကျင်လျက် မြေနှင့်သက်ဆိုင်သည့် အကျိုးခံစားခွင့်များ မရှိစေရဟု ပြဋ္ဌာန်းထားသည်ကို သတိပြုရမည့်အပြင် တရားရုံးအမည်ဖြင့် ဂရန်ရရှိထားခြင်းကို အကြောင်းပြ၍ တရားရုံး၏ ဒီကရီအား အတည်မပြုနိုင်လျှင် ထိုဒီကရီသည် အဟောသိကံ ဖြစ် မဖြစ် ဆန်းစစ်ရန် လိုအပ်ပေသည်။

အချင်းဖြစ်မြေကို တရားရုံးက ဂရန်ရရှိနေစဉ်တွင်သာ တရားနိုင်က ဒီကရီကို အတည် မပြုနိုင်ခြင်း ဖြစ်ပြီး ထိုရရှိထားသည့် ဂရန်အား ပယ်ဖျက်လိုက်လျှင်ဖြစ်စေ၊ တရားနိုင်က ပြန်လည်၍ ဂရန်ရရှိခဲ့လျှင် ဖြစ်စေ တရားနိုင်ရရှိထားသောဒီကရီကို ဆက်လက်အတည်ပြုနိုင်မည်ဖြစ်သောကြောင့် အဟောသိကံ ဖြစ်သွားသည်ဟု မဆိုနိုင်ဘဲ ဆက်လက်တည်ရှိနေမည် ဖြစ်ပေသည်။

တရားရုံး၏ ဒီကရီနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာပိုင်တို့၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များသည် ဝိရောဓိမဖြစ်စေရန် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးကဏ္ဍတို့သည် ညီညွတ်မျှတစွာ ပေါင်းစပ်ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်ပေ သည်။

သို့ဖြစ်ရာ တရားနိုင် ဒေါ်စိန်တင်တို့က တရားရုံး ဒေါ်ကြင်ယု (ခ) ဒေါ်နှင်းအောင် ရရှိထားသော

ဂရန်အား ပယ်ဖျက်ပေးရန် သက်ဆိုင်ရာအုပ်ချုပ်မှုအာဏာပိုင်အဆင့်ဆင့်သို့ အယူခံဝင်ခြင်း၊ ပြင်ဆင်မှု လျှောက်ထားခြင်းများ ပြုလုပ်၍ ဒေါ်ကြင်ယု (ခ) ဒေါ်နှင်းအောင်ရရှိထားသော ဂရန်အား သက်ဆိုင်ရာက ပယ်ဖျက်လိုက်သည့်အချိန်အထိ ဒီကရီအတည်ပြုခြင်းကို ဆိုင်းငံ့ထားရမည်ဖြစ်ပြီး ထိုဂရန်အား ဖျက်သိမ်း ပြီးမှသာ တရားရုံးက တရားနိုင် ဒေါ်စိန်တင်တို့ ရရှိထားသော အနိုင်ဒီကရီကို ဆက်လက်အတည်ပြုလုပ်ရန် လမ်းပွင့်သွားမည်ဖြစ်ကြောင်း တရားရုံးချုပ် အထူးအယူခံမှု၏ စီရင်ဆုံးဖြတ်ချက်အပေါ် တရားရုံးအဆင့်ဆင့်မှ လိုက်နာကျင့်သုံး ဆောင်ရွက်သွားရန် လိုအပ်ပေသည်။

ဦးစံဝင်းထိန် နှင့် ဦးကံစိန်
ဦးစံဝင်းထိန် ဦးတင်လှိုင်ထွန်းပါ

၁၁၃”အမှုတွင် မူလရုံးတရားလို ဦးစံဝင်းထိန် ရရှိထားသော ဒီကရီမှာ ခွင့်ပြုချက်ဖြင့် ထားသူအား နှင်ထုတ်လိုမှု၌ ရရှိခဲ့သည့် ဒီကရီဖြစ်ပြီး တရားလိုသည် အချင်းဖြစ်မြေအတွက် ဂရန်ရရှိခဲ့ဖူးခြင်းမရှိသကဲ့သို့ တရားရုံးများကလည်း ဂရန်မရရှိခဲ့ပေ။ တရားလို ဦးစံဝင်းထိန်က ဇာရီမှုများ ဖွင့်လှစ်ဆောင်ရွက်စဉ် တရားရုံး များက ဂရန်အသီးသီးရရှိခဲ့ကြသည်ကို တွေ့ရသည်။

အထက်မြန်မာပြည်မြေနှင့်အခွန်စည်းမျဉ်းများ ဥပဒေပုဒ်မ ၂၆ အရ ပြုလုပ်ထားသည့် စည်းမျဉ်း ၅၁-အေ အရ ဂရန်ချထားပေးခြင်းသည် သက်ဆိုင်ရာ ကော်လီတွော်အရာရှိ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်ဖြစ်ပေသည်။ မြေဂရန်ထုတ်ပေးခြင်းသည်အုပ်ချုပ်ရေးကိစ္စဖြစ်ပြီး တရားစီရင်ရေး သဘောပါသည့်ကိစ္စ အကျုံးဝင်သည်ဟု မဆိုသာကြောင်း၊ အုပ်ချုပ်မှုလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအရ ဆောင်ရွက်ရမည့်ကိစ္စဖြစ်၍ မကျေနပ်သူက အုပ်ချုပ်မှု အာဏာပိုင်အဆင့်ဆင့်သို့ အယူခံခြင်း၊ ပြင်ဆင်မှုလျှောက်ထားခြင်းပြုရန်ဖြစ်ကြောင်း “ဒေါ်ရွှေညွန့်ပါ ၃ နှင့် ဘဏ္ဍာရေးနှင့်အခွန်ဌာန၊ ရန်ကုန်မြို့၊ ၁၉၆၉ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံ တရားစီရင်ထုံး၊ စာမျက်နှာ - ၉၆” အမှုတွင် လမ်းညွှန်ဆုံးဖြတ်ထားသည်။

အစိုးရပိုင်မြေနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဂရန်မြေကို မည်သူ့အား လွှဲပြောင်းပေးသင့်ကြောင်း ဘဏ္ဍာတော် မင်းကြီးက ဆုံးဖြတ်ခြင်းသည် တရားစီရင်ရေးကဲ့သို့ အာဏာဖြင့် ဆောင်ရွက်ခြင်းမဟုတ်ဘဲ အခွန်တော် အရာရှိက ဆောင်ရွက်ရသော အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာအရ ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြစ်ကြောင်း “အဇော်ခန်းနှင့် ဘဏ္ဍာ တော်မင်းကြီးပါ ၄၊ ၁၉၆၄ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊ စာမျက်နှာ ၇၃၅” တွင် ထုံးပြုထားသည်။

အချင်းဖြစ်မြေတွင် တရားရုံးများက ဥပဒေနှင့်အညီ ဂရန်ရရှိထား၍ ဇာရီမှုအား အတည်ပြုရာတွင် ဂရန်ရရှိထားသူ တရားရုံးအား တရားရုံးက အချင်းဖြစ်မြေပေါ်မှ နှင်ထုတ်နိုင်မည်မဟုတ်ပေ။ တရားရုံး အမည်ပေါက် ဂရန်မြေမှာ ဖယ်ရှားစေမည်ဆိုပါက သက်ဆိုင်ရာမှ အချင်းဖြစ်မြေတွင် တရားရုံးအား ခွင့်ပြုထား သည့် နေထိုင်ခွင့်နှင့် ဆန့်ကျင်ရာရောက်မည်ဖြစ်ကြောင်း “ဦးကျော်မြင့်ပါ ၂နှင့် ဦးလှငွေပါ ၂၊ ၁၉၉၅ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊ စာမျက်နှာ - ၁” တွင် ထုံးဖွဲ့ထားသည်ကို တွေ့ရှိရသည်။

ယခုအမှုတွင် အချင်းဖြစ်မြေကို တရားရုံးမှ ဂရန်ရရှိနေစဉ်တွင်သာ တရားနိုင်က အနိုင်ဒီကရီကို အတည်မပြုနိုင်ခြင်းဖြစ်ပြီး ဂရန်အား ပယ်ဖျက်လိုက်ပါက တရားနိုင်မှ ပြန်လည်၍ ဂရန်ရရှိခဲ့လျှင် ဒီကရီကို အတည်ပြုနိုင်မည်ဖြစ်သောကြောင့် ၎င်းရရှိထားသည့် ဒီကရီသည် အဟောသိကံ ဖြစ်သွားသည်ဟု မဆိုနိုင်ဘဲ ဆက်လက်တည်ရှိနေမည်သာ ဖြစ်ပေသည်။

ဤကဲ့သို့သော အခြေအနေမျိုး ပေါ်ပေါက်လာသည့်အခါ တရားရုံး၏ ဒီကရီနှင့် အုပ်ချုပ်ရေး အာဏာပိုင်တို့၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များ ဝိရောဓိမဖြစ်စေရန် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးကဏ္ဍတို့သည်

ညီညွတ်မျှတစွာ ပေါင်းစပ်ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်ပေသည်။

အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာပိုင်တို့သည် တရားရုံး၏ ဆုံးဖြတ်ချက်ကို အလေးဂရုထားကာ ယင်းဆုံးဖြတ်ချက် အပေါ် အခြေပြု၍ ဂရန်ထုတ်ပေးခဲ့ကြသည်။ တရားရုံးများကလည်း တရားရုံးမှဂရန်ရရှိခဲ့လျှင် ၎င်းအား နှင်ထုတ်ခြင်းမပြုသေးဘဲ ဒီကရီအတည်ပြုခြင်းကို ခေတ္တဆိုင်းငံ့ထားကာ တရားရုံး၏ ဂရန်ကို ပယ်ဖျက်ပြီးမှ ဒီကရီအတည်ပြုခြင်းဖြင့် တရားစီရင်ရေးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးဝိရောဓိမဖြစ်အောင် ဆောင်ရွက်နေကြသည့် ကောင်းမြတ်သော အစဉ်အလာများကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းကြရန်လိုအပ်ပြီး ပြည်သူများအနေဖြင့် တရားမျှတမှုကိုရရှိကာ ယင်း၏အကျိုးကျေးဇူးများကိုလည်း လက်တွေ့ခံစားနိုင်ကြမည်ဖြစ်ကြောင်း တရားရုံး ချုပ်၏ လမ်းညွှန်စီရင်ဆုံးဖြတ်ချက်များအပေါ် လိုက်နာ ဆောင်ရွက်သွားရန် လိုအပ်ပေသည်။

“ဦးလှမြင့် နှင့် ဒေါ်ဂျူဘီ၊ ၂၀၀၅ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊ စာမျက်နှာ - ၈၈” အမှုတွင် တရားလို ဒေါ်ဂျူဘီက တရားပြိုင် ဦးလှမြင့်အပေါ် မြေတစ်ခြမ်းစီပိုင်ဆိုင်ကြောင်း မြွက်ဟကြေညာပေးစေလို မှုအား ရန်ကုန်တိုင်းတရားရုံးတွင် စွဲဆိုရာ အနိုင်ဒီကရီရရှိခဲ့သည်ကို တရားပြိုင်မှ မကျေနပ်သဖြင့် တရားရုံး ချုပ်တွင် တရားမအယူခံမှု ဆက်လက်တင်သွင်းခဲ့သည်။

ရန်ကုန်တိုင်းဒေသကြီး၊ မြောက်ဥက္ကလာပမြို့နယ်၊ (၂) ရပ်ကွက်၊ သုဓမ္မာ (၂) လမ်းရှိ မြေကွက်အမှတ် ၁၀၆၆၊ အလျား ပေ ၄၀၊ အနံ ၆၀ ပေ မြေကွက်ကို တရားပြိုင် ဦးလှမြင့်နှင့် တစ်ဝက်စီ ပိုင်ဆိုင်လာခဲ့ပြီး နှစ်ယောက်တွဲအမည်ဖြင့် ဂရန်ရရှိခဲ့သည်။ သက်သေခံ (က) မြေငှားဂရန်စာချုပ်တွင် ဖော်ပြချက်များအရ အချင်းဖြစ်မြေကွက်အမှတ် ၁၀၆၆ ဟု ခေါ်တွင်သော ဂရန်မြေကွက်တွင် ဦးလှမြင့်နှင့် ဒေါ်ဂျူဘီအမည်ဖြင့် ပူးတွဲအမည်ပေါက်ပိုင်ဆိုင်ခြင်းဖြစ်သည်။ ဂရန်ထုတ်ပေးပိုင်ခွင့်ရှိသည့် အာဏာပိုင်က ယင်းမြေကွက် ကြီးအတွက် နှစ်ဦးအမည်ဖြင့် ပူးတွဲ အမည်ပေါက်ချမှတ်ပေးထားခြင်းဖြစ်၍ ယင်းမြေကွက်ကြီး၏ တစ်ခြမ်းစီ ကို တစ်ဦးစီပိုင်ဆိုင်သည်ဟု ကောက်ယူသတ်မှတ်ရန် မဖြစ်နိုင်ပေ။

နှစ်ဦးပူးတွဲအမည်ပေါက်သော ဂရန်မြေကွက်ကို တစ်ခြမ်းစီ ပိုင်ဆိုင်သည်ဟု တရားရုံးက တရားစီရင် ရေးအာဏာအရ ကောက်ယူမည်ဆိုပါက တရားစီရင်ရေးအာဏာနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာရပ်ဖြစ်သော စီမံခန့်ခွဲရေးအာဏာတို့ကို ရောထွေးပေါင်းစပ်ဆုံးဖြတ်ရာ ရောက်ပေမည်။ အငှားဂရန်ထုတ်ပေးသည့်ကိစ္စ သည် အခွန်တော်အရာရှိများက ဆုံးဖြတ်ရမည့်ကိစ္စဖြစ်၍ အောက်မြန်မာပြည် မြို့နှင့်ကျေးရွာများ အက်ဥပဒေ ပုဒ်မ ၄၁ (က) ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်အရ တရားမရုံးများက ဝင်ရောက် စွက်ဖက်ခွင့်မရှိကြောင်းကို “စမိနာဘီဘီ (ခ) မသေးသေးနှင့် ဦးထွန်းရင်ပါ ၂၊ ၁၉၆၃ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊ စာမျက်နှာ - ၉၅၃” တွင် လမ်းညွှန်ဆုံးဖြတ်ထားသည်။

နှစ်ဦးအမည်ပေါက်ဂရန်မြေမှ မြေတစ်ခြမ်းကို မိမိတစ်ဦးတည်းအမည်ပေါက်စေရန် ဂရန်မြေ ခွဲစိတ်လိုပါက သက်ဆိုင်ရာအာဏာပိုင်ဌာနများသို့ လျှောက်ထားရမည်ဖြစ်ပြီး ခွဲစိတ်ရရှိသည့် ဂရန်မြေကို သီးခြားဂရန်မြေထုတ်ပေးရန် ဆက်လက်လျှောက်ထားခြင်းဖြင့် မြေတစ်ခြမ်း ပိုင်ဆိုင်ခွင့်ရရှိသည့်အတွက် ဆောင်ရွက်ရမည်သာဖြစ်၍ ထိုသို့သော အခြေအနေတွင် တရားရုံးက တရားလိုအား အချင်းဖြစ်မြေကွက်၏ တစ်ခြမ်းကို ပိုင်ဆိုင်ကြောင်း မြွက်ဟကြေညာပေးရန် သင့်မည်မဟုတ်ကြောင်း တရားရုံးချုပ်၏ တရားမ အယူခံမှုတွင် စီရင်ဆုံးဖြတ်ချက်အပေါ် ဂရုပြုလိုက်နာဆောင်ရွက်သွားကြရန် လိုအပ်ကြောင်း ရေးသားလိုက် ရပေသည်။ ။

သိန်းကိုကို (တရားရေး)

မှတ်မှတ်သားသား လမ်းညွှန်စကားများ

တင်နယ်စိုး

တရားသူကြီးတစ်ဦးသည် -

- တရားမျှတမှုကို မြတ်နိုးရမည်။
- တရားမျှတမှုကို ရှာဖွေနိုင်သော စွမ်းရည်ရှိရမည်။
- တရားမျှတမှုကို ဆုံးဖြတ်နိုင်သောသူဖြစ်ရမည်။

တရားရုံးချုပ်တရားသူကြီး ဦးတင်အေး၏ ၅-၄-၂၀၀၇ ရက်နေ့ ဆွေးနွေးပွဲချမှတ် မြို့နယ်တရားသူကြီးများ မွမ်းမံသင်တန်း တက်ရောက်စဉ်က လေ့လာမှတ်သားခဲ့ရပါသည်။

အဆိုပါ တရားမျှတမှု (Justice) ဟူသော စကားရပ်သည် ရောမဘာသာစကားမှ ဆင်းသက်လာသည့် ကျင့်ဝတ်နှင့်ဥပဒေဆိုင်ရာ အယူအဆတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ ဥပဒေသိပ္ပံပညာရပ်တွင် အတွေးအခေါ်ပညာရှင်များနှင့် ဥပဒေပညာရှင်များက မတူညီသော တရားမျှတမှုဆိုင်ရာအယူအဆများကို ဖော်ထုတ်ခဲ့ပါသည်။ အကျဉ်းအားဖြင့် သဘာဝတရားမျှတမှု(Natural Justice)၊ စီးပွားရေးတရားမျှတမှု (Economic Justice)၊ နိုင်ငံရေးတရားမျှတမှု(Political Justice)၊ လူမှုရေးတရားမျှတမှု(Social Justice)နှင့် ဥပဒေအရတရားမျှတမှု(Legal Justice) စသည့် တရားမျှတမှုအမျိုးအစားများကို တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။

တရားရုံးက ဆောင်ရွက်ပေးသည့် ‘ဥပဒေအရတရားမျှတမှု’သည် ‘ဥပဒေနှင့်အညီ တရားစီရင်ခြင်း’ (Justice According to the Law) ဖြစ်ပါသည်။ ဥပဒေအရတရားမျှတမှုတွင် မျှတမှု (Fairness)၊ သာတူညီမျှမှု (Equality) နှင့် လက်လှမ်းမီမှု(Access) စသည့် အခြေခံမူသဘောများ ပါဝင်ပါသည်။

‘မျှတမှု’ဆိုရာတွင် တရားသူကြီး၏ အမှုစစ်ဆေးရာတွင် ဘက်မလိုက်ခြင်း၊ နှစ်ဖက်အမှုသည်အပေါ်မျှတစွာပြုမူဆက်ဆံခြင်း၊ အသာပေးမှုနှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမရှိခြင်း၊ တိကျသော သက်သေခံချက်နှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းလိုက်နာခြင်း၊ စွပ်စွဲခံရသူနှင့် နစ်နာသူတို့၏ ဥပဒေအရ အခွင့်အရေးများရရှိစေခြင်းတို့ ပါဝင်ပါသည်။

‘သာတူညီမျှမှု’ဆိုရာတွင် အမှုသည်များအတွက် ဥပဒေအရ ညီတူညီမျှရှိစေခြင်း၊ တူညီသော တရားရုံးလုပ်ငန်းစဉ်များ၊ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ကျင့်သုံးခြင်း အယူခံအခွင့်အရေးရရှိစေခြင်းတို့ ပါဝင်ပါသည်။

‘လက်လှမ်းမီမှု’ဆိုရာတွင် အမှုသည်များက ၎င်းတို့၏ဥပဒေအရအခွင့်အရေးများနှင့် ၎င်းတို့၏

အငြင်းပွားမှုကို တရားရုံးတွင် မည်သို့ဖြေရှင်းရမည်ကို သိနားလည်ခြင်း၊ တရားရုံးသို့ လာရောက် ရန်လွယ်ကူခြင်း၊ ငွေကြေး/ စရိတ်၊ ဘာသာစကား၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ မသိနားမလည်မှု၊ မသန်စွမ်းမှု၊ ကြန့်ကြာမှု တို့ကြောင့် အဟန့်အတားမဖြစ်စေခြင်း၊ ဥပဒေအထောက်အကူပြုမှုရရှိခြင်း အကာအကွယ်ပေးရန် လိုအပ် သည့် သက်သေများအတွက် စီမံဆောင်ရွက်ခြင်း၊ မှုခင်းအကြံပြုညှိနှိုင်းအစည်းအဝေးဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်း များရှိခြင်း၊ အမှုများကြန့်ကြာမှုမရှိဘဲ စစ်ဆေးစီရင်ခြင်းတို့ ပါဝင်ပါသည်။

အခြေခံမူသဘောများအရ ဥပဒေအရတရားမျှတမှုသည် တရားစီရင်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်၏ ဥပဒေ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းလိုက်နာမှု အမှုစစ်ဆေးစီရင်ဆုံးဖြတ်မှု ပြုမှုဆောင်ရွက်မှုအားလုံးနှင့် သက်ဆိုင်နေပါသည်။ တရားရုံးသို့ရောက်ရှိလာသည့် အငြင်းပွားမှုများ၊ မှုခင်းများတွင်ပါဝင်သည့် အမှုသည်များ၊ သက်သေများ၏ အခွင့်အရေးများလည်း ပါဝင်သည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။

တရားသူကြီးများသည် တည်ဆဲပြဋ္ဌာန်းဥပဒေများ၊ နည်းဥပဒေများ၊ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို လိုက်နာ၍ တရားမျှတမှုကို ရှာဖွေဆုံးဖြတ်ရသူများ ဖြစ်ပါသည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် အငြင်းပွားသူများအကြား ဥပဒေနှင့်အညီ လွတ်လပ်စွာတရားစီရင်ရန်၊ တရားမျှတမှုရရှိစေရန် ဆောင်ရွက်ပေးရသူများ ဖြစ်ပါသည်။

ထိုသို့ တရားမျှတမှုကို ဆောင်ရွက်ပေးရမည့် တရားသူကြီးသည် မိမိကိုယ်တိုင် တရားမျှတမှုကို သိနားလည်သူ၊ မြတ်နိုးသူလိုလားသူဖြစ်ရမည်။ တရားမျှတမှုကို ဥပဒေလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့်အညီ ရှာဖွေနိုင်ရန် အရည်အချင်းနှင့် လုံ့လဝီရိယရှိရမည်။ အမှုကိုဆုံးဖြတ်ရာတွင် ဥပဒေကို ကောင်းစွာသိ နားလည်ပြီး အချက်အလက်အမှန်များအပေါ် ချင့်ချိန်သုံးသပ်၍ လွတ်လပ်စွာဆောင်ရွက်နိုင်ရမည်ဟု လမ်းညွှန်မှာကြားခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ယခုအခါ ဆရာမှာကြားခဲ့သည့် ၂၀၀၇ ခုနှစ်ကာလများတွင် ကျင့်သုံးသည့် တရားစီရင်ရေးစနစ် ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များ၊ မှုခင်းစစ်ဆေးစီရင်သည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ၊ နည်းပညာအသုံးပြုမှုများ၊ တရား သူကြီးရွေးချယ်ခန့်ထားမှုနှင့် လေ့ကျင့်သင်ကြားမှုပုံစံများသည်လည်း ခေတ်ကာလအလိုက် ပြောင်းလဲ မှုများ ရှိခဲ့ပြီဖြစ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် ဆရာ၏လမ်းညွှန်မှာကြားချက်သည် “မှုခင်းများစီရင်ဆုံးဖြတ်ရန် အခွင့် အာဏာအပ်နှင်းခံရသည့် တရားသူကြီးတစ်ဦးတွင်ရှိရမည့် အခြေခံအရည်အချင်းများ” အဖြစ် မပြောင်းမလဲ တည်ရှိနေပါသည်။ ဆရာ၏လမ်းညွှန်မှာကြားချက်ကို ကိုယ်တိုင်လေ့လာမှတ်သားခွင့်မရခဲ့သည့် တရားသူကြီး များနှင့် တရားရေးအရာရှိများအတွက် ဥပဒေအရ တရားမျှတမှုဆိုင်ရာအခြေခံမူသဘောတရားများနှင့်တကွ လေးစားစွာဖြင့် ပြန်လည်တင်ပြလိုက်ပါသည်။ ။

တင်နွယ်စိုး

ကိုးကားစာရင်း

မြို့နယ်တရားသူကြီးများ မွမ်းမံသင်တန်း အမှတ်စဉ် ၅ ဝိုချချက်မှတ်စု

Law and Justice <https://www.legalbites.in/law-and-justice/>

The Principles of Justice: Equality, Fairness & Access, Victoria Law Foundation 2019

<http://content.victorialawfoundation.org.au/wp-content/uploads/2020/09/The-Principles-of-Justice-2020.pdf>

The Principles of Justice <https://www.youtube.com/watch?v=3aeuPviiTyY>

ဥပဒေ၊ ဗာနီချက်၊ အလှူတရား

သက်ဇော်နိုင်

ဥပဒေပညာဖြင့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းပြုသော မိတ်ဆွေတစ်ဦးနှင့် စကားပြောဖြစ်သည်။
 ထိုမိတ်ဆွေက ဥပဒေပညာကို ဝါသနာမပါဘဲ ဥပဒေဘာသာရပ် အထူးပြုဖြင့် တက္ကသိုလ်တက်ဖြစ်သည့်
 အကြောင်း ပြောသည်။ သူက ဥပဒေဘာသာရပ်ကို ဝါသနာလုံးလုံးမပါသော်လည်း အခြေခံပညာအထက်
 တန်း အောင်မြင်သည့်အမှတ်ဖြင့် တက္ကသိုလ်ဝင်ခွင့်လျှောက်ထားရာတွင် ဖခင်ဖြစ်သူ၏ဆန္ဒအရ ဥပဒေဘာသာ
 ရပ်ကို ထည့်သွင်းလျှောက်ထားခဲ့ရသည်ဟု ပြောသည်။ ဥပဒေဘာသာရပ်၏အထက်တွင် ဦးစားပေးအဖြစ်
 အခြားဘာသာရပ်များ လျှောက်ထားခဲ့သော်လည်း ထိုဘာသာရပ်များနှင့် ကပ်၍လွဲချော်ခဲ့ရပြီး ဥပဒေဘာသာ
 ရပ်နှင့် တည့်တည့် ကံဆုံခဲ့ရကြောင်း ပြောသည်။ ဥပဒေဘာသာရပ် သင်ကြားရင်း ဥပဒေနှင့် စပ်လျဉ်းသည့်
 အတွေး အခေါ်၊ အယူအဆ၊ အချိတ်အဆက်များကို တအံ့တဩဖြစ်ရကြောင်း ပြောသည်။ ရာဇသတ်ကြီးပါ
 ပြစ်မှုများ၊ ပြစ်မှုအင်္ဂါရပ်များ၊ ကင်းလွတ်ရမိအချက်များ၊ ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပါ တရားခံကို ထိခိုက်နစ်နာ
 မှုမရှိစေရန် စဉ်းစားပေးထားသော တရားမျှတမှုဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ၊ တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေတွင်
 ရာဇဝတ်မှုနှင့် မတူညီဘဲ အမှုသည်များအား တာဝန်ယူမှု၊ တာဝန်ခံမှုအပြည့်ရှိရန် ဆောင်ရွက်ထားသော
 ပြဋ္ဌာန်းချက်များ၊ အမှုစစ်ဆေးရာတွင် ကျင့်သုံးရန် ပြဋ္ဌာန်းထားသော သက်သေခံဥပဒေပါ မျှတမှုအလှူ
 တရားများကို သင်ကြားလေ့လာရင်း ဥပဒေပညာ၏ နက်ရှိုင်းမှုကို ခံစားမိလာရသည်ဟုဆိုသည်။

သူက သိပ္ပံပညာဖန်တီးခြင်းထက် ရာဇသတ်ကြီး၊ ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံး၊ တရားမကျင့်ထုံး၊ သက်သေခံ
 အက်ဥပဒေ၊ ပစ္စည်းလွှဲပြောင်းခြင်းအက်ဥပဒေ၊ ပဋိညာဉ်အက်ဥပဒေ၊ သီးခြားသက်သာခွင့်အက်ဥပဒေ
 စသည့် ဥပဒေများကို အစွန်းမထွက်၊ အစွန်းမရောက် မျှမျှတတ ရေးဆွဲခဲ့ခြင်းကို ပို၍အံ့ဩမိသည်ဟု ဆိုသည်။

ရာဇသတ်ကြီးတွင် ပြစ်ဒဏ်သတ်မှတ်ချက်နှင့်စပ်လျဉ်း၍ အမြင့်ဆုံးသေဒဏ်အထိ ပြဋ္ဌာန်းထား
 သော်လည်း ထောင်ဒဏ်အနည်းဆုံး မည်ရွေ့မည်မျှချမှတ်ရမည်ဟု ပြဋ္ဌာန်းချက် မပါရှိကြောင်း သတိပြုမိ
 သည်ဟု သူကဆိုသည်။ ရာဇသတ်ကြီးတွင် ထောင်ဒဏ် မလွဲမသွေ ချမှတ်ရမည်ဟုသာ ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။
 အနည်းဆုံးချမှတ်ရမည့် ပြစ်ဒဏ်မဟာဏကန်သတ်ချက် မတွေ့ရှိရ။ မည်သို့သောအတွေး၊ မည်သို့သော
 အမြင်ဖြင့် ထိုသို့စဉ်းစားထားသနည်း။ တရားမျှတမှုအလှူငှာ အနက်ရှိုင်းဆုံး စဉ်းစားခဲ့ကြသည်ဟု ခံစားမိ
 ကြောင်း သူက ပြောသည်။

တရားရုံးများလက်စွဲ အပိုဒ် ၇၀၈ တွင် “တရားခံတစ်ဦးကို မူလစစ်ဆေးစီရင်မှုတွင် ထောင်ဒဏ် ချမှတ်ရာ၌ အထက်တရားရုံးက အယူခံတွင်ဖြစ်စေ၊ ပြင်ဆင်မှုတွင်ဖြစ်စေ အမှုကို ပြန်၍ စစ်ဆေးစီရင်စေရန် အမိန့်ချမှတ်သောအခါ၊ ထို့ပြင် ပြန်၍ စစ်ဆေးစီရင်ရာ၌လည်း တရားခံကို ထောင်ဒဏ်တဖန် ချမှတ် သောအခါ နောက်ချမှတ်သော ထောင်ဒဏ်သည် ပြန်၍ စစ်ဆေးစီရင်သည့်အမှုတွင် စီရင်ချက်ချမှတ် သောနေ့မှ အစပြုရမည်ဖြစ်၍ မူလစီရင်ချက်ချမှတ်သောနေ့မှ အစမပြုရ။ ထို့ပြင် မူလအမှုတွင် စီရင်ချက် ချပြီးနောက် ပြန်၍စစ်ဆေးစီရင်ရန် အမိန့်မချမှတ်မီက ထောင်ဒဏ်ခံပြီးဖြစ်သောကာလကို ပြန်၍ စစ်ဆေး စီရင်ရာ၌ ချမှတ်သည့် ပြစ်ဒဏ်စီရင်ချက်အတွက် ထည့်သွင်းရေတွက်ခြင်း မပြုနိုင်။ သို့သော်လည်း ပြန်၍ စစ်ဆေးစီရင်သောအမှု၌ စီရင်ချက်ချမှတ်သောအခါ တရားခံ အကျဉ်းထောင်တွင် နေခဲ့ရသောကာလသို့ တည်းမဟုတ် အချုပ်နှင့်နေခဲ့ရသောကာလကို ထောက်ထားဆင်ခြင်နိုင်သည်” ဟု ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။

အမှုကိုပြန်၍စစ်ဆေးစီရင်ရန် (retrial)ဆိုသည်မှာ အမှုကို အစမှပြန်လည်စစ်ဆေးခြင်းဖြစ်သည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် အမှုကို အသစ်ပြန်၍စစ်ဆေးစီရင်ခြင်း(new trial) ဖြစ်သည်။ တရားရုံးများလက်စွဲ အပိုဒ် ၁၁၂၇ တွင် ပြည့်န်ချက်အရ အသစ်ပြန်၍စစ်ဆေးစီရင်သော အမှုတွဲမှာ သီးခြားနံပါတ်ဖြင့် မှတ်ပုံတင်ရမည့် သီးခြားအမှုတွဲတစ်ရပ်ဖြစ်ရမည်။ ဆိုလိုသည်မှာ အမှုကိုပြန်၍စစ်ဆေးစီရင်(retrial)သောအခါ မူလစစ်ဆေးစီရင်မှုမှာ ပျက်ပြယ်သွားပြီး ထိုစဉ်က ချမှတ်သော ပြစ်ဒဏ်သည်လည်း ဥပဒေနှင့်ညီညွတ်သော ပြစ်ဒဏ်မဟုတ်တော့ပေ။

မူလစစ်ဆေးစီရင်မှုအတွက် တရားခံသည် အကျဉ်းထောင်တွင် နေခဲ့ရသည့်ကာလ သို့မဟုတ် အချုပ်ဖြင့်နေခဲ့ရသောကာလ ရှိခဲ့မည်ဆိုပါက အမှုကိုပြန်၍ စစ်ဆေးစီရင်(retrial)၍ ပြစ်မှုထင်ရှားစီရင်ရန် ပေါ်ပေါက်လျှင် ထိုကာလကို ထုတ်နုတ်ခွင့်ရှိတော့မည်မဟုတ်ပေ။ သို့သော် ထုတ်နုတ်ခွင့်မရှိလျှင် အမှန်တကယ်ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ရသည့် ထိုကာလအတွက် တရားမျှတမှုရှိမည်မဟုတ်ပေ။ တရားမျှတမှုအလိုငှာ ထိုကာလကို ထောက်ထားဆင်ခြင်ခွင့်အတွက် တရားရုံးများလက်စွဲအပိုဒ် ၇၀၈ က လမ်းဖွင့်ပေးထားခြင်းဖြစ်သည်။

မူလစစ်ဆေးစီရင်မှုတွင် ထောင်ဒဏ် ၃ နှစ်ချမှတ်ခံထားရပြီး အမှုကိုပြန်၍စစ်ဆေးစီရင်မှု(retrial)တွင် တရားခံအား ပြစ်မှုထင်ရှားတွေ့ရှိပြီး ပြစ်ဒဏ်အနေဖြင့် ထောင်ဒဏ် ၅ နှစ်ချမှတ်သင့်သည်ဟု ထင်မြင်လျှင် မူလစစ်ဆေးစီရင်မှုတွင် တရားခံ အကျဉ်းထောင်တွင်နေခဲ့ရသောကာလ၊ အချုပ်ဖြင့်နေခဲ့ရသောကာလကိုပါ ထောက်ထားဆင်ခြင်နိုင်ခွင့်ရှိခြင်းအားဖြင့် တရားခံအပေါ် ထောင်ဒဏ် ၅ နှစ်အပြည့်ချမှတ်ရန် လိုအပ်လျှင်မှ လိုအပ်တော့မည်ဖြစ်သည်။

မူလစစ်ဆေးစီရင်မှုတွင် ထောင်ဒဏ် ၃ နှစ်ဆိုရာ၌ ထိုကာလအပြည့်အဝ အကျဉ်းထောင်တွင် နေခဲ့ရခြင်း၊ အချုပ်တွင်နေခဲ့ရခြင်းဟုတ်လျှင်ဟုတ်မည်။ ထိုကာလအောက် လျော့နည်းလျှင်လည်း လျော့နည်းမည်။ အကယ်၍ ထိုစဉ်က အကျဉ်းထောင်၊ အချုပ်တွင် ၁ နှစ်နေခဲ့ရသည်ဆိုလျှင် ယင်းကာလကို ထောက်ထားဆင်ခြင်၍ အမှုကို ပြန်၍စစ်ဆေးစီရင်မှု(retrial)တွင် ချမှတ်သင့်သည့် ထောင်ဒဏ် ၅ နှစ်အစား ထောင်ဒဏ် ၄ နှစ်ချမှတ်ခြင်းဖြင့် တရားလို၊ တရားခံ နှစ်ဦးနှစ်ဖက် တရားမျှတမှုကို ရရှိစေပေလိမ့်မည်။

သို့သော် မူလစစ်ဆေးစီရင်မှုတွင် ပြစ်မှုထင်ရှားစီရင်ခြင်းခံရသည့် ပြစ်ဒဏ်မှာ ထောင်ဒဏ် ၃ နှစ်ဖြစ်ပြီး အမှုကို ပြန်၍စစ်ဆေးစီရင်မှု(retrial)တွင် ပေါ်ပေါက်သည့်ပြစ်မှုသည် အနည်းဆုံးထောင်ဒဏ် ၅ နှစ် ချမှတ်ရမည်ဟု ပြဋ္ဌာန်းထားသည့် ပြစ်မှုဖြစ်နေလျှင် တရားရုံးအနေဖြင့် ယင်းပြစ်မှုအတွက် အနည်းဆုံး ထောင်ဒဏ် ၅ နှစ် မလွဲမသွေချမှတ်ရတော့မည်ဖြစ်သည်။ ယင်းကာလထက်လျော့နည်း၍ ချမှတ်နိုင်မည်မဟုတ်ပေ။ ထိုသို့ အခြေအနေသည် မူလစစ်ဆေးစီရင်မှုအတွက် အကျဉ်းထောင်၊ အချုပ်တွင် နေခဲ့ရသည့်ကာလကို ထောက်ထားဆင်ခြင်ခွင့်မရှိတော့သည့်သဘော၊ ထောက်ထားဆင်ခြင်ခွင့်မရတော့သည့်သဘော သက်ရောက်သွားသည်။

သို့ဖြစ်၍ ပြစ်မှုတစ်ခုအတွက် အနည်းဆုံးပြစ်ဒဏ်ပမာဏကို ကန့်သတ်လိုက်ခြင်းဖြင့် အထက်တွင်တင်ပြထားသည့် ပြန်၍စစ်ဆေးစီရင်မှု(retrial)တွင် တရားရုံးများလက်စွဲ အပိုဒ် ၇၀၈ က မျှော်မှန်းထားသည့် မျှတမှုကို ရရှိရန် ခဲယဉ်းသွားသည်မျိုး ကြုံတွေ့ရနိုင်သည်။

အလားတူ ပေါ်ပေါက်နိုင်သည့် အခြားအခြေအနေတစ်ရပ်မှာ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ဖြစ်သည်။

ဥပမာအားဖြင့် တရားခံတစ်ဦးကို မူးယစ်ဆေးဝါးနှင့်စိတ်ကိုပြောင်းလဲစေသော ဆေးဝါးများဆိုင်ရာ ဥပဒေပုဒ်မ ၁၉(က)အရ စွဲချက်တင်ပြီး အမိန့်ချမှတ်ရာတွင် ပုဒ်မ ၁၆(ဂ)အရ ပြောင်းလဲ၍ ထောင်ဒဏ်

၅ နှစ် ချမှတ်သည်။ ထိုအမိန့်အပေါ် နိုင်ငံတော်က ကျေနပ်မှုမရှိ၍ ပြင်ဆင်မှု တင်သွင်းသည်။ ထိုသို့ ပြင်ဆင်မှုတင်သွင်း၍ ကြားနာရန်အဆင့်တွင် တရားခံမှာ နိုင်ငံတော်သမ္မတ၏ လွှတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့် အမိန့်အရ ပြစ်ဒဏ်မှ လွတ်မြောက်သွားခဲ့သည်။

ပြင်ဆင်မှုရုံးက တရားခံမှာ စွဲချက်တင်ထားသည့် မူးယစ်ဆေးဝါးနှင့် စိတ်ကိုပြောင်းလဲစေသော ဆေးဝါးများဆိုင်ရာဥပဒေ ပုဒ်မ ၁၉(က)ကို ကျူးလွန်သည်ဟု သုံးသပ်တွေ့ရှိသည်။ သို့သော် ထိုသို့ဆိုလျှင် ပြစ်ဒဏ်မှာ ယင်းပုဒ်မ ၁၉(က) အရ အနိမ့်ဆုံးပြစ်ဒဏ်သည်ပင် ထောင်ဒဏ် ၁၀ နှစ် ဖြစ်သည်။

နိုင်ငံတော်သမ္မတ၏အမိန့်ဖြင့် ပြစ်ဒဏ်ကို လျှော့ပေါ့ပေးသည့်အခါ ထိုသို့ လျှော့ပေါ့ပေးသည့် ပြစ်ဒဏ်ကို တရားရုံးက တိုးမြှင့်ခြင်း မပြုနိုင်၊ တိုးမြှင့်ပေးခြင်း မပြုအပ်၊ တိုးမြှင့်ပေးရန် မသင့်ကြောင်း စီရင်ထုံးများတွင် ထုံးဖွဲ့မှုကလည်း ရှိနေသည်။

မူးယစ်ဆေးဝါးနှင့် စိတ်ကိုပြောင်းလဲစေသောဆေးဝါးများဆိုင်ရာ ဥပဒေပုဒ်မ ၁၆(ဂ)အစား ပုဒ်မ ၁၉(က)အရ အပြစ်ရှိသည်ဟု တွေ့ရှိဆုံးဖြတ်ချက် (Finding) ကိုပြောင်းလဲရန် လိုအပ်သော်လည်း ပြစ်ဒဏ် (Sentence)မှာ မူလပြစ်ဒဏ်ထက် များပြားနေသည်ဖြစ်ရာ ထိုအခြေအနေသည် လွှတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ စီရင်ထုံးများပါ မျှတမှုမူသဘောများနှင့် ဝိရောဓိအသွင်ဆောင်ခြင်း ရှိ မရှိ စဉ်းစားရန်အကြောင်း ပေါ်နေသည်။

အကယ်၍ ပြစ်ဒဏ် အနည်းဆုံးပမာဏ ကန့်သတ်ချက်မရှိပါလျှင် တရားခံအပေါ် မူးယစ်ဆေးဝါး နှင့် စိတ်ကိုပြောင်းလဲစေသော ဆေးဝါးများဆိုင်ရာဥပဒေ ပုဒ်မ ၁၉(က) အရ ပြောင်းလဲ၍ ပြစ်မှုထင်ရှား စီရင်ပြီး ပြစ်ဒဏ်ကို နိုင်ငံတော်သမ္မတ၏ လွှတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်အမိန့်ကို ထောက်ထား၍ ယခင်ပုဒ်မ ၁၆(ဂ) အရ အပြစ်ပေးထားသည့် ပြစ်ဒဏ်အတိုင်းသာ ဆက်လက်အတည်ပြုမည်ဆိုလျှင် ဥပဒေနှင့် ညီညွတ်သော၊ ဥပဒေအရ အငြင်းပွားစရာမရှိသော စီရင်ဆုံးဖြတ်ချက် ဖြစ်ပေလိမ့်မည်။

x x x x x

တရားရုံးများလက်စွဲ အပိုဒ် ၇၀၈ တွင် ၁၉၆၇ ခုနှစ် မြန်မာနိုင်ငံစီရင်ထုံး၊ စာမျက်နှာ ၃၄၈ နှင့် ၁၉၆၇ ခုနှစ် တရားရုံးများညွှန်ကြားလွှာ အမှတ် ၆ တို့ကို ကြည့်ပါဟု ညွှန်ပြထားသည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။

၁၉၆၇ ခုနှစ် မြန်မာနိုင်ငံစီရင်ထုံး၊ စာမျက်နှာ ၃၄၈၊ ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံနှင့် မောင်ထွန်းကြည်အမှုတွင် ပြစ်မှုတစ်ရပ်အတွက် ထောင်ဒဏ်သတ်မှတ်ရာ၌ တရားခံသည် ထိုပြစ်မှုနှင့်ပတ်သက်၍ အချုပ်နှင့်နေခဲ့ရလျှင် ထိုအချုပ်ကာလကို ထောင်ဒဏ်မှ ထုတ်နုတ်ရန် ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ ထိုသို့ဆုံးဖြတ်ခဲ့ခြင်းမှာ ယခင်က ကွဲလွဲသောသဘောထားရှိခဲ့ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။ ထိုစီရင်ချက် စာမျက်နှာ ၃၅၄ တွင် အောက်ပါ အတိုင်း သုံးသပ်ထားသည် -

“ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံနှင့် မောင်ငြိမ်း ၁၉၅၄ မြန်မာနိုင်ငံစီရင်ထုံး (တရားလွှတ်တော်) စာ - ၂၅၄ တွင် တစ်ဦးထိုင် တရားသူကြီးက ပြစ်ဒဏ်သတ်မှတ်ရာတွင် စီရင်ချက်ချသည့်ရက်ကို ကြို၍ တရားခံအား စတင်ချုပ်နှောင်သည့်နေ့မှ ရေတွက်စေခြင်းသည် တရားမဝင်ဟု ဆုံးဖြတ်ခဲ့ဖူးလေသည်။ သို့ရာတွင် ရေတွက်လျှင် ဥပဒေကို ဆန့်ကျင်သည်ဟု အတိအကျ မဆိုနိုင်ခဲ့ချေ။ လုပ်ရိုးမရှိ၍သာ ထိုသို့ ဆုံးဖြတ်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်ဟန်တူသည်။ တရားခံတစ်ဦးအား ပြစ်မှုထင်ရှားတွေ့ရှိသည့်နေ့မှစ၍သာ ပြစ်ဒဏ်ပေး နိုင်သည်ဟူသောသဘောလည်း ပါဝင်ခဲ့ဟန်တူသည်။ သို့ရာတွင် ကျယ်ပြန့်စွာ စဉ်းစားလျှင် မူခင်းတစ်ရပ် အတွက် တရားခံတစ်ဦးအား ဖမ်းဆီးခြင်း၊ ရုံးတင်၍ ရီမန်ယူခြင်း၊ စစ်ဆေးစီရင်ခြင်းတို့သည်ပင် ရာဇဝတ်

တရားစီရင်ရေးအာဏာအရ လုပ်ကိုင်ခြင်း မဟုတ်လော၊ ပြစ်မှုထင်ရှား မတွေ့ရမချင်း တရားခံတစ်ဦးသည် အပြစ်ကင်းသည်ဟု ယူဆကာ ၎င်းအား ချုပ်နှောင်ခြင်း မပြု၊ အလွတ်ထုချေစေခဲ့မှု သင့်မြတ်ပါ၏။ သို့ရာတွင် ချုပ်လည်း ချုပ်ခဲ့သည်။ ပြစ်မှုထင်ရှား တွေ့ရှိသောအခါမူ ယခင်အချုပ်ကာလကို ထည့်သွင်းခြင်း မပြုရဟုဆိုလျှင် စေတနာ သဘောထားနှင့် လက်တွေ့ဖြစ်ရပ်တို့ များစွာ ကွာခြားမည်သာတည်း။”

“အားလုံးကို ခြုံ၍ကြည့်လျှင် ပြစ်မှုတစ်ရပ်အတွက် ထောင်ဒဏ်သတ်မှတ်ရာတွင် အကယ်၍ တရားခံသည် ထိုပြစ်မှုနှင့်ပတ်သက်၍ အချုပ်နှင့်နေခဲ့ရလျှင် ထိုအချုပ်ကာလကို ထောင်ဒဏ်မှ ထုတ်နုတ် အပ်သည်ဟု ကျွန်ုပ်တို့ ဆုံးဖြတ်သည်။ ဤသို့ဆုံးဖြတ်ခြင်းသည် တည်ရှိနေသော ဥပဒေများနှင့်လည်း မဆန့်ကျင်။ လုပ်ထုံးကို ပိုမိုရှင်းလင်း တိကျစေအောင်နှင့် တသမတ်တည်း ညီညွတ်စေအောင် ပြုပြင်ခြင်းသာ ဖြစ်သည်။”

အထက်ပါ စီရင်ထုံးကို ရည်ညွှန်း၍ အချုပ်ကာလကို ထောင်ဒဏ်မှ ထုတ်နုတ်ရန် ၁၉၆၇ ခုနှစ် တရားရုံးများ ညွှန်ကြားလွှာအမှတ် ၆ ကို ထုတ်ပြန်ခဲ့ပါသည်။

တရားခံအနေဖြင့် အမှုဖြင့် ချုပ်နှောင်ခံထားရသည့် အချုပ်ကာလ၊ အကျဉ်းထောင်တွင်နေခဲ့ရသည့် ကာလတို့ကို ဆုံးရှုံးနစ်နာမှုမရှိစေရန် ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်းသည် တစ်ဖက်တွင် တရားမျှတမှုကို ဖော်ဆောင် ခြင်းပင်ဖြစ်သည်။

x

x

x

x

x

ထင်ရှားသော ဥပဒေပညာရှင် ဆရာဦးမြ ရေးသားသည့် သောင်းပြောင်းထွေလာ ဥပဒေပြဿနာ(၇) တွင် ဆရာဦးမြက ဥပဒေဝန်ထမ်း၏ ခင်ပွန်းပြောသော ဇာတ်လမ်း တစ်ပုဒ်ကို ပြောပြပါသည်။

တစ်ရွာတည်းနေ မောင်ဖြူ နှင့် မောင်နီသည် မသင့်မမြတ်ဖြစ်ကြသည်။ တစ်နေ့တွင် မောင်နီက သူနှင့် ပုံပန်းအရပ် အတော်အတန်တူသော မောင်နက်ကိုသတ်ပစ်ပြီး မောင်နက်၏အလောင်းတွင် သူ၏ အဝတ်အစားများ ဝတ်ဆင်ပေးသည်။ မောင်နက်၏ခေါင်းကိုဖြတ်၍ ဖျောက်ပစ်လိုက်သည်။ ၎င်းလည်း ရွာမှ ထွက်သွားသည်။ မောင်ဖြူနှင့် မောင်နီမှာ ရန်ငြိုးရန်စရှိကြောင်း ပေါ်ပေါက်နေရာ ပတ်ဝန်းကျင် အထောက်အထားများနှင့် ဆက်စပ်၍ မောင်ဖြူသည် မောင်နီကို လူသတ်မှုဖြင့် ထောင် ၁၀ နှစ် ကျသွားသည်။

မောင်နီမှာ ကြံရည် ဖန်ရည် ရှိ၍ အခြားတစ်နေရာတွင် ကြီးပွား၍ လူချမ်းသာဖြစ်သွားသည်။ မောင်ဖြူ၏ဇနီးမှာ ဘဝပျက်၍ ခေတ်ဆန်သောမိန်းကလေးအဖြစ် ပြောင်းလဲသွားကာ ကိုယ်နှင့်ရင်းနှီး၍ အသက်မွေးမြူရသောဘဝသို့ ရောက်ရှိသွားပြီး မထင်မှတ်ဘဲ မောင်နီနှင့်ဆုံသည်။ မောင်နီကမူ မောင်ဖြူ၏ မယား ပြောင်းလဲသွားပုံနှင့် ကာလကြာပြီး မမျှော်လင့်သောဘဝတွင် တွေ့ရခြင်းတို့ကြောင့် မမှတ်မိတော့။ သို့ဖြင့် မောင်နီ တကယ်မသေမှန်း မောင်ဖြူ သိသွားသည်။

မောင်ဖြူ ထောင်က ထွက်လာသောအခါ စုံစမ်းပြီး စားသောက်ဆိုင်တွင် တွေ့ရှိသော မောင်နီ ကို ဓားဖြင့်ထိုးရာ မောင်နီ ပွဲခြင်းပြီးသေသွားသည်။ မောင်ဖြူသည် မောင်နီကို သတ်မှုဖြင့် တစ်ဖန် ထောင်ပြန်ကျလေသည်။ မောင်ဖြူသည် မောင်နီအားသတ်မှုဖြင့် နောက်ထပ်တစ်ကြိမ် ထောင်ဒဏ် အပြစ်ပေးခြင်းမှာ မှန်ပါသလားဟု ဥပဒေအရာရှိ၏ခင်ပွန်းက မေးခွန်းထုတ်ကြောင်း ဆရာဦးမြက ပြောပါသည်။

အဆိုပါ ပြဿနာတွင် ဆရာဦးမြက လူသတ်မှုတွင် စိစစ်ပုံ စိစစ်နည်းတို့ကို အသေးစိတ်ရှင်းပြပြီး ပြစ်ဒဏ်နှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဆရာဦးမြက ဤသို့ သုံးသပ်ရေးသားသည်။

တရားရုံးများ၏ အမှုစစ်ဆေးမှု စီရင်ဆုံးဖြတ်မှုများတွင် ကြံ့ခိုင်မှုများရှိနေခြင်းအပေါ် နားလည် သိမြင်ပေးကြစေလို

ဦးမော်မော်(တရားလွှတ်တော်ရှေ့နေ)

နိုင်ငံတော်တွင် အစိုးရတစ်ရပ်တည်ရှိနေသည်နှင့်အမျှ ဥပဒေပြုရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေး၊ တရားစီရင်ရေး ဆိုသည့် အရေးသုံးရပ်သည်လည်း မပြတ်လည်ပတ်တည်ရှိနေမည်ဖြစ်ပေသည်။

“တရားဥပဒေ”သည် တိုင်းပြည်နိုင်ငံ လူမှုဘဝဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးနှင့် အေးချမ်းသာယာရေးတို့အတွက် ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ထိန်းသိမ်းတည်ဆောက်ပေးသော နိုင်ငံတော်အာဏာ (State Power)၏ စက်ယန္တရား ကြီးတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံတော်တည်ဆောက်ရေးနှင့် နိုင်ငံသားတို့၏ အခွင့်အရေးနှင့် အကျိုးစီးပွားကို ကာ ကွယ်စောင့်ရှောက်ပေးရသော ကိရိယာလည်း ဖြစ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် နိုင်ငံသားတို့အပေါ် တရား လက်လွှတ် ဥပဒေမဲ့နှိပ်ကွပ်သော ကိရိယာတော့မဟုတ်ပါ။

“ဥပဒေ”သည် မတော်မတရားပြုကျင့်သူ၊ ရာဇဝတ်မှုကျူးလွန်သူအား အပြစ်နှင့်လျော်စွာ ပြစ်ဒဏ် ချမှတ်ပေးနိုင်ရန် တရားရုံး တရားသူကြီးများထံသို့ အပ်နှံထားသော အာဏာစက် (လက်နက်)ဖြစ်ပါသည်။

တရားသူကြီးဦးရေ အနည်းဆုံးခုနစ်ဦးမှ အများဆုံးတစ်ဆယ်ဦးအထိ ခန့်အပ်နိုင်သော ပြည်ထောင်စု တရားလွှတ်တော်ချုပ်သည် နိုင်ငံတော်၏ အမြင့်ဆုံးတရားရုံးဖြစ်သည့်အားလျော်စွာ (၁) ပြည်ထောင်စု နိုင်ငံတော်ကချုပ်ဆိုသော ပြည်ထောင်စုအချင်းချင်းဆိုင်ရာ စာချုပ်များနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ပေါ်ပေါက်လာသော ကိစ္စရပ်များ၊ (၂) ပြည်ထောင်စုအစိုးရနှင့် တိုင်းဒေသကြီး (သို့မဟုတ်) ပြည်နယ်အစိုးရတို့ကြား ဖြစ်ပွားသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဿနာများမှအပ အခြားအငြင်းပွားမှုများ၊ (၃) တိုင်းဒေသကြီး အချင်းချင်း၊ ပြည်နယ်အချင်းချင်း၊ တိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်နယ်အချင်းချင်း၊ ပြည်ထောင်စုနယ်မြေနှင့် တိုင်းဒေသကြီး (သို့မဟုတ်) ပြည်နယ်အချင်းချင်းတို့အကြား ဖြစ်ပွားသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဿနာများမှအပ အခြားအငြင်းပွားမှုများ၊ (၄) ဥပဒေတစ်ရပ်ရပ်အရ သတ်မှတ်ထားသော အခြားကိစ္စရပ်များကို မူလမှ စီရင်ပိုင်ခွင့်အာဏာများအဖြစ် ရရှိထားပါသည်။

နိုင်ငံတော်တွင် တစ်ရုံးတည်းသာရှိသော ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်သည် နိုင်ငံတော်၏ အမြင့်ဆုံးတရားရုံးဖြစ်သည့်အတွက် နောက်ဆုံးအပြီးအပြတ် အယူခံဝင်ရာ ရုံးလည်းဖြစ်ပေသည်။

ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်တစ်ရပ်ရပ်ကို ဖြစ်စေ၊ အခြားဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်တစ်ရပ်ရပ်ကိုဖြစ်စေ မဆန့်ကျင်စေဘဲ တိုင်းဒေသကြီး (သို့မဟုတ်)

ပြည်နယ်တရားလွှတ်တော်၏စီရင်ချက်များကို ဆုံးဖြတ်နိုင်သော အယူခံမှုစီရင်ပိုင်ခွင့်အာဏာရှိသည်။ ထို့အပြင် တခြားတရားရုံးများကချမှတ်သော စီရင်ချက်များကိုလည်း ဥပဒေနှင့်အညီ စစ်ဆေးဆုံးဖြတ်နိုင်သော အယူခံမှု စီရင်ပိုင်ခွင့်အပြင် ဥပဒေနှင့်အညီ ပြင်ဆင်မှုစီရင်ပိုင်ခွင့်အာဏာလည်း ရှိပေသည်။

အထက်စာပိုဒ်(၂)ပိုဒ်ပါ စီရင်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို ကျင့်သုံးရာ၌ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ် တရားသူကြီးများအနေဖြင့် မိမိတို့၏ အတွေ့အကြုံ၊ ဆင်ခြင်တုံဖြင့် “တရားမျှတခြင်း၊ လွတ်လပ်ခြင်း၊ ညီမျှခြင်း”ဟူသော လောကပါလတရားသုံးပါး အခြေခံကာ မူလမူတွင်ပေါ်ပေါက်သော သက်သေခံချက် များသည် ဥပဒေနှင့်ညီညွတ်မှု ရှိ/မရှိ၊ စီရင်ထုံးလမ်းညွှန်ချက်များနှင့် တိုက်ဆိုင်/မဆိုင်၊ တရားမျှ/မမျှ စသည်တို့ကို ဂနသေချာစွာ ချိန်ထိုးသုံးသပ်ပေးရပါသည်။

ထို့အပြင် ဥပဒေနှင့်အညီ ဆုံးဖြတ်ပါ။ မှန်မှန်နှင့် မြန်မြန်စီရင်ပါ။ လုပ်ထုံးညီညီ ဆောင်ရွက်ပါ ဟူသည့် တရားစီရင်ရေးဆောင်ပုဒ်အရလည်းကောင်း၊ ပြည်သူအများ ယုံကြည်ကိုးစားသည့် ပြည်သူ့အကျိုးပြု တရားစီရင်ရေးစနစ်ပေါ်ထွန်းရေး၊ အမှုအခင်းများကို ဥပဒေနှင့်အညီ မှန်မှန်နှင့်မြန်မြန် စီရင်ဆုံးဖြတ်ရေး၊ တရားရုံးများ၏ ဂုဏ်သိက္ခာမြှင့်တင်ရေး၊ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးနှင့် ရပ်ရွာအေးချမ်းသာယာရေးဟူသော တရားရုံးများ၏ ရည်မှန်းချက်များကိုလည်းကောင်း၊ အများပြည်သူ၏ တရားမျှတမှုလက်လှမ်းမှီရေးကို အကောင်အထည်ဖော်ရန်၊ လူထု၏အသိအမြင်ကို မြှင့်တင်ပေးရန်၊ တရားစီရင်ရေး၏ လွတ်လပ်မှုနှင့် တာဝန်ယူဆောင်ရွက်မှုတို့ကို ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရန်၊ တရားစီရင်ရေး၏ သာတူညီမျှမှု၊ မျှတမှုနှင့် ဂုဏ်သိက္ခာကို အာမခံနိုင်သည့် ကတိကဝတ်ထိန်းသိမ်းရန်၊ အမှုများစစ်ဆေးစီရင်ရာတွင် အချိန်နှင့်တစ်ပြေးညီ ဆောင်ရွက်နိုင်မှုအားကောင်းလာစေရန်ဟူသည့် တရားရုံး၏ လုပ်ငန်းနယ်ပယ်များကိုလည်းကောင်း အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ပေးလျက်ရှိပေသည်။

ထိုမျှမက နိုင်ငံတော်အတွင်း အရေးပေါ် အခြေအနေများပေါ်ပေါက်ကြောင်း ကြေညာသည့်ဒေသမှ အပ ရှေ့တော်သွင်းစာချွန်တော်၊ အာဏာပေးစာချွန်တော်၊ တားမြစ်စေစာချွန်တော်၊ အာဏာပိုင်မေးစာချွန် တော်၊ အမှုခေါ်စာချွန်တော် စသည့် စာချွန်တော်အမိန့်များကိုလည်း ထုတ်ဆင့်ချမှတ်ပေးရသေးသည်။

ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်သည် တရားစီရင်ရေးရာ၊ ဥပဒေရေးရာတို့နှင့်ပတ်သက်၍ နိုင်ငံ တကာတို့နှင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးကိစ္စများ၊ အစည်းအဝေးများ၊ ဖိုရမ်များ၊ အလုပ်ရုံ ဆွေးနွေးပွဲများအပြင် နိုင်ငံအတွင်းရှိ လက်အောက်ခံတရားရုံးများအတွက် မူခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုများ စေ့စပ်ဖြေရှင်း ရေး (mediation)များ၊ ညွှန်ကြားချက်များ၊ သင်တန်းများကိုလည်း မပြတ်ဆောင်ရွက်ကာ တရားရုံးများ၊ တရားစီရင်မှုများ၏ အရည်အသွေးအဆင့်အတန်းကို တိုးတက်နေစေရန် ဆောင်ရွက်ရပါသည်။

"Justice delayed, justice denied" “တရားစီရင်မှုနှောင့်နှေးခြင်းသည် တရားမျှတမှုကို ငြင်းပယ်ရာ ရောက်သည်ဟူသော ဆိုရိုးနှင့် တရားစီရင်ရာတွင် အမှန်တရားစီရင်ယုံမျှမက ထိုသို့အမှန်တရားစီရင် ကြောင်း အများမြင်စေရာသည်ဟူသော ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံနှင့် မောင်ရွှေ (ခ) မောင်ရှေ့ ပါ-၂၊ ၁၉၆၆ မြန်မာနိုင်ငံစီရင်ထုံး (တရားရုံးချုပ်) စီရင်ထုံးအတိုင်းလည်း ဂရုပြုဆောင်ရွက်ပေးရသည်။

တရားသူကြီးများအနေဖြင့် တရားစီရင်ရာတွင် သက်သေခံဥပဒေ၊ ရာဇသတ်ကြီးဥပဒေ၊ တရားရုံးများ လက်စွဲ၊ ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေ၊ တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေနှင့် နိုင်ငံတကာနှင့်ဆိုင်သော တခြားစပ်ဆိုင်သော ဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကိုလည်း လိုက်နာဆောင်ရွက်ရပါသည်။

ခြုံ၍သုံးသပ်သော် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်နှင့် ၎င်း၏လက်အောက်ခံတရားရုံးများ၏

လုပ်ငန်းဆောင်တာများသည် ကျယ်ပြန့်သိမ်မွေ့ နက်နဲစွာ လုပ်ဆောင်ရသည့် လုပ်ငန်းများဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်ပေသည်။ သို့ဖြစ်ရာ လုပ်ငန်းဆောင်တာနှင့်လျော်ညီသော အချိန်ကာလ(Term) တစ်ခုကို ပေးဖို့၊ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုနှင့်ညီမျှသော အချိန်ကာလတစ်ခုကိုယူဖို့ လိုအပ်မည်ဟု ဆိုရပါမည်။ ဆိုလိုသည်မှာ အမှုများ စစ်ဆေး၊ စီရင်ဆုံးဖြတ်မှုများတွင် ကြန့်ကြာမှုများရှိမည်ဆိုပါက တခြားတခြားသော လုပ်ငန်း ဆောင်တာများကို တစ်ဖက်တစ်လမ်းမှ ပူးတွဲထမ်းဆောင်/လုပ်ဆောင်ရသည်မို့ဟု နားလည်ပေးကြစေ လိုပါသည်။

မည်သည့်ခေတ်၊ မည်သည့်ကာလတွင်မဆို ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်၏ လုပ်ငန်းယန္တရား သည် ရပ်ဆိုင်းခဲ့ခြင်းမရှိသည့်အပြင် ကိုဗစ်-၁၉ (ကပ်ရောဂါ)ကာလ၌ပင် ရောဂါကူးစက်ပြန့်ပွားမှု ထိန်းချုပ်ရေး အစီအစဉ်များဖြင့် မပြတ်လည်ပတ်ပေးခဲ့သည်ကို တွေ့ရပါသည်။

တရားရုံးအသီးသီးသို့ တင်သွင်းကြမည့် မူလမှု၊ အယူခံ/ပြင်ဆင်မှု၊ လျှောက်ထားမှုများအတွက် တင်သွင်းရမည့်အမှုအတွက် သက်ဆိုင်ရာအမှုအလိုက် ခွင့်ပြုကာလစည်းကမ်းသတ်မှတ်အပိုင်းအခြားကို ကာလစည်းကမ်းသတ်ဥပဒေပြဋ္ဌာန်း၍ သတ်မှတ်ပေးထားခြင်းသည် တရားရုံးများ၌ အကြောင်းမဲ့ အမှု ကြန့်ကြာမှု မရှိစေဘဲ အချိန်နှင့်တစ်ပြေးညီ ပြီးပြတ်စေရန်ဖြစ်သည်ကို သိရှိစေလိုပါသည်။

သမိုင်းအစ မိနှင့်ဖတို့ ပေါင်းဖက်စပ်ယှက်ရာမှ စတင်ပေါက်ဖွား တိုးတက်လာသော မိသားစု၊ ထို မိသားစုနှင့်ယဉ်ကျေးမှု၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ဥပဒေ၊ ဥပဒေနှင့်နိုင်ငံအစိုးရ (State/Government) တို့သည် တစ်ဆက်တစ်စပ် တစ်ခုတစ်အုပ်၊ တစ်ဆုပ်တစ်ခဲတည်းဖြစ်တည်၍ တပေါင်းတစည်းတည်းသော နိုင်ငံ အင်အားစွမ်းအားများအဖြစ် တည်ရှိဖွဲ့စည်း ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာခဲ့ကြခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်၏ လုပ်ငန်းယန္တရားများ မပြတ်လည်ပတ်ပြီး ပြည်သူ့အကျိုးပြု သည့် တရားစီရင်ရေးရရှိစေဖို့ ရှေ့နေများ၊ ဥပဒေအရာရှိများ၊ ဥပဒေအထောက်အကူပြုအဖွဲ့များ၊ အစိုးရဌာနဆိုင်ရာများ၊ သက်သေများ၊ အမှုသည်များမှ ပူးပေါင်းပါဝင်ဆောင်ရွက်ပေးကြပါရန် “တရားရေး အရွှေ့၊ မှန်မြန်စွာရွှေ့ဖို့၊ စေတနာဖက်ကာ၊ ပူးပေါင်းပါလျှင်။ ပြည်သူ့အများ ယုံကိုးစားမည့်။ တရားရေးကဏ္ဍ၊ အမှန်ဖြစ်ကြစေရမည်။”ဟူသော စကားစုဖြင့် နှိုးဆော်ရေးသားလိုက်ရပါသည်။ ။

ဦးဇော်ဇော်(တရားလွှတ်တော်ရှေ့နေ)

(၂၀၀၈ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ ဒေါက်တာတင်အောင်အေး၏ ဥပဒေပညာ ပဒေသာ၊ ပထမတရားလွှတ်တော်ချုပ်၏ သင့်အတွက်တရားရုံးစာစောင်)

‘တရားခံပြေးမှုမှ သက်သေခံပစ္စည်းစီမံခန့်ခွဲရေး

ကြည်သိန်း(တရားရေး)

ရာဇဝတ်မှုများကို ရာဇဝတ်တရားရုံးအသီးသီးက လက်ခံစစ်ဆေးပြီးနောက် သက်သေခံအဖြစ်တင်ပြသော ပစ္စည်းများကို ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေ အခန်း (၄၃)၊ ပုဒ်မ ၅၁၆ -က မှ ပုဒ်မ ၅၂၅ အထိ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့်အညီ စီမံခန့်ခွဲသည့်အမိန့်ချမှတ်ကြရသည်။ ဤဆောင်းပါးတွင် ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၅၁၂ အရ စွဲဆိုသည့် တရားခံပြေးမှုမှ သက်သေခံပစ္စည်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဆွေးနွေးလိုခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၅၂၃ (၁) တွင် “ပုဒ်မ ၅၁ အရ ရယူသည့်ပစ္စည်းကိုဖြစ်စေ၊ ခိုးရာပါပစ္စည်းဖြစ်ကြောင်း အဆိုရှိသောပစ္စည်းကိုဖြစ်စေ၊ ခိုးရာပါပစ္စည်းဖြစ်ကြောင်း သင်္ကာမကင်းသည့် ပစ္စည်းကိုဖြစ်စေ၊ တွေ့ရှိရသည့်အခြေအနေကိုထောက်ရှု၍ ပြစ်မှုတစ်စုံတစ်ရာကျူးလွန်ကြောင်း သင်္ကာမကင်းသည့်ပစ္စည်းကိုဖြစ်စေ မည်သည့်ရဲအရာရှိမဆို သိမ်းဆည်းသည့်အကြောင်းကို ရာဇဝတ်တရားသူကြီးတစ်ဦးထံ ချက်ချင်း အစီရင်ခံရမည်။ ၎င်းရာဇဝတ်တရားသူကြီးကလည်း အဆိုပါပစ္စည်းကို စီမံခန့်ခွဲရန်အကြောင်း၊ သို့မဟုတ် ပစ္စည်းလက်ရှိထားခွင့်ရှိသူတို့ပေးအပ်ရန် အကြောင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ သင့်သည်ထင်မြင်သည့်အမိန့်ကို မိမိချမှတ်ရမည်။ သို့မဟုတ် အဆိုပါသူအား စိစစ်ရှာဖွေနိုင်ခြင်းမရှိလျှင် အဆိုပါပစ္စည်းကို ထိန်းသိမ်းထားရန်နှင့် တင်ပြရန် အကြောင်းများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ သင့်သည်ထင်မြင်သည့်အမိန့်ကိုချမှတ်ရမည်”ဟု ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ မူရင်းတွင် who shall make such order as he thinks fit ဟုပြဋ္ဌာန်းထားရာ ရာဇဝတ်တရားသူကြီးအနေဖြင့် စီမံခန့်ခွဲသည့်အမိန့်ကို မူချချမှတ်ရန်လိုအပ်ပေသည်။ မည်သည့်အမိန့်မျှချမှတ်ခြင်းမပြုပါက ဥပဒေနှင့်ဆန့်ကျင်မည်ဖြစ်ပါသည်။

“ဦးဘလှိုင်နှင့် ဘာလာဘတ်စ်ဆိုဒါနီ” (၁) အမှုတွင် “ကျင့်ထုံးပုဒ်မ ၅၁၂ (၁) ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ အနာဂတ်ကာလ၌ တရားခံကိုဖမ်းဆီးမိ၍ တရားစွဲတင်ပို့သည့်အခါ ၎င်းအပေါ်အသုံးပြုနိုင်မည့် သက်သေထွက်ချက်များကို ထူးခြားသည့်နည်းနှင့် ထူးခြားသည့်အခြေအနေအရ အရေးယူရန်သက်သက်ဖြစ်သည်။ တရားခံထွက်ပြေး၊ မပြေး စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်းသည် ပဏာမပြုလုပ်ခြင်းသာဖြစ်၍ ထိုသို့ပြုလုပ်ခြင်းမှာ ပုဒ်မခွဲပါပြဋ္ဌာန်းချက်များ အကျုံးဝင်လာစေရန်နှင့် ရုံးကထွက်ချက်များကို အရေးယူနိုင်သည့် စီရင်ပိုင်ခွင့်ရစေရန် အလို့ငှာဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ကျင့်ထုံးပုဒ်မ ၅၁၂ (၁) အရ ဆောင်ရွက်မှုသည် စုံစမ်းစစ်ဆေး

မူမဟုတ်သော တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာဆောင်ရွက်မှုဖြစ်သည်။ ယင်းဆောင်ရွက်မှုအဆုံး၌ ရုံးရှေ့တင်ပြသည့် ပစ္စည်းကို စီမံခန့်ခွဲရန်ချမှတ်သည့်အမိန့်သည် ကျင့်ထုံးပုဒ်မ ၅၂ ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များအရ ချမှတ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ပုဒ်မ ၅၁၇ ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များအရမဟုတ်ကြောင်းဟူ၍ ထုံးဖွဲ့ထားသည်။ ထို့အတူ “အတန်နှင့် ရှားကျောင်ဟိုး ပါ-၃” (၁) အမှုတွင် ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးပုဒ်မ ၅၁၂ အရ တရားခံ၏မျက်ကွယ်၌ သက်သေခံချက်ရယူသော အမှုမျိုးကဲ့သို့ စုံစမ်းစစ်ဆေးမှုလည်းမဟုတ် စစ်ဆေးစီရင်မှုလည်းမဟုတ်သော တရားဘက်ဆိုင်ရာအမှုတစ်ခု ပြီးဆုံးရာ၌ အမှုနှင့်ဆက်စပ်နေသော ပစ္စည်းစီမံခန့်ခွဲရေးနှင့်ပတ်သက်၍ ရာဇဝတ်တရားသူကြီးကချမှတ်သော အမိန့်သည် ပုဒ်မ ၅၁၇ အရမဟုတ် ပုဒ်မ ၅၂၃(၄) အရ ချမှတ်ခြင်းဖြစ်သည်ဟု ထုံးဖွဲ့ထားပါသည်။

အဆိုပါထုံးဖွဲ့ချက်များကို “ဦးဘိုကြီးနှင့် ပြည်ထောင်စုဆိုရှယ်လစ်သမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော်ပါ-၂”^(၃)၊ “ဦးတစ်တူးနှင့် ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော် ပါ-၂”^(၄) “ဦးဇော်ညီညီထွန်းနှင့် ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်”^(၅) အမှုများတွင်လည်း လိုက်နာထုံးဖွဲ့ထားပေသည်။

သို့ဖြစ်ရာ တရားခံပြေးမှုခင်းများတွင် သက်သေခံပစ္စည်းများကို ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၅၂၃အရ စီမံခန့်ခွဲရန်ဖြစ်သည်ဆိုခြင်းမှာ အသားတကျရှိပြီးဖြစ်သည်ဟုဆိုရမည်ဖြစ်ပါသည်။ တရားသူကြီးတစ်ဦး အနေဖြင့် ယင်းထုံးဖွဲ့ချက်များအတိုင်း လိုက်နာဆောင်ရွက်ရန် တာဝန်ရှိပါသည်။

စီမံခန့်ခွဲမှုပြုရာတွင် မည်သည့်အမိန့်မျိုးချမှတ်ရမည်ဟု တထစ်ချသတ်မှတ်ထားနိုင်ခြင်းမရှိပေ။ အမှုတွင် ပေါ်ပေါက်သောအကြောင်းခြင်းရာများအရ ဆီလျော်စွာဆုံးဖြတ်ကြရမည်ဖြစ်သည်။ “ဦးလူမော်နှင့် အက်စ်ပူး ရန်ဆင်နှင့် ဟန်စိန်”^(၆) အမှုတွင် သာမန်အားဖြင့် သိမ်းဆည်းသောပစ္စည်းကို အသိမ်းခံရသည့် အမှုသည်အား ပြန်ပေးရမည်ဖြစ်သော်လည်း ရာဇဝတ်တရားသူကြီးသည် စီမံခန့်ခွဲသည့်ကိစ္စ၌ ဆင်ခြင်တုံညှိဏ်ကို အပြည့် အဝသုံးပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ယင်းပစ္စည်းကို ရပိုင်ခွင့်၊ သို့မဟုတ် ပိုင်ဆိုင်ခွင့်မရှိဟု ပေါ်လွင်နေသောအမှုသည်အား ပြန်ပေးရန်တာဝန်မရှိဟု ညွှန်ပြထားသည်ကို မှတ်သားလိုက်နာရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ဤနေရာတွင် ဆင်ခြင်တုံ တရားဆိုသည်ကို မိမိထင်မြင်သလို ဗရမ်းဗတာကျင့်သုံးရန်မဟုတ်ဆိုသောညွှန်ပြချက်ကိုလည်း သတိပြုရန် ဖြစ်ပါသည်။ ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးဦးထံ ပြန်လည်ပေးအပ်ပါက ထိုက်သင့်သည့်ခံဝန်ချုပ် ချုပ်ဆိုစေရန် လိုအပ်မည် ဖြစ်ပါသည်။

မျက်မှောက်ကာလတွင် တရားသူကြီးအချို့သည် “ဦးဇော်ညီညီထွန်း”^(၇) အမှုတွင်ညွှန်ပြသည့် သက်သေခံပစ္စည်းအား အပြီးအပြတ်စီမံခန့်ခွဲခြင်းပြုရန်မသင့်ဟု သဘောရရှိသည်ဆိုသောအချက်အပေါ် အဖျားဆွတ်မှတ်သားပြီး ဆောင်ရွက်ကြလျက်ရှိသည်ကိုတွေ့ရပါသည်။ အချို့က “တရားခံပြေးမှုဖြစ်၍ သက်သေခံပစ္စည်းနှင့်စပ်လျဉ်းပြီး အမိန့်ချမှတ်ခြင်းမပြု”ဟု အမှုတွင် မှတ်တမ်းတင်ဆောင်ရွက်ကြသည်များ ရှိပါသည်။ ယင်းမှတ်ချက်မျိုးမှာ ဥပဒေနှင့်အညီချမှတ်သည့်အမိန့်ဖြစ်သည်ဟု ဆိုရန်ခဲယဉ်းပါသည်။

“ဦးဇော်ညီညီထွန်း”^(၈) အမှုတွင် သစ်တောဦးစီးဌာနက ဦးရဲထွန်း၏ခြံဝန်းအတွင်းမှ မည်သည့်ပစ္စည်း

၂။ ၁၉၅၅ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊ တရားလွှတ်တော်၊ စာ-၂၆၀
 ၃။ ၁၉၈၁ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊ စာ-၈၉
 ၄။ ၁၉၉၅ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံးစာ-၅၅
 ၅။ ၂၀၀၈ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊ စာ-၃၈
 ၆။ ၁၉၅၅ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊ တရားလွှတ်တော်၊ စာ-၂၃၂

မျှ တင်ဆောင်ထားခြင်းမရှိသော ယာဉ်အမှတ် ၄က/၈၃၉၅ ၁၀ ဘီးကားတစ်စီး၊ ဦးသန်းဌေး၏ ခြံဝန်းအတွင်းမှ တရားမဝင် ကျွန်းခွဲသား ၂၁၃ ချောင်းတင်ထားသည့် ၁၂ ဘီးကားတစ်စီးနှင့် ပုံထားသော ကျွန်းခွဲသား ၃၈၁ ချောင်းတို့ကိုတွေ့ရှိသောကြောင့် ပိုင်ရှင်ဦးရဲထွန်းပါ- ၅ ဦးတို့အပေါ် သစ်တောဥပဒေပုဒ်မ ၄၃(က) အရ အရေးယူပြီး ဦးရဲထွန်း ပါ- ၅ ဦးတို့ကို တရားခံပြေးအဖြစ် တရားစွဲတင်ပို့ခဲ့သည်။ မြို့နယ်တရားရုံးက တရားခံတို့အပေါ် ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၈၇၊ ၈၈ တို့အရ ဝရမ်းထုတ်ဆင့်ခဲ့ပြီး သက်သေခံပစ္စည်းများ အားလုံးကို ပြည်သူ့ဘဏ္ဍာအဖြစ်သိမ်းဆည်းရန် အမိန့်ချမှတ်ခဲ့သည်။ ထို့နောက်တွင် ဦးဇော်ညီညီထွန်းက ယာဉ်အမှတ် ၄က/၈၃၉၅ ကို ၎င်းထံပြန်လည်ပေးအပ်စေရန်အတွက် ရာဇဝတ် ပြင်ဆင်မှုအဆင့်ဆင့်တင်သွင်းခဲ့ရာ အဆင့်ဆင့်ပလပ်ခြင်းခံရပြီး အထူးအယူခံခံရုံးအဆင့်ထိ ရောက်ရှိခဲ့သည်။ ၎င်းက အချင်းဖြစ်ကားကို ဦးရဲထွန်းထံမှ ဝယ်ယူထားခြင်းဖြစ်ပြီး ၎င်း၏ယာဉ်မောင်းဖြစ်သူက သင်္ကြန် ကာလနားရက်တွင် ဦးရဲထွန်း၏ ခြံစောင့်ဖြစ်သူထံခွင့်တောင်း၍ ကားကိုထားရှိခြင်းဖြစ်ကြောင်း ပြစ်မှု ကျူးလွန်ခြင်းနှင့် မသက်ဆိုင်ကြောင်း အကြောင်းပြပြီး ထိုသို့တောင်းဆိုခြင်းဖြစ်သည်။

ယင်းတောင်းဆိုချက်နှင့်စပ်လျဉ်း၍ အထူးခုံရုံးက “မူလမှုသည် ပြစ်မှုဆိုင်ရာအထွေထွေမှု(တရားခံပြေးမှု) ဖြစ်၍ တရားခံများအပေါ် အမှုစစ်ဆေးစီရင်မှုမပြုရသေးခြင်း၊ ယာဉ်အမှတ် ၄က/၈၃၉၅ သည် သစ်သယ်ရာတွင် ပါဝင်ပတ်သက်နေကြောင်း သင်္ကာမကင်းဖွယ်ရာ ညွှန်ပြနေသည့်အချက်များရှိနေခြင်း၊ ယာဉ်မောင်းကိုကိုလိုက်က အချင်းဖြစ်ကားကို သင်္ကြန်ရက်အတွင်း ခြံစောင့်အားခွင့်တောင်း၍ ခေတ္တလာထားကြောင်း ထွက်ချက်သည် ယုတ္တိမတန်ခြင်း၊ အယူခံတရားလိုသည် အချင်းဖြစ်ကားကို ဝယ်ယူပိုင်ဆိုင်သူဖြစ်ကြောင်း တင်ပြချက်သည် သံသယဖြစ်ဖွယ်ရာရှိခြင်းတို့ကြောင့် သက်သေခံယာဉ်အမှတ် ၄က/၈၃၉၅ နှင့်စပ်လျဉ်း၍ အပြီးအပြတ်စီမံခန့်ခွဲခြင်းပြုရန်မသင့်ဟု သဘောရရှိသည်”ဟုသုံးသပ်ပြီး ထိုကားကို မြို့နယ်တရားရုံးတွင် ထိန်းသိမ်းထားစေရန်ပြင်ဆင်၍ အမိန့်ချမှတ်ခဲ့သည်။ ပိုင်ဆိုင်မှုအငြင်းပွားချက်ပေါ်ပေါက်သဖြင့် ထိုသို့ဆင်ခြင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းဖြစ်သည်ကို သတိပြုရမည်ဖြစ်ပါသည်။

အဆိုပါအမှုတွင် မြို့နယ်တရားရုံးက ပြည်သူ့ဘဏ္ဍာအဖြစ်သိမ်းဆည်းရန်အမိန့်ချမှတ်ခဲ့သည်မှာ ကား ၂ စီးဖြစ်ပြီး အငြင်းပွားသည့်ကားအတွက်သာ ထိုသို့ညွှန်ပြဆုံးဖြတ်ထားခြင်းဖြစ်သည်။ ကျန်ကား ၁ စီးနှင့် သက်ဆိုင်သည့်အမိန့်အပေါ် ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ရန် ဆောင်ရွက်ခဲ့ခြင်းမရှိပေ။

သို့ဖြစ်ရာ တရားခံပြေးမှုမှ သက်သေခံယာဉ်တိုင်းအတွက် “ဦးဇော်ညီညီထွန်း” (၅) အမှုပါထုံးဖွဲ့ချက်အတိုင်း တထစ်ချဆောင်ရွက်ရန်မဟုတ်ဘဲ အမှုတွင်ပေါ်ပေါက်သည့် အကြောင်းအချက်များအရ ဆုံးဖြတ်ကြရန်ဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။

ဥပမာဆိုရသော တရားမဝင်သစ်များတင်ဆောင်ထားသည့်ကားကို ပိုင်ရှင်မဲ့တွေ့ရှိသောကြောင့် စုံစမ်းသိရှိရသမျှဖြင့် တရားခံပြေးအဖြစ် တရားစွဲဆိုတင်ပို့သည့် မှုခင်းများရှိသည်။ ထိုသို့သောအမှုမှ သက်သေခံကားကို ပြည်သူ့ဘဏ္ဍာအဖြစ် သိမ်းဆည်းစေသည့်အမိန့်ချမှတ်ခြင်းမပြုပါက သက်သေခံကားကို ထိန်းသိမ်းထားရပြီး အချိန်ကြာမြင့်လာသည့်အခါ ပျက်စီးဆုံးရှုံးသွားမည်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုကားကို အဆုံးရှုံးမခံနိုင်၍ ဥပဒေနှင့်အညီ လာရောက်ရင်ဆိုင်သောသူမျိုးရှိသည်ကို ကျွန်ုပ်ကြားသိရာဘူးခြင်းပင်မရှိပေ။ ပစ္စည်းကို ထိန်းသိမ်းထားရသည်မှာ တရားရုံးအတွက် ကြီးလေးသော တာဝန်တစ်ရပ်သဖွယ်ဖြစ်နေသည်ကိုတွေ့ရပါသည်။ နိုင်ငံခြားငွေကြေးဖြင့် ဝယ်ယူရရှိထားသည့် ကားတစ်စီးကို အချည်းနှီးအလဟဿဆုံးရှုံးစေရန်မှာ သင့်မြတ်သည်ဟုဆိုရန် ခဲယဉ်းပါသည်။ သို့ဖြစ်ရာ ယင်းအမှုမျိုးတွင် နိုင်ငံတော်၏အကျိုးကိုရည်မျှော်၍

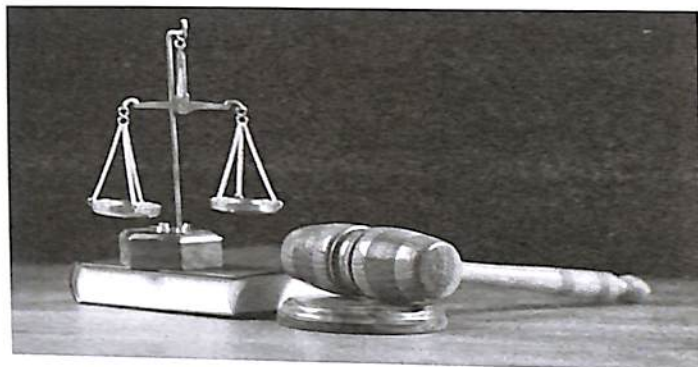
သက်သေခံကားအား ပြည်သူ့ဘဏ္ဍာအဖြစ် သိမ်းဆည်းစေသည့် အမိန့်ချမှတ်သင့်သည်ဟု ယူဆမိပါသည်။

အခြားနည်းဆိုရသော် ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၅၁၆-က အရ စီမံခန့်ခွဲရန် စဉ်းစားသင့်ပါသည်။ ကာလကြာမြင့်စွာ ထိန်းသိမ်းထားရပါက ပျက်စီးဆုံးရှုံးသွားနိုင်သည့်အချက်ကို အမှုတွင် မှတ်တမ်းတင်ပြီး အမှုကိုစစ်ဆေးဆဲကာလ၌ပင် လေလံတင်ရောင်းချစေရန်နှင့် ရရှိသည့်ငွေကို တရားရုံးအပ်ငွေအဖြစ်ထားရှိစေရန် ကြားဖြတ်အမိန့်ချမှတ်ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။ တရားခံပေါ်ပေါက်လာ၍ အမှုစစ်ဆေးစီရင်မှုပြီးပြတ်ပါက ထိုကားကို ပြန်လည်ရထိုက်သူပေါ်ပေါက်လာလျှင် အထက်ပါအပ်ငွေကို ပြန်လည်ထုတ်ပေးစေရန် အမိန့်ချမှတ်ခြင်းဖြင့် ကုစားမှုပေးနိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ ပြည်သူ့ဘဏ္ဍာအဖြစ် သိမ်းဆည်းမိန့်ချမှတ်ရမည်ဆိုပါကလည်း အထူးထပ်မံဆောင်ရွက်ရန်မလိုအပ်ဘဲ ငွေစာရင်းပြောင်းရေးအတွက်ဆောင်ရွက်ရန်သာရှိမည်ဖြစ်ပါသည်။

အထက်ပါနည်းလမ်းများဖြင့် စီမံခန့်ခွဲမှုရနိုင်သည့်ကိစ္စဖြစ်ပါက မိမိစစ်ဆေးနေသည့်အမှု၌ပင် ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၅၂၃(၂) နှင့် ပုဒ်မ ၅၂၄ တို့အရ ဆောင်ရွက်သည့်နည်းလမ်းဖြင့် စီမံခန့်ခွဲနိုင်ပါသည်။ (စကားချပ်အားဖြင့်ဆိုရသော် တရားရုံးတစ်ရုံးတွင် ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ ၃၀၄-က/ကျင့် ၅၁၂ အရ စွဲဆိုလာသော အမှုတစ်မှုတွင် ယာဉ်တိုက်မှုဖြစ်ပွားစဉ်က အချင်းဖြစ်ယာဉ်ကို မောင်းနှင်သည့် ယာဉ်မောင်းမှာ တရားခံပြေးဖြစ်နေပြီး ယာဉ်ပိုင်ရှင်မှာ မည်သူမည်ဝါဖြစ်သည်ဟုလည်း မပေါ်ဘဲဖြစ်နေသည့် အတွက် သက်သေခံယာဉ်ကို စီမံခန့်ခွဲမှုမပြုနိုင်ဘဲ ထိန်းသိမ်းထားရသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ဤသို့ထူးခြားသောအမှုမျိုးတွင် ဤကျင့်ထုံးနည်းလမ်းဖြင့် ဆောင်ရွက်သင့်မည်ဖြစ်ပါသည်။ သို့မဟုတ်ပါက ယာဉ်ကို ထိန်းသိမ်းထားရပြီး အလဟဿပျက်စီးဆုံးရှုံးသွားရန်သာရှိမည် ဖြစ်ပါသည်။)

နိဂုံးချုပ်ဆိုရသော် တရားခံပြေးမှု၌ တင်ပြလာသောသက်သေခံပစ္စည်းများကို အမှုတွင် ပေါ်ပေါက်ချက်နှင့်အညီ သင့်မြတ်လျော်ကန်သည့် စီမံခန့်ခွဲမိန့်ချမှတ်ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်ပါကြောင်းတင်ပြဆွေးနွေးအပ်ပါသည်။ ။

ကြည်သိန်း(တရားရေး)

မြစ်တစ်စင်းမြောင်းမြောင်းစီးဆင်း

သက်ဇော်နိုင်

“အပြစ်ရှိသူ ၁၀ ဦး လွတ်ချင်လွတ်ပါစေ၊ အပြစ်မဲ့သူတစ်ဦးကို အပြစ်မပေးမိပါစေနှင့်”ဆိုသည့်ဆိုရိုး စကားကို ဥပဒေနှင့်ရင်းနှီးသူတိုင်း ကြားဖူးကြမည်ထင်ပါသည်။ သာမန်အားဖြင့်ကြည့်လျှင် အလွန် အကျူးတင်စားသည့် ဆိုရိုးစကားဟု ထင်စရာရှိသည်။ သို့သော်အပြစ်ရှိသူ ၁၀ ဦးကို မှားယွင်းလွတ်မိလျှင် ထိခိုက်နစ်နာမှုထက် အပြစ်မဲ့သူတစ်ဦးကို မှားယွင်းအပြစ်ပေးမိလျှင် ထိခိုက်နစ်နာမှုကပို၍ ကြီးမားသည်ကို လေးနက်စေချင်သောစိတ်စေတနာဖြင့် တင်စားခဲ့သည့်ဆိုရိုးဟု နားလည်မိသည်။ အပြစ်မဲ့သူတစ်ဦးကို မှားယွင်းအပြစ်မပေးမိစေရန် ဥပဒေတွင် မည်မျှအလေးထားသင့်သည်ကို ကွက်ကွက်ကွင်းကွင်းပေါ်လွင်စေလို ခြင်းဟုလည်းဆိုနိုင်သည်။

x x x x x

ရာဇဝတ်တရားစီရင်ရေးတွင် အဓိကမူသဘော (၄) ရပ်တွေ့ရှိရသည် -

- (က) ပြစ်မှုဖြင့်စွပ်စွဲခံရသူသည် ပြစ်မှုကျူးလွန်ကြောင်း သက်သေထင်ရှားမပြသနိုင်သေးသမျှ ထိုသူကို အပြစ်ကင်းသူဟု မှတ်ယူရမည်။
- (ခ) ပြစ်မှုကျူးလွန်ကြောင်းနှင့်စပ်လျဉ်းသည့် ကျိုးကြောင်းဆီလျော်စွာ သံသယပေါ်ပေါက်ပါက ယင်းသံသယအကျိုးကို တရားခံခံစားခွင့်ရှိပြီး အပြစ်ပေးခြင်းမပြုရ။
- (ဂ) အမှုတိုင်းတွင် တရားခံ၏ရှေ့မှောက်တွင်ရယူခဲ့သော ဥပဒေနှင့်အညီ သက်သေခံအထောက်အထားများအပေါ် အခြေပြု၍ဆုံးဖြတ်ရမည်။
- (ဃ) တရားစီရင်ရာတွင် မျှတရမည်၊ ဘက်လိုက်မှုကင်းရမည်။

ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေနှင့် သက်သေခံဥပဒေတို့သည် ရာဇဝတ်တရားစီရင်ရေး၏ အဓိက မူသဘော

(၄) ရပ်ကို ရုပ်လုံးပေါ်အောင် ပုံဖော်ပေးထားသောဥပဒေများဖြစ်သည်။

ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေတွင် တရားခံဟု စွပ်စွဲခံရသူများအတွက် တရားမျှတမှုမထိခိုက်အောင် အခွင့်အရေးများစွာပေးထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ ထိုသို့ အခွင့်အရေးပေးထားခြင်းသည် တရားခံကို ပြစ်မှုကျူးလွန်ခြင်းမှ လွတ်မြောက်စေရန်မဟုတ်။ တရားခံအနေဖြင့် ခုခံချေပခွင့်အပြည့်အဝရရှိအောင် စဉ်းစားပေးထားခြင်းဖြစ်သည်။ တရားရုံးကိုလည်း မျှတမှုအတွက် လွတ်လွတ်လပ်လပ်ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် ဆင်ခြင်တုံတရားကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ပေးထားသည်။ ထိုအဆင့်များကိုကျော်လွန်ပြီး မျှတစွာစစ်ဆေးပြီးမှ တရားခံပြစ်မှုထင်ရှားကျူးလွန်ကြောင်း ပေါ်ပေါက်သည်ဆိုလျှင် ပြစ်မှုထင်ရှားစီရင်ခြင်းဖြစ်သည်။

သက်သေခံဥပဒေအရ သက်သေပြရန်တာဝန်နှင့်စပ်လျဉ်း၍ ရာဇဝတ်မှုများတွင် ပြည့်စုံစွာ သက်သေထင်ရှားပြရန်တာဝန်သည် တရားလိုအပေါ်တွင် ကျရောက်သည်။ ထိုတာဝန်သည် တရားလိုအပေါ်တွင် အစဉ်တစိုက်ကျရောက်သည်။ ထိုတာဝန်သည် တရားခံအပေါ်သို့ မည်သည့်အခါမျှ ရွှေ့ပြောင်းကျရောက်ခြင်း

မရှိ။ တရားလိုဘက်မှ သက်သေခံချက်၊ ဟာကွက်များရှိနေလျှင် တရားခံဘက်မှ ပျော့ကွက်များရှိသည်ဆိုသော အကြောင်းပြချက်ဖြင့် အပြစ်မပေးသင့်။ ထင်ကြေးဖြင့်ဆုံးဖြတ်ခြင်းမပြုအပ်။ ဖြစ်တတ်သော သဘာဝနှင့် နှိုင်းယှဉ်၍ ဖြစ်ပေါ်သင့်သော သံသယ၏အကျိုးကို တရားခံ ခံစားရရှိစေရမည်။

x x x x x

တရားခံတစ်ဦးအား ပြစ်မှုကျူးလွန်ကြောင်း သက်သေထင်ရှားတင်ပြနိုင်ခြင်းမရှိမီ ၎င်းသည် အပြစ်ကင်း သည်ဟု မှတ်ယူရမည်ဆိုသည်မှာ ရာဇဝတ်တရားစီရင်ရေး၏ အဓိကအခြေခံမူတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ ထိုမူသဘော အရ ပြစ်မှုကျူးလွန်ကြောင်း သက်သေထင်ရှားတင်ပြနိုင်ခြင်းမရှိ၍ အမှုမှအပြီးအပြတ်လွှတ်ခြင်းခံရသော တရားခံတစ်ဦးအတွက် အယူခံ/ပြင်ဆင်တွင်လည်း ထိုမူသဘောအတိုင်း ဆက်လက်၍ကျင့်သုံးသည်ကို တွေ့ရှိနိုင်သည်။

တန်ချစ်လှိုင်(ခ)တက်ရှင်(ခ)မော်ပိန်နှင့် ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံ ၁၉၅၀၊ မတစ၊ စာ-၁၇၂ (တရား လွှတ်တော်ချုပ်)၊ ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံနှင့် မောင်ပု(ခ)သခင်ပု ၁၉၅၄၊ မတစ၊ စာ-၃၄၉ (တရား လွှတ်တော်)၊ ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံနှင့် အက်စ်ဂျေတြီဗွေဒီ၊ ဂျီအမ် မေဆာနှင့် ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံ ၁၉၅၅၊ မတစ၊ စာ- ၃၂၀(တရားလွှတ်တော်)၊ ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံနှင့် ဦးအေးကြည် ၁၉၆၄၊ မတစ၊ စာ-၃၉၆(တရားရုံးချုပ်)၊ မောင်ထွန်းမြင့်နှင့် ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံ ၁၉၆၆၊ မတစ၊ စာ ၄၄၉ (တရားရုံးချုပ်) အမှုများတွင် အပြီးအပြတ်လွှတ်သည့်အမိန့်ကို အယူခံရာတွင် အယူခံရုံးက လိုက်နာကျင့်သုံးရန်မူများကို ညွှန်ပြထားသည်။ ထိုမူများကိုပေါင်းစုလိုက်လျှင် အောက်ပါအတိုင်းတွေ့ရသည် -

- (၁) သက်သေများကို ယုံတိုက်မယုံတိုက်အမှုစစ်သည့် တရားသူကြီး၏ ထင်မြင်ချက်အပေါ်အလေးထား ရခြင်း၊
- (၂) တရားခံကို အပြစ်ကင်းသူဟု ကနဦးယူဆထားရခြင်း၊ တရားခံကိုအမှုမှ တရားသေလွှတ်လိုက်ခြင်း ကြောင့် ဤယူဆချက်မှာ မည်သို့မျှ အားနည်းသွားမည်မဟုတ်ဘဲ တရားသေလွှတ်သည့် အမိန့်ကို ပိုမိုခိုင်လုံနေစေသည်ဆိုခြင်း၊
- (၃) မည်သည့်သံသယအကျိုးကိုမဆို တရားခံသာရထိုက်ခြင်း၊
- (၄) သက်သေများကို ကိုယ်တိုင်မြင်တွေ့ခဲ့ရသော အခွင့်အရေးကိုရသည့် တရားသူကြီးတစ်ဦးက ဆုံးဖြတ် သောအကြောင်းခြင်းရာ တွေ့ရှိချက်များကို အယူခံရုံးအနေဖြင့် လွယ်လင့်တကူပယ်ဖျက်မှုမပြုရ ခြင်း၊

အထက်ပါမူသဘောများမှာ တရားစီရင်ရေး၌ လူအများသိရှိလက်ခံထားသည့်မူများဖြစ်သကဲ့သို့ ရာဇဝတ် တရားစီရင်ရေး၏ အခြေခံမူသဘောများထဲတွင်လည်း ပါဝင်ပြီးဖြစ်သည်။ ထိုမူသဘောများကို အယူခံအဆင့် အထိ ဆက်လက်ကျင့်သုံးလက်ခံခြင်းဖြင့် မျှတမှုကို ပုံဖော်ခြင်းပင်ဖြစ်သည်။

x x x x x

သာမန်အားဖြင့် အမှုတွင် ပြစ်မှုတစ်ရပ်ကြောင့် နစ်နာသူဟုအဆိုရှိသူသည် ရုံးနိမ့်လျှင် မိမိ၏နစ်နာမှု အတွက် အယူခံဆက်လက်လျှောက်ထားနိုင်ခွင့် ရှိသင့်မည်ဖြစ်သည်။ သို့သော် အပြီးအပြတ်လွှတ်သည့် အမိန့်တစ်ရပ်တွင် နစ်နာသည်ဟု အဆိုရှိနိုင်သော လူပုဂ္ဂိုလ်ကို အယူခံတက်ရောက်ခွင့်မပေးထားပေ။ ရာဇဝတ် ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၄၁၇ အရ နိုင်ငံတော်အစိုးရကို ကိုယ်စားပြုထားသည့် အစိုးရရှေ့နေကသာ တင်သွင်းနိုင် သည်။ အစိုးရရှေ့နေ (ဥပဒေအရာရှိ) သည်လည်း ပြည်ထောင်စုရှေ့နေချုပ်၊ သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီး၊

ပြည်နယ်ဥပဒေချုပ်၏ ညွှန်ကြားချက်ဖြင့်သာ အယူခံဝင်ခွင့်ရှိမည်ဖြစ်ပါသည်။

ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၄၁၇ မူသဘောနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အပြီးအပြတ်လွှတ်သည့်အမိန့်ကို အစိုးရကသာ အယူခံပိုင်ခွင့်သတ်မှတ်ထားသည်မှာ တစ်ဦးတစ်ယောက်က အယူခံသောနည်းဖြင့် ကလွဲစားချေခြင်းမှ ကာကွယ်ရန်နှင့် အစိုးရက အယူခံခြင်းဖြင့် စွက်ဖက်ရန်အတွက်တရားမျှတမှု အလွန်အမင်းလွဲမှားနေသော ကိစ္စများတွင်သာဖြစ်သည်ဟု အစိုးရနှင့် အဗ္ဗဒူရာမန် ၅ ဘီအယ်လ်အာရ် စာ -၁၃၄ သုံးသပ်ထားသည်ကိုတွေ့ရ သည်။

မောင်ချစ်ထွေးပါ-၄ ဦးနှင့် ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံ ၁၉၆၇၊ မတစ၊ စာ-၆၉ အမှုတွင် “မူလရုံးက သေချာစွာ စိစစ်သုံးသပ်၍ တရားခံအား တရားသေလွှတ်ခဲ့လျှင် အယူခံရုံးက အကြောင်းမလုံလောက်ဘဲ တရားသေလွှတ်ခြင်းကို ပယ်ဖျက်၍ အပြစ်ပေးရန် မသင့်သည်မှန်၏။ လူတစ်ဦးတစ်ယောက်အား အပြစ်မရမခြင်း အဖန်တလဲလဲရုံးတင်၍ စစ်ဆေးလျှင် မျှတခြင်းလည်းကင်းမဲ့မည်။ ဘဝလုံခြုံမှုလည်းဆိတ်သုဉ်းမည်။ တရားမျှတစွာပင် ထပ်မံစစ်ဆေးပါသည်ဆိုစေဦး အယူခံတရားသူကြီးများက မူလရုံးတရားသူကြီးနှင့် ပင်ကိုဉာဏ်၊ တွေးခေါ်ကြံဆပုံကွဲလွဲသဖြင့် ပေါ်ပေါက်သောအကြောင်းအချက်တို့ကို သုံးသပ်၍ဆုံးဖြတ်ရာတွင် ကွဲပြားနိုင်မည်သာတည်း။ ထိုသို့ကွဲလွဲမှုနှင့်လည်း မူလရုံးအမိန့်ကို စွက်ဖက်ပြင်ဆင်ရန်မသင့်ပေ။ ကွဲလွဲတိုင်းသာ ပြင်ဆင်ရမည်ဆိုလျှင် ရုံးအဆင့်ဆင့်ရှိသလောက် ဆုံးဖြတ်ချက်အမျိုးမျိုးချမှတ်ကြလိမ့်မည်။ ညီညွတ်ခြင်းလည်းရှိမည်မဟုတ်။ မှုခင်းများလည်း ဆုံးခန်းတိုင် မရောက်၊ မိုးမဆုံး၊ မြေမဆုံးရှိနေချေမည်”ဟု ထုံးဖွဲ့ထားသည်။

အထက်ပါစီရင်ထုံးများတွင် သုံးသပ်ထုံးဖွဲ့မှုများနှင့် ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၄၁၇ မူသဘောကို ချိန်ထိုးကြည့်ပါက အပြီးအပြတ်လွှတ်မိန့်တွင် နစ်နာသူဟုဆိုသူကို အယူခံတင်သွင်းရန် အခွင့်အရေးပေးပါက အပြီးအတေးအာဃာတစိတ်ဖြင့် မိုးမဆုံး၊ မြေမဆုံးလိုက်နေကြမည်ဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်ရာ ဘက်လိုက် ရန်မလိုသော နိုင်ငံတော်အစိုးရက ဥပဒေနှင့် ညီညွတ်ခြင်း ရှိ၊ မရှိ တရားမျှတမှုကင်းမဲ့ခြင်း ရှိ၊ မရှိ အရင်စိစစ်ပြီး အယူခံတင်သွင်းရန် လိုအပ်မှသာ အယူခံတင်သွင်းခြင်းဖြင့် အပြီးအပြတ်လွှတ်သည့် တရားခံအတွက် တရားမျှတမှုကိုလည်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားပေးထားခြင်းဟု ကောက်ယူနိုင်သည်။ အယူခံစီရင်ဆုံးဖြတ်ခွင့်ကို အထက်အမြင့်ဆုံးအဆင့်တရားရုံးများတွင်သာ အပ်နှင်းထားခြင်းဖြင့်လည်း အပြီးအပြတ်လွှတ်မိန့်ကို အယူခံမှုအပေါ် ပိုမိုအလေးအနက်ပြုထားခြင်းကို ပေါ်လွင်စေသည်။

တရားရုံးများ လက်စွဲအပိုဒ် ၈၀၃(၈)တွင် အရေးကြီးသောအမှုများ၌သာလျှင် ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၄၁၇ အရ အယူခံပိုင်ခွင့်ကို သုံးစွဲရမည်ဟု ညွှန်ပြပေးထားပြီး အရေးကြီးသောအမှုများဆိုသည်ကို အောက်ပါအတိုင်းအဓိပ္ပာယ်ဖော်ပြပေးထားသည်-

- (က) ပြစ်မှုမှာ ကြီးလေးသောပြစ်မှုဖြစ်၍ တရားရုံးစီရင်ချက်မှာလည်း တရားစီရင်မှု အလွန်အမင်းလွဲမှားသည်ဟုထင်မြင်ရသော ပကတိအရေးကြီးသည့်အမှုများ သို့တည်းမဟုတ်
- (ခ) ပကတိအရေးကြီးသည့်အမှုများပင်မဟုတ်သော်လည်း အုပ်ချုပ်မှုဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့်သော်လည်းကောင်း၊ ပြည်သူ့အကျိုးနှင့်သော်လည်းကောင်း များစွာထိခိုက်သက်ဆိုင်နေသော သံသယမကင်းသည့် တရားဥပဒေအချက်တွင် ခိုင်လုံသောဆုံးဖြတ်ချက်ရရှိရန် လိုအပ်သောအမှုများ

ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၄၁၇ တရားရုံးများလက်စွဲအပိုဒ် ၈၀၃၊ စီရင်ထုံးများပါ လမ်းညွှန်ဆုံးဖြတ်မှုများအရ အပြီးအပြတ်လွှတ်မိန့်အပေါ် အယူခံတင်သွင်းခွင့်နှင့်စပ်လျဉ်း၍ ရာဇဝတ်တရားစီရင်ရေးပါ မျှတမှု

မူသဘောများကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်စဉ်းစားပေးထားသည်ကို မြင်တွေ့နိုင်ခံစားနိုင်ပါသည်။

x x x x x

တစ်ဖက်တွင်ဥပဒေနှင့် မညီညွတ်သည်များကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ပြင်ဆင်ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် အထက်
တရားရုံးများသို့ ပြင်ဆင်မှုအာဏာကိုလည်း အပ်နှင်းပေးထားသည်။ သို့ဖြစ်ရာ ကျယ်ပြန့်လှသော ပြင်ဆင်မှု
အာဏာဖြင့် အပြီးအပြတ်လွတ်သည့်အမိန့်ကို ဝင်ရောက်စွက်ဖက်၍ ရနိုင်ပါမည်လား စဉ်းစားစရာဖြစ်လာ
သည်။

ဦးမင်းနှင့် မောင်တိုက်ပါ-၂ ၁၉၃၀ အိန္ဒိယစီရင်ထုံးများ ရန်ကုန်အတွဲ ၈၊ ၈-၆၆၃ အမှုတွင် ပြင်ဆင်မှု၌ တရားလွှတ်တော်က အပြီးအပြတ်လွှတ်ထားသည်ကို ဝင်ရောက်စွက်ဖက်နိုင်သည့် စီရင်ပိုင်ခွင့်ရှိသော်လည်း သာမန်အားဖြင့် ဤစီရင်ပိုင်ခွင့်ကို ချွေချွေတာတာသုံးစွဲသင့်သည့်အပြင် တရားဖြောင့်မှန်ရေးအတွက် အရေးတကြီးလိုအပ်မှသာလျှင် သုံးစွဲသင့်ကြောင်းညွှန်ပြထားသည်။

ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံနှင့် မောင်လှသန်းပါ-၄ ၊ ၁၉၆၉ ၊ မတစ၊ စာ-၂၄ (တရား ရုံးချုပ်) အမှုတွင် ဦးဘမောင်နှင့် မောင်စိန်ရပါ-၂ ၊ ၁၉၆၆ ၊ မတစ၊ စာ-၁၁၇၅ (တရားရုံးချုပ်) ၊ ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံနှင့် ဒေါ်ညို၊ နိုင်ငံတော်တရားရုံးချုပ်၊ ၁၉၆၈ ၊ ရာဇဝတ်ပြင်ဆင်မှုအမှတ် ၇၁(ခ)တို့ကိုရည်ညွှန်း၍ တရားသေလွှတ်မိန့်ကို ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၄၁၇ အရ အယူခံဝင်ရောက်ခြင်းမရှိဘဲ ပြင်ဆင်မှု ဖွင့်လှစ်နိုင်ကြောင်း ဆုံးဖြတ်သည်။

ထိုသို့ဆိုလျှင် အပြီးအပြတ်လွတ်သည့်အမိန့်ကို ပြင်ဆင်မှုအာဏာဖြင့် ဝင်ရောက်စွက်ဖက်နိုင်ခြင်းသည် မည်သည့်အတိုင်းအတာအထိ စွက်ဖက်၍ရနိုင်မည်နည်း၊ ဆက်လက်စဉ်းစားရန် ပေါ်လာသည်။

ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၄၃၉ (၄) တွင် “ဤပုဒ်မပါ မည်သည့်အချက်ကမျှ ပုဒ်မ ၂၇၃ အရ ထည့်သွင်းရေးမှတ်သည့်အချက်နှင့် သက်ဆိုင်ခြင်းမရှိစေရ။ သို့မဟုတ် ဤပုဒ်မပါ မည်သည့်အချက်ကမျှ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်၊ တိုင်းဒေသကြီး၊ ပြည်နယ်တရားရုံး၊ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရတိုင်း/ဒေသတရားရုံး၊ သို့မဟုတ် ခရိုင်တရားရုံးအား အမှုမှ အပြီးအပြတ်လွှတ်သော ကောက်ယူဆုံးဖြတ်ချက်ကို ပြစ်မှုထင်ရှားစီရင်သော ကောက်ယူချက်အဖြစ်သို့ ပြောင်းလဲရန် အခွင့်အာဏာပေးအပ်သည်ဟု မမှတ်ယူရ”ဟု ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ ယင်းပြဋ္ဌာန်းချက်အရဆိုလျှင် ပြင်ဆင်မှုတရားရုံးအနေဖြင့် မူလရုံးက အပြီးအပြတ်လွှတ်ထားသောအမိန့်ကို ပြစ်မှုထင်ရှားစီရင်သည့်အမိန့်သို့ ပြောင်းလဲခြင်းပြုနိုင်မည်မဟုတ်ပေ။

မညိန်းနှင့် မောင်ချစ်ဖူး ၁၉၂၉ ခုနှစ်၊ အိန္ဒိယစီရင်ထုံးများ၊ ရန်ကုန် ၊ အတွဲ ၇ ၊ ၈-၅၃၈ အမှုတွင် ပြင်ဆင်မှုလျှောက်ထားသည့်အမှု၌ တရားလွှတ်တော်က အပြီးအပြတ်လွှတ်ထားသည့် ဆုံးဖြတ်ချက်ကို အပြစ်ပေးသည့်ဆုံးဖြတ်ချက်သို့ ပြောင်းလဲနိုင်သည့် အာဏာမရှိ၊ သက်သေခံချက်များကို ရေးမှတ်ခြင်းမပြု၊ သို့မဟုတ် သက်သေခံမဝင်သည့် သက်သေခံချက်များကို မလျော်မကန်ရေးမှတ်သည့်အမှုဖြစ်လျှင် တရား လွှတ်တော်က ပြင်ဆင်မှု၌ အပြီးအပြတ်လွှတ်သည့်အမိန့်ကို ပယ်ဖျက်၍ အမှုကိုပြန်လည်စစ်ဆေးစီရင်ရန် ညွှန်ကြားနိုင်သည် ဟု ညွှန်ပြဆုံးဖြတ်ထားသည်။

ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံနှင့် မောင်လှသန်းပါ-၄၊ ၁၉၆၉၊ မတစ၊ ၈-၂၄ အမှုတွင်လည်း အပြီး အပြတ်လွတ်သည့်အမိန့်ကို ပယ်ဖျက်၍ အမှုကိုပြန်လည်စစ်ဆေးစီရင်ရန် ညွှန်ကြားခဲ့သည်။

သို့ဖြစ်ရာ အပြီးအပြတ်လွတ်သည့်အမိန့်ကို ပြင်ဆင်မှုအာဏာအရ စွက်ဖက်ရာတွင် အမှုကို ပြန်လည် စစ်ဆေးစီရင်ရန် အတိုင်းအတာမျိုးသာ ဆောင်ရွက်လေ့ရှိသည်ဟုတွေ့ရသည်။

တရားခံအများ ပူးတွဲစစ်ဆေးသောအမှုတွင် ပူးတွဲတရားခံတစ်ဦးက
 စွဲချက်ကိုဝန်ခံပါက ထိုဝန်ခံသည့်တရားခံကို
 စီရင်ချက် ချက်ချင်းချမှတ်နိုင်ခြင်း ရှိ၊ မရှိ

ထွန်းမျိုးဌေး

ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၂၃၉ အရ တရားခံအများကို ပူးတွဲစစ်ဆေးရာတွင် စွဲချက်တင်ရာ၌ ပူးတွဲတရားခံအချို့က စွဲချက်ကိုဝန်ခံပြီး ကျန်ပူးတွဲတရားခံများက စွဲချက်ကို ငြင်းဆိုသည့်အခါ ဝန်ခံသည့်တရားခံများကို ချက်ချင်း ပြစ်မှုထင်ရှားစီရင်သည့် စီရင်ချက် ချမှတ်နိုင်ခြင်း ရှိ၊ မရှိ အငြင်းပွားကြပါသည်။

အချို့က ရာဇဝတ်မှုတစ်မှုတွင် စီရင်ချက်တစ်စောင်သာ ချမှတ်ခွင့်ရှိကြောင်း၊ ပူးတွဲတရားခံက စွဲချက်ကို ဝန်ခံသော်လည်း စီရင်ချက်ချမှတ်နိုင်မည်မဟုတ်ဘဲ ငြင်းဆိုသောတရားခံများအတွက် စစ်ဆေးစီရင်မှုပြီးဆုံး၍ စီရင်ချက်ချမှတ်သောအခါမှ ထိုဝန်ခံတရားခံအတွက်ပါ တစ်ပါတည်းစီရင်ချက် ချမှတ်နိုင်မည်ဖြစ်ကြောင်း ဆိုသည်။

ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၂၅၅(၂)တွင် “If the accused pleads guilty, the Magistrate shall record the plea, and may in his discretion convict him thereon.” ဟုပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ ယင်းပြဋ္ဌာန်းချက်က စွဲချက်ကို တရားခံက အပြစ်ရှိကြောင်းဖြေကြားလျှင် ယင်းဖြေကြားချက်ကို ရာဇဝတ်တရားသူကြီးက ရေးမှတ်ရမည်။ ပြီးလျှင် ရာဇဝတ်တရားသူကြီးသည် မိမိသဘောအတိုင်း ယင်းတရားခံ၏ ဖြေကြားချက်အရ တရားခံအပေါ် ပြစ်မှုထင်ရှားစီရင်နိုင်ပါသည်။ သို့ဖြစ်ရာ ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၂၅၅ (၂) အရ ဝန်ခံသည့်တရားခံအပေါ် တရားရုံးတွင် ပြစ်မှုထင်ရှားစီရင် (convict) နိုင်သည့် အခွင့်အာဏာ ရှိပါသည်။

U Ba Maung v. The Union of Burma (၁၉၅၆ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊ တရားလွှတ်တော်၊ စာ ၁၇၀) တွင် စီရင်ချက် (judgment) ဆိုသည့်စကားကို ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံး ဥပဒေ၌ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုထားခြင်း မရှိကြောင်း၊ တရားခံကို ပြစ်မှုထင်ရှားစီရင်ခြင်း (conviction) သို့မဟုတ် အပြီးအပြတ်လွှတ်ခြင်း (acquittal) ဖြင့် အဆုံးသတ်သော စစ်ဆေးစီရင်မှုမှ အပြီးသတ်အမိန့် (Final Order) ကို စီရင်ချက်အဖြစ် ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၃၆၆ နှင့် ၃၆၇ က ရည်ညွှန်းလိုခြင်းဖြစ်သည်မှာ ထင်ရှားကြောင်း အောက်ပါအတိုင်းထုံးဖွဲ့ပါသည်။

“The word “judgment” is not defined in the Criminal Procedure Code, but it is sufficiently clear from ss. 366 and 367 that it is intended to indicate the final order in a trial terminating in either

the conviction or acquittal of the accused.”

သို့ဖြစ်ရာ ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၂၅၅ (၂) အရ ဝန်ခံသည့်တရားခံကို ပြစ်မှုထင်ရှားစီရင်ခြင်းသည် ထိုတရားခံအပေါ် “စီရင်ချက်” ချမှတ်ခြင်းပင်ဖြစ်သည်ဟု ဆိုရမည်ဖြစ်သည်။ ရာဇဝတ်မှုတစ်မှု၌ စီရင်ချက် တစ်စောင်သာရှိရမည်ဟု ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေတွင် ကန့်သတ်ပြဋ္ဌာန်းထားသည်ကို မတွေ့ရပေ။ စီရင်ချက် ကို မည်သည့်အချိန်တွင် ချမှတ်ရန်ဖြစ်ကြောင်း ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၃၆၆(၁)(က)တွင် အောက်ပါ အတိုင်း ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။

“The judgment in every trial in any criminal Court of original jurisdiction shall be pronounced, or the substance of such judgment shall be explained: -

(a) In open Court either immediately after the termination of the trial or at some subsequent time of which notice shall be given to the parties or their pleaders, and...”

အထက်ဖော်ပြပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်တွင် “ the judgment ”ဟု သုံးနှုန်းထားသည်။ ၁၉၇၃ စကားရပ်များ အနက်အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုရေး ဥပဒေပုဒ်မ ၆(ခ)တွင် “ဥပဒေတစ်ရပ်ရပ်တွင် အခြားနည်းဖော်ပြထားခြင်းမရှိလျှင် ဧကဝုတ်အဓိပ္ပာယ်ရှိသောစကားရပ်သည် ဗဟုဝုတ်အဓိပ္ပာယ်ရှိသည့် စကားရပ်နှင့်လည်းသက်ဆိုင်သည်။ ဗဟုဝုတ် အဓိပ္ပာယ်ရှိသည့်စကားရပ်သည် ဧကဝုတ်အဓိပ္ပာယ်ရှိသည့် စကားရပ်နှင့်လည်း သက်ဆိုင်သည်ဟု ပြဋ္ဌာန်းထား သည်။ သို့ဖြစ်ရာ ရာဇဝတ်ကျင့် ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၃၆၆ ပါ “ the judgment ”ဆိုသော စကားရပ်သည် စီရင် ချက်တစ်စောင်တည်းကိုသာ ရည်ညွှန်းခြင်းဖြစ်သည်ဟု တထစ်ချကောက်ချက်ဆွဲ၍မရကြောင်း မြင်သာပါ သည်။

ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၃၆၆ (၁) (က)ပြဋ္ဌာန်းချက်အရစီရင်ချက်ကို စစ်ဆေးစီရင်မှုပြီးဆုံးပြီး နောက် (after the termination of the trial) တွင် စီရင်ချက်ချမှတ်နိုင်ပါသည်။

တရားခံများကို ပူးတွဲစစ်ဆေးခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၂၃၉ တွင် ယင်းဥပဒေ ပုဒ်မ (က) မှ (ဆ) အထိပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် အကျုံးဝင်သောတရားခံများကို အတူတကွစွဲချက်တင်၍ စစ်ဆေးစီရင်နိုင်သည် (may be charged and tried together) ဟု ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။

ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၂၃၄ တွင် ၁၂ လအတွင်း တရားခံတစ်ဦးတည်းက ကျူးလွန်သော မျိုးတူ ပြစ်မှု ၃မျိုးကို စွဲချက်တင်၍ တစ်မှုတည်းတွင် စစ်ဆေးစီရင်နိုင်ကြောင်း (may be charged with and tried at one trial) ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ ထို့ပြင် ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၂၃၅ တွင် တစ်ဆက်တည်းဖြစ်သော ပြုလုပ်ဆောင်ရွက်မှုမှ ပေါ်ပေါက်လာသောပြစ်မှုများ/ အနက်အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်နှစ်ရပ်တွင် ပါဝင်သည့် ပြစ်မှုများနှင့် ပြစ်မှုတစ်မျိုးတည်းသာမြောက်သော်လည်း ပေါင်းစပ်လိုက်သည့်အခါ အခြားပြစ်မှုတစ်မျိုး မြောက်သည့် ပြစ်မှုများအတွက် တရားခံတစ်ဦးကို တစ်မှုတည်းတွင် စွဲချက်တင်စစ်ဆေးနိုင်ကြောင်း (may be charged with and tried at one trial) ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။

တရားခံတစ်ဦးတည်းက ကျူးလွန်သောပြစ်မှုအများကို ပူးတွဲစစ်ဆေးစီရင်ခြင်းကို tried at one trial ဟု ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၂၃၄ နှင့် ၂၃၅ တွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသော်လည်း တရားခံအများကို ပူးတွဲ၍ စစ်ဆေးသည့်ကိစ္စတွင်မူ ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၂၃၉ တွင် tried together ဟု ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။ တရားခံအများပူးတွဲစစ်ဆေးခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ပုဒ်မ ၂၃၉ တွင် စစ်ဆေးစီရင်မှုတစ်ခုတည်း (at one trial) ဟူသောစကားရပ်ကို ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းခြင်းမရှိသည်ကို သတိပြုမိနိုင်ပါသည်။

တရားခံအများကိုပူးတွဲ၍ စစ်ဆေးစီရင်ခြင်းသည် စစ်ဆေးစီရင်မှုတစ်ခုတည်း (at one trial) မဟုတ်သောကြောင့် ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၂၃၉ တွင် tried together ဟု သုံးစွဲပြဋ္ဌာန်းခြင်းဖြစ်ပြီး at one trial ဆိုသည့်စကားရပ်ကို ချန်လှပ်ထားခြင်းဖြစ်သလား ဆိုသည့်အချက်မှာ စဉ်းစားဖွယ်ရာဖြစ်ပါသည်။ တစ်နည်းဆိုရလျှင် တရားခံတစ်ဦးချင်းစီအတွက် ဆောင်ရွက်သည့် Trial တစ်ခုစီကို၊ သို့မဟုတ် တရားခံအများတွက် Trial အများကို Together (အတူတကွ/ ပူးတွဲလျက်) စစ်ဆေးနေသည့် သဘောသက်ရောက်ခြင်းမရှိဟု ယတိပြတ်ငြင်းဆိုရန် ခက်ခဲနိုင်ပါလိမ့်မည်။

ယင်းကောက်ချက်ကို လက်ခံနိုင်လျှင် ပူးတွဲတရားခံတစ်ဦးက စွဲချက်ကိုဝန်ခံလိုက်လျှင် ၎င်းတရားခံနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် Trial ကို ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရန် အကြောင်းမရှိတော့သဖြင့် ၎င်းတရားခံနှင့်ပတ်သက်၍ စစ်ဆေးစီရင်မှုပြီးဆုံးပြီး (the termination of the trial) သည်ဟု ဆိုရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၃၆၆(က)အရ ဝန်ခံသည့် ပူးတွဲတရားခံအပေါ် စီရင်ချက်ချက်ချင်းချမှတ်နိုင် သည်ဆိုသည့်အချက်ကို အငြင်းပွားရန်မရှိဟု ဆိုရမည်ဖြစ်ပါသည်။

x x x x x

ပညာရှင်၏အဘော်

ဆရာဦးမြ၊ သောင်းပြောင်းထွေလာ ဥပဒေပြဿနာ အမှတ် (၆) စာမျက်နှာ ၂၄၄၊ ၂၄၅ တွင် အောက်ပါ အတိုင်း ဝေဖန်ညွှန်ပြပါသည်။

“တရားခံနှစ်ဦး၊ သို့မဟုတ် နှစ်ဦးထက်ပိုသောအမှုတွင် တရားခံတစ်ဦးက စွဲချက်ကို ဝန်ခံသည်။ ကျန်တစ်ဦးက အပြစ်မရှိဟု ငြင်းသည်။ ထိုအခါ ဝန်ခံသူအပေါ် သီးခြားအမိန့်ချပြီးနောက် ကျန်တရားခံအပေါ် အမှုကို ဆက်လက်စစ်ဆေးပြီး စီရင်ချက်တစ်ရပ် ထပ်မံချမှတ်ရမည်လား။

ယင်းကိစ္စနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဥပဒေသတ်မှတ်ချက်မရှိပါ။ ဝန်ခံသည့်တရားခံအား ချက်ချင်းပြစ်မှုထင်ရှား စီရင်ပြီး အမှုပြီးဆုံးမှ ကျန်တရားခံအပေါ် စီရင်ချက်ချမှတ်နိုင်ပါသည်။ ဆောင်ရွက်လေ့ရှိသော လုပ်ထုံး လုပ်နည်းမှာ အမှုပြီးဆုံးမှ တရားခံနှစ်ဦးအပေါ် စီရင်ချက်တစ်ရပ်တည်းတွင် တစ်ပေါင်းတည်းဆုံးဖြတ်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ အေအိုင်အာ ၁၉၃၇ နဂူပူး ၁၇ တွင် ဝရမ်းမှုများ၌ စွဲချက်ကိုဝန်ခံသော တရားခံအား ပြစ်မှုထင်ရှားစီရင်ခြင်းကို တရားသူကြီးက မိမိသဘောအတိုင်းရွှေ့ဆိုင်းထားပြီး ၎င်း၏ဖြောင့်ချက်ကို ပူးတွဲတရားခံအပေါ် သက်သေခံအက်ဥပဒေပုဒ်မ ၃၀ အရ အသုံးပြုနိုင်ကြောင်းထုံးဖွဲ့ပါသည်။

အပြစ်ဝန်ခံသောတရားခံအား တရားရုံးက ချက်ချင်းအပြစ်မပေးဘဲထားလျှင် အချုပ်တရားခံဖြစ်ပါက မနစ်နာပေးဘူးလားဟု စောဒကတက်ဖွယ်ရာ ရှိပါသည်။ ထိုအမှုမျိုးတွင် ငွေဒဏ်ချမှတ်ရန် ရည်ရွယ်ပါက ပြစ်ဒဏ်ချက်ချင်းပေးသင့်ပါသည်။ ထောင်ဒဏ်ချမည့်အမှုဖြစ်ပါမူ ထောင်ဒဏ်မှ ချုပ်ရက်ကို နုတ်မည်ဖြစ်၍ ၎င်းအား ထိခိုက်ရန်အကြောင်းမရှိပါ။

အာမခံပေးထားသော တရားခံက အပြစ်ဝန်ခံသောအမှုတွင်မူ အမှုမပြီးမချင်း နောက်ရုံးချိန်းများတွင် တရားရုံးသို့လာရသည့်အတွက် ဒုက္ခအနည်းငယ်ရှိနိုင်ပါသည်။ ကျင့်ထုံးပုဒ်မ ၅၄၀-က တွင် အကျိုးဝင်သော အကြောင်းဖြင့် လျှောက်ထားလာပါက ရုံးသို့ မလာဘဲနေရန် ခွင့်ပြုနိုင်ပါသည်။”

x x x x x

နောက်ဆက်တွဲအကျိုးဆက်

အကျဉ်းထောင်လက်စွဲအပိုဒ် ၈၄၀ နှင့် ၈၄၂ တို့အရ ထောင်ကျတရားခံများအတွက် ပြစ်ဒဏ်လျော့ပေါ့

ရက် ခံစားခွင့်သည် ပြစ်ဒဏ်စီရင်ချက်ပြီးနောက် ပြက္ခဒိန်လ၏ ပထမရက်မှ စတင်တွက်ချက်ရသည်ဖြစ်ရာ တရားရုံး၌ အမှုစစ်ဆေးဆဲ ချုပ်ရက်များတွင် တရားခံအတွက် လျော့ပေါ့ရက်ခံစားခွင့်မရှိချေ။ သို့ဖြစ်ရာ ဝန်ခံသည့်တရားခံအား စီရင်ချက် ချက်ချင်းချမှတ်ခြင်းမပြုဘဲ ကျန်ငြင်းဆိုသည့်တရားခံများအား စစ်ဆေးမှု ပြီးဆုံးသည့်တိုင်အောင် စီရင်ချက်ချမှတ်ခြင်းကို ရွှေ့ဆိုင်းထား၍ ထိုဝန်ခံတရားခံကို ချုပ်မိန့်ပေးထားလျှင် ထိုရွှေ့ဆိုင်းထားသည့် ကာလကြာမြင့်သည်နှင့်အမျှ ထိုအချုပ်ကာလအတွက် ပြစ်ဒဏ်လျော့ပေါ့ရက်များကို တရားခံအနေဖြင့် နှစ်နာဆုံးရှုံးနေမည်ဖြစ်ပါသည်။

အမှုတစ်မှုတွင် ပူးတွဲတရားခံတစ်ဦးက စွဲချက်ကို ဝန်ခံသဖြင့် တရားသူကြီးက ယင်းဝန်ခံတရားခံအပေါ် စီရင်ချက်ရေးသား၍ ထောင်ဒဏ်ချမှတ်ကာ ကျန်ငြင်းဆိုသည့်တရားခံများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အမှုကို ဆက်လက် စစ်ဆေးခဲ့သည်။ ကျန်ငြင်းဆိုသည့်တရားခံများအား ဆက်လက်စစ်ဆေးမှု ဆုံးခန်းမတိုင်မီ နိုင်ငံတော်သမ္မတက ပြစ်ဒဏ်ကျ အကျဉ်းသားများနှင့်ပတ်သက်၍ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့် အမိန့်ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ ဝန်ခံသဖြင့် ပြစ်ဒဏ် ချက်ချင်းချမှတ်ခံရသောတရားခံသည် ထိုလွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်တွင် အကျုံးဝင်သဖြင့် လွတ်ငြိမ်း ချမ်းသာခွင့်၏အကျိုးကို ရရှိခံစားခဲ့ရသည်။

အကယ်၍ ထိုဝန်ခံသောတရားခံအား စွဲချက်ကိုဝန်ခံချိန်တွင် စီရင်ချက် ချက်ချင်းချမှတ်ခြင်းမပြုဘဲ ကျန်ပူးတွဲတရားခံများ စစ်ဆေးမှုပြီးဆုံးသည့်အချိန်အထိ ရွှေ့ဆိုင်းချိန်းဆိုထားပါက ထိုဝန်ခံတရားခံသည် (ထောင်ဒဏ်ချမှတ်ခံရမည့် တရားခံဖြစ်လျှင်) နိုင်ငံတော်သမ္မတ၏ လွှတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ကို ခံစားရမည် မဟုတ်ပေ။

× × × × ×

သို့ဖြစ်ရာ တရားခံအများ ပူးတွဲစစ်ဆေးသောအမှု၌ ပူးတွဲတရားခံတစ်ဦးက စွဲချက်ကိုဝန်ခံလျှင် ထိုဝန်ခံ သည့်တရားခံကို စီရင်ချက် ချက်ချင်းချမှတ်ခွင့်မရှိကြောင်း တားမြစ်ချက်မရှိသည်တွင် တရားရုံးဆောင်ရွက် ချက်ကြောင့် အမှုသည်တွင် နစ်နာဆုံးရှုံးမှုမဖြစ်စေရေးကို အခြေခံ၍ စဉ်းစားဆုံးဖြတ်သင့်ပါကြောင်း တင်ပြ အပ်ပါသည်။ ။

ထွန်းမျိုးဌေး

ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်သို့ တရားမအယူခံလျှောက်ထားမှုများ

မောင်တိုးမြင့်(ဥပဒေ)

၂၀၀၈ ခုနှစ် ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် နိုင်ငံတော်၏ တရားစီရင်ရေးစနစ်ကို ထူးခြားစွာပြောင်းလဲစေသည်။ ၁၉၆၂ ခုနှစ်၊ မတ်လ ၂ ရက်နေ့တွင် ပျောက်ကွယ်သွားခဲ့သော ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ် ပြန်လည်ပေါ်ပေါက်လာပြီး ယခင်က - ရန်ကုန်မြို့တွင်သာ တစ်ခုတည်းတည်ရှိခဲ့သော တရားလွှတ်တော်ကို ယခု ပြည်နယ်တိုင်းဒေသကြီးတစ်ခုလျှင် တရားလွှတ်တော်တစ်ရုံးစီ ဖွဲ့စည်းပေးနိုင်ခဲ့သည်။

၁၉၄၇ ခုနှစ်၊ ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေတွင်လည်း တရားလွှတ်တော်ချုပ်ကို ဖွဲ့စည်းထားပြီး အပိုဒ် - ၁၃၆ (၁) တွင် “နောက်ဆုံးအပြီးအပြတ် အယူခံဝင်ရာဖြစ်သော တရားရုံးကို တရားလွှတ်တော်ချုပ်ဟုခေါ်ရမည်” ဟူ၍ပြဋ္ဌာန်းထားပြီး အပိုဒ် - ၁၃၈ တွင် - တရားလွှတ်တော်ချုပ်၏ စီရင်ချက် များသည် အမှုအားလုံးတွင် အပြီးအပြတ်ဖြစ်၍ အယူခံဝင်ခွင့်မရှိစေရ - ဟူ၍လည်းကောင်း ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။

၂၀၀၈ ခုနှစ်၊ ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအပိုဒ် - ၂၉၄ တွင် “နိုင်ငံတော်တွင် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်တစ်ရပ်ထားရှိသည်” ဟူ၍လည်းကောင်း၊ အပိုဒ် - ၂၉၅ (ခ) တွင်- ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်သည် နိုင်ငံတော်၏ အမြင့်ဆုံးတရားရုံးဖြစ်သည့်အားလျော်စွာ နောက်ဆုံး အပြီးအပြတ်အယူခံဝင်ရာ တရားရုံးဖြစ်သည်” ဟူ၍လည်းကောင်း ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။

အထက်ပါပြဋ္ဌာန်းချက်များအရ တရားလွှတ်တော်ချုပ် (၂) ရပ်၏ အယူခံမှုစီရင်ပိုင်ခွင့်မှာ အတူတူပင် ဖြစ်ကြောင်းတွေ့ရသည်။ သို့သော် အယူခံဝင်ရောက်ခွင့်မှာမူ မတူညီဘဲ ကွဲပြားခြားနားသည်။

၁၉၄၈ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၄ ရက်တွင်ပြဋ္ဌာန်းသော ပြည်ထောင်စုတရားစီရင်ရေး အက်ဥပဒေပုဒ်မ - ၅ တွင် -

“တရားလွှတ်တော်က

- (က) တရားဥပဒေတစ်ခုခုသည် အခြေခံဥပဒေရှိ ပြဋ္ဌာန်းချက်များအရ ခိုင်လုံသည်၊ မခိုင်လုံသည် ဟူသော ပြဿနာမျိုး ပေါ်ပေါက်ပါဝင်နေသည့်အမှုဖြစ်သည်ဟု ထောက်ခံခဲ့သော် သို့တည်းမဟုတ်
- (ခ) မူလတရားရုံးတွင် အငြင်းအခုံဖြစ်၍ အယူခံဝင်သောအခါ၌လည်း ဆက်လက်အငြင်းအခုံဖြစ်သောအမှု၏တန်ဖိုးသည် ငွေတစ်သောင်းအောက် မနည်းဖြစ်ခဲ့သည့်အပြင် ဖြစ်ဆဲပင်ဟု ထောက်ခံခဲ့သော်၊ သို့တည်းမဟုတ်
- (ဂ) စီရင်ချက်သည် သို့တည်းမဟုတ် ဒီကရီသည် သို့တည်းမဟုတ် အပြီးသတ်အမိန့်သည် အထက်နည်းတူ တန်ဖိုးရှိသောပစ္စည်းနှင့် စပ်လျဉ်းသည့်တောင်းဆိုချက်နှင့် သို့တည်းမဟုတ် ပြဿနာနှင့် သက်ဆိုင်သည်ဟု ထောက်ခံခဲ့သော်

ထို့အပြင် အပိုဒ် (က) ၌ ဖော်ပြထားသည့် အမျိုးမှတပါး အခြားအမှုများတွင် အယူခံဝင်သည့် စီရင်ချက်သည် သို့တည်းမဟုတ် ဒီကရီသည်၊ သို့တည်းမဟုတ် အပြီးသတ်အမိန့်သည် အနီးဆုံးဖြစ်သော အောက်ရုံး၏စီရင်ချက်ကို အတည်ပြုသည့်ကိစ္စတွင် တရားလွှတ်တော်က အယူခံမှု၌ အရေးယူလောက်သော ဥပဒေအကြောင်းဆိုင်ရာ ပြဿနာပေါ်ပေါက်ပါဝင်နေသည် ဟုလည်း ထောက်ခံခဲ့သော်

တရားလွှတ်တော်ချုပ်သို့ အယူခံဝင်နိုင်ခွင့်ရှိရမည်ဟု ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။

ဆေရှင်နှင့် ဦးသိန်း (၁၉၄၈ မ.တ.စ ၆၀၀) တွင် - တရားလွှတ်တော်ချုပ်သို့ အယူခံဝင်ရောက်ခွင့် ရရှိစေရန်အတွက် တရားလွှတ်တော်၏ထောက်ခံချက် (၂) ရပ် လိုအပ်ကြောင်း၊ တစ်ရပ်မှာ အမှုတန်ဖိုးသည် ကျပ်တစ်သောင်းကျော်လွန်ကြောင်းဖြစ်ပြီး၊ နောက်တစ်ရပ်မှာ အမှုတွင် အရေးပါသော ဥပဒေပြဿနာ ပေါ်ပေါက်ခြင်းဖြစ်ကြောင်း ဆုံးဖြတ်ထားသည်။ တရားလွှတ်တော်ချုပ်၏ တရားမအယူခံမှုစီရင်ထုံးများတွင်လည်း တရားလွှတ်တော်၏ ထောက်ခံချက်နှင့်အတူ အယူခံတင်သွင်းလာခြင်းဖြစ်ကြောင်း စီရင်ချက်အစတွင် ဖော်ပြလေ့ရှိသည်။

အဆိုပါပြဋ္ဌာန်းချက်အရဆိုလျှင် တရားလွှတ်တော်ချုပ်သို့ အယူခံဝင်ရောက်ခွင့်သည် တရားလွှတ်တော်၏ ထောက်ခံချက်ရှိမှသာ လျှောက်ထားခွင့်ရှိသည်။ အယူခံဝင်ရောက်ခွင့် ထောက်ခံချက် ပေးသင့်၊ မသင့်ကို နှစ်ဖက်ကြားနာ၍ အဆုံးအဖြတ်ပြုကြောင်းတွေ့ရသည်။ ဗြိတိသျှနိုင်ငံခြား ကျမ်းစာအသင်း၊ ရန်ကုန်နှင့် ဦးတင်မောင် ၁၉၆၂ မတစ ၁၄၄ လွှတ်တော်တွင် ဗြိတိသျှနိုင်ငံခြား ကျမ်းစာအသင်းက တရားလွှတ်တော်ချုပ်သို့ အယူခံဝင်ရောက်ခွင့် ထောက်ခံချက်လျှောက်ထားသည်ကို တရားလွှတ်တော်တရားဝန်ကြီးချုပ် ဦးရန်အောင်နှင့် တရားဝန်ကြီးဦးစံမောင် (၂) ပါးထိုင်၍ နှစ်ဖက်ရှေ့နေများကို ကြားနာပြီး၊ လျှောက်ထားမှုကို ပယ်ခဲ့သည်။ တရားလွှတ်တော်ချုပ်၏ ၁၉၅၆ ခုနှစ်အတွက် တရားစီရင်ရေးနှစ်ချုပ်တွင် ၁၉၅၆ ခုနှစ်အတွင်း တရားလွှတ်တော်ချုပ်သို့ လျှောက်ထားသော တရားမအယူခံမှုများမှာ (၁၁) မှုဖြစ်ကြောင်း၊ ၁၉၅၇ ခုနှစ် တရားစီရင်ရေးနှစ်ချုပ်တွင် တရားမအယူခံမှုမှာ (၈) မှုဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြထားပါသည်။ ၁၉၄၈ ခုနှစ်၊ ပြည်ထောင်စုတရားစီရင်ရေး ဥပဒေ၏ပြဋ္ဌာန်းချက်ကြောင့်ဟု ယူဆနိုင်ပါသည်။

၂၀၁၀ခုနှစ်၊ ပြည်ထောင်စုတရားစီရင်ရေးဥပဒေတွင် ထိုကဲ့သို့ ပြဋ္ဌာန်းထားခြင်းမရှိပါ။ တရားလွှတ်တော်၏ ထောက်ခံချက်မလိုဘဲ အယူခံဝင်ရောက်ခွင့်ရှိသည်။

တရားလွှတ်တော်ချုပ်နှင့် တရားလွှတ်တော်များ ဖွဲ့စည်းပုံနှင့်ပတ်သက်၍ ယခုအခါတွင် အိန္ဒိယနှင့် မြန်မာပြည်သည် အတူတူပင်ဖြစ်သည်။ အိန္ဒိယတွင် ပြည်နယ်တစ်ခုစီတိုင်း၌ တရားလွှတ်တော်တစ်ခုစီရှိပြီး ပြည်ထောင်စုအဆင့်တွင် တရားလွှတ်တော်ချုပ် Supreme Court of India တည်ရှိသည်။ တရားလွှတ်တော်ချုပ်၏ ဖွဲ့စည်းပုံနှင့် စီရင်ပိုင်ခွင့်ကို အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အပိုင်း (၅) အခန်း (၄) အပိုဒ် ၁၂၄ မှ ၁၄၇ အထိတွင် အသေးစိတ်ဖော်ပြထားသည်။ အပိုဒ် - ၁၃၃ (၁) တွင် တရားလွှတ်တော်က တရားမမှုတွင် ချမှတ်သော စီရင်ချက်၊ ဒီကရီနှင့် အပြီးသတ် အမိန့်တွင် -

- (က) အရေးပါသော ဥပဒေပြဿနာပေါက်ပေါက်သည်ဟုလည်းကောင်း
- (ခ) အဆိုပါအရေးပါသော ဥပဒေပြဿနာကို တရားလွှတ်တော်ချုပ်က ဆုံးဖြတ်ရန် လိုအပ်သည်ဟုလည်းကောင်း၊ တရားလွှတ်တော်ကထောက်ခံလျှင် တရားလွှတ်တော်ချုပ်သို့ အယူခံဝင်နိုင်သည်ဟု ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်

ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ထိုကဲ့သို့ပြဋ္ဌာန်းထားခြင်းမရှိပါ။

ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်သို့ အယူခံဝင်ရောက်ခွင့်ကို တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ - ၁၀၉ တွင် ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။ ဗြိတိသျှအစိုးရသည် ၁၉၀၉ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ (၁)ရက်နေ့တွင် တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေကို ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ရာ အိန္ဒိယနှင့် မြန်မာနိုင်ငံတွင် အာဏာသက်ရောက်ပါသည်။ သို့သော်ပုဒ်မ - ၁၀၉ မှာ ယခုအခါ မတူညီတော့ပါ။

အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏ပုဒ်မ - ၁၀၉ တွင် -

Subject to the provisions in Chapter IV of Part V of the Constitution and rules as may, from time to time, be made by the Supreme Court regarding appeals from the Court of India, and to the provisions hereinafter contained, an appeal shall be to the Supreme Court from any judgment, decree or final order in a civil proceeding of a High Court, if the High Court certifies-

- (I) That the case involves a substantial question of law of general importance and
- (II) That in the opinion of the High Court the said question needs to be decided by the Supreme Court.

(တရားလွှတ်တော်က ချမှတ်သော စီရင်ချက်၊ ဒီကရီနှင့် အပြီးသတ်အမိန့်တွင် -

(က) အမှုတွင်အရေးပါသော ဥပဒေပြဿနာပေါ်ပေါက်သည်ဟုလည်းကောင်း၊

(ခ) အဆိုပါ ဥပဒေပြဿနာကို တရားလွှတ်တော်ချုပ်က ဆုံးဖြတ်ရန် လိုအပ်သည်ဟုလည်းကောင်း၊

တရားလွှတ်တော်ကထောက်ခံလျှင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုင်း (၄) အခန်း (၅) နှင့် တရားလွှတ်တော်ချုပ်က ထုတ်ပြန်ထားသော နည်းဥပဒေများနှင့် မဆန့်ကျင်စေဘဲ တရားလွှတ်တော်ချုပ်သို့ အယူခံဝင်ရောက်ခွင့် ရှိသည်။)ဟု ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။ တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ - ၁၀၉ သည် အိန္ဒိယနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံဥပဒေအပိုင်း- ၁၃၃ နှင့် အတူတူပင်ဖြစ်ပါသည်။ တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ - ၁၁၀ အား ၁၉၇၃ ခုနှစ် တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေကို ပြင်ဆင်သည့်ဥပဒေ (ဥပဒေ အမှတ် - ၄၉/၁၉၇၃) ဖြင့် ပယ်ဖျက်ခဲ့ပါသည်။ D.F MULLA ၏ တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေ (၁၃ ကြိမ်မြောက်ပုံနှိပ်ခြင်း)သည် ၁၉၆၅ ခုနှစ်တွင် ပုံနှိပ်ခြင်းဖြစ်၍ ထိုအခါက ပြင်ဆင်ချက်မထွက်သေးပါ။

ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော်၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံတွင်လည်းကောင်း၊ ပြည်ထောင်စုတရားစီရင်ရေးဥပဒေတွင်လည်းကောင်း၊ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်သို့ အယူခံဝင်ရောက်ခွင့်နှင့် ပတ်သက်၍ စည်းကမ်းချက်တစ်စုံတစ်ရာမရှိဘဲ “ဖွင့်”ပေးထားသည်မှာ ထူးခြားသောလုပ်ထုံးလုပ်နည်းဖြစ်သည်ဟု မှတ်ယူနိုင်ပေသည်။ ။

မောင်တိုးမြင့်(ဥပဒေ)

ကိုးကားသောစာအုပ်များ -

- (1) The Constitution of India; As modified up to the 1 st December, 2007
- (2) Law of India
- (3) Burma Code Vol I, XII

မရွှေ့မပြောင်းနိုင်သောပစ္စည်းကိုခွဲခြားသိသာနိုင်ရန် အဆိုလွှာတွင်
ဖော်ပြခြင်းဖြင့် မှန်မှန်နှင့်မြဲနိုင်ရန် တရားစီရင်ရေးကို
အထောက်အကူပြုခြင်း

ဦးကျော်ကျော်(တရားရေး)

တရားမမှုအသီးသီးကို စီရင်ပိုင်ခွင့်အာဏာရှိသောတရားရုံးတွင် အဆိုလွှာတင်သွင်းခြင်းဖြင့် စတင်စွဲဆိုကြရပါသည်။

တရားမမှုတစ်မှုသည် အမှုကိုပလပ်ခြင်း၊ အဆိုလွှာကိုပယ်ခြင်း၊ သို့မဟုတ် ဒီကရီချမှတ်ခြင်း စသည် တို့ဖြင့် အဆုံးသတ်ရစေမိဖြစ်ပါသည်။

၁။ အချင်းဖြစ်အကြောင်းခြင်းရာသည် မရွှေ့မပြောင်းနိုင်သောပစ္စည်းဖြစ်သည့်အခါ အဆိုလွှာတွင် အချက် အလက်များဖော်ပြခြင်း

အမှု၏အချင်းဖြစ်အကြောင်းခြင်းရာသည် မရွှေ့မပြောင်းနိုင်သောပစ္စည်းဖြစ်သည့်အခါ ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်နှင့်အညီ ဒီကရီတွင်ဖော်ပြနိုင်စေရန်အတွက် အဆိုလွှာတွင် မရွှေ့မပြောင်းနိုင်သောပစ္စည်းကို လုံလုံလောက်လောက်ညွှန်ပြသောအချက်အလက်များ ပြည့်ပြည့်စုံစုံဖော်ပြရန် တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအမိန့် ၇၊ နည်းဥပဒေ ၃ နှင့် တရားရုံးများလက်စွဲအပိုဒ် ၁၂၄၊ ၁၂၅ တို့တွင် အသေးစိတ်ညွှန်ပြထားသည်။

တရားမမှုများတွင် အချင်းဖြစ်အကြောင်းအရာသည် မရွှေ့မပြောင်းနိုင်သောပစ္စည်းဖြစ်သည့်အခါ ထိုပစ္စည်းကို ခွဲခြားသိနိုင်ရန် လုံလောက်သောအကြောင်းအရာ ဖော်ပြချက်တစ်ရပ်ကို အဆိုလွှာတွင် ပါရှိရမည်။^၁

အဆိုလွှာနှင့်သက်ဆိုင်သည့်မြေကို ပိုင်းခြားဖော်ပြရန်အလို့ငှာလောက်သာ ထိုစွဲချက်နှင့်တွဲတင်သည့် မြေပုံများကို ပြဋ္ဌာန်းဖော်ပြထားသည့်အတိုင်းမှတစ်ပါး၊ စာသက်သေခံအဖြစ်မပြုမလုပ်ရ။ ထိုမြေပုံများသည် အဆိုလွှာတွင် အပါအဝင်ဖြစ်၍ ထိုမြေပုံများမပါလျှင် မစုံမလင်ချွတ်ယွင်းခြင်းရှိမည်ဖြစ်သဖြင့် အဆိုလွှာနှင့်အတူ ပူးတွဲလျက်ရှိနေစေရမည်။^၂

၂။ တရားလိုအမှီပြု၍ တရားစွဲဆိုသောစာချုပ်စာတမ်းများကိုတင်ပြခြင်း

တရားလိုသည် မိမိလက်ရှိဖြစ်သော သို့မဟုတ် စီမံခန့်ခွဲနိုင်ခွင့်ရှိသော စာချုပ်စာတမ်းတစ်ခုအပေါ် အမှီပြု၍တရားစွဲဆိုသည့်အခါ ထိုစာချုပ်စာတမ်းကို ဆိုလွှာတင်သွင်းသည့်နေ့ရက်၌ တရားရုံးတွင်တင်ပြရမည်။^၃

ဆိုလွှာတင်သွင်းစဉ်က ရေးသွင်းဖော်ပြသင့်သော စာချုပ်စာတမ်းကိုဖြစ်စေ တင်ပြခြင်း၊ သို့မဟုတ် ရေးသွင်း ဖော်ပြခြင်းမပြုခဲ့လျှင် အမှုကြားနာစစ်ဆေးသည့်အခါ တရားရုံး၏ခွင့်ပြုချက်မရဘဲ ယင်းစာချုပ်စာတမ်းကို တရားလိုအတွက် သက်သေခံအဖြစ်လက်ခံခြင်းမပြုရ။^၄

၁။ တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအမိန့်-၇၊ နည်းဥပဒေ-၃

၂။ တရားရုံးများလက်စွဲအပိုဒ်-၁၂၅

၃။ တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအမိန့် ၇၊ နည်းဥပဒေ ၁၄

၄။ တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအမိန့် ၇၊ နည်းဥပဒေ ၁၈(၁)/တရားရုံးများလက်စွဲအပိုဒ်-၁၅၇/ချေလွှာနှင့်စပ်လျဉ်း၍ တရားရုံးများလက်စွဲအပိုဒ်-၁၅၈ တွင်ကြည့်ပါ။

၃။ အဆိုလွှာပြင်ဆင်ရန်ပြန်ပေးခြင်း

အဆိုလွှာကို လက်မခံမီ၊ အကြောင်းအရာဖော်ပြချက်မှာ လုံလောက်ခြင်း ရှိ၊ မရှိ ကြည့်ရှုစစ်ဆေးရမည်။ အကယ်၍ အကြောင်းအရာဖော်ပြချက်သည် လုံလောက်ခြင်းမရှိလျှင် ထိုအဆိုလွှာကိုပြင်ဆင်ရန် ပြန်ပေးရမည်။^၁

မြေနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အကျိုးသက်ဆိုင်ခွင့်များပြောင်းလဲသောအခါ မြေစာရင်းဌာနသို့ ထောက်ခံချက် လက်မှတ်ပေးပို့ရပါသည်။ (တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအမိန့် ၂၀၊ နည်းဥပဒေ ၂၁) အဆိုပါထောက်ခံချက်ကို တရားမပုံစံ ၁၀၆တွင်ရေးသားပြီး တရားရုံးတာဝန်ခံအရာရှိက လက်မှတ်ထိုးရမည်။^၂

ထို့ပြင် မရွှေ့မပြောင်းနိုင်သောပစ္စည်းဝရမ်းကပ်ရန် လျှောက်လွှာတွင်ပါရှိရမည့် အသေးစိတ်အချက် အလက်များကို တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအမိန့် ၂၁၊ နည်းဥပဒေ ၁၃ တွင် ပြဌာန်းထားပါသည်။

တရားရုံးအနေဖြင့် အဆိုလွှာကိုလက်မခံမီ အကြောင်းအရာဖော်ပြချက်များသည် လုံလောက်ခြင်းရှိမရှိ ကြည့်ရှုစစ်ဆေးရမည်ဖြစ်သည်။ အကယ်၍ မရွှေ့မပြောင်းနိုင်သောပစ္စည်းနှင့်ပတ်သက်သော အကြောင်းအရာ ဖော်ပြချက်များသည် ပြည့်စုံလုံလောက်ခြင်းမရှိပါက အဆိုလွှာကိုပြင်ဆင်ရန် ပြန်ပေးရမည်ဖြစ်သည်။

အထူးသဖြင့် တစ်ဖက်သတ်စစ်ဆေး၍ ဒီကရီချမှတ်သော တရားမကြီးမှုများနှင့် တရားပြိုင်၏ ဝန်ခံချက် အရ ဝန်ခံဒီကရီချမှတ်သော တရားမကြီးမှုများတွင် ဤပြဌာန်းချက်များနှင့်အညီ အလေးထားစိစစ်ကြရန် လိုအပ်ပါသည်။

၄။ တစ်ဖက်သတ်ဒီကရီ

တစ်ဖက်သတ်ဆိုသည်မှာ တစ်ဘက်အမှုသည်၏မျက်ကွယ်တွင်ဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည်။ တရားပြိုင်အား ဆင့်စာချအပ်ပြီး၍ တရားရုံးသို့လာရောက်ရန် အခွင့်အလမ်းပေးပြီးဖြစ်ပါလျက် လာရောက်ခြင်းမရှိလျှင် ၎င်း၏မျက်ကွယ်တွင်အမှုကို ဆက်လက်ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ သမ္မန်စာကိုလက်ခံရန် တရားပြိုင်ကငြင်းသည့် ကိစ္စ၌ သမ္မန်စာကို ဥပဒေနှင့်အညီချအပ်ခဲ့ခြင်း မှန်၊ မမှန် ဆင့်စာလုလင်အား စုံစမ်းစစ်ဆေးပြီး သမ္မန်စာကို အတည်ဖြစ်၊ မဖြစ် အမိန့်ချရမည်။ သမ္မန်စာကို အတည်ဖြစ်သည်ဟု အမိန့်ချမှတ်ပြီးမှသာလျှင် အမှုကို တစ်ဖက်သတ်စစ်နိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။^၃

၅။ ဝန်ခံဒီကရီ

အဆိုလွှာကိုဝန်ခံခဲ့သော်လည်း တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအမိန့် ၁၂၊ နည်းဥပဒေ ၆ တွင် ဝန်ခံပြီးသည့် အကြောင်းအရာကို စစ်ဆေးရန်မလို၊ ဝန်ခံထားသည့်အတိုင်း ဒီကရီချမှတ်ရမည်ဟု ပြဌာန်းထားခြင်းမရှိပေ။ တရားလိုအရေးဆိုသောအခွင့်အရေးသည် အမှန်စင်စစ်ဥပဒေအရ မတည်ရှိလျှင်ဖြစ်စေ၊ တရားစွဲဆိုနိုင်ရန် အကြောင်း လုံးဝမပေါ်ပေါက်လျှင်ဖြစ်စေ တရားပြိုင်က ဝန်ခံခြင်းကြောင့် တရားလိုသည် တထစ်ချဒီကရီ ရခွင့်ရှိမည်မဟုတ်ပေ။ တရားရုံးအနေဖြင့် တရားဖြောင့်မှန်သည်ဟု ထင်မြင်သည့်အတိုင်းသာ အမိန့်ချမှတ်ရန် တာဝန်ရှိသည်ဖြစ်ရာ အမှုစွဲဆိုပုံစွဲဆိုနည်း အထင်အရှားလွဲမှားနေသည့်အခါ တရားပြိုင်က ဝန်ခံရုံမျှဖြင့် တရားလိုစွဲဆိုသည့်အတိုင်း ဒီကရီချမှတ်နိုင်မည်မဟုတ်ပေ။^၄

၅။ တရားရုံးများလက်စွဲအပိုဒ်-၁၂၄

၆။ တရားမကျင့်ထုံး ဥပဒေအမိန့် ၂၀၊ နည်းဥပဒေ ၂၂

၇။ ဦးရှောင်ဟီးနှင့် ဦးစိန်မောင်၊ ၁၉၇၈ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊ စာမျက်နှာ -၁၀၆

၈။ ဒေါ်မြင့်သိန်းနှင့် ဦးမြင့်သိန်းအမှု၊ ၁၉၉၅ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊ စာမျက်နှာ-၁၃၅

၆။ ပဋိညာဉ်အတိုင်းဆောင်ရွက်စေခြင်း

အိမ်ခြံမြေကို အမည်ပေါက်သူထံမှဖြစ်စေ အဆင့်ဆင့်လွှဲပြောင်း၍ဖြစ်စေ ဝယ်ယူထားသူ၊ သို့မဟုတ် ဝယ်ယူလက်ရောက်ရယူထားသူများက ရောင်းချသူ၊ သို့မဟုတ် ရောင်းချသူအဆင့်ဆင့်အပေါ် ပဋိညာဉ်အတိုင်း ဆောင်ရွက်ပေးစေလိုမှု စွဲဆိုသောအမှုများရှိရာ ဥပဒေနှင့် ညီညွတ်ရန်လိုမည်ဖြစ်သည်။ အဆိုပါအမှုမျိုးတွင် ပဋိညာဉ်ပြုလုပ်ခြင်း ရှိမရှိ၊ ရှိလျှင် သီးခြားဆောင်ရွက်ပေးသင့်သောကြောင်း ရှိမရှိတို့ကို အဓိကထားသုံးသပ် ရမည်ဖြစ်သည်။

အထက်ပါမူသဘောတရားကို ဦးစိုးမြင့်နှင့် ဦးအောင်ကျော်မင်းပါ ၂^၈ အမှုတွင် သီးခြားသက်သာခွင့် အက်ဥပဒေ ၁၂ အရ သုံးသပ်ဆုံးဖြတ်ရာ၌ လိုက်နာရန် လမ်းညွှန်မှု (၂) ပိုင်းပါဝင်သည်။ ပထမပိုင်းဖြစ်သော ပဋိညာဉ်အတိုင်းဆောင်ရွက်ပေးစေလိုမှုတွင် တရားလိုသည် ၎င်းနှင့်တရားပြိုင် အကြားတွင် ပြီးမြောက်သော ပဋိညာဉ်ရှိကြောင်း၊ ပဋိညာဉ်ပါဆောင်ရွက်ရန်ရှိသည့်ကိစ္စများကို ဆောင်ရွက်ရန် အဓိကကျသည့်နေ့ရက် များတွင် အသင့်ရှိသည့်အပြင် အာသီသလည်းရှိကြောင်း၊ ထို့ပြင် ပဋိညာဉ်အတိုင်းဆောင်ရွက်နိုင်ကြောင်း သက်သေပြရမည်။ ပဋိညာဉ်အတိုင်းဆောင်ရွက်စေခြင်းမှာ တရားရုံးက မိမိသဘောအတိုင်းခွင့်ပြုရသည့်ကိစ္စ ဖြစ်သည်။ မရွေ့မပြောင်းနိုင်သောပစ္စည်းကို ပဋိညာဉ်အတိုင်းသီးခြား ဆောင်ရွက်စေရန်စွဲဆိုမှု သက်သက် ဖြစ်ပါမူ ဆိုလိုသည်မှာ အရောင်းပဋိညာဉ်အတိုင်း ဆောင်ရွက်ပေးစေရန်နှင့် လွှဲပြောင်းစာချုပ်ချုပ်ဆိုရန် ဖြစ်လျှင် ထိုအမှုတွင် ပစ္စည်း၏ပိုင်ဆိုင်မှုကို အဆုံးအဖြတ်ပေးရန်မဟုတ်ပေ။ ထိုအမှုများ၌ အငြင်းပွားသည့် တစ်ခုတည်းသောပြဿနာမှာ ပဋိညာဉ်ပြုလုပ်ခြင်း ရှိ-မရှိ၊ ရှိလျှင် သီးခြားဆောင်ရွက်ပေးသင့်သော အကြောင်း ရှိ-မရှိဖြစ်သည်။ စီရင်ထုံး၏ဒုတိယပိုင်းတွင် မရွေ့မပြောင်းနိုင်သောပစ္စည်းကို ပဋိညာဉ်အတိုင်း သီးခြားဆောင်ရွက်စေရန်နှင့် ပစ္စည်းလက်ရောက်ရလိုမှုဖြစ်လျှင် အချင်းဖြစ်ပစ္စည်း၏ပိုင်ဆိုင်မှုကို တရားရုံး က အဆုံးအဖြတ်ပေးရမည်။

၇။ မြေကွက်ခွဲစိတ်ခွင့်

မြေကွက်ကြီးအတွင်းမှ မြေကွက်အစိတ်အပိုင်းကို ပဋိညာဉ်အတိုင်းစာချုပ်ချုပ်ဆိုခွဲစိတ်ပေးရန် တောင်းဆို သောသက်သာခွင့်မှာ သီးခြားသက်သာခွင့်အက်ဥပဒေပုဒ်မ ၁၂ အရ စွဲဆိုမှုမဟုတ်ပေ။ ဦးလှမြင့်ဖူးနှင့် ဌာနမှူး မြို့ပြစီမံကိန်းနှင့် မြေစီမံခန့်ခွဲမှုဌာနပါ ၂^{၃၀} အမှုတွင် မြေကွက်ခွဲစိတ်ခွင့် လျှောက်ထားခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်း ၍ မြေစီမံခန့်ခွဲမှုနှင့် မြေတိုင်းတာခြင်းဆိုင်ရာလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့်အညီသာ ဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်ကြောင်း လမ်းညွှန်ထုံးဖွဲ့ထားသည်ကိုတွေ့ရသည်။

၈။ လယ်ယာမြေစီမံခန့်ခွဲရေးအဖွဲ့၏လုပ်ပိုင်ခွင့်

လယ်ယာမြေနှင့်စပ်လျဉ်း၍ လယ်ယာမြေဥပဒေပုဒ်မ ၄ အရ လယ်ယာမြေအသုံးပြုခွင့်ရရှိထားသူသည် ပုံစံ ၇ ရရှိရန် သက်ဆိုင်ရာရပ်ကွက်၊ သို့မဟုတ် ကျေးရွာလယ်ယာမြေစီမံခန့်ခွဲရေးအဖွဲ့မှတစ်ဆင့် မြို့နယ် ဦးစီးဌာနရုံးသို့ လျှောက်ထားရပြီး မြို့နယ်ဦးစီးဌာနရုံးက လျှောက်ထားချက်ကို သတ်မှတ်ချက်များနှင့်အညီ စိစစ်ပြီး မြို့နယ်လယ်ယာမြေစီမံခန့်ခွဲမှုအဖွဲ့သို့ တင်ပြရခြင်းဖြစ်ရာ ကျေးရွာလယ်ယာမြေ စီမံခန့်ခွဲရေး အဖွဲ့၏လျှောက်ထားချက်မပြည့်စုံပါက မြို့နယ်လယ်ယာမြေစီမံခန့်ခွဲရေးအဖွဲ့က လျှောက်ထားချက်ကို

၉။ ၂၀၀၁ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊ စာမျက်နှာ -၁၆၇
၁၀။ ၂၀၁၆ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊ စာမျက်နှာ -၁၆၂

ခရိုင်လယ်ယာမြေစီမံခန့်ခွဲရေးအဖွဲ့၏ သဘောတူညီချက်ရရှိရန် ဆက်လက်တင်ပြမည်မဟုတ်ပေ။ လုပ်ထုံး လုပ်နည်းအရ ပုံစံ ၇ ထုတ်ပေးရန်အတွက် လုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိသူသည် မြို့နယ်လယ်ယာမြေစီမံခန့်ခွဲမှုအဖွဲ့နှင့် ခရိုင်လယ်ယာမြေစီမံခန့်ခွဲရေးအဖွဲ့သဘာဝကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။”

၉။ အမှု၏အချင်းဖြစ်အကြောင်းအရာသည် မရွှေ့မပြောင်းနိုင်သောပစ္စည်းဖြစ်သည့်အခါ ဒီကရီတွင် ဖော်ပြခြင်း

မရွှေ့မပြောင်းနိုင်သောပစ္စည်းများနှင့်စပ်လျဉ်းသော ဒီကရီတွင်၊ ထိုပစ္စည်းကို ခွဲခြားသိသာနိုင်ရန် မျိုးမည် အကြောင်းအရာ အလုံအလောက်ပါရှိစေရမည်။ ထိုပစ္စည်းကို တိုင်းတာပြီးဖြစ်လျှင် နယ်နိမိတ်များကိုသော် လည်းကောင်း၊ မြေတိုင်းနံပါတ်များကိုသော်လည်းကောင်း ဖော်ပြပါရှိစေရမည်။”

အချင်းဖြစ်အကြောင်းခြင်းရာသည် မရွှေ့မပြောင်းနိုင်သောပစ္စည်းဖြစ်သည့်အခါ အဆိုလွှာတွင် အဆိုပါ ပစ္စည်းကို လုံလုံလောက်လောက် ညွှန်ပြသောအချက်အလက်များပါရှိရမည်ဖြစ်သည်။ ယင်းသို့ဖော်ပြမထားပါ က တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအမိန့် ၂၀၊ နည်းဥပဒေ ၉ နှင့်အညီ ဒီကရီချမှတ်ခြင်း၊ အဆိုပါဒီကရီကို အတည် ပြုခြင်းဆောင်ရွက်နိုင်မည်မဟုတ်ပေ။

တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအမိန့် ၂၀၊ နည်းဥပဒေ ၉ ၌ အမှု၏အကြောင်းခြင်းရာသည် မရွှေ့မပြောင်းနိုင် သောပစ္စည်းကို ခွဲခြားသိရှိနိုင်ရန်အတွက် ယင်းပစ္စည်းနှင့်ပတ်သက်သောဖော်ပြချက်ပါရှိရမည်ဟု ပြဌာန်း ထားသည်။ ဤတာဝန်မှာ သက်ဆိုင်ရာတရားရုံးက ပြုလုပ်ဆောင်ရွက်ရမည့်တာဝန်ဖြစ်သည်။”

၁၀။ သက်သာခွင့်တောင်းဆိုသူတရားလိုသည် သက်သာခွင့်ကိုဥပဒေနှင့်အညီ ရပိုင်ခွင့်ရှိသူဖြစ် ကြောင်း ပေါ်ပေါက်ခြင်း ရှိမရှိစိစစ်ခြင်း

တစ်ဖက်သတ်ဒီကရီနှင့် ဝန်ခံဒီကရီချမှတ်ထားသော တရားမမှုများမှ မရွှေ့မပြောင်းနိုင်သောပစ္စည်းကို ပဋိညာဉ်အတိုင်း မှတ်ပုံတင်စာချုပ်ချုပ်ဆို၍ ပစ္စည်းလက်ရောက်ပေးအပ်ရန်စွဲဆိုမှုနှင့် မရွှေ့မပြောင်းနိုင်သော ပစ္စည်းကို လက်ရှိထားပိုင်ဆိုင်ကြောင်း မြက်ဟကြေညာပေးစေလိုမှုများတွင် သက်သာခွင့်တောင်းဆိုသူ တရား လိုသည် သက်သာခွင့်ကို ဥပဒေနှင့်အညီ ရပိုင်ခွင့်ရှိသူဖြစ်ကြောင်းပေါ်ပေါက်ခြင်း ရှိမရှိစိစစ်ရန် ပြည်ထောင်စု တရားစီရင်ရေးကြီးကြပ်မှုရုံး၏ ၁၇-၃-၂၀၂၀ရက်စွဲပါ စာအမှတ်-၀၁၆၊ ညခ (တရား)/ ၂၀၂၀ နှင့် ပြည်ထောင်စုတရားစီရင်ရေးကြီးကြပ်မှုရုံး၏ ၂၁-၆-၂၀၂၁ ရက်စွဲပါ စာအမှတ်-၁၅/ ၁၅(တရားမ)စု- ၃၁(၃)/ ၂၀၂၁ တို့ဖြင့် ညွှန်ကြားထားပြီးလည်းဖြစ်ပါသည်။

၁၁။ ဥပဒေအရအပ်နှင်းထားခြင်းမရှိဘဲ ဆောင်ရွက်ထားမှုမျိုးကိုပြင်ဆင်ခြင်း

အချို့သောအမှုများ၌ အဆင့်ဆင့်အယူခံဝင်ခြင်း၊ ပြင်ဆင်မှုလျှောက်ထားခြင်းပြုလုပ်ပြီးနောက်၌ပင် ပြည်ထောင်စုတရားစီရင်ရေးအက်ဥပဒေပုဒ်မ ၆ အရ အယူခံဝင်ရန် အခွင့်ထူးလျှောက်ထားနိုင်ကြသည်။ ထိုအခွင့်အရေးများရှိနေပြီးဖြစ်၍ တရားရုံးချုပ်က အလိုအလျောက်တရားမမှုများကိုခေါ်ယူ၍ ပြင်ဆင်မှု ဖွင့်လှစ်ခြင်းများ နည်းပါးခဲ့သည်။ လိုအပ်ပါက ထိုသို့အမှုကိုခေါ်ယူ၍ ပြင်ဆင်ပေးနိုင်ကြောင်းမှာ ဥပဒေအရ

၁၁။ ဦးကျော်သူရလှိုင်နှင့် ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော်ပါ ၂၊ ၂၀၁၉ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင် ထုံး၊ စာမျက်နှာ-၂၀(၂၁)
၁၂။ တရားရုံးများလက်စွဲအပိုဒ် ၁၇၄(ခ)
၁၃။ ဦးချစ်တင်နှင့် ဒေါ်သန်းသန်း၊ ၁၉၈၀ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊ စာမျက်နှာ-၈၉

ထင်ရှားသောအချက်တစ်ရပ်ဖြစ်သည်။^{၁၄}

တရားရုံးအဆင့်ဆင့်တို့က မိမိတို့အားဥပဒေအရ အပ်နှင်းထားခြင်းမရှိဘဲ ဆောင်ရွက်ထားမှုမျိုးကိုတွေ့ရှိလျှင် ဗဟိုတရားရုံးအနေဖြင့် ပြင်ဆင်မှုတွင် ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ခွင့်ရှိသည်။^{၁၅}

၁၂။ အဆိုလွှာတင်စဉ်ကပင် စိစစ်ရန်ပြဋ္ဌာန်းချက်၊ ညွှန်ကြားချက်များကို လိုက်နာခြင်းဖြင့် မှန်မှန်နှင့် မြန်မြန် တရားစီရင်ရေးကို အထောက်အကူပြုစေခြင်း

အဆိုလွှာတင်သွင်းလာသည့်အခါ အဆိုလွှာတွင် ဒီကရီချမှတ်နိုင်ရန် သက်သေထူရမည့် စွပ်စွဲချက်များ ပါမပါ တရားရုံးက စိစစ်ရန် တာဝန်ရှိသည်။ စွပ်စွဲချက်များ ထင်ရှားသည့်တိုင်အောင် တရားလိုတွင် မည်သည့် သက်သာခွင့်မျှမရနိုင်ကြောင်းတွေ့ရှိမှသာ အဆိုလွှာကိုပယ်ရန်ဖြစ်သည်။^{၁၆}

အဆိုလွှာပါအကြောင်းခြင်းရာများသည် တရားလိုအား သက်သာခွင့်တစ်စုံတစ်ရာ ရထိုက်ခွင့်ရှိစေကြောင်း ပေါ်လွင်စေရမည်ဖြစ်သည်။ အဆိုလွှာတင်သွင်းသည့်နေ့ရက်၌ တရားလိုအမှီပြုစွဲဆိုသည့် စာချုပ်စာတမ်းများ တင်ပြစေခြင်းမှာ အမှုစွဲဆိုသည့်နေ့၌ စာချုပ်စာတမ်း၊ စာရွက်စာတမ်း ရှိ မရှိ၊ စစ်မှန်မှု ရှိ မရှိ စသည့်ကိစ္စရပ်များနှင့်စပ်လျဉ်း၍ နောက်ပိုင်းတွင်အငြင်းပွားမှု များမရှိစေရန်ဖြစ်သည်။

တရားရုံးများ၏ ဥပဒေသအရပ်ရပ်သည် တရားစီရင်မှုချောမွေ့စေရန် ရည်ရွယ်သည့်ပြဋ္ဌာန်းချက်များသာဖြစ်သည်။ ထိုဥပဒေများသည် ဤရည်ရွယ်ချက်ကို အထမြောက်စေရန် ရည်ရွယ်သည်။ သို့ဖြစ်ရာ မရွေ့မပြောင်းနိုင်သောပစ္စည်းကို ခွဲခြားသိသာနိုင်ရန် တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ၊ ညွှန်ကြားချက်များကို လိုက်နာခြင်းဖြင့် မှန်မှန်နှင့်မြန်မြန် တရားစီရင်ရေးကို အထောက်အကူပြုစေနိုင်ပါကြောင်း ကောက်နုတ်တင်ပြအပ်ပါသည်။ ။

ဦးကျော်ကျော်(တရားရေး)

၁၄။ ဦးခွေးနှင့် ကိုအေးပါ ၂၊ ၁၉၆၅ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊ စာမျက်နှာ-၉၇၇(၉၈၁)
၁၅။ ဦးညွန့်မောင်နှင့် ဘိုင်းအာမက်၊ ၁၉၇၈ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊ စာမျက်နှာ-၃၈
၁၆။ ဦးထွန်းဝင်းနှင့် ဦးမောင်မောင်ကျော်၊ ၂၀၀၀ ပြည့်နှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊ စာမျက်နှာ-၁၃၉(၁၄၀)

အမှုသည်၏အကျိုးကာကွယ်သည့်အမိန့် ၁၇

ဦးစိုးဝင်း(တရားရေး ၁၅)

တရားမမှုခင်းများ ကြန့်ကြာသည့်အကြောင်းအရင်းများအနက် ရှေ့နေများမကြာခဏရက်ချိန်းတောင်းခြင်းကို အလွယ်တကူခွင့်ပြုခြင်းလည်း အကြောင်းအချက်တစ်ရပ်အဖြစ်ပါဝင်သည်ဟုဆိုပါလျှင် လွန်မည်မထင်ပါ။ ရုံးချိန်းရက်တွင်ဆောင်ရွက်ရန်ကိစ္စနှင့် ရက်ချိန်းတောင်းဆိုသည့်အကြောင်းပြချက်တို့ကို အလေးအနက်စိစစ်ပြီး ခွင့်ပြုသင့်က ခွင့်ပြုနိုင်သော်လည်း လုံလောက်သောအကြောင်းပြချက် မတင်ပြနိုင်ပါက ထိုနေ့ဆောင်ရွက်ဖွယ်ကိစ္စရပ်အတွက် ပျက်ကွက်မှုအပေါ် တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေ အမိန့် ၁၇၊ နည်းဥပဒေ ၁၊ ၂၊ ၃ တို့ဖြင့် သင့်တော်သည့်ထိန်းချုပ်မှုဆောင်ရွက်သင့်ပါသည်။

တစ်ခါတစ်ရံ အမှုစစ်ဆေးနေစဉ်အတောအတွင်း တစ်ဖက်ဖက်သောအမှုသည်၏ လျှောက်ထားချက်အရ ကြားဖြတ်ပြဿနာတစ်ရပ်ဆုံးဖြတ်ရန် ရက်ချိန်းရွှေ့ဆိုင်းပေးခြင်းများရှိကြပါသည်။ ထိုအခါ လျှောက်လဲချက်ကြားနာခြင်း၊ ကြားဖြတ်အမိန့်ချမှတ်ခြင်းတို့အတွက် ရုံးချိန်း ၂ ကြိမ်ခွင့်ပြုရသည်ဖြစ်ရာ အမှန်စစ်ဆေးရမည့်ရက်ချိန်းများကို နောက်ဆုတ်ပေးခြင်းဖြစ်သည်မှာ ရှင်းလင်းပါသည်။ အမှုသည်များသည် မိမိတို့၏ ဥပဒေအရ ရပိုင်ခွင့်နှင့် အခွင့်အရေးကို ဒီကရီမချမှတ်မီ တင်ပြအရေးဆိုခွင့်ရှိ၍ လျှောက်ထားခွင့်ရှိသကဲ့သို့ တစ်ဖက်အမှုသည်တွင်လည်း ယင်းကဲ့သို့ အရေးဆိုလျှောက်ထားခြင်းအပေါ် ဥပဒေအရ ထိုက်သင့်သည့် အကာအကွယ်၊ သို့မဟုတ် ကုစားခွင့်ရှိပါသည်။

တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအမိန့် ၁၇၊ နည်းဥပဒေ ၁(၁)တွင် “အမှု၏မည်သည့်အဆင့်တွင်မဆို လုံလောက်သောအကြောင်းတင်ပြလျှင် တရားရုံးသည် အမှုသည်များ၊ သို့မဟုတ် ယင်းတို့အနက်တစ်ဦးဦးအား အချိန်ခွင့်ပြုပြီး အမှုကြားနာစစ်ဆေးခြင်းကို အခါအားလျော်စွာ ရွှေ့ဆိုင်းနိုင်သည်”ဟု ပြဌာန်းထားရာ အမှုသည်တစ်ဦးအနေဖြင့် အမှု၏မည်သည့်အဆင့်တွင်မဆို အမှုအဆုံးအဖြတ်အတွက် အထောက်အပံ့ဖြစ်စေမည့် အချက်အလက်တင်ပြလျှောက်ထားခွင့်ရှိကြောင်း မြင်သာပါသည်။

သို့ရာတွင် ရွှေ့ဆိုင်းခြင်းအတွက် ကုန်ကျစရိတ်ကျခံစေရန် တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအမိန့် ၁၇၊ နည်းဥပဒေ ၁(၂) တွင် အောက်ပါအတိုင်းဖော်ပြပါသည်။

“ယင်းကဲ့သို့သော အမှုတိုင်းတွင် တရားရုံးသည် အမှုကိုထပ်မံကြားနာစစ်ဆေးရန် နေ့ရက်တစ်ရက်ရက်ကို သတ်မှတ်ရသည်။ ထို့ပြင် ရွှေ့ဆိုင်းသည့်အတွက် ကုန်ကျသည့်တရားစရိတ်နှင့်စပ်လျဉ်း၍လည်း တရားရုံးက မိမိသင့်သည်ထင်မြင်သောအမိန့်ကို ချမှတ်နိုင်သည်။”

ဤနည်းဥပဒေအရ ခွင့်ပြုသောစရိတ်သည် တစ်ဖက်အမှုသည်အား ပြစ်ဒဏ်ပေးရုံမျှသာ ရည်ရွယ်သည်မဟုတ်ပါ။ အမှုကိုရွှေ့ဆိုင်းပေးခြင်းကြောင့် ကုန်ကျစရိတ်ကိုလည်း သတ်မှတ်ပေးခြင်းဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် ပြိုင်ဆိုင်မှုအားကောင်းသော မှုခင်းများ၌ တရားရုံးက အမှုရွှေ့ဆိုင်းစရိတ်ပေးစေရန် သတ်မှတ်စေကာမူ

မလိုက်နာဘဲ ကြန့်ကြာစေရန် အချိန်ယူသည့်အမှုသည်များလည်း ရှိနိုင်ပါသည်။ ယင်းအခက်အခဲကို ကျော်လွှားနိုင်ရန်မှာ ချမှတ်သည့်အမိန့်တွင် အမှုရွှေ့ဆိုင်းခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်းသော စရိတ်သတ်မှတ်ခြင်းကို စည်းကမ်းချက်အဖြစ် ထည့်သွင်းသင့်ပါသည်။

အမှုရွှေ့ဆိုင်းခြင်းအတွက် စရိတ်ပေးစေရန် ညွှန်ကြားခြင်းခံရသူသည် တရားလိုဖြစ်ပါလျှင် သတ်မှတ်ပေးသောရက်တွင် စရိတ်ပေးဆောင်ခြင်းမပြုလျှင် အမှုကို ပလပ်ပြီးဖြစ်စေရမည်ဟူသောစည်းကမ်းချက်ဖြင့် အမှုကို ရွှေ့ဆိုင်းခဲ့ရာတွင် ထိုရက်အတွင်း စရိတ်ပေးဆောင်ခြင်းမပြုပါက အမှုကို ပလပ်ရာရောက်ကြောင်း “LIM PIM SIN Vs ENG WAN HOCK ^(၁)” အမှုတွင် အောက်ပါအတိုင်းပြဆိုပါသည်။

“A plaintiff who was suing as a pauper obtained two adjournmentes for amending his plaint on condition that he paid costs of the adjournments, four gold mohurs in all. An order was placed on record on the second adjournments that if the costs were not paid, the suit would stand dismissed. Plaintiff failed to pay the costs and the suit was dismissed.

အကယ်၍ အမှုရွှေ့ဆိုင်းစရိတ်ပေးဆောင်ရန် ပျက်ကွက်သူသည် တရားပြိုင်ဖြစ်ပါလျှင်လည်း အထက်ပါအတိုင်း တင်းကြပ်သောစည်းကမ်းချက် သတ်မှတ်နိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ တရားပြိုင်အပေါ် စည်းကမ်းချက် သတ်မှတ်ရာတွင် ဥပမာအားဖြင့် “အမှုရွှေ့ဆိုင်းစရိတ်ငွေအဖြစ် (၅၀၀၀/) ကျပ်ကို တရားလိုသို့ တရားပြိုင်က အမှုဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရန် ချိန်းဆိုသောနေ့မတိုင်မီ၊ သို့မဟုတ် ချိန်းဆိုသောနေ့တွင် ပေးစေရန်နှင့် စရိတ်ငွေပေးဆောင်ခြင်းမပြုလျှင် သက်သေခံချက်တင်ပြခြင်းကို စွန့်လွှတ်သည့်အကျိုးသက်ရောက်စေရမည်ဟူသော စည်းကမ်းချက်သတ်မှတ်လိုက်သည်”ဟူ၍ဖော်ပြအမိန့်ချမှတ်ပါလျှင် ဆီလျော်မှုရှိမည်ဟု ယူဆပါသည်။

သို့မှသာ ဥပဒေအရချမှတ်သော တရားရုံး၏အမိန့်ကို တန်ဖိုးထားလိုက်နာကြမည်ဖြစ်ပြီး နှစ်ဖက်အမှုသည်၏အကျိုးအလို့ငှာ ရက်ချိန်းထိန်းချုပ်နိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။

အမှတ်တမဲ့ဖြစ်တတ်သော အချက်တစ်ရပ်မှာ တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအမိန့် ၁၇၊ နည်းဥပဒေ ၂ နှင့် ၃ အသုံးပြုမှုနေရာတကျ မဖြစ်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ နည်းဥပဒေ ၂ တွင် -

“အမှုကို ကြားနာစစ်ဆေးရန် ရွှေ့ဆိုင်းသောနေ့ရက်တွင် အမှုသည်များ၊ သို့မဟုတ် ၎င်းတို့အနက် တစ်ဦးဦးလာရောက်ရန် ပျက်ကွက်သည့်အခါ တရားရုံးသည် ယင်းကိစ္စနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အမိန့် ၉ တွင် ညွှန်ကြားထားသည့်နည်းများအနက် တစ်နည်းနည်းအရ အမှုကို ပြီးပြတ်အောင် ဆက်လက်ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ သို့မဟုတ် သင့်သည်ထင်မြင်သည့် အခြားအမိန့်ကို ချမှတ်နိုင်သည်။”

ပြဌာန်းချက်ကို လေ့လာပါက ရိုးရိုးရှင်းရှင်းဖြစ်ပြီး ရည်ရွယ်ချက်ပေါ်လွင်ပါသည်။ သို့ရာတွင် လက်တွေ့အသုံးချရာ၌ အမိန့် ၁၇၊ နည်း ၂ ကို အမိန့် ၉ နှင့် ပြန်လည်ချိတ်ဆက်ထား၍ နားလည်သလိုလို တွေဝေမှု ဖြစ်လာနိုင်ပြန်ပါသည်။

အမှုစစ်ဆေးဆဲအဆင့်ရောက်နေသည့်ကိစ္စတွင် တရားလိုလာရောက်ရန် ပျက်ကွက်ပါက တရားလို၏ တောင်းဆိုချက်ကို တရားပြိုင်မှ ဝန်ခံထားခြင်းမရှိလျှင် အမှုကို ပလပ်ပစ်သည်အထိ ပြစ်ဒဏ်ချမှတ်နိုင်သည်မှာ အမိန့် ၉၊ နည်း ၈ ဖြစ်ပါသည်။ အကယ်၍ လာရောက်ရန်ပျက်ကွက်သူသည် တရားပြိုင်ဖြစ်လျှင် တစ်ဖက်သတ် ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရန် အမိန့် ၉၊ နည်း ၆ (၁) (က) တွင် ဖော်ပြရာ အမိန့် ၁၇၊ နည်း ၂ သည် အထက်ပါ အမိန့် ၉ ပါ ထုံးနည်းကို ကျင့်သုံးရန်ဖြစ်ပါသည်။

(၁) အတွဲ ၆၊ ရန်ကုန်စီရင်ထုံးများ၊ ၈ - ၅၆၁

သို့သော် အမှုကို ပလပ်ခြင်း၊ တစ်ဖက်သတ်ဆောင်ရွက်ခြင်းပြုသည်အထိ ပြစ်ဒဏ်မပေးဘဲ ရက်ချိန်း ထပ်မံပေးခြင်းသည်လည်း အမိန့် ၁၇၊ နည်း ၂ အရ ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြစ်သည်ဟု “ဦးလှသောင်းပါ-၄ နှင့် ဦးအုံးဖေပါ-၂ (၂)” အမှုတွင်ပြဆိုပါသည်။

“ဦးအောင်မြင့်နှင့် ဦးစိန်လွင်(ခ) ဦးဝမ်စိန်ပါ-၂ (၃)” အမှုတွင် တရားရုံးက တရားလို၏အမှုကို ပလပ်ခြင်း မပြုဘဲ အခြားသင့်တော်သည့် အမိန့်ချမှတ်နိုင်သည်ဆိုရာ၌ အမှုကို ရွှေ့ဆိုင်းပေးရသည့်အတွက် တဘက် အမှုသည်အား တရားစရိတ်ပေးစေခြင်းကဲ့သို့သော အမိန့်မျိုးကို ရည်ညွှန်းသည်။ တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအမိန့် ၁၇၊ နည်း ၂ တွင် ရည်ရွယ်သော၊ သင့်တော်သောအမိန့်သည် တရားလို၏အမှုကို ပလပ်ခြင်းထက်သာ၍ သက်သာသောအမိန့်မျိုးဖြစ်သည်ဟု ကောက်ယူသင့်သည်”ဟူ၍ ပြဆိုပါသည်။

အမှုသည် တစ်ဦးဦးမှ ကြားနာစစ်ဆေးရန် ရက်ချိန်း၌လာရောက်ရန်ပျက်ကွက်မှုသည် စစ်ဆေးဆဲအဆင့် ၌ ကြီးလေးသည့်ပြစ်ဒဏ်ပေးရန် ချိန်ဆသင့်သည်မှာ မှန်သော်လည်း လုပ်ရိုးလုပ်စဉ်အတိုင်း ရက်ချိန်းခွင့်ပြုရုံ မျှလည်း ဆောင်ရွက်ရန်သင့်မည်မဟုတ်ပါ။ “ဦးအောင်မြင့်အမှု” လမ်းညွှန်ချက်ကိုလိုက်နာပြီး တရားစရိတ် ပေးစေခြင်းဖြင့် ထိန်းချုပ်သင့်ပါသည်။ တစ်ကြိမ်ထက်ပို၍ အမိန့် ၁၇၊ နည်း ၂ အရ အရေးယူခြင်းကို ဂရု မမူဘဲ အကြိမ်ကြိမ်ပျက်ကွက်လျှင်မူ ပြင်းထန်သည့်ပြစ်ဒဏ်ပေးခြင်းဖြင့် စည်းကမ်းထိန်းရမည်ဖြစ်ပါသည်။

“ဦးကံညွန့်နှင့် ဦးအုန်းလှိုင် (၄)” အမှုတွင် ချေလွှာပြင်ဆင်ခွင့်ပြုရန် လျှောက်ထားခြင်းအပေါ် မြို့နယ် တရားရုံးနှင့် တိုင်းတရားရုံးတို့က ငြင်းပယ်ခဲ့၍ မူလရုံးတရားပြိုင် ဦးကံညွန့်က ဗဟိုတရားရုံးသို့ပြင်ဆင်မှု ဆက်လက်တင်သွင်းခဲ့ရာ “မူလအမှုမှဝင်ရောက်သော နောက်ဆုံးအယူခံရုံး၌ပင် အဆိုအချေကိုပြင်ဆင်ရန် အကြောင်းပေါ်ပေါက်ပါက ပြင်ဆင်ခွင့်ပြုနိုင်ကြောင်း” သုံးသပ်ထောက်ပြကာ တရားမပြင်ဆင်မှုကိုခွင့်ပြု ခဲ့ပါသည်။

သို့သော် မူလရုံးတရားပြိုင်၏ချေလွှာပြင်ဆင်ခွင့်ပြုရန် လျှောက်ထားချက်အပေါ် ခွင့်ပြုရာ၌ တရားမ ကျင့်ထုံးဥပဒေအမိန့် ၁၇၊ နည်းဥပဒေ ၁ (၂) အရ တရားစရိတ်စည်းကမ်းချက်ထည့်သွင်းဖော်ပြခဲ့ပါသည်။ “ဦးကံညွန့်နှင့် ဦးအုန်းလှိုင်” စီရင်ထုံး၌ အောက်ပါအတိုင်း operative order ချမှတ်ခဲ့ကြောင်း တွေ့ရှိရပါ မည်။

“ထို့ကြောင့် ဤပြင်ဆင်မှုကိုခွင့်ပြု၍ မြို့နယ်တရားရုံးနှင့် တိုင်းတရားရုံးတို့၏ အမိန့်များကို ပယ်ဖျက် လိုက်သည်။ ဦးကံညွန့်လျှောက်ထားသည့်အတိုင်း ချေလွှာကို ပြင်ဆင်ခွင့်ပြုလိုက်သည်။ ထိုသို့ပြင်ဆင်သည့် အတွက် ဦးကံညွန့်သည် ဦးအုန်းလှိုင်အား တရားစရိတ်ကျပ် ၅၀၀/ ပေးရမည်။ အမိန့်အတွက် စရိတ်မရှိ။

တရားမူခင်းစစ်ဆေးစဉ်ကာလအတွင်း အမှုသည်တစ်ဦး၏ ပျက်ကွက်မှုကြောင့် ကြန့်ကြာမှုမဖြစ်စေ ရေးအတွက် အမိန့် ၁၇ အရ ထိန်းသိမ်းရာတွင် နည်းဥပဒေ ၂ သို့မဟုတ် နည်းဥပဒေ ၃ တို့ကို နေရာတကျ ကျင့်သုံးနိုင်ရန်မှာလည်း အရေးကြီးပါသည်။

“ရမ်ပရာတပ်လစ်လာနှင့် ရမ်နီရမ်ဂျန်လစ်လာပါ-၃ (၅)” အမှုတွင် “အယူခံတရားလိုက စွဲဆိုသောအမှု တွင် သက်သေအချို့စစ်ဆေးပြီးနောက် ရုံးက သာမန်အားဖြင့် လုပ်ရိုးလုပ်စဉ်အတိုင်း အမှုကိုချိန်းလိုက်ရာ ထိုအမှုချိန်းဆိုသောနေ့တွင် အယူခံတရားခံနှင့် ၎င်း၏ရှေ့နေလာရောက်ကြသော်လည်း အယူခံတရားလို

(၂) ၁၉၈၃၊ မတစ၊ စာ - ၂၀၃

(၃) ၁၉၈၄၊ မတစ၊ စာ- ၃၄၁

(၄) ၁၉၈၃၊ မတစ၊ စာ - ၁

သော်လည်းကောင်း၊ ၎င်း၏ရှေ့နေသော်လည်းကောင်း မလာရောက်ခြင်းကြောင့် အယူခံတရားလိုစွဲဆိုသော အမှုကို တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေ အမိန့် ၁၇၊ နည်းဥပဒေ ၂ ကိုအသုံးပြု၍ ပလပ်လိုက်ခြင်းသည် မှန်ကန်သည်။ တရားမကျင့်ထုံး အမိန့် ၁၇၊ နည်းဥပဒေ ၃ ကို အသုံးမပြုနိုင်ချေ”ဟူ၍ လမ်းညွှန်ပါသည်။

သက်သေများစစ်ဆေးရန် သာမန်လုပ်ရိုးလုပ်စဉ်အတိုင်း အမှုရွှေ့ဆိုင်းချိန်းဆိုခြင်းအပေါ် လိုက်နာရန် ပျက်ကွက်လျှင် ထိုနေ့အတွက်ဆောင်ရွက်ရန် တာဝန်ရှိသောအမှုသည်အား တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအမိန့် ၁၇၊ နည်းဥပဒေ ၂ အရ အရေးယူဆောင်ရွက်ရန်ဖြစ်ကြောင်း “ရမ်ပရာတပ်လစ်လာအမှု”မှ မီးမောင်းထိုးပြ ခဲ့ပါသည်။ ပျက်ကွက်မှုအတွက် အမှုပလပ်ခြင်း သို့မဟုတ် ထုချေချက်ပယ်ဖျက်ခြင်း သို့မဟုတ် အမှုရွှေ့ဆိုင်း ခြင်းအတွက် စရိတ်ပေးစေခြင်း စသည့်ပြစ်ဒဏ်တစ်ခုခု ပေးသင့်၊ မသင့်မှာ ဖြစ်ရပ်ကိုလိုက်၍ ကွဲပြားမှုရှိ မည်သာဖြစ်ပါသည်။

မည်သည့်အခြေအနေတွင် အမိန့် ၁၇၊ နည်းဥပဒေ ၃ ကိုကျင့်သုံးရကြောင်း “ဦးမောင်မောင်စိုးနှင့် ဦးထွန်းတင်အမှု ^(၆)” တွင် အောက်ပါအတိုင်းပြဆိုပါသည်။

“တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအမိန့် ၁၇၊ နည်းဥပဒေ ၃ အရ ပလပ်သည့်အမိန့်မျိုးကို အမှုသည်တစ်ဦးဦးက သက်သေတင်ပြရန်ဖြစ်စေ၊ အမှုဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရန်နှင့် အခြားကိစ္စအရပ်ရပ်ကိုဆောင်ရွက်ရန်အတွက် ဖြစ်စေ တရားရုံးက အချိန်ပေးခဲ့ရာ အမှုချိန်းဆိုသည့်နေ့၌ ထိုအမှုသည် ပျက်ကွက်မှသာလျှင် အမိန့်ချမှတ် နိုင်သည်ဟု “ဆိုင်ရက်(စ်)အဗဒူ(လ်)ဂဖားနှင့် အဗဒူမဂျစ် မဟာမက်ဂျာရာပါ-၈ ^(၇)” အမှုတွင် လမ်းညွှန် ထားသည်။

သို့ဖြစ်၍ အမှုသည်အား ကိစ္စရပ်တစ်ခုခုကို ဆောင်ရွက်ရန် အချိန်ပေးပြီး အမှုချိန်းဆိုသည့်နေ့တွင် ထိုအမှုသည်က ဆောင်ရွက်ရန်ပျက်ကွက်မှသာ တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအမိန့် ၁၇၊ နည်းဥပဒေ ၃ ပါ ပြဋ္ဌာန်း ချက်နှင့် ညီညွတ်မည်ဖြစ်သည်”ဟူ၍ပြဆိုပါသည်။

“ဒေါ်လှကြည်ပါ-၆ နှင့် ဒေါ်တင်မာဦး ^(၈)” အမှုတွင် ဒေါ်လှကြည်တို့သည် ချေလွှာတင်ရန်အကြိမ် ကြိမ်ပျက်ကွက်ခဲ့သည်မှာ ပေါ်လွင်ထင်ရှားပေသည်။ ထိုသို့ အချေလွှာတင်သွင်းရန် ပျက်ကွက်လျှင် တရား ရုံးသည် တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအမိန့် ၁၇၊ နည်း ၃ ၌ ပြဋ္ဌာန်းထားသော လုပ်ပိုင်ခွင့်အရဆောင်ရွက်နိုင် သည်။ အချေလွှာတင်ရန် ပျက်ကွက်ခြင်းသည် အမှုသည်လာရောက်ရန် ပျက်ကွက်သည့်အခါကျင့်သုံးရန် ပြဋ္ဌာန်းထားသော တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေ အမိန့် ၁၇၊ နည်း ၂ နှင့် မသက်ဆိုင်ပေ”ဟူ၍ပြဆိုပါသည်။

“ဒေါ်လှကြည်အမှု”တွင် ချေလွှာတင်ရန် အကြိမ်ကြိမ်ပျက်ကွက်ကြသဖြင့် ပဲခူးတိုင်းတရားရုံးက အမှုကို တဘက်သတ်ဆက်လက်ဆောင်ရွက်၍ စစ်ဆေးကြားနာပြီး တရားလို ဒေါ်တင်မာဦးစွဲဆိုသည့်အတိုင်း ဒီကရီ ချမှတ်ပေးခဲ့ခြင်းဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရမည်ဖြစ်သည်။ သို့သော် တရားမကျင့်ထုံး ဥပဒေအမိန့် ၁၇၊ နည်းဥပဒေ ၃ ကိုကျင့်သုံးရာတွင် ချိန်ချိန်ဆဆဆောင်ရွက်သင့်ကြောင်း ဆွေးနွေးပါမည်။

တရားပြိုင်သည် ချေလွှာတင်ရန်ပျက်ကွက်၍ တရားရုံးက ချေလွှာတင်ရန် ပျက်ကွက်ကြောင်းမှတ်တမ်း တင်ပြီး အမှုကို ဆက်လက်ဆောင်ရွက်သွားမည်ဆိုပါက တရားပြိုင်သည် အမှုတွင် ခုခံချေပချက်တင်သွင်း

(၅) ၁၉၆၂၊ မတစ၊ စာ - ၄၀၇
(၆) ၂၀၀၆၊ မတစ၊ စာ - ၄၇
(၇) ၁၉၆၄၊ မတစ၊ စာ - ၄၇၄
(၈) ၁၉၈၀၊ မတစ၊ စာ - ၄၉

ခွင့်နှင့် သက်သေထူခွင့်များလက်လွှတ်သွားမည်ဖြစ်၍ ချေလွှာတင်သွင်းခွင့်မရသည့် ပြစ်ဒဏ်သည် မည်မျှ ကြီးမားကြောင်း သိသာသည်။

တရားပြိုင်သည် ချေလွှာတင်ရန် တစ်ကြိမ်တစ်ခါသာပျက်ကွက်ပြီး ပျက်ကွက်ခြင်းအတွက် အကြောင်း ပြနိုင်သည့်အခြေအနေတွင် ချေလွှာတင်သွင်းခွင့် ဆုံးရှုံးသည့် ပြစ်ဒဏ်ထက် သက်ညာသောပြစ်ဒဏ်ကိုသာ ပေးသင့်သည်။

သို့ဖြစ်ရာ ချေလွှာတင်ရန် တစ်ကြိမ်တစ်ခါပျက်ကွက်မှုအတိုင်းအတာအလျောက်ပြစ်ဒဏ်ကို ချိန်ဆ သတ်မှတ်မည်ဆိုပါက တရားစရိတ်ပေးစေသည့် ပြစ်ဒဏ်ချမှတ်ပေးခြင်းက တရားမျှတသည့် အမိန့်ဖြစ်ပေ မည်ဟူ၍ “Myanmar C.P Marketing Co;Ltd နှင့် Mirari Japan Co;Ltd (၈)” အမှုတွင် လမ်းညွှန်ထား သည်ကို တွေ့ရပါမည်။

ယင်းအမှုတွင် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်မှ အောက်ပါအတိုင်းလမ်းညွှန်ခဲ့ပါသည် -

“ထို့ကြောင့် ပြင်ဆင်မှုကို စရိတ်နှင့်တကွခွင့်ပြုပြီး ရန်ကုန်တိုင်းဒေသကြီး တရားလွှတ်တော်၏အမိန့် ကိုပယ်ဖျက်၍ မူလရုံးတရားပြိုင်သည် မူလရုံးတရားလိုအား တရားစရိတ် ငွေကျပ်သုံးသောင်းပေးကာ အမှုကို ဆက်လက်ဆောင်ရွက်သွားစေရန် ပြင်ဆင်အမိန့်ချမှတ်လိုက်သည်။”

လက်တွေ့နယ်ပယ်၌ တရားစရိတ်ကို တစ်ဖက်အမှုသည်သို့ပေးစေသည့်ထုံးနည်းဖြင့်ဆောင်ရွက်သည့် “အလေ့အထ” အတော်နည်းပါးကြောင်း သတိပြုမိပါသည်။ ကျင့်သုံးသည့် တရားသူကြီးကိုပင် နည်းလမ်း မမှန်ဟု ထင်မြင်ယူဆပုံရပါသည်။ အမှုသည်တို့အနေဖြင့် အမှုစစ်ဆေးစဉ်တစ်လျှောက် မိမိတို့၏အခွင့်အရေး နှင့်ပတ်သက်သော မည်သည့်လျှောက်ထားချက်မဆို တင်ပြအရေးဆိုခွင့်ရှိသည်မှာ မှန်ပါသည်။ သို့သော် ယင်းလျှောက်ထားချက်အရ အမှုစစ်ဆေးခြင်း ရွှေ့ဆိုင်းချိန်းဆိုရခြင်းအတွက် “ဦးကံညွန့်အမှု (၁၉၈၃ မတစ၊ စာ-၁) ပြဆိုသကဲ့သို့ တစ်ဖက်အမှုသည်အား တရားစရိတ်ပေးစေသည့် ထုံးနည်းကိုလည်း လိုက်နာရမည်ဖြစ် ပါသည်။

အချို့သောမူဝင်းများတွင် သက်သေစာရင်းကို အရေအတွက်များစွာဖော်ပြတင်သွင်းလေ့ရှိပြီး အကြောင်း တစ်ခုခုကြောင့် ရုံးချိန်းနေ၌ သက်သေစစ်ဆေးရန် ပျက်ကွက်သည့်အခါ သက်သေပယ်ခြင်းဖြင့် ကုစားနိုင် သည်ဟု ယူဆဟန်ရှိကြပါသည်။ အကယ်စင်စစ် သက်သေပယ်သည့်ဆောင်ရွက်မှုမှာ ထိုနေ့အတွက် သက်သေတင်ပြရန် တာဝန်ပျက်ကွက်မှုကိုကုစားသည့်သဘော သက်ရောက်ခြင်းမရှိကြောင်း သတိပြုသင့် ပါသည်။ ထို့ကြောင့် သက်သေစာရင်းမှ သက်သေတစ်ဦးတစ်ယောက်ကို ပယ်ကြောင်းတင်ပြသည့်တိုင်အောင် ယင်းနေ့အတွက် ဆောင်ရွက်ရန် တာဝန်ပျက်ကွက်မှုအား တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအမိန့် ၁၇၊ နည်း ၂ အရ ဆောင်ရွက်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။

“A. SATTAR နှင့် S.M HASSAN^(၁၁)” အမှုတွင် အမှုကိုကြားနာရန်ခေါ်ရာ တရားပြိုင်၏ရှေ့နေက ရက်ချိန်းတောင်းဆိုသည်ကို ခွင့်မပြုသဖြင့် အမှုမှနှုတ်ထွက်ခဲ့သည်။ ထိုအခါ တရားပြိုင်ဘက်မှ ရုံးချိန်းပျက် ကွက်သဖြင့် တရားရုံးက တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအမိန့် ၁၇၊ နည်း ၂ အရ တစ်ဖက်သက်ဒီကရီချမှတ်ရာ တရားပြိုင်အနေဖြင့် ယင်းဒီကရီကို ပယ်ဖျက်ပေးရန် အမိန့် ၉၊ နည်း ၁၃ အရ လျှောက်ထားရန်ဖြစ်ကြောင်း ပြဆိုပါသည်။

(၉) ၂၀၁၁၊ မတစ၊ စာ - ၁၆၅
(၁၀) ၁၉၆၇၊ မတစ၊ စာ - ၁၆၅

“ဒေါ်မြသန်းနှင့် ဦးမောင်မောင်ပါ-၃ (၁၁)” အမှုတွင် ရန်ကုန်တိုင်းတရားရုံးအနေဖြင့် ရုံးချိန်းရက်ဖြစ်သည့် ၁၉.၉.၂၀၀၃ ရက်နေ့၌ တရားလိုဘက်၏ပျက်ကွက်မှုကြောင့် နောက်ထပ်ရက်ချိန်းမပေးဘဲ အမှုကို ဆုံးဖြတ်ရန် တာဝန်ရှိလာသည်ဖြစ်ရာ ထိုစဉ်က တရားလိုဘက်၌ သက်သေခံအထောက်အထားမရှိ၍ တရားလိုအား အနိုင်ပေးရန်မဖြစ်နိုင်သဖြင့် အမှုကိုပလပ်ရန် နည်းတစ်နည်းသာရှိပေသည်။ ဤအခြေအနေတွင် ဒေါ်မြသန်းစွဲဆိုသည့်အမှုကို ပလပ်ခြင်းသည် တရားလို ရုံးချိန်းပျက်ကွက်ခြင်း သက်သက်ကြောင့် အမှုကို တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအမိန့် ၉၊ နည်း ၈ အရ သာမန်ပလပ်ခြင်းမျိုးမဟုတ်ဘဲ တရားလိုဘက်မှ သက်သေခံချက်အထောက်အထား တင်ပြနိုင်ခြင်းမရှိသောကြောင့် ယင်းဥပဒေအမိန့် ၁၇၊ နည်း ၃ ပါပြဋ္ဌာန်းချက်အရ ပလပ်ခြင်းသည် အမှုသွားအမှုလာအရ ပလပ်ခြင်းဖြစ်သဖြင့် အငြင်းပွားမှုကို အပြီးသတ်ဆုံးဖြတ်ရာရောက်ပေသည်။

တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေ အမိန့် ၁၇၊ နည်းဥပဒေ ၃ တွင် တရားရုံးအား ထက်မြက်သောအာဏာပေးအပ်ထားသည်ကို တွေ့မြင်နိုင်သည်။ ဤနည်းဥပဒေဖြင့် တရားရုံးသည် အမှုပြီးပြတ်ရေးအတွက် တင်းကြပ်သော စည်းကမ်းချက်ဖြင့် ချုပ်ကိုင်နိုင်ရန် ရည်ရွယ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ယင်းနည်းဥပဒေ ၃ အရ တရားလိုပြစ်ဒဏ်ခတ်ခြင်းခံရသဖြင့် သက်သေပြခွင့်ဆုံးရှုံးပြီး တရားရုံးက အမှုတွင်ရှိသည့် အထောက်အထားများအရ အမှုကို ဆုံးဖြတ်ခွင့်ရခြင်းဖြစ်ကြောင်း ပြဆိုပါသည်။

“ဒေါ်မြသန်းအမှု” ၌ ရန်ကုန်တိုင်းတရားရုံးက ၂၀၀၃ ခုနှစ်၊ တရားမကြီးမှု အမှတ် ၆၆၃ ကို ပလပ်ရာတွင် ၁၉.၉.၂၀၀၃ ရက်စွဲပါ နေ့စဉ်မှတ်တမ်းအမိန့်တွင် အောက်ပါအတိုင်း မှတ်တမ်းတင်ထား၍ မှတ်သားဖွယ် ဖြစ်ကြောင်းတွေ့ရပါမည်။

“တရားလို၏ အထွေထွေကိုယ်စားလှယ်စာရသူ ဦးပေါမြင့် မလာ။

တရားပြိုင်များမလာ။

တရားလိုဘက်မှ သတင်းစာကြော်ငြာတင်ပြရန်ဖြစ်သော်လည်း လာရောက်ခြင်းမရှိ၍ တရားလိုသည် မိမိ၏အမှုတိုးတက်ရာ တိုးတက်ကြောင်း ဆောင်ရွက်ခြင်းမရှိကြောင်း သုံးသပ်ရရှိ၍ အမှုအား တရားမကျင့်ထုံးအမိန့် ၁၇၊ နည်းဥပဒေ ၃ အရ ပလပ်ကြောင်း အမိန့်ချမှတ်သည်။”

တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအမိန့် ၁၇ သည် အမှုသည်များအပေါ် ပြစ်ဒဏ်ပေးရန်ကိုသာ ရည်ရွယ်သော ပြဋ္ဌာန်းချက်မဟုတ်ပဲပါ။ တရားမမှုခင်းများ စစ်ဆေးကြရာတွင် မိမိတို့၏ တာဝန်ရှိမှုကို လေးလေးစားစား ခံယူဆောင်ရွက်စေရန် စည်းနှောင်ပေးသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်သာဖြစ်ပါသည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် နှစ်ဘက်အမှုသည်များ၏ အကျိုးစီးပွားကို ထုံးနည်းတကျကာကွယ်ပေးသော ပြဋ္ဌာန်းချက်ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော်လည်း အမိန့် ၁၇ ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို အသုံးပြုမှုနည်းပါသေးကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။ ကြန့်ကြာမှုများကို လျော့ချနိုင်ရန်မှာ ရက်ချိန်းများအား စနစ်တကျထိန်းချုပ်နိုင်မှုဖြစ်ပါမည်။ တရားရုံးများက စည်းကမ်းတိတိကျကျ ကိုယ်တွယ်ကျင့်သုံးသည့်အခါ နှစ်ဘက်အမှုသည်နှင့် ရှေ့နေများလည်း ပေါ်ဆဲရမည်မဟုတ်။ သို့မှသာ မှုခင်းများ မှန်မှန်နှင့်မြန်မြန် စစ်ဆေးစီရင်ခြင်းကို ဟန်ချက်ညီညီဆောင်ရွက်နိုင်မည်ဖြစ်ပါကြောင်း တင်ပြအပ်ပါသည်။ ။

ဦးစိုးဝင်း(တရားရေး ၁၅)

ကြွေးမြီဆိုတော့ မေ့လျော့ကံပါပြီ

တင်တင်မာ(တရားရေး(ငြိမ်း)

ဓားဟူသည် အမြဲသွေးမှထက်နေတတ်သည်။ မှတ်ဉာဏ်သည်လည်း မကြာခဏ ဖတ်ပေးမှ မှတ်မိတတ်သည်။ မဖတ်သည်မှာကြာလျှင် မေ့တတ်စမြဲဖြစ်သည်။ တရားမမှုများ ရုပ်သိမ်းပြေငြိမ်းလျှင် ရုံးခွန်တစ်ဝက် ပြန်ပေးရသည်ကို အကြံပေး ၃၀/ ၄၀ ရေးရန် လုပ်ငန်းဝင်သင်တန်းတက်စဉ်ကလည်း သင်ဖူးသည်။ စာစောင်တွေလည်း ဖတ်ဖူး၍သိသည်။ လက်တွေ့လည်း ဆောင်ရွက်ဖူးသည်။

သို့သော်လည်း မဖတ်သည်မှာကြာ၍ထင်။ မည်သည့်အတွက်ပေးသည်ကို စဉ်းစားမရတော့။ တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအမိန့် ၂၃ ပြဋ္ဌာန်းချက်မှာလည်းမပါ။ ရုံးခွန်ဥပဒေကို ကြည့်ပြန်တော့လည်းမတွေ့။ တရားရုံးများလက်စွဲကို လှန်ရှာတော့လည်းမသိရ။ ဓားအမြဲသွေးနေတတ်သောဆရာကို မေးကြည့်မှပဲ ပြန်သတိရတော့ပါသဖြင့် ပြန်လည်ဆန်းသစ်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။

မစ္စတာ ကီချီရိုဂျီပါ ၂ နှင့် ဦးအောင်ထွန်းပါ ၂၊ ၂၀၀၀ ပြည့်နှစ် မြန်မာနိုင်ငံ တရားစီရင်ထုံး စာမျက်နှာ ၁ တွင် တရားလိုနှင့် တရားပြိုင်တို့ နှစ်ဦးနှစ်ဖက် စေ့စပ်ကျေအေးကြသဖြင့် တရားလိုက တရား ပြိုင်အပေါ် စွဲဆိုသောအမှုကို ရုပ်သိမ်းရာတွင် ရုံးခွန်တစ်ဝက် ပြန်လည်ရထိုက်မရထိုက်နှင့်စပ်လျဉ်း၍ အောက်ပါ အတိုင်းဆုံးဖြတ်ခဲ့ပါသည်။

တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအမိန့် ၂၃ နည်းဥပဒေ ၁ (၁) တွင် အမှုစွဲဆိုပြီးနောက် မည်သည့်အခါမဆို တရားလိုသည် တရားပြိုင်အားလုံးအပေါ်ဖြစ်စေ တစ်ဦးဦးအပေါ်ဖြစ်စေ စွဲဆိုသောအမှုကို ရုပ်သိမ်းနိုင်ကြောင်း၊ သို့မဟုတ် မိမိတောင်းဆိုချက် တစ်စိတ်တစ်ဒေသကို စွန့်လွှတ်နိုင်ကြောင်း ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ ယင်းပြဋ္ဌာန်းချက်အရ ရုပ်သိမ်းလျှင် ထပ်မံတရားစွဲဆိုခွင့် မရှိတော့ပေ။

နှစ်ဖက်အမှုသည်တို့ အမှန်တကယ်စေ့စပ်ကျေအေးကြ၍ အမှုကို ရုပ်သိမ်းရာဝယ် သက်သေခံချက် မယူမီ ရုပ်သိမ်းခြင်းဖြစ်လျှင် တရားရေးဝန်ကြီးဌာန၏ ၂၉-၆-၇၃ ရက်စွဲပါ အမိန့်အမှတ် ၂၄၃ တွင် အကျုံးဝင်မည်ဖြစ်၍ အဆိုလွှာပေါ်တွင် ထမ်းဆောင်ခဲ့သော ရုံးခွန်တစ်ဝက်ကို ပြန်လည်ရထိုက်ပေသည် ဟူ၍ဖြစ်သည်။

တရားရေးဝန်ကြီးဌာန၏ ၂၉-၆-၇၃ ရက်စွဲပါ အမိန့်အမှတ် ၂၄၃ တွင် အောက်ပါအတိုင်းဖော်ပြထား

သည်။

အမိန့်အမှတ် ၂၄၃၊ ရုံးခွန်တော် အက်ဥပဒေပုဒ်မ ၃၅ အရ ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံအစိုးရသည် အဆိုပါအက်ဥပဒေဇယား ၁ တွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသော အဆိုလွှာနှင့် ပြန်လှန်တောင်းဆိုလွှာတို့အပေါ်တွင် ထမ်းဆောင်ရသည့် ရုံးခွန်၏တစ်ဝက်ကို အောက်ပါအတိုင်းကင်းလွတ်ခွင့်ပြုလိုက်သည်။

အမိန့်အမှတ် ၂၄၃ အရ တရားမမှုခင်းတစ်ခုနှင့်စပ်လျဉ်း၍ သက်သေခံချက်မယူမီ သက်ဆိုင်ရာ အမှုသည်များ၏ သဘောတူညီချက်အရ စေ့စပ်ကျေအေးကြသည့်အခါတိုင်း ထိုအချိန်ထိ အဆိုလွှာနှင့် ပြန်လှန်တောင်းဆိုလွှာတို့အပေါ် ပေးဆောင်ပြီးဖြစ်သော ရုံးခွန်ငွေအားလုံး၏ထက်ဝက်ကို တရားရုံးက ထို ရုံးခွန်ငွေပေးဆောင်ခဲ့သည့်အမှုသည်များအား ပြန်လည်ပေးရမည်။ ယင်းသို့ ရုံးခွန်ငွေထက်ဝက်ကို ပြန်ပေး ရန်အမိန့်ချသည့်အခါတွင် သက်ဆိုင်ရာတရားရုံးသည် ရုံးခွန်ငွေ ပြန်လည်ရယူခွင့်ပြုသည့် သက်သေခံ လက်မှတ်ကို ထုတ်ပေးရမည်။

ရုံးခွန်ငွေ ပြန်လည်ထုတ်ပေးရန် သီးခြားလျှောက်ထားလာလျှင် သက်သေခံချက်မယူမီ သက်ဆိုင်ရာ အမှုသည်များ၏ သဘောတူညီချက်အရ စေ့စပ်ကျေအေးကြသဖြင့် အမိန့်အမှတ် ၂၄၃ အရ ပေးဆောင်ပြီး ဖြစ်သော ရုံးခွန်ငွေအားလုံး၏ ထက်ဝက် (x x x) ကျပ်ကို ကင်းလွတ်ခွင့်ပြုကြောင်း အမိန့်ချမှတ်၍ ထုံးပုံကျဆွဲပြီး တရားလိုထံ သက်သေခံလက်မှတ်ထုတ်ပေးရန်ဖြစ်ပါသည်။

သက်သေခံလက်မှတ်ထုတ်ပေးသည့်အခါ သက်သေခံလက်မှတ် (ပုံစံ-၁၃၃) ၃ စောင်ထုတ်ပြီး တရားလို အား တစ်စောင်တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးနိုင်ရန်အလို့ငှာ သက်ဆိုင်ရာအခွန်ရုံးသို့ တစ်စောင်ပေးရန်ဖြစ်ပါသည်။ သက်သေခံလက်မှတ် ထုတ်ပေးပြီးကြောင်းသိသာရန် တရားလိုအား လက်မှတ်ထိုးစေလျက် အမှု၌ တစ်စောင် တွဲထားရန် လိုမည်ဖြစ်၍ တရားရုံးများလက်စွဲ အပိုဒ် ၉၂ ပါ ပြဋ္ဌာန်းအတိုင်း ဆောင်ရွက်နိုင်သည်ဟု ထင်မြင် ကြောင်း မေ့တတ်သောအကြောင်းအရာများကို ပြန်လည်တူးဖော်ပေးလိုက်ပါသည်။ ။

တင်တင်မာ(တရားရေး(ငြိမ်း))

ချေလွှာတင်ခွင့်ရရှိ ပျက်ကွက်ခြင်း

ဦးသန်းအောင်(မြိတ်)

တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအမိန့် ၈၊ နည်းဥပဒေ ၁ တွင် “တရားပြိုင်သည် မိမိ၏ ခုခံချေပချက်အတွက် ချေလွှာကို အမှုပထမအကြိမ်ကြားနာစစ်ဆေးသည့်အခါဖြစ်စေ၊ ထိုသို့ကြားနာစစ်ဆေးခြင်းမပြုမီဖြစ်စေ၊ တရားရုံးက ခွင့်ပြုသည့်အချိန်အတွင်းဖြစ်စေ တင်သွင်းနိုင်သည်။ တရားရုံးကဆင့်ဆိုလျှင် တရားပြိုင်သည် မိမိ၏ ခုခံချေပချက်အတွက် ချေလွှာကိုတင်သွင်းရမည်”ဟု ပြဌာန်းထားရှိသည်။

သို့ဖြစ်ရာ တရားပြိုင်သည် မိမိ၏ချေလွှာကို အမှုပထမအကြိမ်ကြားနာစစ်ဆေးခြင်းမပြုမီ၊ သို့မဟုတ် အမှုပထမအကြိမ် ကြားနာစစ်ဆေးသည့်နေ့တွင် သို့မဟုတ် တရားရုံးကသတ်မှတ်သည့်နေ့တွင် တင်သွင်းရ မည်ဖြစ်ပေသည်။

တရားမူတစ်မှုတွင် တရားပြိုင်သည် ချေလွှာတင်သွင်းရန်ပျက်ကွက်သဖြင့် တရားရုံးက ချေလွှာတင်သွင်း ခွင့်မပြုတော့လျှင် ယင်းတရားပြိုင်အနေဖြင့် အမှုတွင် ခုခံချေပခွင့်ဆုံးရှုံးရမည်သာဖြစ်သည်။^(၁) တရားပြိုင် တစ်ဦးသည် မိမိ၏ပျက်ကွက်မှုကြောင့် အမှုတွင် ခုခံချေပချက်တင်သွင်းခွင့်နှင့် သက်သေထူခွင့်များ လက်လွှတ် သွားသော်လည်း တရားလိုနှင့် တရားလိုပြသက်သေများကို ပြန်လှန်စစ်မေးခွင့်၊ လျှောက်လဲခွင့် စသည့်ရမြဲ ဖြစ်သော အခွင့်အရေးများ ဆုံးရှုံးခြင်းမရှိချေ။^(၂)

တရားပြိုင်က ချေလွှာတင်ရန်ပျက်ကွက်သောအမှုကို စစ်ဆေးရာတွင် တရားလိုနှင့်သက်သေများအား စစ်ဆေးသည့်နေ့၌ တရားပြိုင် သို့မဟုတ် ၎င်း၏ရှေ့နေလာရောက်လျှင် တရားလိုနှင့် ပြသက်သေများအား ပြန်လှန်စစ်မေးခွင့်ရှိသည်။ တရားလိုဘက်ကို စစ်ဆေးပြီးစီးသောအခါ အပြီးသတ်လျှောက်လဲချက်ကို ကြားနာ ရမည်ဖြစ်သည်။ တရားပြိုင်ဘက်မှ တရားလို၏အဆို၊ တရားလိုနှင့်သက်သေများတို့၏ ထွက်ချက်များ၊ တရားလိုဘက်မှတင်ပြသော စာရွက်စာတမ်းများအပေါ်အခြေခံ၍ တရားလိုစွဲဆိုသည့်အတိုင်း ဒီကရီမရထိုက် ကြောင်း တင်ပြလျှောက်ထားခွင့်ရှိသည်။^(၃)

(၁) ဦးတင်ထွန်းနှင့် ဦးစိန်ဝင်းပါ(၂)

၁၉၈၆ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး(ဗဟိုတရားရုံး) စာ ၁၄၇

(၂) မောင်သာဌေးပါ(၄)/ ဦးခင်မောင်မြင့်နှင့် ဦးခင်မောင်မြင့်/ မောင်သာဌေးပါ(၄)

၁၉၈၉ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး (တရားရုံးချုပ်) စာ ၇၈

(၃) ဦးတင်ထွန်းနှင့် ဦးစိန်ဝင်းပါ (၂)

၁၉၈၆ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး(ဗဟိုတရားရုံး) စာ ၁၄၃ (၁၄၇)

Myanmar C.P Marketing Co.Ltd (၎င်း၏အခွင့်ရကိုယ်စားလှယ် ဒေါ်ခင်မာဆွေ)နှင့် Mirari Japan Co.Ltd (၎င်း၏အခွင့်ရကိုယ်စားလှယ်ဦးမြင့်ဆွေ)အမှု^(၄)တွင် အောက်ပါအတိုင်း -

တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအမိန့် ၈ နည်း ၁ တွင် အောက်ပါအတိုင်းဖော်ပြပြဋ္ဌာန်းထားသည်-

“တရားပြိုင်သည် မိမိ၏ခုခံချေပချက်အတွက် ချေလွှာကို အမှုပထမအကြိမ် ကြားနာစစ်ဆေးသည့်အခါ ဖြစ်စေ၊ ထိုသို့ကြားနာစစ်ဆေးခြင်းမပြုမီဖြစ်စေ၊ တရားရုံးက ခွင့်ပြုသည့်အချိန်အတွင်းဖြစ်စေ တင်သွင်းနိုင် သည်။ တရားရုံးကဆင့်ဆိုလျှင် တရားပြိုင်သည် မိမိ၏ ခုခံချေပချက်အတွက် ချေလွှာကိုတင်သွင်းရမည်”

တရားရုံးကဆင့်ဆိုပါလျက် တရားပြိုင်က ချေပလွှာတင်သွင်းရန် ပျက်ကွက်လျှင် မည်သို့မည်ပုံဆောင် ရွက်ရမည်ကို နည်း ၁ တွင် ပြဋ္ဌာန်းထားခြင်းမရှိပေ။

တရားမကျင့်ထုံး ဥပဒေအမိန့် ၈ နည်း ၁၀ တွင် “ချေလွှာတင်သွင်းရန် ဆင့်ဆိုခြင်းခံရသည့်အမှုသည် တစ်ဦးဦးသည် တရားရုံးကသတ်မှတ်ထားသောအချိန်အတွင်းတင်သွင်းရန် ပျက်ကွက်သည့်အခါ တရားရုံး သည် ၎င်းအမှုသည်အား အရှုံးပေးသောစီရင်ချက်ချမှတ်နိုင်သည်။ သို့တည်းမဟုတ် ယင်းအမှုနှင့်စပ်လျဉ်း ၍ သင့်သည်ထင်မြင်သည့်အမိန့်ကို ချမှတ်နိုင်သည်”ဟု ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။

နည်း ၁၀ တွင် ရည်ညွှန်းသောချေလွှာတင်ရန် ဆင့်ဆိုခြင်းခံရသည့် အမှုသည်တစ်ဦးဦးဆိုသည်မှာ နည်း ၉ အရ ဆင့်ဆိုခြင်းခံရသော တရားလို သို့မဟုတ် တရားပြိုင်ဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်ရာ တရားရုံးက သတ်မှတ်ပေးသောနေ့တွင် နည်း ၁ အရ ချေလွှာတင်ရန်ပျက်ကွက်လျှင် တရားရုံးသည် ၎င်းအပေါ် နည်း ၁၀ အရ ၎င်းအား အရှုံးပေးသောစီရင်ချက် ချမှတ်နိုင်မည်မဟုတ်ပေ။ အမိန့် ၈ နည်း ၉ အရ ဆင့်ဆိုသော ချေလွှာကို တင်သွင်းရန်ပျက်ကွက်မှသာ တရားရုံးသည် ပျက်ကွက်သည့်အမှုသည်အပေါ် နည်း ၁၀ အရ စီရင်ချက်ချမှတ်နိုင်မည်ဖြစ်သည်ဟုသာ လမ်းညွှန်ဆုံးဖြတ်ထားပေသည်။

သို့ဖြစ်ရာ အထက်ပါလမ်းညွှန်ဆုံးဖြတ်ထားချက်အရ တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအမိန့် ၈ နည်းဥပဒေ ၉ အရ ဆင့်ဆိုသောချေလွှာကို တင်သွင်းရန် ပျက်ကွက်မှသာလျှင် အမှုသည်အပေါ် နည်းဥပဒေ ၁၀ အရ ၎င်းအား အရှုံးပေးသောစီရင်ချက် ချမှတ်နိုင်မည်ဖြစ်ပြီး တရားရုံးက သတ်မှတ်ပေးသောနေ့တွင် နည်းဥပဒေ ၁ အရ ချေလွှာတင်ရန်ပျက်ကွက်လျှင်မူ အမှုသည်အပေါ် နည်းဥပဒေ ၁၀ အရ ၎င်းအား အရှုံးပေးသောစီရင် ချက် ချမှတ်နိုင်မည်မဟုတ်ပေ။

တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအမိန့် ၈၊ နည်း ၁ အရ တရားရုံးက သတ်မှတ်ပေးသောနေ့တွင် အမှုသည်အနေ ဖြင့် ချေလွှာတင်ရန် ပျက်ကွက်မှုနှင့်ပတ်သက်၍ ဦးဘရွှေ(ခ) စောဘရွှေပါ (၂) နှင့် ဒေါ်လှအေးအမှု^၅ တွင် “တရားပြိုင်တစ်ယောက်သည် ချေလွှာတင်ရန်ပျက်ကွက်လျှင် တရားရုံးက ချေလွှာတင်ရန် ပျက်ကွက် သည်ဟူသောမှတ်ချက်ဖြင့် အမှုကို ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရန်သာဖြစ်သည်”ဟု လမ်းညွှန်ထုံးပြုထားခဲ့သော် လည်း Myanmar C.P Marketing Co.Ltd(၎င်း၏အခွင့်ရ ကိုယ်စားလှယ်ဒေါ်ခင်မာဆွေ) နှင့် Mirari Japan Co.Ltd(၎င်း၏အခွင့်ရကိုယ်စားလှယ်ဦးမြင့်ဆွေ) အမှု^(၄)တွင်မူ “တရားပြိုင်သည် ချေလွှာတင်ရန် ပျက်ကွက်၍ တရားရုံးက ချေလွှာတင်ရန်ပျက်ကွက်ကြောင်း မှတ်တမ်းတင်ပြီး အမှုကို ဆက်လက်ဆောင်ရွက် သွားမည်ဆိုပါက တရားပြိုင်သည် အမှုတွင် ခုခံချေပချက်တင်သွင်းခွင့်နှင့် သက်သေထုခွင့်များလက်လွှတ် သွားမည်ဖြစ်၍ ချေလွှာတင်ခွင့်မရသည့်ဖြစ်သော်လည်း မည်မျှကြီးမားကြောင်းသိသာသည်။

(၄) ၂၀၁၁ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး (ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်) စာ ၁၆၅

တရားမမှုများတွင် အတိအလင်းသတ်မှတ်ထားခြင်းမရှိသည့်ကိစ္စများ၌ တရားစရိတ်ပေးစေသည့် ပြစ်ဒဏ်ကို ချမှတ်ပေးခြင်းဖြင့် တစ်ဖက်အမှုသည်၏ နစ်နာမှုကို ကုစားနိုင်သည် သို့မဟုတ် တရားမျှတသည် ထင်မြင်သည့် အခြားအမိန့်တစ်ရပ်ကို ချမှတ်နိုင်သည်။ မည်သို့သော အမိန့်ချမှတ်သင့်သည်ကိုမူ တရားရုံးက အမှုတစ်မှုစီတွင် ပေါ်ပေါက်သောအကြောင်းခြင်းရာများကို ထောက်ချင့်၍ ဆင်ခြင်တုံတရားအရဆုံးဖြတ် ရန်ဖြစ်သည်။

တရားပြိုင်သည် ချေလွှာတင်ရန် တစ်ကြိမ်တစ်ခါသာပျက်ကွက်ပြီး ပျက်ကွက်ခြင်းအတွက်အကြောင်း ပြနိုင်သည့် အခြေအနေတွင် ချေလွှာတင်သွင်းခွင့် ဆုံးရှုံးသည့်ပြစ်ဒဏ်ထက် သက်ညာသောပြစ်ဒဏ်ကိုသာ ပေးသင့်သည်။

သို့ဖြစ်ရာ ချေလွှာတင်ရန် တစ်ကြိမ်တစ်ခါပျက်ကွက်မှု အတိုင်းအတာအလျောက် ပြစ်ဒဏ်ကို ချိန်ဆ သတ်မှတ်မည်ဆိုပါက တရားစရိတ်ပေးစေသည့် ပြစ်ဒဏ်ချမှတ်ပေးခြင်းက တရားမျှတသည့်အမိန့်ဖြစ်ပေ မည်”ဟု လမ်းညွှန်ထုံးပြုလာခဲ့ပါသည်။

အထက်ပါ Myanmar C.P Marketing Co.Ltd(၎င်း၏အခွင့်ရကိုယ်စားလှယ် ဒေါ်ခင်မာဆွေ) နှင့် Mirari Japan Co.Ltd(၎င်း၏အခွင့်ရကိုယ်စားလှယ်ဦးမြင့်ဆွေ) အမှု ^(၄) လမ်းညွှန်ထုံးပြုချက်အရတရား ပြိုင်သည် ချေလွှာတင်ရန် တစ်ကြိမ်တစ်ခါပျက်ကွက်ခြင်းသာဖြစ်ပြီး ပျက်ကွက်ခြင်းအတွက်အကြောင်းပြ နိုင်သည့် အခြေအနေတွင် တရားရုံးက ချေလွှာတင်ရန် ပျက်ကွက်သည်ဟူသောမှတ်ချက်ဖြင့် အမှုကို ဆက်လက်ဆောင်ရွက်မည့်အစား တရားပြိုင်အား တရားစရိတ်ပေးဆောင်စေသည့် သက်ညာသောပြစ်ဒဏ်ကို သာ ချမှတ်ရန်ဖြစ်ပေသည်။

ချေလွှာတင်ရန် အကြိမ်ကြိမ်ပျက်ကွက်ပါကလည်း တရားရုံးသည် တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအမိန့် ၁၇ နည်းဥပဒေ ၃ ၌ ပြဌာန်းထားသော လုပ်ပိုင်ခွင့်အရ ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ ^{(၄) (၆)}

တရားရုံးမှ တရားပြိုင်အားချေလွှာတင်သွင်းရန် ချိန်းဆိုပေးခဲ့သော်လည်း တရားပြိုင်သည် ရုံးတော်သို့ လာရောက်ခြင်းလည်းမရှိ။ ချေလွှာတင်သွင်းခြင်းလည်းမရှိ စသည့်ပျက်ကွက်မှုများကို ဒွန်တွဲပျက်ကွက်လေ့ ရှိသည်ကို ကြုံတွေ့ရမည်ဖြစ်ပါသည်။

တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအမိန့် ၁၇ နည်းဥပဒေ ၂ တွင် “အမှုကိုကြားနာစစ်ဆေးရန် ရွှေ့ဆိုင်းသောနေ့ ရက်တွင် အမှုသည်များ သို့မဟုတ် ၎င်းတို့အနက် တစ်ဦးဦးလာရောက်ရန် ပျက်ကွက်သည့်အခါ တရားရုံး သည် ယင်းကိစ္စနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အမိန့် ၉ တွင် ညွှန်ကြားထားသည့်နည်းများအနက် တစ်နည်းနည်းအရအမှု ကို ပြီးပြတ်အောင် ဆက်လက်ဆောင်ရွက်နိုင်သည့် သို့မဟုတ် သင့်သည်ထင်မြင်သည့် အခြားအမိန့်ကိုချမှတ် နိုင်သည်”ဟု ပြဌာန်းထားသည်။

အလားတူ တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအမိန့် ၁၇ နည်းဥပဒေ ၃ တွင် “အချိန်ခွင့်ပြုထားခြင်းခံရသော အမှု သည်တစ်ဦးသည် ၎င်း၏သက်သေခံချက်ကို တင်ပြရန်ဖြစ်စေ၊ ၎င်း၏သက်သေများကို တရားရုံးသို့လာရောက် ရန်ဖြစ်စေ၊ အမှုတိုးတက်ရာ တိုးတက်ကြောင်းအတွက် လိုအပ်သော အခြားပြုလုပ်မှုတစ်ခုခုကိုဆောင်ရွက် စေရန်ဖြစ်စေအချိန်ခွင့်ပြုပြီးဖြစ်လျက် ပျက်ကွက်သည့်အခါယင်းသို့ပျက်ကွက်စေကာမူ တရားရုံးသည် အမှုကို စီရင်ဆုံးဖြတ်ရန်အလို့ငှာ ချက်ချင်းဆောင်ရွက်နိုင်သည်”ဟု ပြဌာန်းထားသည်။

ထို့ကြောင့် တရားပြိုင်သည် တရားရုံးသို့လာရောက်ခြင်းမရှိ ပျက်ကွက်သည်မှာ အထက်ပါတရားမ ကျင့်ထုံး ဥပဒေအမိန့် ၁၇ နည်းဥပဒေ ၂ ပြဋ္ဌာန်းချက်နှင့် အကျုံးဝင်သက်ဆိုင်မည်ဖြစ်ပြီး တရားပြိုင်သည် ချေလွှာတင်ခြင်းမရှိ ပျက်ကွက်သည်မှာ အထက်ပါတရားမကျင့်ထုံး ဥပဒေအမိန့် ၁၇ နည်းဥပဒေ ၃ ပြဋ္ဌာန်းချက်နှင့် အကျုံးဝင်သက်ဆိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။

သို့ဖြစ်ရာ တရားပြိုင်သည် တရားရုံးသို့လာရောက်ခြင်းလည်းမရှိ၊ ချေလွှာတင်သွင်းခြင်းလည်း မရှိ ခြင်း စသည့် ပျက်ကွက်မှုများသည် အထက်ပါတရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအမိန့် ၁၇ နည်းဥပဒေ ၂ ပြဋ္ဌာန်းချက် နှင့် တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအမိန့် ၁၇ နည်းဥပဒေ ၃ ပြဋ္ဌာန်းချက်တို့ ဒွန်တွဲအကျုံးဝင်လျက်ရှိပေသည်။

ရန်တန်လား(လ်)နှင့် အမ်၊ အေ၊ ပီ၊ အယ်(လ်)ဖမ်း (မအောင်ကြည်ပါ ၂ ဖြင့်) အမှု ^(၇) တွင် “စာချုပ် စာတမ်းများအတွက် ကျမ်းကျိန်ချက်တင်သွင်းရန် ချိန်းဆိုသောနေ့တွင် လျှောက်ထားသူရုံးချိန်းပျက်ကွက်သော ကြောင့် တွဲဖက်တရားသူကြီးချုပ်က အမှုပလပ်သည့်အမိန့်သည် တရားမကျင့်ထုံးအမိန့် ၁၇ နည်း ၂ သို့မဟုတ် နည်း ၃ အရ ချမှတ်သောအမိန့်ဖြစ်သည်ဟု မှတ်ယူရမည်။ နည်း ၃ အရ ပျက်ကွက်မှုသည် နည်း ၂ အရ ပျက်ကွက်မှုနှင့်ပါ ဒွန်တွဲနေလျှင် တရားရုံးချုပ်သည် နည်း ၂ အရသာ ဆက်လက်ဆောင်ရွက်သင့်သည်”ဟု လမ်းညွှန်ဆုံးဖြတ်ထားသည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။

ထို့ကြောင့် တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအမိန့် ၁၇ နည်း ဥပဒေ ၂ ပြဋ္ဌာန်းချက်နှင့် အကျုံးဝင်သည့် တရားပြိုင် တရားရုံးသို့ လာရောက်ခြင်း မရှိပျက်ကွက်မှုသည် တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအမိန့် ၁၇ နည်းဥပဒေ ၂ ပြဋ္ဌာန်း ချက်နှင့် အကျုံးဝင်သည့် ချေလွှာတင်သွင်းခြင်းမရှိ ပျက်ကွက်မှုနှင့်ပါ ဒွန်တွဲလျက်ရှိပါက ရန်တန်လား(လ်) နှင့် အမ်၊ အေ၊ ပီ၊ အယ်(လ်) ဖမ်း (မအောင်ကြည်ပါ ၂ ဖြင့်) အမှု ^(၇) တွင် လမ်းညွှန်ဆုံးဖြတ်ထားချက် အညီ တရားရုံးမှ တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအမိန့် ၁၇ နည်းဥပဒေ ၂ ပြဋ္ဌာန်းချက်အရသာ ဆက်လက်ဆောင် ရွက်သွားရမည်သာဖြစ်ပါကြောင်း လေ့လာတင်ပြအပ်ပါသည်။ ။

ဦးသန်းအောင်(မြိတ်)

(၆) ဒေါ်လှကြည်ပါ (၆) နှင့် ဒေါ်တင်မာဦး
၁၉၈၀ ပြည့်နှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး (ဗဟိုတရားရုံး) စာ ၄၉
(၇) ၁၉၆၆ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး(တရားရုံးချုပ်) စာ ၂၄၈

အမှုနှင့်သက်ဆိုင်သော စာရွက်စာတမ်းများအားလုံး

မောင်တင်မင်း(ရှေ့နေ)

တရားမမှုတစ်မှု စတင်စွဲဆိုရန်ဖြစ်လာပါသည်။ တရားလိုအတွက် အဆိုလွှာတစ်စောင်ကို တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေ အမိန့် ၆ နှင့် အမိန့် ၇ တို့နှင့်အညီ ရေးပါသည်။ ထို့အပြင် ဆိုလွှာနှင့်အတူ ပူးတွဲ တင်သွင်းမည့် စာရွက်စာတမ်းအထောက်အထားများကိုလည်း ပူးတွဲတင်ပြထားပါပြီ။ မည်သည့်စာရွက်စာတမ်း များ တင်ပြရန်ကျန်သည်ကို စိစစ်ကြည့်ပါက၊ အားကိုးအားထားပြုသော စာရွက်စာတမ်းအထောက်အထားများစာရင်းတင်ပြရန် ကျန်နေသည်မဟုတ်ပါလား။ မည်သည့်စာရွက်စာတမ်းများတင်ပြရမည်ကို စဉ်းစား၍မရ။ ကျန်သွားလျှင်လည်းအခက်။ သို့ဖြင့် အားကိုးအားထားပြုသော စာရွက်စာတမ်းများစာရင်းတွင် အမှုနှင့်သက်ဆိုင်သောစာရွက်စာတမ်းများအားလုံးဟု ဖော်ပြလိုက်လျှင် စာရွက်စာတမ်းများအားလုံး အကျုံးဝင်သွားနိုင်မည် မဟုတ်ပါလား။

စွဲဆိုလာသော တရားမမှုအတွက် တရားပြိုင်သည် ခုခံချေပရပါတော့မည်။ တရားပြိုင်အတွက် ချေပလွှာတစ်စောင်ကို တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေ အမိန့် ၈ နှင့်အညီ ရေးပါသည်။

ချေပလွှာနှင့်အတူ ပူးတွဲတင်သွင်းမည့် စာရွက်စာတမ်းအထောက်အထားများကိုလည်း ပူးတွဲတင်ပြထားပါပြီ။ မည်သည့်စာရွက်စာတမ်းများတင်ပြရမည်ကိုလည်း စဉ်းစား၍မရ။ ကျန်သွားလျှင်လည်းအခက်။ ဤသို့ဆိုလျှင် အားကိုးအားထားပြုသောစာရွက်စာတမ်းများစာရင်းတွင် အမှုနှင့်သက်ဆိုင်သောစာရွက်စာတမ်း များအားလုံး ဟုဖော်ပြလိုက်လျှင် စာရွက်စာတမ်းများအားလုံး အကျုံးဝင်သွားနိုင်မည် မဟုတ်ပါလား။

ဤသို့အားဖြင့် “အမှုနှင့်သက်ဆိုင်သော စာရွက်စာတမ်းများအားလုံး”သည် ပေါ်ပေါက်လာပါသည်။

တရားမမှုတစ်မှုတွင် အမှုကိုမကြားနားမီ တရားလို/တရားပြိုင်တို့သည် တရားရုံးတော်သို့ မိမိတို့အသီးသီးကတင်ပြလိုသော သက်သေခံစာရွက်စာတမ်းများကို တင်ပြကြရမည့်တာဝန်မှာ မလွဲမသွေ ဆောင်ကို ဆောင်ရွက်ရမည့် တာဝန်ဖြစ်သည်သာမက၊ အလွန်အရေးကြီးသည့် ကိစ္စတစ်ရပ်လည်းဖြစ်ပါသည်။ တရားလိုသည် အဆိုလွှာနှင့်သော်လည်းကောင်း၊ တရားပြိုင်သည် ချေပလွှာနှင့်သော်လည်းကောင်း၊ ပူးတွဲတင်ပြသည့် စာရွက်စာတမ်းအထောက်အထားများနှင့် အားကိုးအားထားပြုသည့် စာရွက်စာတမ်းအထောက်အထားများကို ဖော်ပြစေခြင်းဖြင့် အမှုမစစ်ဆေး မကြားနာမီ၊ စာရွက်စာတမ်းများကို စတင်စိစစ်တင်ပြစေခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။

ထို့ကြောင့် အဆိုအချေတို့၏ အားကိုးအားထားပြုသော စာရွက်စာတမ်းများစာရင်းတွင် “အမှုနှင့်သက်ဆိုင်သောစာရွက်စာတမ်းများအားလုံး”ဟု ဖော်ပြအသုံးပြုခြင်းသည် တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေနှင့်အညီ ညီညွတ်မှုရှိ/မရှိကို တင်ပြဆွေးနွေးလိုခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။

တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေကို မြန်မာနိုင်ငံတရားဥပဒေများ အတွဲ ၁၂ တွင် ဖော်ပြထားပြီး ၁၉၀၉ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ (၁)ရက်နေ့တွင် အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် စတင်ပြဋ္ဌာန်းပေးပါသည်။ တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေကို သေချာစွာလေ့လာကြည့်မည်ဆိုပါက တရားမမှုများကို ကြားနာစီရင်ရာတွင် အစမှအဆုံး အဆင့်တစ်ဆင့်စီ အလိုက် လိုက်နာဆောင်ရွက်ရမည့် ကျင့်စဉ်များကို ပြီးပြည့်စုံစွာ သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းပြီးဖြစ်ပါသည်။ အဆိုပါ ကျင့်ထုံးများကို တရားလိုတရားပြိုင်များနှင့်တကွ ရှေ့နေရှေ့ရပ်များ၊ တရားသူကြီးများက ရှိသေလေးစားခြင်း၊ လိုက်နာကျင့်သုံးဆောင်ရွက်ခြင်းများဖြင့် တရားမတရားစီရင်ရေးကို ပိုမိုထိရောက်မှန်ကန်စွာ ဆောင်ရွက်လုပ်ကိုင်လာနိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။

တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေတွင် အခွင့်အရေးများမျှတခြင်း၊ မှန်ကန်တိကျခြင်း၊ ဘက်မလိုက်ခြင်း စသည့် တရားစီရင်ရေးမူများကိုလည်း တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။ တရားမမှုတစ်မှု၏ အခြေခံသဘောသည် ပြစ်မှုတစ်မှု၏ အခြေခံသဘောနှင့် တူညီမှုမရှိသည်ကိုတင်ပြပါသည်။ လေ့လာတွေ့ရှိချက်များအရ တရားမမှုများသည် ရိုးသားဖြောင့်မတ်ခြင်း၊ သိမ်မွေ့ခြင်း၊ နူးညံ့ခြင်း၊ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိခြင်း စသည်တို့ပါဝင်နေသည်ကို သတိပြုမိပါသည်။ တစ်နည်းအားဖြင့်ဆိုလျှင် အမှုတွင် မိမိတို့တင်ပြလိုသော စာချုပ်စာတမ်းအထောက်အထား များနှင့် အားကိုးအားထားပြုသော စာချုပ်စာတမ်းများကို တရားလို/တရားပြိုင် နှစ်ဘက်စလုံးက တရားရုံး၏ ပထမဆုံးရုံးချိန်းတွင် တင်ပြကြရန်မှာ မဖြစ်မနေ မပျက်မကွက်ဆောင်ရွက်ရမည့် အရေးပါသည့်တာဝန် တစ်ရပ်ဖြစ်ပါသည်။

မရိုးသားသောစိတ်ထားဖြင့် အရေးပါအရာရောက်သော စာချုပ်စာတမ်း(သို့မဟုတ်)စာရွက်စာတမ်း တစ်ရပ်ကို ဦးစွာပထမရုံးချိန်းတွင် တင်ပြခြင်းမပြုဘဲ၊ နောင်အမှုကြားနာစစ်ဆေးသည့်အချိန် တစ်ဘက် အမှုသည်၏ အလစ်အဓိကံတွင် တင်ပြခြင်းမျိုးမဆောင်ရွက်နိုင်ရန် တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေက အကာ အကွယ်ပေးထားခြင်းလည်း ဖြစ်ပါသည်။ တရားခွင့်တွင် ရိုးသားဖြောင့်မတ်တည်ကြည်ပြီး တရားလို/ တရားပြိုင်များ မှန်ကန်မျှတစွာဖြင့် တရားတစ်ဘောင် ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းနိုင်ရန် သတ်မှတ်ထားခြင်း(OPEN FIGHT)ဖြစ်သည်ဟု ယူဆပါသည်။

ထို့ကြောင့်လည်း “He who comes into equity must come with clean.” တရားလိုသည် သက်သာခွင့် တစ်ရပ်ရလို၍ တရားမမှုတစ်မှုစွဲဆိုရန် တရားရုံးတစ်ရုံးသို့ လာရောက်တရားစွဲဆိုမည်ဆိုပါက သန့်ရှင်းသော လက်ဖြင့်လာရောက်ရမည်ဟူသော ဥပဒေအဆိုအမိန့်တစ်ရပ်ရှိပါသည်။

တရားလို၏ ဆိုလွှာတွင် မိမိတောင်းဆိုလိုသော သက်သာခွင့်အတွက် မိမိတွင်ရှိသော စာရွက်စာတမ်း အထောက်အထားစာချုပ်(မူရင်း သို့မဟုတ် တာဝန်ခံမိတ္တူများ)များကို ရိုးသားဖြောင့်မတ် ပွင့်လင်းတည်ကြည်စွာ တရားရုံးတော်သို့တင်ပြရမည်မှာ တရားလိုတိုင်း၏ တာဝန်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုမျှသာမက တရားလိုသည် အဆိုပါစာရွက်စာတမ်းအထောက်အထားများအနက် မည်သည့်စာရွက်စာတမ်းအထောက်အထားများသည် မိမိစီမံအုပ်ချုပ်မှုအောက်တွင်ရှိသည်။ သို့မဟုတ် မည်သည့်စာရွက်စာတမ်းအထောက်အထားများသည် မည်သူ၏ လက်ဝယ်တွင်ရှိနေသည်တို့ကို တင်ပြထားရန်လိုပါသည်။

တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေ အမိန့် ၇ နည်း ၁၄ (၁) တွင် “Where a plaintiff sues upon a document in his possession or power, he shall reduce it in Court when the plaint is presented, and shall at the same time deliver the document or a copy thereof to be file with the plaint.” ဟူ၍ သတ်မှတ်ထားရာ တရားလိုသည် မိမိလက်ရှိဖြစ်သော သို့မဟုတ် မိမိစီမံခန့်ခွဲနိုင်ခွင့်ရှိသော စာချုပ်စာတမ်းတစ်ခုအပေါ်အမှီပြု၍ တရားစွဲဆိုသောအခါ ထိုစာချုပ်စာတမ်းကို ဆိုလွှာတင်သွင်းသည့်နေ့ရက်၌ တရားရုံးတွင်တင်ပြရမည်။ ထို့ပြင် ဆိုလွှာနှင့် ပူးတွဲထားရန်အလို့ငှာ ယင်းစာချုပ်စာတမ်းကိုဖြစ်စေ၊ မိတ္တူကော်ဖြစ်စေ ပေးအပ်ရမည် ဖြစ်ပါသည်။

တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေ အမိန့် ၇ နည်း ၁၄ (၂) တွင် “Where he relies on any other document (Whether in his possession or power or not) as evidence in support of his claim, he shall enter such documents in a list to be added annexed to the plaint.” ဟူ၍ သတ်မှတ်ထားရာ၊ တရားလိုသည် မိမိ တောင်းဆိုချက်ကို အထောက်အခံ သက်သေခံချက်အဖြစ် အခြားစာရွက်စာတမ်းများ (မိမိလက်ရှိဖြစ်သည် ဖြစ်စေ၊ မဖြစ်သည်ဖြစ်စေ သို့မဟုတ် မိမိစီမံခန့်ခွဲနိုင်ခွင့်ရှိသည်ဖြစ်စေ၊ မရှိသည်ဖြစ်စေ)ကို အမှီပြုသည့် အခါ စာရွက်စာတမ်းစာရင်းကို ဆိုလွှာတွင်ဖြည့်ထည့်ရမည်၊ သို့မဟုတ် ပူးတွဲရမည် ဖြစ်ပါသည်။

အကယ်၍ အဆိုပါစာချုပ်စာတမ်း၊ စာရွက်စာတမ်းများမှာ တရားလိုလက်ရှိမဟုတ်လျှင်ဖြစ်စေ၊

စီမံ ခန့်ခွဲနိုင်ခွင့်မရှိလျှင်ဖြစ်စေ၊ တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေ အမိန့် ၇ နည်း ၁၅ အရ မည်သူမည်ဝါ၏ လက်ဝယ် တွင်ရှိကြောင်း သို့မဟုတ် စီမံခန့်ခွဲနိုင်ခွင့်ရှိကြောင်း ဖော်ပြနိုင်က ဖော်ပြရမည်ဖြစ်ပါသည်။

ထို့အပြင် ပျောက်ဆုံးသွားသည့် လွှဲပြောင်းနိုင်သော စာချုပ်စာတမ်းများအပေါ် အမှီပြု၍ တရားစွဲဆို သည့်အမှုများတွင်မူ တရားလိုသည် တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေ အမိန့် ၇ နည်း ၁၆ ကို တိကျစွာ လိုက်နာ ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်သည်ဟု ယူဆပါသည်။

အဆိုပါ လွှဲပြောင်းနိုင်သောစာချုပ်စာတမ်း ပျောက်ဆုံးသွားကြောင်း ခိုင်လုံသည့်အထောက်အထားတစ်ရပ် အနေဖြင့် မည်သည့်အချိန်၊ မည်သည့်နေရာ၊ မည်သည့်အကြောင်းကြောင့် ပျောက်ဆုံးသွားခြင်းဖြစ်သော ကြောင့် တရားရုံးတော်သို့ တင်ပြနိုင်ခြင်းမရှိကြောင်းကို ကျမ်းကျိန်လွှာနှင့်အတူ ခိုင်လုံသောအထောက်အထား များကို လျှောက်ထားတင်ပြရပါမည်။ ထို့အပြင် ယင်းစာချုပ်စာတမ်းအရ တောင်းဆိုပိုင်ခွင့်ရှိသူတစ်ဦးဦး ပေါ်ပေါက်လာပါလျှင်လည်း တရားရုံးက ကျေနပ်လောက်အောင် တရားလိုက ပေးလျှော်ရန်ခံဝန်ချုပ်ဆိုရမည် ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့သော တစ်ချိန်တည်းတွင် တရားလိုသည် ယင်းစာချုပ်စာတမ်းမိတ္တူတစ်စောင်ကိုလည်း ဆိုလွှာတွင်တွဲထားရန် ပေးအပ်ခဲ့ပါက ချမှတ်မည်ဖြစ်သော ဒီကရီကို ချမှတ်နိုင်ကြောင်း လေ့လာမှတ်သား ရပါသည်။

ထိုနည်းတူ တရားရုံးများလက်စွဲ စာပိုဒ် ၁၅၆ တွင် “စွဲတောင်းချက်ကို အထောက်အခံအဖြစ် အခြား စာရွက်စာတမ်းများကို အမှီပြုလျှင် ထိုစာရွက်စာတမ်းတို့ကို အဆိုလွှာတွင်ထည့်သွင်းသော သို့တည်းမဟုတ် အဆိုလွှာနှင့်ပူးတွဲသောစာရင်းတွင် ထည့်သွင်းရမည်။ ထိုစာတမ်းအမှတ်အသားတစ်ခုခုမှာ တရားလို လက်ရှိ သော်လည်းကောင်း၊ တရားလို၏စီမံအုပ်ချုပ်မှုအတွင်းသော်လည်းကောင်း၊ မဟုတ်လျှင်၊ မည်သူ့လက်ရှိ သော်လည်းကောင်း၊ မည်သူ၏စီမံအုပ်ချုပ်မှုအတွင်းသော်လည်းကောင်း၊ ရှိကြောင်းဖော်ပြနိုင်လျှင် ဖော်ပြရမည်။ မိမိလက်ရှိသော်လည်းကောင်း၊ မိမိ၏စီမံအုပ်ချုပ်မှုအတွင်းသော်လည်းကောင်း မဟုတ်သည့်စာရွက်စာတမ်း အမှတ်အသားကိုတင်ပြစေရန် တရားလိုက နှိုတစ်စာပေးရမည်။ သို့မဟုတ် ထိုစာတမ်းအမှတ်အသားများကို တင်ပြစေရန် ဆင့်ဆိုပါမည့်အကြောင်းနှင့် တရားရုံးသို့လျှောက်ထားရမည်။”ဟူ၍ ပိုမိုရှင်းလင်းထားသည်ကို လည်း တင်ပြရပါသည်။

အထက်ပါသတ်မှတ်ချက်များအတိုင်း တရားလိုသည် ဆိုလွှာတင်သွင်းစဉ်က မတင်ပြခဲ့ပါလျှင် တရားမ ကျင့်ထုံးဥပဒေ အမိန့် ၇ နည်းဥပဒေ ၁၈ (၁) အရ “ဆိုလွှာတင်သွင်းစဉ်က တရားလိုသည် တရားရုံး၌ တင်ပြသင့်သော စာချုပ်စာတမ်းကိုဖြစ်စေ၊ ဆိုလွှာတွင် ဖြည့်ထည့်ရမည့် သို့မဟုတ် ပူးတွဲရမည့်စာရင်းတွင် ရေးသွင်းဖော်ပြသင့်သော စာချုပ်စာတမ်းကိုဖြစ်စေ တင်ပြခြင်း၊ သို့မဟုတ် ရေးသွင်းဖော်ပြခြင်း မပြုခဲ့လျှင် အမှုကြားနာစစ်ဆေးသည့်အခါ တရားရုံး၏ခွင့်ပြုချက်မရဘဲ ယင်းစာချုပ်စာတမ်းကို တရားလိုအတွက် သက်သေခံအဖြစ် လက်ခံခြင်းမပြုရ။”ဟု တားမြစ်ထားသည်ကိုလည်း တွေ့ရှိရပါသည်။

ထိုမျှမက တရားလိုသည် အဆိုပါသတ်မှတ်ချက်အတိုင်း လိုက်နာဆောင်ရွက်ရန် ပျက်ကွက်သည်ရှိသော်၊ တရားရုံးများလက်စွဲ စာပိုဒ် ၁၅၇ တွင် “အဆိုလွှာနှင့်အတူ လိုအပ်သော စာရွက်စာတမ်းတစ်ခုခုကို မတင်မပြသည့်အတွက် သို့မဟုတ် စာရင်းတွင်မထည့်မသွင်းသည့်အတွက် ပြစ်ဒဏ်မှာ တရားရုံး၏အထူးအခွင့် မရမရှိဘဲ၊ အမှုစစ်ဆေးသည့်အခါ၌ ထိုစာရွက်စာတမ်းကို သက်သေခံအဖြစ်ဖြင့် လက်ခံခြင်းမရှိရဟူ၍ တားမြစ်ပိတ်ပင်သည့် ပြစ်ဒဏ်ဖြစ်ဒဏ်ဖြစ်သည်။”ဟူ၍ သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းထားသည်ကို အထူးသတိပြု ကြရန် ဖြစ်ပါသည်။

အလားတူပင် တရားပြိုင်သည်လည်း မိမိချေပလိုသော အချက်အလက်များအတွက် မိမိတွင်ရှိသော စာရွက်စာတမ်းအထောက်အထား စာချုပ်မူရင်း(သို့မဟုတ်)တာဝန်ခံမိတ္တူများကို ရိုးသားဖြောင့်မတ် ပွင့်လင်း

တည်ကြည်စွာဖြင့် ချေပလွှာနှင့်အတူ တရားရုံးတော်သို့ တင်ပြရမည်မှာ တရားပြိုင်တိုင်း၏ တာဝန်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုမျှမက တရားပြိုင်သည် အဆိုပါစာချုပ်များ၊ စာရွက်စာတမ်းအထောက်အထားများအနက် မည်သည့်စာရွက်စာတမ်းအထောက်အထားများသည် မိမိစီမံအုပ်ချုပ်မှုအောက်တွင်ရှိသည် (သို့မဟုတ်) မည်သည့်စာရွက်စာတမ်းအထောက်အထားများသည် မည်သူ၏လက်ဝယ်တွင်ရှိနေသည်တို့ကို တင်ပြထားရန် လိုပါသည်။

တရားရုံးများလက်စွဲ စာပိုဒ် ၁၅၈ တွင် “ထိုနည်းတူစွာ တရားပြိုင်ဖက်မှ မှီခိုအားထားပြုသည့် စာရွက်စာတမ်းများ၏စာရင်းကို ချေလွှာနှင့်အတူ ပူးတွဲတင်သွင်းရမည်။” ဟူ၍ သော်လည်းကောင်း၊

တရားရုံးများလက်စွဲ စာပိုဒ် ၁၅၉ တွင် “အမိန့် ၁၃ နည်းဥပဒေ ၁ အရ အမှုသည်တို့မှာ မိမိတို့၏ စာသက်သေခံများကို အသင့်ထားရှိရန်လောက်သာမဟုတ် (ငြင်းချက်ထုတ်ရန်အလို့ငှာ သမ္မာစာများ ထုတ်သည့်အမှုများတွင် ငြင်းချက်ထုတ်သည့်အခါဖြစ်သော) အမှု ဦးစွာပထမကြားနားစစ်ဆေးသည့်အခါ (At The First Hearing)၌ ထိုစာသက်သေခံများကို အမှန်တင်ပြရန်လိုပေသည်။” ဟူ၍ သော်လည်းကောင်း အသီးသီးသတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းသည်ကို လေ့လာရပါသည်။

အကယ်၍ အဆိုအချေတို့နှင့် ပူးတွဲတင်ပြသည့်စာရွက်စာတမ်းများစာရင်း၊ အားကိုးအားထားပြုသည့် စာရွက်စာတမ်းများစာရင်းတို့တွင် ပါရှိသောစာရွက်စာတမ်းများအပြင် အခြားစာရွက် စာရွက်စာတမ်းတစ်စုံတစ်ရာကို ရှာဖွေတွေ့ရှိ၍ တရားလို/တရားပြိုင်များက သက်သေခံအဖြစ်တင်ပြလိုလျှင် တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေ အမိန့် ၁၃ နည်း ၁ အရ ထပ်မံရှာဖွေတွေ့ရှိသည့် စာရွက်စာတမ်းကိုဖြစ်စေ၊ စာရွက်စာတမ်းစာရင်းကို ဖြစ်စေ တရားရုံးတော်သို့ တင်သွင်းခွင့်ပြုပါရန် လျှောက်ထားနိုင်သည်ကို လေ့လာမိပါသည်။

တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေ အမိန့် ၁၃ နည်း ၁ (၁) တွင် “အမှုသည်များ သို့မဟုတ် ၎င်းတို့၏ရှေ့နေများ သည် အမှုပထမအကြိမ် ကြားနားစစ်ဆေးသည့်အခါ၌ အားကိုးအားထားပြုရန် ရည်ရွယ်သည့်လက်ရှိ သို့မဟုတ် စီမံခန့်ခွဲနိုင်ခွင့်ရှိပြီး တရားရုံးတွင် မတင်သွင်းရသေးသည့် အမျိုးမျိုးသော စာသက်သေခံအားလုံးကို သော်လည်းကောင်း၊ တရားရုံးကတင်ပြရန် အမိန့်ချမှတ်ထားသော စာရွက်စာတမ်းအားလုံးကိုသော်လည်းကောင်း တင်ပြရမည်။”ဟူ၍ သတ်မှတ်ထားပါသည်။

အကယ်၍ အမှုသည်များ (သို့မဟုတ်) ရှေ့နေများက မတင်မပြခဲ့သော်

တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေ အမိန့် ၁၃ နည်းဥပဒေ ၂ တွင် “အမှုသည်တစ်ဦးဦးလက်ရှိဖြစ်ပြီး သို့မဟုတ် စီမံခန့်ခွဲနိုင်ခွင့်ရှိပြီး နည်းဥပဒေ ၁ ပါ လိုအပ်ချက်များနှင့်အညီ တင်ပြသင့်ပါလျှက် မတင်ပြခဲ့သည့် စာသက်သေခံကို၊ ယင်းသို့ မတင်ပြခြင်းမှာ ကောင်းသောအကြောင်းကြောင့်ဖြစ်ကြောင်း၊ တရားရုံးကျေနပ် လောက်အောင် မပြနိုင်လျှင် အမှုစတင်ကြားနာစစ်ဆေးပြီးနောက် မည်သည့်အဆင့်တွင်မဆို ထိုစာသက်သေခံကို လက်ခံခြင်းမပြုရ။ တရားရုံးသည် ထိုကဲ့သို့သော သက်သေခံကို လက်ခံလျှင် မည်သည့်အကြောင်းကြောင့် လက်ခံသည်ကို မှတ်တမ်းတင်ထားရမည်။” ဟူ၍ သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းချက်ကို သတိပြုရန်မှာလည်း အရေးပါလှပါသည်။

တစ်နည်းအားဖြင့် အထက်ပါအတိုင်း တင်ပြရန်ပျက်ကွက်ခဲ့သော စာရွက်စာတမ်းကို နောက်အမှုဆိုင်သော အခါ သက်သေခံအဖြစ်တင်သွင်းလိုပါက၊ အဆိုပါစာရွက်စာတမ်းကိုတင်သွင်းရန် မည်သည့်အကြောင်းကြောင့် ပျက်ကွက်ခဲ့ခြင်းဖြစ်ကြောင်း ကတိသစ္စာပြုလွှာနှင့်အတူပူးတွဲ၍ ခိုင်လုံစွာအကြောင်းပြရမည်ဖြစ်ပါသည်။ အကြောင်းပြချက်မှာ ခိုင်လုံသည်ဟု တရားရုံးတော်က လက်ခံမှသာလျှင် တရားရုံးတော်က သက်သေခံအဖြစ် လက်ခံလိမ့်မည်ဖြစ်ပါသည်။

တစ်ခါတစ်ရံတွင် တရားလိုဘက်က တရားပြိုင်ဘက်သို့ဖြစ်စေ၊ တရားပြိုင်ဘက်က တရားလိုဘက်သို့

ဖြစ်စေ တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေ အမိန့် ၁၁ နည်းဥပဒေ ၁၂ အရ စာချုပ်စာတမ်းများ ထုတ်ဖော်ပြသစေရန် လျှောက်ထားလာသည့်ကိစ္စ (Discovery of Documents)တွင် တရားရုံးသည် ယင်းသို့ထုတ်ဖော်ရန်မလိုအပ်ကြောင်း ကျေနပ်လျှင် ယင်းလျှောက်ထားချက်ကို ငြင်းပယ်နိုင်သည် သို့မဟုတ် ရွှေ့ဆိုင်းနိုင်သည် သို့မဟုတ် စာချုပ်စာတမ်းနှင့်ပတ်သက်၍ ယေဘုယျအားဖြင့်ဖြစ်စေ၊ အချို့စာချုပ်စာတမ်း အမျိုးအစားများအတွက် ကန့်သတ်၍ဖြစ်စေ၊ မိမိ၏သဘောအတိုင်း သင့်သည်ထင်မြင်သည့်အမိန့် ချမှတ်နိုင်ပါသည်။ အဆိုပါ နည်းဥပဒေ ၁၂ အရ အမိန့်ချမှတ်ခြင်းခံရသော အမှုသည်က အဆိုပါစာချုပ်စာတမ်းများအနက် မည်သည့် စာချုပ်စာတမ်းများကို တင်ပြခြင်းမပြုလို၊ ကန့်ကွက်ပါကြောင်းဖြင့် ၎င်း၏ကျမ်းကျိန်လွှာတွင် ဖော်ပြပါရှိရန် လည်း လိုအပ်ပါသည်။ ယင်းကျမ်းကျိန်လွှာကို တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေ နောက်ဆက်တွဲ(ဂ) ပုံစံအမှတ်(၅) နှင့်အညီ ရေးသားဖော်ပြရန်လည်း သတိပြုရန်ဖြစ်ပါသည်။

“ဦးစွာပထမ ကြားနာသည့် ရုံးချိန်း”ဆိုသည့် စကားရပ်ကို ရှင်းလင်းစွာ သိထားရန်လိုမည်ဟု ယူဆပါသည်။ ဦးစွာပထမကြားနာသည့်ရုံးချိန်းဟုဆိုရာတွင် တရားရုံးက တရားလို(သို့မဟုတ်)တရားပြိုင်အား လာရောက်ရန် စတင်ချိန်းဆိုသော ရုံးချိန်းမဟုတ်သကဲ့သို့ အမှုကို ပထမဆုံးစစ်ဆေးရန်ကြားနာသည့် ရုံးချိန်းလည်းမဟုတ်သည်ကို သိရှိထားရပါမည်။ တရားရုံးတော်က နှစ်ဘက်အမှုသည်များ၏ အဆိုအချေများ၊ ယင်းအဆိုအချေများ၏ ပူးတွဲတင်ပြသော စာရွက်စာတမ်းများ၊ အမှုသည်များ၏ ဝန်ခံချက်များ(ရှိလျှင်)၊ ကျမ်းကျိမ်းချက်များ (ရှိလျှင်)၊ နှစ်ဘက်အမှုသည်များကို တရားရုံးတော်က (လိုအပ်ချက်အရ) မေးမြန်းသဖြင့် အမှုသည်များ ဖြေကြားရသော ဖြေကြားချက်များ (ရှိလျှင်) အစရှိသည်တို့အပေါ်တွင် သုံးသပ်လျက်၊ ရုံး ကောက်ချက် (ရုံးငြင်းချက်)များ ထုတ်ပြန်သတ်မှတ်သည့် ရုံးချိန်းကို ဦးစွာပထမကြားနာသည့်ရုံးချိန်း (The First Hearing)ဟု မှတ်ယူရပါသည်။

ဦးစိန်လွင်နှင့် ဦးအေးသန်းပါ ၄ စီရင်ထုံး၊ ၂၀၀၂ ခုနှစ် မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံးစာ-၃၂၃ တွင် “ပထမအကြိမ်ကြားနာသည့်နေ့သည် ငြင်းချက်ထုတ်သည့်နေ့ဖြစ်သည်”ဟု ရှင်းလင်းစွာ ထုံးဖွဲ့ထားသည်ကို မှတ်သားရပါသည်။

အထက်ဖော်ပြပါအတိုင်း တရားရုံးတော်သို့ အမှုကိုမစစ်ဆေး မကြားနာမီ၊ စာချုပ်စာရွက်စာတမ်းများ တင်ပြခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍၊ တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေတွင် တိတိကျကျသတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းထားခြင်းများ အခိုင်အမာ တည်ရှိနေပါလျှက်နှင့် **အမှုနှင့်သက်ဆိုင်သောစာရွက်စာတမ်းများအားလုံး**ဟု သိမ်းကျုံးဖော်ပြထားခြင်းမှာ သင့်တော်မှန်ကန်မှု ရှိ/မရှိ စဉ်းစားချင့်ချိန်ရမည့်အချိန်တန်ပြီ ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့ အမှုနှင့်သက်ဆိုင်သော စာရွက်စာတမ်းများအားလုံးဟု အဆိုအချေတွင် သိမ်းကျုံးဖော်ပြထားမှုကြောင့် မလိုလားအပ်သောရှုပ်ထွေးမှုများ၊ အချိန်ကြန့်ကြာမှုများ၊ မေးခွန်းမေးမြန်းရခြင်းများ စာချုပ်စာတမ်းထုတ်ဖော်ပြသစေခြင်းများ ပေါ်ပေါက်လျက် ရှိသည်ကို မြင်တွေ့နေရပါသည်။ တရားရုံးတော်နှင့်တကွ နှစ်ဘက်အမှုသည်များ၊ ရှေ့နေကြီးများ စဉ်းစား သုံးသပ်နိုင်ရေးအတွက် ရေးသားတင်ပြရပါသည်။ ။

မောင်တင်မင်း(ရှေ့နေ)

တရားမမှုများတွင် တရားပြိုင်၏ ပြန်လှန်တောင်းခံမှု

မောင်တိုးမြင့်(ဥပဒေ)

ပြန်လှန်တောင်းခံမှု (counter claim)ဆိုသည်မှာ တရားမမှုများတွင်၊ သီးခြားတရားစွဲဆိုရန် အကြောင်းရှိသော တရားပြိုင်၏ ပြန်လှန်တောင်းဆိုမှုဖြစ်သည်။ တရားလိုစွဲဆိုသော တရားမမှုကို တရားပြိုင်က ချေလွှာတင်ရာ၌ မိမိရသင့်သော သက်သာခွင့်ကို ပြန်လှန်တောင်းဆိုခြင်းဖြစ်သည်။ တရားလိုအပေါ် သီးခြားအမှုတစ်ခု စွဲဆိုခြင်းကဲ့သို့ အကျိုးသက်ရောက်မှုရှိသော တရားပြိုင်၏ တောင်းဆိုမှုဖြစ်သည်။ ပြန်လှန်တောင်းဆိုချက်သည် မူရင်းအမှုနှင့် သဘောသဘာဝခြင်းတူရန်မလို၊ အလားတူရန်လည်းမလို၊ တရားရုံးသည် ပြန်လှန်တောင်းဆိုချက်ကို အပြန်အလှန်အမှု၏ အဆိုလွှာအဖြစ်မှတ်ယူ၍ အမှုနှစ်ခုကို တစ်ပေါင်းတည်း စစ်ဆေးစီရင်နိုင်သည်။ ပြန်လှန်တောင်းဆိုချက်ပါရှိသည့် ချေလွှာတွင် ရုံးခွန်တော် အက်ဥပဒေ၊ စာရင်း ၁၊ အချက် ၁ အရ တံဆိပ်ခေါင်းကပ်ရန်လိုသည်။ (တရားရုံးများလက်စွဲစာပိုဒ် ၁၅၀)

ဒေါ်ထွေးခင်နှင့် ဒေါ်တင်မြ (၁၉၇၉ မ.တ.စ ၄၈)အမှုတွင် ဒေါ်တင်မြက တရားလိုပြုလုပ်၍ ဒေါ်ထွေးခင်နှင့်အခြား (၄)ဦးတို့အား တရားပြိုင်များအဖြစ်ထားကာ၊ အစ်မ ဒေါ်ညွန့်တင်သေဆုံးစဉ်က ကျန်ရစ်သော အမွေပစ္စည်းများကို စီမံခန့်ခွဲပေးရန် တရားစွဲသည်။

ထိုအမှုတွင် ဒေါ်ထွေးခင်မှအပ ကျန်တရားပြိုင် (၄)ဦးတို့က ဒေါ်တင်မြစွဲဆိုသည့်အတိုင်း မှန်ကြောင်း ဝန်ခံကြသည်။

တရားပြိုင်အမှတ်(၁)ဖြစ်သူ ဒေါ်ထွေးခင်တစ်ဦးတည်းက ချေပလျက်၊ အမွေစီမံခန့်ခွဲပေးရန် စာရင်းပေးထားသည့်အိမ်တွင် မိမိ (ဒေါ်ထွေးခင်)သည် တစ်ဝက်ပိုင်ဆိုင်ခွင့်ရှိကြောင်း တရားရုံးက မြွက်ဟကြေညာပေးပါရန် ပြန်လှန်တောင်းဆိုခဲ့သည်။ ဒေါ်ထွေးခင်၏ ပြန်လှန်တောင်းဆိုမှုကို မူလရုံးကပယ်သည်။ ဒေါ်ထွေးခင်က ဗဟိုတရားရုံးသို့ ပြင်ဆင်မှုလျှောက်ထားသောအခါ၊ ဗဟိုတရားရုံးက အောက်ပါအတိုင်း ဆုံးဖြတ်သည်။

တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေ အမိန့်(၈) နည်း(၆)တွင် ဖော်ပြထားသော ခုနှိမ်ခွင့်သည် ငွေရရန် စွဲဆိုမှု၌ တောင်းဆိုသော ငွေထဲမှ ငွေကြေးတစ်စုံတစ်ရာ ခုနှိမ်ခွင့်ကို ဆိုလိုသည်။ အမွေပုံပစ္စည်းများကို အုပ်ချုပ်ထိန်းသိမ်းစီမံခန့်ခွဲပေးစေလိုမှု၌ ခွဲဝေပေးရန် စာရင်းပေးထားသည့် အိမ်သည် ကွယ်လွန်သူ အမွေရှင် လုံးလုံးလျားလျားပိုင်ဆိုင်သည့် အိမ်မဟုတ်ပါ။ ကွယ်လွန်သူနှင့် မိမိတို့တစ်ယောက်တစ်ဝက်စီ ပိုင်သည့်အိမ်ဖြစ်၍ ခွဲဝေရာတွင် မိမိပိုင်ဆိုင်သည့် တစ်ဝက်ကို ထည့်သွင်းခွဲဝေခြင်း မပြုမိစေရန်၊ ထိုအိမ်တွင် မိမိတစ်ဝက်ပိုင်ဆိုင်ခွင့်ရှိကြောင်း တရားရုံးမှ မြွက်ဟကြေငြာပေးပါရန် တောင်းဆိုခြင်းသည် ပြန်လှန်တောင်းဆိုခြင်းသာဖြစ်၍ ခုနှိမ်ခွင့်ပြုရန် တောင်းဆိုခြင်းမဟုတ်ပေ။ တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေ အမိန့်

၈၊ နည်း ၆ သည် ပြန်လှန်တောင်းဆိုခြင်းနှင့် မသက်ဆိုင်၊ ပြန်လှန်တောင်းဆိုခြင်းကို ပိတ်ပင်ခြင်းလည်း မပြုချေ။ ထို့ကြောင့် ဤဥပဒေအရ အမွေဆိုင်ပစ္စည်းများကို အုပ်ချုပ် ထိန်းသိမ်း စီမံခန့်ခွဲပေးစေလိုမှုတွင် ပြန်လှန်တောင်းဆိုခြင်း မပြုနိုင်ဟု မူလရုံး၏ကောက်ယူ ဆုံးဖြတ်ချက်သည် မှားယွင်းပေသည်။

ဆရာဗြားနှင့် မောင်ကျော်ရွှန်း (အတွဲ ၂ ရန်ကုန် ၂၇၆) တွင် မောင်ကျော်ရွှန်းပါ ၂က တရားလိုပြုလုပ်၍ ဆရာဗြားကို တရားပြိုင်အဖြစ်ထားကာ၊ မြေလက်ရောက်ရလို့မူ စွဲဆိုသည်။ ဆရာဗြားက မြေကို တရားလိုများ ထံမှ ၁၉၀၀/- ကျပ်ဖြင့် အပြီးအပိုင် ဝယ်ယူခြင်းဖြစ်ကြောင်း၊ တရားလိုများသည် အရောင်းအဝယ်မှတ်ပုံတင် စာချုပ်- ချုပ်ဆိုပေးရန် ကတိပြုခဲ့သော်လည်း အချိန်ရွေ့နေကြောင်း ချေပသည်။ တရားပြိုင် ဆရာဗြား တို့က တရားလိုအပေါ်တွင် ကတိအတိုင်းဆောင်ရွက်ပေးစေဟု ဒီကရီချမှတ်ပေးပါရန် ပြန်လှန်တောင်းဆိုသည်။ မူလရုံးက တရားလိုစွဲဆိုသည့်အမှု (လက်ရောက်ရလို့မူ) ကို ပလပ်၍ တရားပြိုင်၏ တန်ပြန်တောင်းဆိုမှုကို ခွင့်ပြုသည်။ တရားလိုက မြောင်းမြခရိုင် တရားမရုံးသို့ အယူခံဝင်သောအခါ၊ ခရိုင်တရားမရုံးက၊ တရားလိုသည် တရားပြိုင်အား ၄၄ ၁၉၅၀/- ကျပ် ပြန်လည်ပေးအပ်၍ မြေကို လက်ရောက်ရစေ- ဟု ဒီကရီကို ပြောင်းလဲချမှတ်သည်။

တရားပြိုင် ဆရာဗြားတို့က ရန်ကုန် ဟိုက်ကုတ်သို့ အယူခံဝင်သောအခါ၊ အယူခံတရားပြိုင်၊ (မူလ တရားလို)၏ ရှေ့နေက တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေတွင် ပြန်လှန်တောင်းဆိုခြင်းဟူ၍ အမှုပုံစံမရှိသောကြောင့် စွဲဆိုခွင့်မရှိကြောင်း လျှောက်လဲသည်ကို တရားသူကြီးက လက်မခံဘဲ အောက်ပါအတိုင်း သုံးသပ်သည်။

Though the civil Procedure Code does not provide for counter- claims, there is nothing to prevent a judge treating the counter- claim as the plaint in a cross suit and hearing the two together if he is so disposed and if the counter- claim is property stamped.

ပြန်လှန်တောင်းဆိုချက်နှင့်စပ်လျဉ်း၍ တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေတွင် ပြန်လှန်တောင်းခြင်းမရှိသော်လည်း ထိုကဲ့သို့သော ရုံးခွန်တော်ထမ်းဆောင်ပါက ပြန်လှန်တောင်းဆိုချက်ကို၊ အပြန်အလှန်အမှုမှ အဆိုလွှာ အဖြစ် သတ်မှတ်ကာ၊ နှစ်မှုကို တစ်ပေါင်းတည်းကြားနာခြင်း၊ မပြုရန် တရားသူကြီးအား တားမြစ်ပိတ်ပင် ထားသော ပြဋ္ဌာန်းချက်တစ်စုံတစ်ရာကို တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေတွင် ပြဋ္ဌာန်းထားခြင်းမရှိချေ။

ဆရာဗြားအမှုကို ပီ၊ အက်စ်၊ မွိုင်ဒင်ဘာဘာနှင့် အာ၊ အမ်၊ ပီ၊ ချစ်တီးရားဖမ်း(အေအိုင်အာ ၁၉၃၄ ရန်ကုန် ၁၆၀)အမှုက လိုက်နာသည်။

မွိုင်ဒင်ဘာဘာအမှုတွင် တရားလို အာ၊ အမ်၊ ပီ၊ ချစ်တီးယားဖမ်းက၊ မွိုင်ဒင်ဘာဘာအပေါ်၊ ငွေပေးကတိစာချုပ်အရ ငွေရလို့ကြောင်း တရားစွဲသည်။ တရားပြိုင် မွိုင်ဒင်ဘာဘာက ငွေပေးရန်မရှိကြောင်း ငြင်းဆိုပြီး၊ တရားလိုထံမှ ငွေ ရူပီ ၄၀၀/- ရခွင့်ရှိကြောင်း၊ ဒီကရီချမှတ်ပေးရန် ပြန်လှန်တောင်းဆိုသည်။ ငြင်းချက်များထုတ်ပြီးသော အဆင့်တွင်၊ တရားလိုက အမှုသစ်စွဲဆိုခွင့်နှင့် ၎င်းအမှုကို ရုပ်သိမ်းသည်။ တရားပြိုင်က ၎င်းပြန်လှန်တောင်းဆိုမှုအား ဆက်လက်စစ်ဆေးရန် လျှောက်ထားသောအခါ မူလရုံးက ပယ်သဖြင့် ရန်ကုန်ဟိုက်ကုတ်သို့ လျှောက်ထားသောအခါ ရန်ကုန်ဟိုက်ကုတ်က အောက်ပါအတိုင်း ဆုံးဖြတ်သည်။

When defendant makes a counter claim to the plaintiff's suit and the court decides to hear two together but the plaintiff withdraws his suit with liberty to bring a fresh one, the counter claim can be continued as a plaint and proceeded on its merits.

အမှုတွင် တရားလိုက တရားပြိုင်၏ ပြန်လှန်တောင်းဆိုချက်နှင့်စပ်လျဉ်း၍ ပြန်ကြားလွှာတင်သွင်းထားရာ ၎င်းပြန်ကြားလွှာကို ချေလွှာအဖြစ်မှတ်ယူရန်၊ ပြန်လှန်တောင်းဆိုချက်အတွက်၊ အမှုအမှတ်(တရားမကြီးမှု အမှတ်)အသစ်ပေးရန်နှင့် လိုအပ်သည်များကို ပြင်ဆင်ခွင့်ပြုရန် စီရင်ထုံး စာမျက်နှာ ၁၆၁ တွင် ဖော်ပြထားသည်။

ပြန်လှန်တောင်းဆိုမှုကို တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေတွင် ပြန်ဋ္ဌာန်းထားခြင်းမရှိပါ။ အမိန့် ၈ နည်း ၆ တွင် ငွေရလိုမှုများ၌ တရားပြိုင်၏ ခုနှိမ်ခွင့်ကို ပြဋ္ဌာန်းထားသော်လည်း ပြန်လှန်တောင်းဆိုမှုကို ပြဋ္ဌာန်း မထားပါ။ သို့သော် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အမြင့်ဆုံးတရားရုံးများက လက်ခံကျင့်သုံးခဲ့ပါသည်။ တရားရုံးများ လက်စွဲ၊ စာပိုဒ် ၁၅၀ တွင် ပြန်လှန်တောင်းဆိုချက်အတွက် ထမ်းဆောင်ရမည့်ရုံးခွန်ကို ဖော်ပြထားသည်ကို ထောက်လျှင်၊ ပြန်လှန်တောင်းဆိုချက်ကို တရားဝင်အသိအမှတ်ပြုထားကြောင်း တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။

ပြန်လှန်တောင်းဆိုမှုသည် အမှုပွားများခြင်းကို တားဆီးကာကွယ်နိုင်သည် တရားပြိုင်အတွက် ရသင့်ရထိုက်သော သက်သာခွင့်ဒီကရီကို စရိတ်အကုန်အကျနည်းစွာဖြင့် ရရှိစေနိုင်သည့် မီးသေခြင်း ပြဿနာနှင့်လည်း ကင်းလွတ်စေနိုင်သည်။ အမှုနှစ်မှုကို တစ်ပေါင်းတည်းစစ်ဆေးခွင့်ရှိသောကြောင့်၊ အမှုသည်များ အတွက်သာမက တရားရုံးများအတွက်လည်း အချိန်ကုန်သက်သာသည် တရားမျှတမှုရှိ၍ လိုက်နာသင့်သော ကျင့်ထုံးတစ်ရပ်ဖြစ်၍ တင်ပြလိုက်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။

မောင်တိုးမြင့်(ဥပဒေ)

၁၂-၂-၂၀၂၁

ကိုးကားသောစာအုပ်များ

- ၁။ တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေ-ဦးမြ
- ၂။ တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေ-ဦးကျော်အေး
- ၃။ တရားရုံးများလက်စွဲ
- ၄။ ၁၉၇၉ ခုနှစ်၊ တရားစီရင်ထုံးများ
- ၅။ ရန်ကုန်စီရင်ထုံးများ(အတွဲ ၂) စာ-၂၇၆
- ၆။ All India Report 1934 Rangoon 160)

ယှဉ်ပြိုင်မှုဥပဒေနှင့် တရားစီရင်ရေးအခန်းကဏ္ဍ

ဒေါက်တာမာလာမော်

(က) နိဒါန်း

၁။ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများတွင် တရားမျှတသည့် ဈေးကွက် ယှဉ်ပြိုင်မှုအားကောင်းလာစေရေးအတွက် ကမ္ဘာ့နိုင်ငံပေါင်း ၁၂၀ ကျော်ခန့်က ယှဉ်ပြိုင်မှုဥပဒေကို ပြည်တွင်းဥပဒေအဖြစ် ပြဋ္ဌာန်းထားကြပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ ယှဉ်ပြိုင်မှုကို အားပေးခြင်းကြောင့် ဈေးကွက်ပိုမိုအားကောင်းလာခြင်း၊ ထုတ်လုပ်မှုစွမ်းအား ပိုမိုမြင့်မားလာခြင်း၊ စားသုံးသူများအတွက် ဈေးသက်သာစေခြင်း၊ အရည်အသွေးပိုမိုကောင်းမွန်လာပြီး၊ စားသုံးသူများအတွက် ရွေးချယ်ခွင့်ပိုမိုလာစေခြင်း၊ တီထွင်ဆန်းသစ်မှုများ ဖြစ်ထွန်းလာခြင်း စသည့်အကျိုးကျေးဇူးများ ရှိမည်ဖြစ်သည့်အတွက် မြန်မာနိုင်ငံသည်လည်း အာဆီယံအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ တစ်နိုင်ငံဖြစ်သည့် အားလျော်စွာ ASEAN Competition Action Plan (2016-2025)အရ အာဆီယံစီးပွားရေးပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုအနေဖြင့် ASEAN Economic Community Blue Print 2015 နှင့်အညီ ဈေးကွက်အတွင်း လွတ်လပ်၍ မျှတသည့် ယှဉ်ပြိုင်မှုအကောင်အထည်ဖော်ဆောင်နိုင်ရန် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ယှဉ်ပြိုင်မှု ဥပဒေအား ၂၀၁၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၂၄ ရက်နေ့တွင် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ပြီး၊ ၂၀၁၇ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလ ၂၁ ရက်နေ့တွင် စတင် အာဏာသက်ရောက်ခဲ့ပြီးဖြစ်ပါသည်။ ထို့ပြင် မြန်မာနိုင်ငံယှဉ်ပြိုင်မှုကော်မရှင်ကို ၃၁.၁၀.၂၀၁၈ ရက်နေ့တွင် ဖွဲ့စည်းခဲ့ပြီး၊ အဆိုပါ ကော်မရှင်က ယှဉ်ပြိုင်မှုဆိုင်ရာ တိုင်ကြားမှုများကို စိစစ်အရေးယူဆောင်ရွက် လျက်ရှိပါသည်။

၂။ အာဆီယံနိုင်ငံများတွင် ယှဉ်ပြိုင်မှုဥပဒေကို နိုင်ငံတိုင်းပြဋ္ဌာန်းထားပြီး၊ တရားမျှတသည့် ဈေးကွက် ယှဉ်ပြိုင်နိုင်ရေး အကောင်အထည်ဖော်လျက်ရှိပါသည်။ ထိုသို့ ဈေးကွက်အတွင်းယှဉ်ပြိုင်မှု မူဝါဒများနှင့် အညီ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်နိုင်ရန် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများသည် ယှဉ်ပြိုင်မှုဥပဒေနှင့်အညီ လိုက်နာဆောင်ရွက်ကြရမည်ဖြစ်ပေရာ ယှဉ်ပြိုင်မှုဥပဒေအား စီးပွားရေးနယ်ပယ်မှ ပုဂ္ဂိုလ်များသာမက၊ ဥပဒေပညာရှင်များအနေဖြင့်လည်း ယှဉ်ပြိုင်မှုဆိုင်ရာသဘောသဘာဝ၊ ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ကောင်းစွာ နားလည်ရမည်ဖြစ်ပါသည်။

(ခ) ယှဉ်ပြိုင်မှုဆိုင်ရာမူခင်းများနှင့် တရားရုံးများကဏ္ဍ

၃။ တရားရုံးများအနေဖြင့် ယှဉ်ပြိုင်မှုဥပဒေဆိုင်ရာမူခင်းများကို စစ်ဆေးရာတွင် တရားရုံး၏အရေးပါသည့် အခန်းကဏ္ဍအဖြစ် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရသည့်အချက် (၃)ချက်ရှိပါသည်။ ပထမအချက်မှာ မူခင်းများကို

တရားရုံးလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့်အညီ သက်သာခွင့်များ ပေးနိုင်ရန်၊ ဒုတိယအချက်မှာ စီးပွားရေးဆိုင်ရာ သက်သေခံချက်များ၊ စီးပွားရေးဆိုင်ရာ အခြေခံမူများကို အမှုတွင် ဥပဒေရှုထောင့်အရ ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန်နှင့် တတိယအချက်မှာ တရားရုံးတွင် လက်ရှိကျင့်သုံးနေသည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းသာမက နိုင်ငံတကာမှ အတွေ့အကြုံကောင်းများကို အသုံးပြုနိုင်ရေးအတွက် တရားရုံးလုပ်ငန်းစဉ်မှာ အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ လိုက်လျောညီထွေရှိရန်တိုးမြှင့်ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံယှဉ်ပြိုင်မှုဆိုင်ရာဥပဒေပုဒ်မ ၃၆ အရ ယှဉ်ပြိုင်မှုကော်မရှင်မှ ချမှတ်သည့် စီမံခန့်ခွဲရေးဆိုင်ရာဆုံးဖြတ်ချက်သည် နောက်ဆုံးနှင့် အပြီးအပြတ်ဖြစ်သဖြင့်၊ တရားရုံး သို့ အယူခံ/တရားစီရင်ရေး ပြန်လည်သုံးသပ်စေလိုမှု (Judicial Review) တက်ရောက်နိုင်ခြင်းမရှိသော်လည်း၊ အချို့နိုင်ငံများတွင် ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်အရ ယှဉ်ပြိုင်မှုကော်မရှင်က ချမှတ်သည့် ဆုံးဖြတ်ချက်ကို အဆင့်မြင့် တရားရုံးတွင် တရားစီရင်ရေး ပြန်လည်သုံးသပ်စေလိုမှု (Judicial Review) အဖြစ် အယူခံတက်ရောက်နိုင်သဖြင့်၊ အယူခံတရားရုံးအနေဖြင့် ယှဉ်ပြိုင်မှုဆိုင်ရာဥပဒေ၊ မူဝါဒများကို အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုရာတွင် အရေးပါသည့် အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်လျက်ရှိပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဂျပန်နိုင်ငံ၏ Japan Fair Trade Commission, JFTC က ချမှတ်သည့် စီမံခန့်ခွဲရေးဆိုင်ရာအမိန့်နှင့်စပ်လျဉ်း၍ အကြောင်းခြင်းရာပေါ်ဖြစ်စေ၊ ဥပဒေအကြောင်းခြင်းရာပေါ်ဖြစ်စေ မကျေနပ်ပါက တိုကျိုခရိုင်တရားရုံးသို့ ပထမအယူခံအဖြစ်တက်ရောက်နိုင်ပြီး၊ ထိုအမိန့်အပေါ်မကျေနပ်ပါက တိုကျိုတရားလွှတ်တော်နှင့် တရားလွှတ်တော်ချုပ်တို့သို့ အဆင့်အဆင့်အယူခံတက်ရောက်နိုင်ပါသည်။ နိုင်ငံတကာကျင့်သုံးမှုအရ စီးပွားရေးအားကောင်းလာသည်နှင့်အမျှ ယှဉ်ပြိုင်မှုဥပဒေဆိုင်ရာအမှုများမှာ ပိုမိုရှုထောင့်ထားလာသည့်အတွက် တရားရုံးများတွင် Judicial Review နှင့်စပ်လျဉ်း၍ ပိုမိုအားကောင်းလာပြီး၊ တရားရုံးများက Judicial Review တွင် ဥပဒေခြင်းရာပြဿနာသာမက၊ အကြောင်းခြင်းရာပြဿနာများအပေါ် ထည့်သွင်းစဉ်းစားလာကြပါသည်။ ထို့ပြင် ကော်မရှင်၏ စီးပွားရေးဆိုင်ရာ သဘောသဘာဝများအပေါ် အနက်ဖွင့်ဆိုခြင်းတို့အပေါ်တွင်လည်း Judicial Review ဆောင်ရွက်လာခဲ့ပါသည်။

၄။ ထို့အပြင် ယှဉ်ပြိုင်မှုဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များအပေါ် တိုင်ကြားလာပါက စုံစမ်းစစ်ဆေးသူများက ယှဉ်ပြိုင်မှုလုပ်ငန်းစဉ်များအပေါ် လုပ်ငန်းကြီးများ၏စာချုပ်များ (သို့မဟုတ်) လုပ်ငန်းစဉ်များ (သို့မဟုတ်) လုပ်ငန်းကြီးများ၏ ပြုမူဆောင်ရွက်ချက်၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုအပေါ် အကဲဖြတ်ပြီး၊ ဥပဒေအား ချိုးဖောက်ခြင်းရှိ/မရှိ စစ်ဆေးရာတွင် ဈေးကွက်လက်ဝါးကြီးအုပ်သည့်ကိစ္စရပ်များတွေ့ရှိပါက ထိုသူများအပေါ် ထိရောက်စွာ အရေးယူနိုင်ရေးနှင့် ယှဉ်ပြိုင်မှုဆိုင်ရာအာဏာပိုင်များ၏ စီမံခန့်ခွဲရေးဆိုင်ရာဆုံးဖြတ်ချက်များအပေါ် ပြန်လည်သုံးသပ်နိုင်ရေးတို့အတွက် တရားရုံးများအနေဖြင့် အဓိကဆောင်ရွက်ရသဖြင့်၊ ယှဉ်ပြိုင်မှုဆိုင်ရာမူခင်းများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ စီးပွားရေးရာမူဝါဒများကို တနည်းအားဖြင့် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်နေရခြင်းကြောင့် တရားရုံးများ၏ ကဏ္ဍမှာ အရေးပါလာခြင်းဖြစ်ပါသည်။

(ဂ) ဈေးကွက်လက်ဝါးကြီးအုပ်သည့်အမှုများနှင့် တိုက်ရိုက်မဟုတ်သည့် သက်သေခံချက်များ

၅။ ယှဉ်ပြိုင်မှုဥပဒေသည် ကျယ်ပြန့်သည့်အပြင်၊ အဆိုပါအမှုကိစ္စမျိုးသည် စီးပွားရေးရာမူဝါဒများ ပါဝင်နေသဖြင့် ယှဉ်ပြိုင်မှုဥပဒေအရ စွဲဆိုသည့်အမှုများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ တရားရုံးများတွင် ဥပဒေရှုထောင့်မှ သုံးသပ်ရုံသာမက၊ စီးပွားရေးရှုထောင့်အရလည်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန်ဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဥပဒေချိုးဖောက်သည့် စီးပွားရေးရာပြုမူချက်များအပေါ် သက်သေခံချက်များအရ ရှာဖွေ၍ ဖော်ထုတ်ရမည်ဖြစ်သဖြင့် စီးပွားရေးပညာရှင်များ၏ သက်သေခံချက်သည် အမှုတွင်အရေးကြီးသည့် သက်သေခံချက်များဖြစ်ပါသည်။ ထို့ပြင် စီးပွားရေးရှုထောင့်အရ ဈေးကွက်လက်ဝါးကြီးအုပ်သည့် (Cartel) ကိစ္စရပ်များသည်

တရားရုံးတွင် အမှုစွဲဆိုသည့်အခါ တိုက်ရိုက်သက်သေခံချက်ရရှိရန် မလွယ်ကူပေ။ အထူးသဖြင့် ဈေးကွက်လပ်ဝါးကြီးအုပ်သည့် အမှုများတွင် တိုက်ရိုက်သက်သေခံချက်မရနိုင်သဖြင့် သွယ်ဝိုက်သက်သေခံချက်ကို အမှုများတွင် အမှုနှင့်စပ်ဆိုင်သည့် သက်သေခံချက်အဖြစ် အချို့နိုင်ငံများ၏ တရားရုံးများတွင် ထည့်သွင်းစဉ်းစားလာကြသည်။ Anti-Competitive Agreementများတွင် သက်သေခံချက်များ ရှာဖွေမတွေ့နိုင်သဖြင့် အစည်းအဝေးမှတ်တမ်းများ၊ အစည်းအဝေးပြုလုပ်သည့် ရွည်ရွယ်ချက်အရင်းခံများကို သက်သေခံအချက်အလက်အဖြစ် ရှာဖွေဖော်ထုတ်ရပါသည်။ ထို့ကြောင့် အဆိုပါတိုက်ရိုက်မဟုတ်သည့် သက်သေခံချက်များကို တရားရုံးများက အမှု၏အရေးပါသည့် သက်သေခံချက်အဖြစ် လက်ခံနိုင်ရေးမှာ လွန်စွာအရေးကြီးပေသည်။ တရားရုံးများအနေဖြင့် ယှဉ်ပြိုင်မှုဆိုင်ရာမူခင်းများကို စစ်ဆေးရာတွင် ဥပဒေရှုထောင့်မှ သုံးသပ်ရုံသာမက၊ စီးပွားရေးရှုထောင့်အရလည်း သုံးသပ်ရသဖြင့် အချို့နိုင်ငံများတွင် တရားရုံးဖွဲ့စည်းပုံ ပြောင်းလဲ၍လည်းကောင်း၊ ကျင့်ထုံးများကိုပြောင်းလဲ၍လည်းကောင်း၊ အမှုစစ်ဆေးသည့်နည်းလမ်းကို ပြောင်းလဲ၍လည်းကောင်း ဆောင်ရွက်စစ်ဆေးကြပါသည်။ ထိုသို့စစ်ဆေးရာတွင် စီးပွားရေးပညာရှင်တစ်ဦးအား လွတ်လပ်သည့် ကျွမ်းကျင်သူပညာရှင်အဖြစ် တရားရုံးတွင် ခန့်အပ်၍ တရားသူကြီးနှင့်အတူ ပါဝင်စစ်မေးဆောင်ရွက်ပါသည်။ အချို့နိုင်ငံများတွင်မူ အမှုသည်များ၏ နှစ်ဖက်သဘောတူညီချက်ဖြင့် စီးပွားရေးပညာရှင်အား သက်သေအဖြစ် တင်ပြစစ်မေးကြပါသည်။ သို့ဖြစ်ပေရာ ယှဉ်ပြိုင်မှုဥပဒေမူခင်းများအား စစ်ဆေးစီရင်ရာတွင် အမှုမှန်ပေါ်ပေါက်ရေးအတွက် တရားရုံးများအနေဖြင့် အဓိကအခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်ခြင်းပင်ဖြစ်ပါသည်။

(ဃ) မြန်မာနိုင်ငံယှဉ်ပြိုင်မှုဥပဒေပါ တရားရုံးများကဏ္ဍ

၆။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ ပေါင်းစပ်လုပ်ကိုင်ခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ သဘောတူစာချုပ်များကို မြန်မာရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဥပဒေ(၂၀၁၆)အရ ဆောင်ရွက်လျက်ရှိရာ၊ ယှဉ်ပြိုင်မှုဥပဒေပြဋ္ဌာန်းပြီးဖြစ်သဖြင့် အဆိုပါ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းပေါင်းစပ်မှုဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များသည် ယှဉ်ပြိုင်မှုဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်ဖြစ်သည့် ပုဒ်မ ၃၀ နှင့် ၃၁ တို့နှင့်လည်း ညီညွတ်ရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ယှဉ်ပြိုင်မှုဥပဒေပြဋ္ဌာန်းရခြင်းမရှိသေးမီက မြန်မာရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဥပဒေ(၂၀၁၆)အရ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ ပေါင်းစပ်လုပ်ကိုင်ခဲ့သည့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ အနေဖြင့် ယှဉ်ပြိုင်မှုဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်ဖြစ်သည့် ပုဒ်မ ၃၀ နှင့် ပုဒ်မ ၃၁ တို့နှင့်ဆန့်ကျင်ပါက ယှဉ်ပြိုင်မှုဥပဒေအရ နောက်ကြောင်းပြန် အရေးယူခြင်းခံရနိုင်ခြင်း ရှိ/မရှိ စိုးရိမ်မှုရှိခဲ့ကြပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၄၃ နှင့် ၁၉၇၃ ခုနှစ် စကားရပ်များအနက်အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုရေးဥပဒေ ပုဒ်မ (၃) (င)တို့အရ “မည်သည့် ပြစ်မှုဆိုင်ရာဥပဒေမျှ နောက်ကြောင်းပြန်အာဏာသက်ရောက်မှုမရှိစေရ”ဟူသော ပြဋ္ဌာန်းချက်တို့အရ ယှဉ်ပြိုင်မှုဥပဒေပြဋ္ဌာန်းခြင်းမရှိမီက စီးပွားရေးလုပ်ငန်းပေါင်းစပ်မှုများအပေါ် သက်ရောက်မှု မရှိပေ။ ထို့ကြောင့် ယှဉ်ပြိုင်မှုဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်ဖြစ်သည့် ပုဒ်မ ၃၀ နှင့် ပုဒ်မ ၃၁ တို့နှင့် ဆန့်ကျင် သော်လည်း တရားရုံးတွင် တရားစွဲဆိုရန် အကြောင်းမပေါ်ပေါက်ပေ။

၇။ ယှဉ်ပြိုင်မှုဥပဒေပါ တားမြစ်ချက်ကို ချိုးဖောက်ပါက စီမံခန့်ခွဲရေးနည်းလမ်းအရ အရေးယူဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် တရားရုံးတွင် တရားစွဲဆိုအရေးယူခြင်းဟူ၍ အရေးယူဆောင်ရွက်မည်ဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ ယှဉ်ပြိုင်မှုဥပဒေအရ ယှဉ်ပြိုင်မှုဆိုင်ရာမူခင်းများသည် ဥပဒေပါ ပြစ်ဒဏ်ပြဋ္ဌာန်းချက်အရ သုံးနှစ်ထက်မပိုသော ပြစ်ဒဏ်ချမှတ်နိုင်သည်ဖြစ်သဖြင့် မြို့နယ်တရားရုံးများတွင် စွဲဆိုရမည်ဖြစ်ပါသည်။ သို့ဖြစ်ပေရာ မြို့နယ်အဆင့် တရားရုံးများတွင် တာဝန်ထမ်းဆောင်နေသည့် မြို့နယ်/တွဲဖက်မြို့နယ်တရားသူကြီးနှင့် ဒုတိယမြို့နယ်တရားသူကြီးများအနေဖြင့် အထူးဥပဒေတစ်ရပ်ဖြစ်သည့် ယှဉ်ပြိုင်မှုဥပဒေပါပြဋ္ဌာန်းချက်များ

ကို သိရှိနားလည်ရန်သာမက၊ စီးပွားရေးယှဉ်ပြိုင်မှုဆိုင်ရာမူသဘောများကိုလည်း လေ့လာသိရှိရန် လိုအပ်ပေသည်။

၈။ ထို့ပြင် ယှဉ်ပြိုင်မှုဥပဒေ ပုဒ်မ ၅၂ နှင့် ၅၃ တို့အရ ယှဉ်ပြိုင်မှုဥပဒေ ပုဒ်မ ၁၃ ပါ တားမြစ်ချက်ကို ချိုးဖောက်သည့်ကိစ္စမျိုးတွင် ထုတ်ဖော်သတင်းပေးသူအား သက်ညှာခွင့်ခံစားခွင့်ပြုရာတွင် အဆိုပါ သက်ညှာမှုအစီအစဉ်နှင့်စပ်လျဉ်း၍ တရားရုံးသို့ ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်မည့်လုပ်ထုံးလုပ်နည်းမှာ ပြစ်မှုဆိုင်ရာ ကျင့်ထုံးဥပဒေနှင့် တည်ဆဲဥပဒေလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများတွင် ပါဝင်ခြင်းမရှိသဖြင့် လက်တွေ့တွင် တရားရုံးများ အတွက် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းဆိုင်ရာ ပြဿနာတွေ့ကြုံလာနိုင်ပါသည်။

၉။ ယှဉ်ပြိုင်မှုဥပဒေပါ တားမြစ်ချက်ကိုချိုးဖောက်၍ စီမံခန့်ခွဲရေးဆိုင်ရာနည်းလမ်းအရ အရေးယူဆောင်ရွက် ရာတွင် ယှဉ်ပြိုင်မှုဥပဒေပုဒ်မ ၃၆ အရ မြန်မာနိုင်ငံယှဉ်ပြိုင်မှုကော်မရှင်၏ အဆုံးအဖြတ်သည် အပြီးအပြတ် အတည်ဖြစ်သဖြင့် အဆိုပါ စီမံခန့်ခွဲရေးဆိုင်ရာ ပြစ်ဒဏ်များနှင့်စပ်လျဉ်း၍ တရားရုံးတွင် ပြန်လည်သုံးသပ်ရန် (Judicial Review) အယူခံတက်ရောက်နိုင်မည်မဟုတ်ပေ။

၁၀။ ယှဉ်ပြိုင်မှုဥပဒေတွင် ထူးခြားချက်မှာ ယင်းဥပဒေပုဒ်မ ၄၉ အရ စီးပွားရေးအဖွဲ့အစည်း၏ ပြစ်မှုဆိုင်ရာတာဝန်ရှိမှု (Corporate Criminal Liability) နှင့်ပတ်သက်၍ပါဝင်သဖြင့် တရားသူကြီးများအနေဖြင့် စီးပွားရေးအဖွဲ့အစည်း၏ ပြစ်မှုဆိုင်ရာတာဝန်ရှိမှုနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ပြစ်ဒဏ်ချမှတ်ရမည့်ကိစ္စမှာ လက်တွေ့တွင် အတွေ့အကြုံသစ်အနေဖြင့် ဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်ပေသည်။

၁၁။ ယှဉ်ပြိုင်မှုဥပဒေ ပုဒ်မ ၅၁ အရ နစ်နာသူအနေဖြင့် မိမိ၏နစ်နာမှုအတွက် တရားမကြောင်းအရ လည်း တရားစွဲဆိုတောင်းခံနိုင်ခွင့်ရှိပေရာ၊ တရားရုံးများအနေဖြင့် ပြစ်မှုသာမက၊ တရားမမှုများကိုလည်း စစ်ဆေးစီရင်ရမည်ဖြစ်သည်။ ယှဉ်ပြိုင်မှုဥပဒေဆိုင်ရာအမှုများမှာ စီးပွားရေးဆိုင်ရာသီအိုရီများ၊ အခြေခံမူများ ပါဝင်သည့်အတွက် ရှုပ်ထွေးသည့် သဘောသဘာဝရှိသည်ဖြစ်ရာ တရားသူကြီးများအနေဖြင့် အဆိုပါအမှုများ စစ်ဆေးရပါက အမှုတွင် သက်ဆိုင်သည့် စီးပွားရေးဆိုင်ရာ အခြေခံမူများအပေါ်အခြေပြု၍ အမှုအကြောင်းအရာကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည်ဖြစ်ပြီး၊ အမှု၏ သက်သေခံချက်များကို Burden of Proof နှင့် Presumption ဆိုင်ရာမူများဖြင့် လက်ခံစဉ်းစားဆုံးဖြတ်ရမည် ဖြစ်ပေသည်။ သို့ဖြစ်ပေရာ ယှဉ်ပြိုင်မှုဆိုင်ရာ တားမြစ်ချက်ချိုးဖောက်သဖြင့် နစ်နာမှုများအပေါ် ဥပဒေရှုထောင့်နှင့် စီးပွားရေးရှုထောင့်တို့အရ သုံးသပ်နိုင်ရန်အတွက် တရားသူကြီးများအနေဖြင့် ကျွမ်းကျင်သူ၏ သက်သေခံချက်အရေးပါမှုအခန်းကဏ္ဍ၊ ဈေးကွက်အင်အားနှင့် ဈေးကွက်ဝေစုဆိုင်ရာ စီးပွားရေးသီအိုရီများ၊ စားသောက်ကုန်လုပ်ငန်းတွင် ဈေးကွက်လက်ဝါးကြီးအုပ်သူများနှင့် ဈေးကွက်ဝေစုအား အလွဲသုံးစားပြုသူများတို့၏ ယှဉ်ပြိုင်ခြင်းနှင့် ဈေးကွက်သုံးစွဲခြင်းတို့ဆိုင်ရာ အကျိုးသက်ရောက်မှုတို့အပေါ် ကောင်းစွာနည်းလည်သဘောပေါက်ရန် အရေးကြီးပါသည်။

(င) နိဂုံး

၁၂။ သို့ဖြစ်၍ ယှဉ်ပြိုင်မှုဥပဒေဆိုင်ရာအမှုများ စစ်ဆေးစီရင်ရာတွင် သက်သေခံချက်လက်ခံခြင်း၊ ကျွမ်းကျင်သူ ပညာရှင်အား စစ်မေးခြင်းနှင့် Judicial Reviews တို့နှင့်စပ်လျဉ်း၍ နိုင်ငံအလိုက်ကျင့်သုံးမှုကွဲပြားသော်လည်း၊ အမှုအတွက် ထိရောက်သောသက်သာခွင့်ပေးအပ်ရေးအတွက် တရားရုံးများမှာ အရေးပါသည့် အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်လျက်ရှိပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင်မူ ဥပဒေမှာ ၂၀၁၅ ခုနှစ်မှ ပြဋ္ဌာန်းထားပြီးဖြစ်ပြီး၊ ၂၀၁၇ ခုနှစ် မှ စတင်အာဏာသက်ဝင်သည်ဖြစ်ရာ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင်များနှင့် ဥပဒေပညာရှင်များအား ယှဉ်ပြိုင်မှုဆိုင်ရာ ဥပဒေနှင့်စပ်လျဉ်း၍ သိရှိနားလည်စေရန် အသိပညာပေးသည့်

ကာလဖြစ်သည့်အားလျော်စွာ တိုင်ကြားလာသည့် အမှုများကို ကော်မရှင်က စီမံခန့်ခွဲရေးနည်းလမ်းဖြင့်သာ အရေးယူဆောင်ရွက်လျက်ရှိပြီး၊ လက်ရှိတွင် တရားရုံးများသို့ အဆိုပါအမှုများ ယခုတိုင် တင်ပို့စွဲဆိုနိုင်ခြင်း မရှိသေးပေ။ စီးပွားရေးနှင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး ဝန်ကြီးဌာန၊ ကုန်သွယ်ရေးဦးစီးဌာန၏ ပံ့ပိုးမှုဖြင့် ထုတ်ဝေခဲ့သည့် “အာဆီယံတရားသူကြီးများအတွက် လက်စွဲ” စာအုပ်များကို ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ် ၏ လက်အောက်ခံတရားရုံးအဆင့်ဆင့်ရှိ တရားသူကြီးများ၊ တရားရေးအရာရှိများထံ ဖြန့်ဝေထားပြီးဖြစ်ပေ ရာ တရားသူကြီးများအနေဖြင့် အဆိုပါလက်စွဲ စာအုပ်ကို ကောင်းစွာဖတ်ရှုလေ့လာထားပါက ယှဉ်ပြိုင်မှု ဥပဒေဆိုင်ရာ မူခင်းများကို စွဲဆိုတင်ပို့လာသည့်အခါ စစ်ဆေးစီရင်ရာတွင် များစွာအထောက်အကူရှိစေမည် ဖြစ်ပေသည်။

ဒေါက်တာမာလာမော်

ကျမ်းကိုးစာရင်း

- ၁။ မြန်မာနိုင်ငံယှဉ်ပြိုင်မှုဥပဒေ(၂၀၁၅)
- ၂။ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံ၊ ဂျကာတာမြို့တွင် ၂၀၁၈ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလ (၁၀)ရက်နေ့မှ (၁၂)ရက်နေ့အထိ ကျင်းပခဲ့သည့် “(၈)ကြိမ်မြောက် အာရှ-ပစိဖိတ်ဒေသတရားသူကြီးများအတွက် ယှဉ်ပြိုင်မှုဥပဒေဆိုင်ရာ အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲ”မှ ဆွေးနွေးချက်များ
- ၃။ ထိုင်းနိုင်ငံ၊ ဗန်ကောက်မြို့တွင် ၂၀၁၉ ခုနှစ်၊ မေလ (၃၀)ရက်နေ့မှ (၃၁)ရက်နေ့အထိ ကျင်းပခဲ့သည့် “(၉)ကြိမ်မြောက် အာရှ-ပစိဖိတ်ဒေသတရားသူကြီးများအတွက် ယှဉ်ပြိုင်မှုဥပဒေဆိုင်ရာ အလုပ်ရုံ ဆွေးနွေးပွဲ”မှ ဆွေးနွေးချက်များ
- ၄။ ယှဉ်ပြိုင်မှုဥပဒေမူဝါဒ၊ ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံတရားရုံးချုပ်နှင့် အာဆီယံအတွင်းရေးမှူးချုပ်ရုံးတို့ပူးပေါင်း၍ ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ (၄)ရက်နေ့တွင် ကျင်းပခဲ့သည့် “(၁၀)ကြိမ်မြောက် အာရှ-ပစိဖိတ်ဒေသ တရားသူကြီး များအတွက် ယှဉ်ပြိုင်မှုဥပဒေဆိုင်ရာ အွန်လိုင်းအလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲ”မှ ဆွေးနွေးချက်များ
- ၅။ မြန်မာယှဉ်ပြိုင်မှုကော်မရှင်မှ တာဝန်ရှိသူများနှင့် ယှဉ်ပြိုင်မှုဥပဒေနှင့် သက်ဆိုင်သူများအတွက် ၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလ (၂၉)ရက်နေ့တွင် ကျင်းပခဲ့သည့် ယှဉ်ပြိုင်မှုဆိုင်ရာ online အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲ ဆွေးနွေးချက်များ
- ၆။ OECD (2018), Competition Law in Asia- Pacific: A Guide to Selected Jurisdictions
- ၇။ <http://asean-competition.org/file/postimage/Handbook%20on%20CPL%20in%20ASEAN%20for%20Business%202019%20-%20FINAL.pdf>, accessed on 22.12.2020
- ၈။ Judicial Enforcement of Competition Law (1996), Policy Roundtables, OECD, <https://www.oecd.org/daf/ccp>, accessed on 22.12.2020

လူမွဲခံယူခြင်းဆိုင်ရာဥပဒေပါမှတ်သားပွယ်ရာပြဋ္ဌာန်းချက်များ

ဦးကျော်ကျော်(တရားရေး)

လူမွဲခံယူခြင်းဆိုင်ရာဥပဒေကို (၁၄.၂.၂၀၂၀)ရက်နေ့တွင် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ပြီး နိုင်ငံတော်သမ္မတရုံး၏ (၂၅.၃.၂၀၂၀) ရက်စွဲပါ အမိန့်ကြော်ငြာစာအမှတ် ၅၀/၂၀၂၀ ဖြင့် (၂၅.၃.၂၀၂၀)ရက်နေ့မှစ၍ လူမွဲခံယူခြင်းဆိုင်ရာဥပဒေမှာ အာဏာတည်ပြီးဖြစ်သည်။

စီရင်ပိုင်ခွင့်

တိုင်းဒေသကြီး သို့မဟုတ် ပြည်နယ်အသီးသီးရှိ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရ တိုင်းတရားရုံး၊ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရ ဒေသတရားရုံးနှင့် ခရိုင်တရားရုံးများသည် မြန်မာနိုင်ငံကုမ္ပဏီများဥပဒေအရ မှတ်ပုံတင်ထားသောကုမ္ပဏီကို ဖျက်သိမ်းရန် စီရင်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။^၁

လူမွဲခံယူခြင်းဆိုင်ရာဥပဒေအရဆောင်ရွက်ခြင်း

လူမွဲခံယူခြင်းဆိုင်ရာဥပဒေစတင်အာဏာတည်သည်နှင့်တစ်ပြိုင်နက် ကုမ္ပဏီများ၊ ကုမ္ပဏီအဖြစ် မှတ်ပုံတင်ထားသော မိုက်ခရို၊ အသေးစားနှင့် အလတ်စားလုပ်ငန်းများနှင့် အစုစပ်လုပ်ငန်းများ စာရင်းရှင်းလင်း ဖျက်သိမ်းခြင်းအပါအဝင် လူမွဲခံယူခြင်းများနှင့် တစ်သီးပုဂ္ဂလနှင့် မှတ်ပုံတင်ထားခြင်းမရှိသော မိုက်ခရို၊ အသေးစားနှင့် အလတ်စားလုပ်ငန်းများ လူမွဲခံယူခြင်းများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အခြားတည်ဆဲဥပဒေတစ်ရပ်ရပ်တွင် မည်သို့ပင်ပါရှိစေကာမူ ဤဥပဒေအရသာလျှင် ဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်ကြောင်း လူမွဲခံယူခြင်းဆိုင်ရာဥပဒေပုဒ်မ ၄၁၈(က)တွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ ဤပုဒ်မပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်မှာ ဤဥပဒေစတင်အာဏာတည်သည့် (၂၅.၃.၂၀၂၀) ရက်နေ့မှစ၍ လူမွဲခံယူခြင်းများတွင် လိုက်နာဆောင်ရွက်ရန်အတွက် ယခင်ရှိပြီးသားဖြစ်သောပြဋ္ဌာန်းချက်များကို အစားထိုးပြဋ္ဌာန်းခြင်း(Superseding Provision)ဖြစ်ကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။

ဤလူမွဲခံယူခြင်းဆိုင်ရာဥပဒေပါပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် ဤဥပဒေအာဏာတည်သည့်နေ့ရက်မတိုင်မီက ဆောင်ရွက်နေသော ကုမ္ပဏီများစာရင်းရှင်းလင်းဖျက်သိမ်းခြင်း၊ အစုစပ်လုပ်ငန်းများဖျက်သိမ်းခြင်း၊ တစ်သီးပုဂ္ဂလလူမွဲခံယူခြင်းတို့နှင့်သက်ဆိုင်ခြင်းမရှိစေရပေ။ ယင်းကုမ္ပဏီများစာရင်းရှင်းလင်းဖျက်သိမ်းခြင်း၊ အစုစပ်လုပ်ငန်းများဖျက်သိမ်းခြင်းနှင့် တစ်သီးပုဂ္ဂလလူမွဲခံယူခြင်းတို့ကို ဆောင်ရွက်ရာတွင် ယခင်ဥပဒေများနှင့်အညီ ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်သည်။^၂

လူမွဲခံယူခြင်းဆိုင်ရာဥပဒေပုဒ်မ ၄၂၁(က)အရ ယခင်ဥပဒေအရပြုလုပ်ခဲ့သော ကုမ္ပဏီ သို့မဟုတ် အခြားအဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်ရပ်အားဖျက်သိမ်းရန် လျှောက်ထားမှုတစ်ရပ်ရပ်ကို ဤဥပဒေစတင်အာဏာတည်သည့်နေ့အထိ တစ်စုံတစ်ရာအရေးယူဆောင်ရွက်ခြင်းမရှိသည့်အပြင် လျှောက်ထားသူက ရပ်သိမ်းခြင်းမပြု

၁။ လူမွဲခံယူခြင်းဆိုင်ရာဥပဒေပုဒ်မ ၁၅၉

၂။ လူမွဲခံယူခြင်းဆိုင်ရာဥပဒေပုဒ်မ-၄၁၉

ပါက ယင်းလျှောက်လွှာကို ဤဥပဒေအရ လျှောက်ထားခဲ့သော လျှောက်ထားမှုတစ်ရပ်အဖြစ် မှတ်ယူရမည်ဖြစ်သည်။ ဤဥပဒေပုဒ်မ ၄၂၁(ခ)အရ ပုဒ်မခွဲ(က)တွင်ပါရှိသော လျှောက်ထားမှုနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဤဥပဒေအရ သတ်မှတ်ထားသောလိုအပ်ချက်များနှင့်ကိုက်ညီစေရန်အတွက် လျှောက်ထားသူသည် မိမိ၏လျှောက်လွှာကို ပြင်ဆင်ရန် လျှောက်ထားနိုင်သည်။

လူမွဲခံယူခြင်းဆိုင်ရာဥပဒေ အပိုင်း(၁၁) အခန်း(၅)ပါ နည်းဥပဒေများ၊ အမိန့်ကြော်ငြာစာနှင့် လမ်းညွှန်ချက်များနှင့်စပ်လျဉ်းသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ကန့်သတ်တားမြစ်ခြင်းမရှိစေဘဲ (က) ဤဥပဒေစတင် အာဏာတည်ခြင်းမရှိမီက ဤဥပဒေပါပြဋ္ဌာန်းချက်တစ်ရပ်ရပ်နှင့်တူညီသော ယခင်ဥပဒေပါပြဋ္ဌာန်းချက် တစ်ရပ်ရပ်အရ သို့မဟုတ် ထိုပြဋ္ဌာန်းချက်ပါကိစ္စရပ်များအတွက် ဆောင်ရွက်ခဲ့ခြင်း၊ (ခ) ဤဥပဒေစတင် အာဏာတည်သည့်နေ့အထိ ဆက်လက်ဆောင်ရွက်နေခြင်းကိစ္စရပ်များသည် ဤဥပဒေစတင်အာဏာတည်ပြီး နောက် ဆက်လက်အကျိုးသက်ရောက်စေရမည် သို့မဟုတ် သက်ဆိုင်စေရမည်။^၃

ကုမ္ပဏီ၊ မိုက်ခရို၊ အသေးစားနှင့် အလတ်စားလုပ်ငန်း၊ အစုစပ်လုပ်ငန်း

ကုမ္ပဏီဆိုသည်မှာ မြန်မာနိုင်ငံကုမ္ပဏီများဥပဒေအရ ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်၍ မှတ်ပုံတင်ထားသည့် ကုမ္ပဏီ သို့မဟုတ် တည်ဆဲကုမ္ပဏီတစ်ခုခုကိုဆိုသည်။^၄

မှတ်ပုံမတင်သည့်ကုမ္ပဏီဆိုသည်မှာ မြန်မာနိုင်ငံကုမ္ပဏီများဥပဒေအရ မှတ်ပုံတင်ထားခြင်းမရှိသည့် ကုမ္ပဏီ သို့မဟုတ် အဖွဲ့အစည်းများမဟုတ်သည့် အခြားသောအဖွဲ့အစည်း၊ ကော်ပိုရေးရှင်း၊ ပြည်ပကော်ပိုရေးရှင်း၊ အစုစပ်လုပ်ငန်း၊ အသင်းအဖွဲ့ သို့မဟုတ် အခြားတည်ဆဲဥပဒေအရ တည်ထောင်ထားသော အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်ရပ်ကိုဆိုလိုကြောင်း လူမွဲခံယူခြင်းဆိုင်ရာဥပဒေပုဒ်မ ၂၂၆ တွင် ပြဋ္ဌာန်းထားကြောင်းတွေ့ရသည်။

မိုက်ခရို၊ အသေးစားနှင့် အလတ်စားလုပ်ငန်းဆိုသည်မှာ (၁) ကုမ္ပဏီအဖြစ် မှတ်ပုံတင်ထားသော မိုက်ခရို၊ အသေးစားနှင့် အလတ်စားလုပ်ငန်းဖြစ်ပါက အပိုင်း(၆)အရ လျှောက်ထားစဉ်အချိန်က မြီရှင်များထံသို့ ပေးဆပ်ရန်တင်ရှိသည့် စုစုပေါင်းကြေးမြီသည် နည်းဥပဒေများဖြင့်သတ်မှတ်ထားသော ပမာဏထက်မပိုသည့် စီးပွားရေးဆိုင်ရာကြေးမြီများ တင်ရှိနေသည့်လုပ်ငန်း၊ (၂) ကုမ္ပဏီအဖြစ်မှတ်ပုံတင်မထားသော မိုက်ခရို၊ အသေးစားနှင့် အလတ်စားလုပ်ငန်းဖြစ်ပါက အပိုင်း(၆)အရ လျှောက်ထားစဉ်အချိန်က မြီရှင်များထံသို့ပေးဆပ်ရန်တင်ရှိသည့် စုစုပေါင်းကြေးမြီသည် နည်းဥပဒေများဖြင့်သတ်မှတ်ထားသော ပမာဏထက်ကျော်လွန်သည့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ ကြေးမြီများတင်ရှိနေသည့်လုပ်ငန်းကိုဆိုကြောင်း လူမွဲခံယူခြင်းဆိုင်ရာဥပဒေပုဒ်မ ၂(ပ)တွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။^၅

ကုမ္ပဏီမှတ်ပုံတင်ထားခြင်းမရှိသော မိုက်ခရို၊ အသေးစားနှင့် အလတ်စားလုပ်ငန်းဆိုသည်မှာ (၁) လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးတည်းကပိုင်ဆိုင်လုပ်ဆောင်နေသော စီးပွားရေးလုပ်ငန်း၊ (၂) နှစ်ဦး သို့မဟုတ် နှစ်ဦးထက် ပိုသောသူများက ၁၉၃၂ ခုနှစ်၊ အစုစပ်လုပ်ငန်းအက်ဥပဒေပုဒ်မ ၄ နှင့်အညီလုပ်ဆောင်နေသော အစုစပ်လုပ်ငန်း သို့မဟုတ် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းကိုဆိုကြောင်း လူမွဲခံယူခြင်းဆိုင်ရာဥပဒေပုဒ်မ ၂(မ)တွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။

၃။ လူမွဲခံယူခြင်းဆိုင်ရာဥပဒေပုဒ်မ ၄၂၂
၄။ လူမွဲခံယူခြင်းဆိုင်ရာဥပဒေပုဒ်မ-၂(၄)
၅။ လူမွဲခံယူခြင်းဆိုင်ရာဥပဒေပုဒ်မ-၂(ပ)

“အစုစပ်လုပ်ငန်း”ဆိုသည်တွင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းတစ်ခု၏ အကျိုးအမြတ်များကိုခွဲဝေခံစားနိုင်ရန် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် သို့မဟုတ် အစုစပ်တစ်ဦးဦးက အားလုံးအတွက်ဆောင်ရွက်၍ အကျိုးခံစားခွင့်ပြုရန် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် စုပေါင်း၍ ဆောင်ရွက်သောလုပ်ငန်းဖြစ်သည်။ အစုစပ်လုပ်ငန်းတွင် ပါဝင်သူတစ်ဦးချင်း၊ ပါဝင်လာသူများကို “အစုစပ်ဝင်များ”ဟူ၍လည်းကောင်း၊ စုပေါင်း၍လုပ်ကိုင်သော “လုပ်ငန်း”ကို “အစုစပ် လုပ်ငန်း”ဟူ၍လည်းကောင်း ခေါ်ဆိုပါသည်။ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ရာ၌ “လုပ်ငန်းအမည်”ပေး၍ ဆောင်ရွက်ရပါသည်။

အစုစပ်လုပ်ငန်းသည် ပဋိညာဉ်နှင့်ဆက်နွှယ်၍ပေါ်ပေါက်လာခြင်းဖြစ်ကြောင်း အစုစပ်လုပ်ငန်းအက် ဥပဒေပုဒ်မ ၄ တွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။

စာရင်းရှင်းလင်းဖျက်သိမ်းခြင်း

လူမွဲခံယူခြင်းဆိုင်ရာဥပဒေပုဒ်မ ၁၄၅(က)တွင် စာရင်းရှင်းလင်းဖျက်သိမ်းခြင်းအပိုင်းပါ ပြဋ္ဌာန်းချက် များသည် မြန်မာနိုင်ငံကုမ္ပဏီများဥပဒေအရ မှတ်ပုံတင်ထားသည့် ကုမ္ပဏီ၊ မြန်မာနိုင်ငံကုမ္ပဏီများဥပဒေပုဒ်မ ၃ အရ မှတ်ပုံတင်ထားသောအဖွဲ့အစည်း၊ အခန်း(၁၀)တွင် ဖော်ပြပါရှိပြီး အခန်း(၁၀)အရ အကျုံးဝင်သည့်အဖွဲ့ အစည်းများ စာရင်းရှင်းလင်းဖျက်သိမ်းခြင်းနှင့် သက်ဆိုင်စေရမည်ဖြစ်ကြောင်း ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ ထို့ပြင် လူမွဲခံယူခြင်းဆိုင်ရာဥပဒေပုဒ်မ ၁၄၅(ခ)တွင် မြန်မာနိုင်ငံကုမ္ပဏီများဥပဒေအရ မှတ်ပုံတင်ထားသည့် ကုမ္ပဏီတစ်ခုအား ဆန္ဒအလျောက်ဖျက်သိမ်းခြင်း သို့မဟုတ် တရားရုံးကဖျက်သိမ်းခြင်းဟူသည့် နည်းလမ်း တစ်ရပ်ရပ်ဖြင့် ဖျက်သိမ်းနိုင်ကြောင်းလည်း ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။

ကုမ္ပဏီအား ဆန္ဒအလျောက်ဖျက်သိမ်းနိုင်သောအခြေအနေများ

ကုမ္ပဏီ၏ဖွဲ့စည်းပုံစည်းမျဉ်းအရ ကုမ္ပဏီ၏သက်တမ်းအတွက် သတ်မှတ်ထားသည့် ကာလကုန်ဆုံးခြင်း သို့မဟုတ် ကုမ္ပဏီ၏ဖွဲ့စည်းပုံစည်းမျဉ်းတွင် ကုမ္ပဏီကိုဖျက်သိမ်းနိုင်သည်ဟုဖော်ပြထားသည့် အခြေအနေ တစ်ရပ်ရပ်ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ခြင်း၊ ထို့အပြင် ကုမ္ပဏီ၏အထွေထွေအစည်းအဝေးတွင် ကုမ္ပဏီအား ဆန္ဒအလျောက် ဖျက်သိမ်းမည်ဖြစ်ကြောင်း ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခဲ့ခြင်း၊ ကုမ္ပဏီအား ဆန္ဒအလျောက်ဖျက်သိမ်းမည်ဖြစ်ကြောင်း ကို ကုမ္ပဏီကအထူးဆုံးဖြတ်ချက်ဖြင့် ချမှတ်ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ အပိုင်း(၅)နှင့် အပိုင်း(၆)တို့တွင် ဖော်ပြထားသော အခြေအနေများဖြစ်ပေါ်ခဲ့ခြင်းဆိုသည့် အခြေအနေတစ်ရပ်ရပ်တွင် ကုမ္ပဏီတစ်ခုအား ဆန္ဒအလျောက် ဖျက်သိမ်းနိုင်သည်။^၆

တရားရုံးက ကုမ္ပဏီအား ဖျက်သိမ်းနိုင်သောအခြေအနေများ

(၁) ကုမ္ပဏီ၏အထူးဆုံးဖြတ်ချက်ဖြင့် လျှောက်ထားလာခြင်း၊ (၂) ကုမ္ပဏီသည် ယင်း၏ လုပ်ငန်း ကိုဖွဲ့စည်းပြီး တစ်နှစ်အတွင်းမစတင်နိုင်ခြင်း သို့မဟုတ် ယင်း၏လုပ်ငန်းကို တစ်နှစ်လုံး ရပ်ဆိုင်းထားခြင်း၊ (၃) ကုမ္ပဏီသည် ကြွေးမြီပေးဆပ်နိုင်ခြင်း၊ (၄) တရားရုံးက ထိုကုမ္ပဏီအား ဖျက်သိမ်းခြင်းသည် တရား မျှတသည်ဟု ထင်မြင်ခြင်း၊ (၅) အများပြည်သူအကျိုးငှာဖြစ်သည်ဟု တရားရုံးမှ ယုံကြည်လောက်သော အကြောင်းတရားများရှိခြင်းဟူသည့် အခြေအနေတစ်ရပ်ရပ်တွင် တရားရုံးက ကုမ္ပဏီကို ဖျက်သိမ်းနိုင် သည်။^၇

အထက်ပါပုဒ်မခွဲ(က)၊ ပုဒ်မခွဲငယ်(၅)ပါ အကြောင်းတရားတစ်ရပ်ရပ်မှာ (၁) ကုမ္ပဏီတွင်

၆။ လူမွဲခံယူခြင်းဆိုင်ရာဥပဒေပုဒ်မ ၁၄၇(က)
 ၇။ လူမွဲခံယူခြင်းဆိုင်ရာဥပဒေပုဒ်မ ၁၆၁(က)

ဒါရိုက်တာများမရှိခြင်း၊ (၂) ကုမ္ပဏီသည် ယင်း၏မြီရှင်များ သို့မဟုတ် အခြားသူကိုလိမ်လည် လှည့်ဖြားလိုသော သဘောဖြင့်ဖြစ်စေ၊ အခြားသောလိမ်လည်လှည့်ဖြားလိုသည့် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့်ဖြစ် စေ လုပ်ငန်းများကိုဆက် လက်ဆောင်ရွက်ခြင်း သို့မဟုတ် အခြားလုပ်ငန်းတစ်ရပ် သို့မဟုတ် တစ်ရပ်ထက်ပိုသော လုပ်ငန်းများအား ဆောင်ရွက်ခြင်းတို့ဖြစ်သည်။^၈

ပြန်လည်ထူထောင်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်များကို ဦးစားပေးခြင်း

ကုမ္ပဏီတစ်ခုသည် ဤဥပဒေ၏အပိုင်း(၅) သို့မဟုတ် အပိုင်း(၆)အရ ပြုလုပ်သည့် ပြန်လည် ထူထောင်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်များအား လုပ်ဆောင်နေလျှင် ထိုအပိုင်းများအရ ခွင့်ပြုထားသည့်မှတစ်ပါး မိမိဆန္ဒအလျောက်ဖြစ်စေ၊ တရားရုံး၏အမိန့်အရဖြစ်စေ မည်သည့်ဖျက်သိမ်းခြင်းကိုမျှ စတင်ခြင်း သို့မဟုတ် ဆက်လက် ဆောင်ရွက်ခြင်းမပြုရကြောင်း လူမွဲခံယူခြင်းဆိုင်ရာဥပဒေပုဒ်မ ၁၄၆ တွင် ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။

စာရင်းရှင်းလင်းဖျက်သိမ်းရန် လျှောက်လွှာတင်သွင်းခြင်း

(က) ကြွေးမြီပေးဆပ်နိုင်ခြင်းကြောင့် ကုမ္ပဏီဖျက်သိမ်းရန် တရားရုံးသို့ လျှောက်လွှာတင်သွင်း ရာတွင် ကုမ္ပဏီ၏ဒါရိုက်တာ သို့မဟုတ် ဒါရိုက်တာများကဖြစ်စေ၊ မြီရှင်ကဖြစ်စေ လျှောက်ထားရမည်။ (ရှင်းလင်းချက်- မြီရှင်ဆိုသောစကားရပ်တွင် မြီရှင်ဖြစ်နိုင်ဖွယ်ရှိသူနှင့် မြီရှင်ဖြစ်ရန် နီးကပ်သည့် အလား အလာရှိသူများ လည်း ပါဝင်သည်။) (ခ) ပုဒ်မ ၁၆၁ ပါ အခြေအနေများကြောင့် ကုမ္ပဏီအားဖျက်သိမ်းရန် လျှောက်ထား ခွင့်ရှိသူများတွင် ပုဒ်မခွဲ (က)ပါ ပုဂ္ဂိုလ်များအပြင် ကြွေးမြီပေးဆပ်ရန် တာဝန်ရှိသူများနှင့် မှတ်ပုံတင်အရာရှိလည်း ပါဝင်သည်။^၉

ကြားနာခြင်း

စာရင်းရှင်းလင်းဖျက်သိမ်းရန် လျှောက်ထားမှုကို ကြားနာပြီးနောက် တရားရုံးသည် (က) ကုမ္ပဏီအား စာရင်းရှင်းလင်းဖျက်သိမ်းစေရန် အမိန့်ချမှတ်ပြီး စာရင်းရှင်းလင်းဖျက်သိမ်းရေးအရာရှိ ခန့်အပ်ခြင်း၊ (ခ) လျှောက်ထားမှုကို ပလပ်ခြင်း၊ (ဂ) ကြားနားမှုကို ကန့်သတ်ချက်ဖြင့်ဖြစ်စေ၊ ကန့်သတ်ချက်မပါဘဲဖြစ်စေ ရွှေ့ဆိုင်းခြင်း၊ (ဃ) ကြားဖြတ်အမိန့်ချမှတ်ခြင်း၊ (င) အခြားသင့်သည်ထင်မြင်သည့် အမိန့်ချမှတ်ခြင်း ဆိုသည့် အမိန့်တစ်ရပ်ရပ်ကို ချမှတ်နိုင်သည်။ သို့ရာတွင် တင်ရှိသော ကြွေးမြီနှင့် ညီမျှသောပမာဏ ရှိသည့် သို့မဟုတ် ယင်းတန်ဖိုးထက်ပိုသည့် ကုမ္ပဏီပိုင်ပစ္စည်းများအား ပေါင်နှံထားသည် သို့မဟုတ် ကုမ္ပဏီ၌ ပိုင်ဆိုင်မှုပစ္စည်း လုံးဝမရှိဆိုသော အကြောင်းပြချက်သက်သက်မျှဖြင့် တရားရုံးသည် စာရင်းရှင်းလင်း ဖျက်သိမ်းစေသည့် အမိန့်ချမှတ်ရန် ငြင်းဆိုခြင်းမပြုရ။^{၁၀}

ကုမ္ပဏီစာရင်းရှင်းလင်းဖျက်သိမ်းရန် လျှောက်လွှာတင်သွင်းခဲ့ပြီး ဖျက်သိမ်းရန် အမိန့်ချမှတ်ခြင်းမပြုမီ မည်သည့်အချိန်တွင်မဆို အခြားတရားရုံး သို့မဟုတ် အနုညာတခုံရုံးတွင် ကုမ္ပဏီနှင့်စပ်လျဉ်းသည့် အခြား တရားမမှုခင်းတစ်စုံတစ်ရာ ပြီးပြတ်ခြင်းမရှိသေးလျှင် ကုမ္ပဏီ သို့မဟုတ် မြီရှင် သို့မဟုတ် ကြွေးမြီဆပ်ရန် တာဝန်ရှိသူသည် (က) အဆိုပါတရားမမှုခင်းကို ဆိုင်းငံ့ပေးရန် အဆိုပါတရားရုံး သို့မဟုတ် အနုညာတခုံရုံး သို့ လျှောက်ထားနိုင်သည် သို့မဟုတ် (ခ) အခြားသောအမှုတွင် ဆက်လက်အရေးယူဆောင်ရွက်ခြင်းအဆင့်ဆင့်

၈။ လူမွဲခံယူခြင်းဆိုင်ရာဥပဒေပုဒ်မ ၁၆၁(ခ)
၉။ လူမွဲခံယူခြင်းဆိုင်ရာဥပဒေပုဒ်မ ၁၆၃
၁၀။ လူမွဲခံယူခြင်းဆိုင်ရာဥပဒေပုဒ်မ ၁၆၄
၁၁။ လူမွဲခံယူခြင်းဆိုင်ရာဥပဒေပုဒ်မ ၁၆၅

ကို တားမြစ်ကန့်သတ်ပေးရန်အတွက် ကုမ္ပဏီဖျက်သိမ်းရန် စီရင်ပိုင်ခွင့်ရှိသည့် တရားရုံးသို့လျှောက်ထားနိုင်သည်။ ထို့ပြင် အဆိုပါလျှောက်လွှာကို လက်ခံရရှိသည့်တရားရုံး သို့မဟုတ် အနုညာတခုံရုံးသည် စစ်ဆေးစီရင်ဆောင်ရွက်မှုကို ဆိုင်းငံ့ခြင်း သို့မဟုတ် တားမြစ်ကန့်သတ်ခြင်းပြုလုပ်နိုင်သည်။”

စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများပြန်လည်ရှင်သန်စေပြီး အလုပ်အကိုင်များတည်မြဲစေခြင်းဖြင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများကို အကာအကွယ်ပေးခြင်း

နိုင်ငံတော်၏ ဥပဒေစနစ်နှင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးစနစ်များအကြား လိုက်လျောညီထွေဖြစ်စေရန်၊ နိုင်ငံတော်အတွင်း လူမွဲခံယူခြင်းဆိုင်ရာလုပ်ငန်းစဉ်များဆောင်ရွက်ရာတွင် စီမံခန့်ခွဲခြင်းနှင့် ကြီးကြပ်ခြင်းပြုနိုင်ရန်အတွက် ထိရောက်လွယ်ကူသောစနစ်တစ်ရပ်ရှိစေရန်နှင့် ယင်းစနစ်အား ထိရောက်စွာအကောင်အထည်ဖော်ရန် ကျွမ်းကျင်သော လူမွဲခံယူခြင်းဆိုင်ရာကျွမ်းကျင်သူများ ပေါ်ပေါက်လာစေရန်၊ နိုင်ငံတော်အတွင်း လူမွဲခံယူခြင်း ဆိုင်ရာလုပ်ငန်းစဉ်များကို ကြိုတင်ခန့်မှန်းသိရှိနိုင်ပြီး သင့်တင့်မျှတသောရလဒ်များရရှိစေရန်၊ လူမွဲမှုခင်းများကို အချိန်နှင့်တစ်ပြေးညီ ထိရောက်စွာနှင့် ဘက်လိုက်ခြင်းကင်းစွာ ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်နိုင်စေရန်၊ အလားအလာရှိသော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ အထူးသဖြင့် နိုင်ငံတော်အတွင်းရှိ မိုက်ခရိုအသေးစားနှင့် အလတ်စားလုပ်ငန်းများ ငွေကြေးအခက်အခဲကြုံတွေ့ရသည့်အခါ ကယ်ဆယ်ရေးနှင့် ပြန်လည်ထူထောင်ရေးအတွက် အထောက်အကူများပေးခြင်း၊ ထိုမှတစ်ဆင့် လုပ်ငန်းများပြန်လည်ရှင်သန်စေပြီး အလုပ်အကိုင်များတည်မြဲစေခြင်းဖြင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများကို ကာကွယ်ပေးရန်၊ အလားအလာမကောင်းသော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများအတွက် ထိရောက်လွယ်ကူသော စာရင်းရှင်းလင်းဖျက်သိမ်းခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်ရှိစေရန်နှင့် ထိုသို့စာရင်းရှင်းလင်းဖျက်သိမ်းရာတွင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၏ ပိုင်ဆိုင်မှုတန်ဖိုးများကို အတတ်နိုင်ဆုံးမြှင့်တင်နိုင်စေရန် ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် မြီရှင်များမှငွေကြေးအများဆုံးပြန်လည်ရရှိစေရန်၊ အခြေအနေတူသည့်မြီရှင်များအကြား သာတူညီမျှဖြစ်စေရန်၊ လူမွဲခံယူသည့်စနစ်ကို အလွဲသုံးစားပြုခြင်းမှတားဆီးရန်၊ နယ်စပ်ဖြတ်ကျော် လူမွဲခံယူခြင်းမှုဘောင်ကို တည်ထောင်ပေးခြင်းအားဖြင့် နိုင်ငံတကာဈေးကွက်သို့ ဝင်ရောက်နိုင်စွမ်းအား အထောက်အကူဖြစ်စေရန် ရည်ရွယ်ကြောင်း လူမွဲခံယူခြင်းဆိုင်ရာဥပဒေပုဒ်မ ၆ တွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။

လူမွဲခံယူခြင်းဆိုင်ရာဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို လေ့လာပါလျှင် အလားအလာရှိသော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ အထူးသဖြင့် နိုင်ငံတော်အတွင်းရှိ မိုက်ခရိုအသေးစားနှင့် အလတ်စားလုပ်ငန်းများ ငွေကြေးအခက်အခဲကြုံတွေ့ရသည့်အခါ ကယ်ဆယ်ရေးနှင့် ပြန်လည်ထူထောင်ရေးအတွက် အထောက်အကူများပေးခြင်း၊ ထိုမှတစ်ဆင့် လုပ်ငန်းများပြန်လည်ရှင်သန်စေပြီး အလုပ်အကိုင်များတည်မြဲစေခြင်းဖြင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများကို ကာကွယ်ပေးရန် ထိရောက်စွာပြဋ္ဌာန်းထားကြောင်း တွေ့ရသည်။

ဤလူမွဲခံယူခြင်းဆိုင်ရာဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းချက်များအရ ကြွေးမြီပြဿနာကြောင့်လည်းကောင်း၊ အခြားသော အကြောင်းတစ်စုံတစ်ရာကြောင့်လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံတော်အတွင်း လည်ပတ်လုပ်ကိုင်နေကြသော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ ရပ်ဆိုင်းမသွားစေရဘဲ ကယ်ဆယ်ရေး၊ ပြန်လည်ထူထောင်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်များ ဆောင်ရွက်ကြခြင်းဖြင့် နိုင်ငံတော်၏ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကို အထောက်အကူပြုနိုင်မည်ဖြစ်၍ အလွယ်တကူလေ့လာဆောင်ရွက်နိုင်ကြစေရန် ကောက်နှုတ်တင်ပြအပ်ပါသည်။

ဦးကျော်ကျော်(တရားရေး)

အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းဥပဒေ (၅)နှစ်တာခရီး

ဒေါက်တာမင်းသိန်း

နိဒါန်း

၂၀၁၆ ခုနှစ်က အသစ်ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သော အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းဥပဒေသည် ယခုဆိုလျှင် (၅)နှစ်တာ ခရီးပေါက်ခဲ့ပေပြီ။ ယင်းကာလအတွင်း ပြည်တွင်းအနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းဌာန Myanmar Arbitration Centre ပေါ်ပေါက်လာခြင်း၊ နိုင်ငံခြားတိုင်းပြည်များတွင်ချမှတ်သော အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ချက်များကို မြန်မာနိုင်ငံတရားရုံးများတွင် လက်ခံအတည်ပြုဆောင်ရွက်ပေးခြင်း၊ မြန်မာနိုင်ငံတွင်ဆုံးဖြတ်သော အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ချက်များအတွက် စစ်မှန်ကြောင်း သက်သေခံလက်မှတ် သို့မဟုတ် တာဝန်ခံမိတ္တူမှန် လျှောက်ထားခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းကို ထုတ်ပြန်ကြေညာခြင်း၊ မြန်မာတရားရုံးများက အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ရန် လွှဲအပ်ခြင်းနှင့် အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ရာတွင် အထောက်အကူပေးခြင်း စသည့်တိုးတက်မှုများကို တွေ့ရပါသည်။

၂၀၁၆ ခုနှစ် အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းဥပဒေ

မြန်မာနိုင်ငံသည် “၁၉၅၈ ခုနှစ်၊ နိုင်ငံခြားအနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ချက်များကို အသိအမှတ်ပြုခြင်းနှင့် အတည်ပြုခြင်းဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂသဘောတူစာချုပ်” 'United Nations Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards 1958 (New York Convention)' ကို (၁၅.၇.၂၀၁၃)ရက်နေ့တွင် ပါဝင်လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ပြီး၊ (၅.၁.၂၀၁၆)ရက်နေ့တွင် အဆိုပါသဘောတူညီချက်ကို ပြည်တွင်းတွင် အကျိုးသက်ရောက်စေရန်အတွက် ၁၉၄၄ ခုနှစ် Arbitration Act ကို ရုပ်သိမ်း၍ ဥပဒေအသစ် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ပါသည်။ ၂၀၁၆ ခုနှစ် အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းဥပဒေသည် UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration (Model Law) ကို အခြေခံ၍ ရေးဆွဲထားသောဥပဒေတစ်ရပ်ဖြစ်ပြီး၊ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဆောင်ရွက်သော အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းများအတွက် အဓိကဥပဒေဖြစ်ပါသည်။

အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ရာတွင် အခြေခံမူဖြစ်သော အငြင်းပွားသူများ၏ ကိုယ်ပိုင်ရွေးချယ်ဆောင်ရွက်လုပ်ပိုင်ခွင့် (Party Autonomy) နှင့်အညီ အငြင်းပွားသူများသည် အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ရာတွင် လိုက်နာရမည့်စည်းမျဉ်းများ၊ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို စိတ်ကြိုက်ရွေးချယ်ခွင့် ပြုထားပါသည်။ အငြင်းပွားသူများနှစ်ဘက်သဘောတူညီသည့်အခါ လိုက်နာရမည့် စည်းမျဉ်းအချို့ကိုလည်း ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။ အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းနှင့် တရားရုံးအကြား ပေါင်းကူးဆက်သွယ်ပေးသော အချက်များကိုလည်း အသေးစိတ်ဖော်ပြထားပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့်-

- (က) အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းတွင် တရားရုံး၏ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့်အာဏာများ (ပုဒ်မ-၁၁)
- (ခ) ကြားဖြတ်အမိန့်များချမှတ်ရန် အနုညာတခုံရုံး၏ စီရင်ပိုင်ခွင့် (ပုဒ်မ-၁၉)
- (ဂ) အနုညာတခုံရုံး၏ ကြားဖြတ်ဆုံးဖြတ်ချက်များကို တရားရုံးက အတည်ပြုဆောင်ရွက်ခြင်း (ပုဒ်မ-၃၁)
- (ဃ) ပြည်တွင်းအနုညာတဆုံးဖြတ်ခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်းသည့် တရားရုံး၏ စီရင်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ (အခန်း-၉)
- (င) နိုင်ငံခြားအနုညာတဆုံးဖြတ်ချက်များကို အသိအမှတ်ပြုခြင်းနှင့် အတည်ပြုဆောင်ရွက်ခြင်း (အခန်း-၁၀)

တို့ဖြစ်ကြပါသည်။

အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ

ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်သည် (၃၁.၇.၂၀၁၈)ရက်နေ့တွင် အမိန့်ကြော်ငြာစာအမှတ် (၆၄၃/၂၀၁၈)ဖြင့် “အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ” (Arbitration Rules) ကို ထုတ်ပြန်ကြေညာခဲ့ပါသည်။ အဆိုပါ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများတွင် အောက်ပါအကြောင်းအရာများကို အသေးစိတ် ဖော်ပြထားပါသည်-

- (က) နိုင်ငံတကာအနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်မှုခုံရုံးနှင့် ပြည်တွင်းအနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်မှုခုံရုံးတို့တွင် ခုံသမာဓိ ခန့်အပ်ပေးရန် ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီး (သို့မဟုတ်) ပြည်နယ် တရားသူကြီးချုပ်တို့ထံ လျှောက်ထားခွင့် (အခန်း ၂၊ အပိုဒ် - ၃ မှ ၁၂ အထိ)
- (ခ) ခုံသမာဓိများ၏ အရည်အချင်းများ (အခန်း ၃၊ အပိုဒ် - ၁၃)
- (ဂ) မြန်မာနိုင်ငံ၌ဆောင်ရွက်သော အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်မှုများတွင် တရားရုံးက ပါဝင်ဆောင်ရွက် နိုင်ခွင့်ရှိသော အခြေအနေများနှင့် တရားရုံး၏စီရင်ပိုင်ခွင့်များ(အခန်း ၄၊ အပိုဒ် - ၁၄ မှ ၄၂ အထိ)
- (ဃ) ပြည်တွင်း/ပြည်ပမှ အနုညာတဆုံးဖြတ်ချက်များကို အတည်ပြုဆောင်ရွက်ရာတွင် လိုက်နာ ရမည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ (အခန်း ၅၊ အပိုဒ် - ၄၂ မှ ၄၈ အထိ)

ပြည်တွင်းအနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်းသည့် စစ်မှန်ကြောင်းသက်သေခံလက်မှတ် သို့မဟုတ် တာဝန်ခံမိတ္တူ လျှောက်ထားခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ

ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်သည် (၁၉.၁.၂၀၂၁)ရက်နေ့တွင် အမိန့်ကြော်ငြာစာအမှတ် (၄၂/၂၀၂၁) ဖြင့် “ပြည်တွင်းအနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်းသည့် စစ်မှန်ကြောင်းသက်သေခံလက်မှတ် သို့မဟုတ် တာဝန်ခံမိတ္တူ လျှောက်ထားခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ” (Authentication and Certification Procedure for Domestic Awards and Arbitration Agreements) ကို ထုတ်ပြန်ကြေညာခဲ့ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင်ဆုံးဖြတ်သော အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ချက်ကို နိုင်ငံခြားတွင် အသိအမှတ်ပြုရန်နှင့် အတည်ပြု ဆောင်ရွက်နိုင်ရန်အတွက် လိုအပ်သော စစ်မှန်ကြောင်းသက်သေခံလက်မှတ် သို့မဟုတ် တာဝန်ခံမိတ္တူများကို လျှောက်ထားရာတွင် လိုအပ်သည့်အထောက်အထားများနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ဖော်ပြထားပါသည်။ လိုအပ်သောအထောက်အထားများမှာ-

- (က) အနုညာတသဘောတူညီချက် (arbitration agreement) မူရင်း (သို့မဟုတ်) မိတ္တူမှန်၊
- (ခ) အနုညာတနည်းဖြင့် ဖြေရှင်းရန်အကြောင်းကြားစာမူရင်း (notice of arbitration) (သို့မဟုတ်)

မိတ္တူမှန်၊

- (ဂ) ခုံမာမိခန့်အပ်ကြောင်း (သို့မဟုတ်) ခန့်အပ်ခြင်းကို လက်ခံကြောင်း အထောက်အထား (communication from the arbitrator(s) accepting the appointment) မူရင်း (သို့မဟုတ်)

မိတ္တူမှန်၊

- (ဃ) အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ချက် (arbitral award) မူရင်း

တို့ကို လျှောက်လွှာနှင့်အတူ ပူးတွဲတင်ပြရမည်ဖြစ်ပါသည်။

မြန်မာတရားရုံးများ၏ အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်ချက်များ

အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းဥပဒေကို ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်မှာ (၅)နှစ်ကြာခဲ့ပြီဖြစ်သော်လည်း အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ရာတွင် မြန်မာတရားရုံးများ၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုမှာ နည်းပါးနေသည်ဟု ယူဆရပါသည်။ အနုညာတသဘောတူညီချက်ရှိပါက တရားရုံးတွင် စွဲဆိုထားသောအမှုကို အနုညာတနည်းဖြင့် စစ်ဆေးစေရန် လွှဲအပ်ရမည်ဖြစ်ပါသည် (ပုဒ်မ - ၁၀)။ သို့ရာတွင် အချို့သော လျှောက်ထားမှုများမှာ ငြင်းပယ်ခံရကြောင်း ကြားသိရပါသည်။ ယခုအခါ နိုင်ငံခြားတွင်ဆုံးဖြတ်ထားသော အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ချက်များကို မြန်မာတရားရုံးများတွင် အတည်ပြုဆောင်ရွက်ပေးရန် လျှောက်ထားမှုတစ်ချို့ ရှိနေပြီဟုလည်း သိရှိရပါသည်။ ခြုံငုံသုံးသပ်ရပါက အငြင်းပွားမှုများကို ဖြေရှင်းရာတွင် အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းနည်းထက် တရားစွဲဆိုခြင်းနည်းကိုသာ ပိုမိုအားကိုးအားထားပြုဆဲဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ သို့ဖြစ်၍ ၂၀၁၆ ခုနှစ် အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းဥပဒေမှ အရေးပါသောအကြောင်းအရာများကို ပိုမိုသိရှိနားလည်စေရန် ဤဆောင်းပါးကို ရေးသားရခြင်းဖြစ်ပါသည်။

၂၀၁၆ ခုနှစ် အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းဥပဒေနှင့် UNCITRAL Model Law

အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းဥပဒေကို UNCITRAL Model Law အပေါ်အခြေခံ၍ ရေးသားထားသော်လည်း အချို့အချက်များတွင် မြန်မာနိုင်ငံနှင့်ကိုက်ညီအောင် ပြုပြင်မွမ်းမံထားပါသည်။

- (က) UNCITRAL Model Law သည် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုများအတွက် ဖြစ်သော်လည်း အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းဥပဒေသည် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ စီးပွားရေးနှင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုများသာမက ပြည်တွင်းရှိ စီးပွားရေးနှင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုများ၊ ဥပဒေတစ်ရပ်ရပ်ဖြင့် ကန့်သတ်ထားခြင်းမရှိသည့် အငြင်းပွားမှုများအတွက် အသုံးပြုနိုင်ပါသည် (ပုဒ်မ - ၂(ဂ))။
- (ခ) ဥပဒေ (ပုဒ်မ - ၇) တွင် တရားရုံး၏ ကြားဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းကို ကန့်သတ်ထားသော်လည်း မြန်မာတရားရုံးများအနေဖြင့် အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ရာတွင် အထောက်အကူပေးရန်နှင့် ကြီးကြပ်မှုပေးရန်အတွက် ကြားဖြတ်အမိန့်များ ချမှတ်ခြင်း၊ သက်သေခံချက်ရယူပေးခြင်း၊ အနုညာတနည်းဖြင့် ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်နိုင်ရန် တရားရုံးရှေ့မှောက်ရှိအမှုကို ဆိုင်းငံ့ပေးခြင်းတို့ကို ဆောင်ရွက်ခွင့်ရှိပါသည်။
- (ဂ) UNCITRAL Model Law ပါ အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်း ခံယူစေရန်အတွက် လွှဲအပ်ခြင်းနှင့် တရားရုံးရှိအမှုကို ဆိုင်းငံ့ခြင်းဆိုင်ရာပြဋ္ဌာန်းချက်ကို ဖြည့်စွက်သည့်အနေဖြင့် အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းခံယူရန် လွှဲအပ်ခြင်းကိုငြင်းဆိုသည့် တရားရုံး၏ ဆုံးဖြတ်ချက်အပေါ် အယူခံဝင်ခွင့် ပြုထားပါသည် (ပုဒ်မ - ၁၀(စ))။

(ဃ) ဥပဒေ (ပုဒ်မ - ၄၀)နှင့် (ပုဒ်မ - ၄၁)တို့တွင် ပြည်တွင်းအနုညာတဆုံးဖြတ်ချက်ကို အတည်ပြု ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ငြင်းပယ်နိုင်သည့်အချက်များကို ပြဋ္ဌာန်းထားသည့်အပြင်၊ ဥပဒေ (ပုဒ်မ - ၄၂)အရ ပြည်တွင်းအနုညာတဆုံးဖြတ်ချက်မှ ပေါ်ပေါက်လာသည့် ဥပဒေပြဿနာအပေါ် အယူခံဝင်ခွင့်ပေးထားခြင်းမှာလည်း ထူးခြားမှုတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။

ပြည်တွင်း အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းနှင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်း

၂၀၁၆ ခုနှစ် အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းဥပဒေတွင် ပြည်တွင်းအနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းနှင့် နိုင်ငံ တကာအနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းဟူ၍ အမျိုးအစား(၂)မျိုး ခွဲခြားသတ်မှတ်ထားပါသည်။ ဥပဒေ (ပုဒ်မ - ၂(ဈ))တွင်-

“နိုင်ငံတကာအနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းဆိုသည်မှာ-

- (၁) အနုညာတသဘောတူညီချက်ကို ပြုလုပ်စဉ်အခါက ထိုသဘောတူညီချက်တွင် ပါဝင်သူတစ်ဦးဦး ၏ စီးပွားရေးနှင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးလုပ်ငန်းသည် မြန်မာနိုင်ငံမှတစ်ပါး အခြားနိုင်ငံ တစ်ခုခု၌ တည်ရှိပါက၊ သို့မဟုတ်
- (၂) အနုညာတသဘောတူညီချက်တွင် သတ်မှတ်ဖော်ပြထားသောနေရာ သို့မဟုတ် အနုညာတ သဘောတူညီချက်နှင့်အညီ အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်း ပြုလုပ်မည့်နေရာသည် သဘောတူညီ ချက်တွင် ပါဝင်သူတို့၏ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းတည်ရှိရာ နိုင်ငံ၏ပြင်ပတွင် တည်ရှိပါက၊ သို့မဟုတ်
- (၃) ကူးသန်းရောင်းဝယ်ဆက်ဆံမှုပြုသည့် လုပ်ငန်းတာဝန်များအနက် အဓိကတာဝန်တစ်ရပ်ရပ်ကို ဆောင်ရွက်ရန်နေရာ သို့မဟုတ် အငြင်းပွားသည့်အကြောင်းခြင်းရာနှင့် အနီးကပ်ဆုံး ဆက်စပ် နေသည့်နေရာသည် သဘောတူညီချက်တွင် ပါဝင်သူတို့၏ စီးပွားရေးလုပ်ငန်း တည်ရှိရာနိုင်ငံ ၏ ပြင်ပတွင် တည်ရှိပါက၊ သို့မဟုတ်
- (၄) အနုညာတသဘောတူညီချက်ပါ အကြောင်းအရာသည် တစ်နိုင်ငံထက်ပိုသော နိုင်ငံများနှင့် ဆက်စပ်နေကြောင်း အနုညာတသဘောတူညီချက်တွင် ပါဝင်သူများက အတိအလင်းသဘော တူညီကြခြင်းဖြစ်ပါက၊

အဆိုပါ အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းသည် နိုင်ငံတကာအနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းကိုဆိုသည်။”
ဟု ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။

မည်သည့်အခြေအနေများတွင် အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်မှုကို တရားရုံးက ဝင်ရောက်စွက်ဖက်နိုင်ပါ သနည်း

မြန်မာနိုင်ငံတရားရုံးများအနေဖြင့် အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်မှုများတွင် အထောက်အကူပြုပေးရန် ဝင်ရောက် စွက်ဖက်ခွင့်ရှိပါသည်။ ဥပဒေ (ပုဒ်မ - ၁၀)အရ တရားရုံးများသည် မိမိရုံးရှိ တရားစီရင်မှုကို ဆိုင်းငံ့သည့် အမိန့်ချမှတ်၍ အဆိုပါတရားမှုခင်းကို အနုညာတနည်းဖြင့် ဆုံးဖြတ်ဖြေရှင်းစေရန် လွှဲအပ်နိုင်ပါသည်။ ထိုသို့လွှဲအပ်ရန် အငြင်းပွားသူများအကြား “အနုညာတသဘောတူညီချက်”ရှိရန် လိုပါသည်။ အငြင်းပွားသူတစ်ဦးအနေဖြင့် မြန်မာတရားရုံးများ၏ အကူအညီကို အောက်ပါကိစ္စရပ်များအတွက် တောင်းခံ နိုင်ခွင့်ရှိပါသည်-

- (က) သက်သေခံချက်များကို ရယူခြင်း၊
- (ခ) သက်သေခံတစ်ရပ်ရပ်ကို ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ခြင်း၊

- (ဂ) အငြင်းပွားမှုနှင့် ဆက်သွယ်သောပစ္စည်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အမိန့်ချမှတ်ခြင်း၊
- (ဃ) အငြင်းပွားသည့် ပစ္စည်းတစ်ခုခုကိုစစ်ဆေးခြင်း၊ ဓာတ်ပုံမှတ်တမ်းရယူခြင်း၊ ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ခြင်းနှင့် သိမ်းဆည်းခြင်း၊
- (င) အငြင်းပွားသည့် ပစ္စည်းတစ်ခုခုနှင့်စပ်လျဉ်း၍ နမူနာရယူခြင်း၊ ကြည့်ရှုလေ့လာခြင်း သို့မဟုတ် လက်တွေ့စမ်းသပ်မှုပြုလုပ်ခြင်း၊
- (စ) အဆိုပါကိစ္စရပ်များကို ဆောင်ရွက်ရန် အငြင်းပွားသူတစ်ဦးဦးပိုင်ဆိုင်သော သို့မဟုတ် ထိုသူ၏ ထိန်းသိမ်းမှုအောက်၌ရှိသော ဥပစာတစ်ခုခုအတွင်းသို့ ဝင်ရောက်ခွင့်ပြုခြင်း၊
- (ဆ) အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းပါ အဓိကကျသည့် အငြင်းပွားပစ္စည်းတစ်ခုခုကို ရောင်းချခြင်း၊
- (ဇ) ယာယီတားဝရမ်း ထုတ်ဆင့်ခြင်း သို့မဟုတ် ပစ္စည်းထိန်းခန့်ထားခြင်း။ (ပုဒ်မ - ၁၁(က))

မြန်မာတရားရုံးများသည် ၂၀၁၆ ခုနှစ် အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းဥပဒေအရ ဆောင်ရွက်ရမည့် အကြောင်း ကိစ္စရပ်များတွင် ဤဥပဒေအရ ပြဋ္ဌာန်းထားသည့်အတိုင်းမှတစ်ပါး ကြားဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့် မရှိပါ (ပုဒ်မ - ၇)။ သို့ဖြစ်၍ မြန်မာတရားရုံးများသည် အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းတွင် ကြားဝင်စွက်ဖက်ဆောင်ရွက်ခြင်းအစား အထောက်အကူပြုသည့်အနေဖြင့်သာ ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ခွင့်ရှိခြင်းကို ကျင့်သုံးချမှတ်ထားပါသည်။ တရားရုံးရှေ့ရှိ တရားမှုခင်းနှင့် အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းတို့ကို တစ်ပြိုင်နက်ဆောင်ရွက်ခွင့်ရှိကြောင်းမှာ ထူးခြားမှုတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ တရားရုံးရှေ့ရှိ တရားမှုခင်းတွင် လျှောက်ထားတင်ပြနေစဉ်အတွင်း အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းကို ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ခွင့်ရှိပြီး၊ အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ချက်ကိုပင် ချမှတ်ခွင့်ရှိပါသည်။ (ပုဒ်မ - ၁၈(စ))။

အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်း (Arbitra Institution)

မြန်မာနိုင်ငံကုန်သည်များနှင့် စက်မှုလက်မှုလုပ်ငန်းရှင်များအသင်းချုပ် (UMFCCI)သည် မြန်မာနိုင်ငံရှိ တစ်ခုတည်းသော “အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းဌာန” (Myanmar Arbitration Center)ကို ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ခဲ့ပါသည်။ (၂၄.၈.၂၀၁၈)ရက်နေ့တွင် UMFCCI က “အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ” ကို ထုတ်ပြန်ခဲ့ပါသည်။ အဆိုပါ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းတွင် ခုံသမာဓိအဖွဲ့ခန့်အပ်ပုံ၊ အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်း ဆောင်ရွက်ပုံ၊ ခုံသမာဓိဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ပုံနှင့် အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းအတွက် ကုန်ကျစရိတ်သတ်မှတ်ပုံတို့ ပါရှိပါသည်။

၂၀၁၉ ခုနှစ် ဩဂုတ်လတွင် အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းဌာန၏ ဥက္ကဋ္ဌကို ခန့်အပ်ခဲ့ပါသည်။ ထို့အပြင် ခုံသမာဓိလူကြီးအဖြစ် ဆောင်ရွက်နိုင်ရန်အတွက် ပထမအကြိမ် သင်တန်းဖွင့်လှစ်ခဲ့ရာ သင်တန်းသား (၄၂)ဦးခန့် တက်ရောက်ခဲ့ပါသည်။ သို့ရာတွင် ယနေ့အထိ အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းဌာနအနေဖြင့် ခုံသမာဓိလူကြီးများအဖြစ် ဆောင်ရွက်မည့် “ခုံသမာဓိများစာရင်း”ကို ထုတ်ပြန်ကြေငြာထားခြင်း မရှိသေးကြောင်း တွေ့ရပါသည်။

အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းကို လျှို့ဝှက်ထားရှိခြင်း (Confidentiality of Arbitration)

၂၀၁၆ ခုနှစ် အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းဥပဒေတွင် အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ လျှို့ဝှက်ထားရှိရန် အတိအလင်း ပြဋ္ဌာန်းချက်မပါရှိသော်လည်း၊ အငြင်းပွားသူများအနေဖြင့် မိမိတို့၏ အငြင်းပွားမှုများကို အနုညာတနည်းဖြင့် ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်ခြင်းကို လျှို့ဝှက်ထားရန် သဘောတူညီချက်ပြုလုပ်နိုင်ပါသည်။ သို့မဟုတ် အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်း လုပ်ထုံးလုပ်နည်းတွင် ထည့်သွင်းသတ်မှတ်နိုင်

ပါသည်။

UMFCCI ၏ “အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းဌာန”မှ ထုတ်ပြန်ထားသော အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်း လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ အပိုဒ် (၈.၇)တွင် “အငြင်းပွားသူများက သဘောတူညီထားခြင်းမရှိပါလျှင် တွေ့ဆုံ ဆောင်ရွက်ခြင်းများနှင့် ကြားနားခြင်းများအားလုံးသည် အများနှင့်မသက်ဆိုင် သီးသန့်ဖြစ်စေရမည်”ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။

အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ရာတွင် လိုက်နာရမည့်ဥပဒေနှင့် ဥပဒေအချင်းချင်းပဋိပက္ခဖြစ်မှု

၂၀၁၆ ခုနှစ် အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းဥပဒေသည် အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ရာနေရာ၏ ဥပဒေဆိုင်ရာ မူသဘော(concept of seat of arbitration)ကို အသိအမှတ်ပြုထားပါသည်။ အငြင်းပွားသူများသည် အနုညာတ ခုံရုံးက အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းကိုဆောင်ရွက်ရာတွင် လိုက်နာရမည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ (Applicable Law to the arbitration proceeding)ကို လွတ်လပ်စွာ သဘောတူသတ်မှတ်နိုင်ပါသည်။ ထိုသို့ သတ်မှတ် ထားခြင်းမရှိပါက မြန်မာနိုင်ငံတွင်ဆောင်ရွက်သော အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းများအတွက် ၂၀၁၆ ခုနှစ် ဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို အထောက်အထားပြု၍ သင့်သည်ထင်မြင်သည့် နည်းလမ်းအတိုင်း အနုညာတ စီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းကို ဆောင်ရွက်နိုင်ကြောင်း (ပုဒ်မ - ၂၂)တွင် ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။ (Seat of Arbitration) သည် အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ရာတွင် လိုက်နာရမည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းကို ဆုံးဖြတ်ရာတွင် အရေးပါသော်လည်း၊ အမှန်တကယ် အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းကို ဆောင်ရွက်ရန်နေရာ (Place of Arbitration)ကိုမူ အငြင်းပွားသူ တို့အတွက် အဆင်ပြေစေမည့်နေရာကို လွတ်လပ်စွာသတ်မှတ်နိုင်ပါသည် (ပုဒ်မ - ၂၃)။

အငြင်းပွားသူများအနေဖြင့် အနုညာတခုံရုံးက အငြင်းပွားမှုကိုဆုံးဖြတ်ရာတွင် လိုက်နာရမည့်ဥပဒေကို ရွေးချယ်ခွင့်ရှိခြင်း

အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ရာနေရာသည် မြန်မာနိုင်ငံဖြစ်သည့်အခါ၊ ပြည်တွင်းအနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်း တွင် အငြင်းပွားမှုကို မြန်မာနိုင်ငံ၏ တည်ဆဲပြဋ္ဌာန်းဥပဒေများနှင့်အညီ လိုက်နာဆုံးဖြတ်ရန်နှင့် နိုင်ငံတကာ အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းတွင် အငြင်းပွားသူများက သဘောတူရွေးချယ်ထားသော ဥပဒေမရှိပါက အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်း ဆောင်ရွက်ရန်နေရာ(နိုင်ငံ)၏ ဥပဒေကို လိုက်နာဆုံးဖြတ်ရန်ဖြစ်ကြောင်း (ပုဒ်မ - ၃၂)တွင် ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။ သို့ရာတွင် ထိုသို့လိုက်နာရမည့်ဥပဒေမှာ သက်ဆိုင်ရာပြဋ္ဌာန်း ဥပဒေကို ဆိုလိုခြင်းသာဖြစ်ပြီး၊ ဥပဒေအချင်းချင်း ပဋိပက္ခဖြစ်မှုဆိုင်ရာနည်းဥပဒေများကို ရည်ညွှန်းခြင်း မဟုတ်ကြောင်း အတိအလင်းဖော်ပြထားပါသည်။

အငြင်းပွားသူများအနေဖြင့် မိမိတို့၏ အငြင်းပွားမှု (ဥပမာ - ပဋိညာဉ်ချိုးဖောက်မှု)အတွက် လိုက်နာ ရမည့် ပြဋ္ဌာန်းဥပဒေကို ရွေးချယ်ခွင့်ပြုထားပါသည်။ ထိုသို့ရွေးချယ်ရာတွင် နိုင်ငံခြားတိုင်းပြည်၏ ပြဋ္ဌာန်း ဥပဒေကို လိုက်နာရန် ရွေးချယ်နိုင်ပါသည်။ ဥပမာ - “ဤပဋိညာဉ်နှင့်ပတ်သက်၍ စာချုပ်တွင်ပါဝင်ကြသူများ ၏ တာဝန်ရှိမှုကို ပြင်သစ်နိုင်ငံ၏ ဥပဒေဖြင့် အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်း၊ အရေးယူဆောင်ရွက်ခြင်းပြုမည်”ဟု သတ်မှတ်လေ့ရှိကြပါသည်။ ထိုသို့ အငြင်းပွားသူများက ရွေးချယ်သောဥပဒေရှိပါက အနုညာတခုံရုံးသည် ထိုသို့ရွေးချယ်ထားသောဥပဒေဖြင့် အငြင်းပွားမှုကို ဆုံးဖြတ်ပေးရန် (ပုဒ်မ - ၃၂)တွင် ပြဋ္ဌာန်းထားပါ သည်။ အငြင်းပွားမှုကိုဆုံးဖြတ်ရာတွင် လိုက်နာရမည့်ဥပဒေကို (Substantive Law for the Disputes)ဟု ခေါ်ဆိုနိုင်ပါသည်။

အထက်ပါ (ပုဒ်မ - ၂၂)နှင့် (ပုဒ်မ - ၃၂)တို့ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် အငြင်းပွားသူများက မဖြစ် မနေလိုက်နာရမည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များမဟုတ်ဘဲ၊ အငြင်းပွားသူများအနေဖြင့် မိမိတို့နှင့် အနညာတစီရင်ဆိုင်မှု လိုက်နာရမည့်ဥပဒေများကို ရွေးချယ်ခွင့်ပြုထားပါကြောင်း သတိပြုစေလိုပါသည်။ ဤအချက်မှာ အနညာတ စီရင်ဆိုင်မှုဖြစ်ခြင်းတွင် အရေးပါသော အမှုသည်များ၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်မူ(Fundamental Principles of Party Autonomy)နှင့်လည်း ကိုက်ညီပါသည်။

သို့ရာတွင် အနညာတစီရင်ဆိုင်မှုချက်ကို အတည်ပြုဆောင်ရွက်ခြင်း သို့မဟုတ် ငြင်းပယ်ခြင်း၊ အယူခံ ဝင်ရောက်ခွင့်တို့နှင့်စပ်လျဉ်းသော ပြဋ္ဌာန်းချက်များမှာမူ အငြင်းပွားသူ(အမှုသည်)များအနေဖြင့် မလိုက်နာလျှင် မနေရသောပြဋ္ဌာန်းချက်များ (Mandatory Provisions) ဖြစ်ပါသည်။

အနညာတစီရင်ဆိုင်မှုဖြစ်ခြင်းနှင့် ကာလစည်းကမ်းသတ်ဥပဒေ

ကာလစည်းကမ်းသတ်ဥပဒေ (ပုဒ်မ - ၃)တွင် “ပုဒ်မ ၄ မှ ပုဒ်မ ၂၅ အထိပါရှိသော ပုဒ်မများပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် မဆန့်ကျင်ဘဲ ပထမဇယားတွင်ပြဋ္ဌာန်းထားသော စည်းကမ်းသတ်ကာလ ကုန်ဆုံးပြီးမှ စွဲဆိုသည့်တရားမကြီးမှု (Suit)၊ တင်သွင်းသည့်အယူခံမှု(Appeal)နှင့် လျှောက်ထားမှု (Appication)တို့ကို ကာလစည်းကမ်းသတ်မှတ်ချက်ကိုအကြောင်းပြု၍ ချေပခြင်းပင်မပြုသော်လည်း ပလပ်ရမည်”^၁ဟု ပြဋ္ဌာန်း ထားပါသည်။ သို့ဖြစ်ရာ ကာလစည်းကမ်းသတ်ဥပဒေသည် အနညာတစီရင် ဆုံးဖြတ်ခြင်းများ (Arbitration Proceedings)နှင့် တိုက်ရိုက်မသက်ဆိုင်ကြောင်း တွေ့ရပါသည်။

သို့ဖြစ်၍လည်း ၁၉၄၄ ခုနှစ် အနညာတစီရင်ဆိုင်မှုဖြစ်ခြင်းအက်ဥပဒေ (1944 Arbration Act)၏ (ပုဒ်မ - ၃၇)တွင် “ကာလစည်းကမ်းသတ်အက်ဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်အားလုံးသည် တရားရုံးရှိ မှုခင်းများနှင့် သက်ဆိုင်သကဲ့သို့ အနညာတစီရင်ဆိုင်မှုဖြစ်ခြင်းများနှင့်လည်း သက်ဆိုင်စေရမည်”^၂ဟု သီးသန့်ပြဋ္ဌာန်းထားရှိ ခဲ့ပါသည်။ ဤပြဋ္ဌာန်းချက်အရဆိုလျှင် ကာလစည်းကမ်းသတ်အက်ဥပဒေသည် အနညာတစီရင်ဆိုင်မှုများ နှင့် သက်ဆိုင်ခဲ့ကြောင်း တွေ့ရပါသည်။

သို့ရာတွင် ၂၀၁၆ ခုနှစ် အနညာတစီရင်ဆိုင်မှုဖြစ်ခြင်းဥပဒေ၊ (ပုဒ်မ - ၅၆)တွင် “ကာလစည်းကမ်းသတ် အက်ဥပဒေတွင် ၁၉၄၄ ခုနှစ်၊ အနညာတစီရင်ဆိုင်မှုဖြစ်ခြင်းအက်ဥပဒေကို ရည်ညွှန်းထားသော အပိုဒ်များသည် ဤဥပဒေကို ရည်ညွှန်းဘိသကဲ့သို့ မှတ်ယူရမည်”ဟု ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။ ဤပြဋ္ဌာန်းချက်အရဆိုလျှင် ကာလစည်းကမ်းသတ်အက်ဥပဒေ၊ ပထမဇယား၏ တတိယကဏ္ဍပါ လျှောက်ထားမှုများ(Applications) အတွက် ပြဋ္ဌာန်းထားသော(အမှတ်စဉ်-၁၅၈)နှင့် (အမှတ်စဉ်-၁၇၈)တို့သည်သာ ၂၀၁၆ ခုနှစ် အနညာတ စီရင်ဆိုင်မှုဖြစ်ခြင်းဥပဒေနှင့် သက်ဆိုင်ကြောင်း တွေ့ရပါသည်။

လျှောက်ထားမှုအမျိုးအစားအစပြု ကန့်သတ်ထားသည့်ကာလ အစပြု၍ရေတွက်ရမည့်အခါ ကာလ စဉ် ၁၅၈။အနညာတစီရင်ဆိုင်မှု၏ဆုံးဖြတ်ချက် ရက်ပေါင်းသုံးဆယ် ဆုံးဖြတ်ချက်တင်သွင်းကြောင်း ကိုပယ်ဖျက်ရန် သို့တည်းမဟုတ် နို့တစ်စာပေးသည့်နေ့ရက်ကစ၍။ ပြန်လည်စဉ်းစားရေးအတွက်

^၁ "3. Subject to the provisions contained in sections 4 to 25 (inclusive), every suit insituted, appeal preferred, and application made after the period of limitation prescribed therefor by the First Schedule shall be dismissed, although limitation has not been set up as a defene."
^၂ "37. All the provisions of the Limitation Act shall apply to arbitrations as they apply to proceedings in Court."

ပြန်ပို့ရန် ၁၉၄၄ ခုနှစ် အနုညာတ
စီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းအက်ဥပဒေ
အရ လျှောက်ထားမှု။

စဉ် ၁၇၈။ အနုညာတခုံရုံးက ချမှတ်သည့် ရက်ပေါင်းကိုးဆယ် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ကြောင်း နိတစ်စာ
ဆုံးဖြတ်ချက်ကို တရားရုံးသို့ ပေးအပ်သည့်နေ့ရက်ကစ၍
တင်သွင်းစေရန် ၁၉၄၄ ခုနှစ်
အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်း
အက်ဥပဒေအရ လျှောက်ထားမှု။

သို့ဖြစ်၍ ကာလစည်းကမ်းသတ်အက်ဥပဒေသည် တရားရုံးရှေ့တရားမှုခင်းများ (Suits) များနှင့် သက်ဆိုင်
သော်လည်း အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်သည့်မှုခင်းများ (Arbitration Proceedings) များနှင့် မသက်ဆိုင်ဟု
ယူဆပါသည်။ တစ်နည်းအားဖြင့်ဆိုလျှင် ကာလစည်းကမ်းသတ်အက်ဥပဒေပါ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းဆိုင်ရာ
စည်းကမ်းသတ်ကာလ (Procedural Limitation) သည်သာ ၂၀၁၆ ခုနှစ် အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်း ဥပဒေနှင့်
သက်ဆိုင်ပြီး၊ တရားမကြီးမှုများ (Suits) သို့မဟုတ် အငြင်းပွားမှုများ (Disputes) နှင့် သက်ဆိုင်သော
စည်းကမ်းသတ်ကာလ (Substantive Limitation) မှာ ၂၀၁၆ ခုနှစ် အနုညာတစီရင် ဆုံးဖြတ်ခြင်းဥပဒေနှင့်
သက်ဆိုင်ခြင်းမရှိကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ သို့ဖြစ်၍ အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်း ခံယူရန် သဘောတူညီ
ထားပြီးဖြစ်ပါက စည်းကမ်းသတ်ကာလ သတ်မှတ်ထားခြင်းမရှိသဖြင့် နှစ်အကန့်အသတ် မရှိ အနုညာတ
စီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းကို ဆောင်ရွက်နိုင်ခွင့်ရှိသည်ဟု ယူဆရပါသည်။

**အနုညာတသဘောတူညီချက်တစ်ရပ် စည်းနှောင်မှုနှင့် အတည်ပြုဆောင်ရွက်မှုရှိစေရန် လိုအပ်သည့်
အချက်များ**

၂၀၁၆ ခုနှစ် အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းဥပဒေ (ပုဒ်မ - ၃(ခ)) တွင် “အနုညာတသဘောတူညီချက်”
ဆိုသည်မှာ ပဋိညာဉ်အရဖြစ်စေ၊ ပဋိညာဉ်အရ မဟုတ်သည်ဖြစ်စေ ဥပဒေနှင့်ညီညွတ်သော ဆက်စပ်မှုများ
နှင့်စပ်လျဉ်း၍ ပေါ်ပေါက်သော သို့မဟုတ် ပေါ်ပေါက်လာနိုင်သော အငြင်းပွားမှုအားလုံးကိုဖြစ်စေ၊ အချို့ကို
ဖြစ်စေ အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းခံယူရန် အငြင်းပွားသူများက စာဖြင့်ရေးသားထားသော သဘောတူညီချက်
ကို ဆိုသည်”ဟု အနက်အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုထားပြီး၊ (ပုဒ်မ - ၉) အရ အဆိုပါသဘောတူညီချက်ကို စာဖြင့်ရေးသား
ထားရန်သာ လိုအပ်ပါသည်။ အီလက်ထရောနစ်နည်းဖြင့် ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်သော အနုညာတသဘော
တူညီချက်ကိုလည်း လက်ခံပါသည်။ အနုညာတသဘောတူညီမှုတစ်ခုဖြစ်မြောက်အောင် မည်သို့ရေးသားရမည်
ကို ပြဋ္ဌာန်းထားခြင်းမရှိသော်လည်း “အနုညာတသဘောတူညီချက်ကို ပဋိညာဉ်တွင်ပါရှိသည့် အနုညာတ
သဘောတူညီချက်စာပိုဒ်ပုံစံနှင့်ဖြစ်စေ၊ သီးခြားသဘောတူညီချက်ပုံစံနှင့်ဖြစ်စေ ဖော်ပြနိုင်သည်”ဟု ပြဋ္ဌာန်း
ထားပါသည်။

အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းဖြင့် ဖြေရှင်းနိုင်သော အငြင်းပွားမှုများ

၂၀၁၆ ခုနှစ်အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းဥပဒေ (ပုဒ်မ - ၄) တွင် “ပြည်တွင်းစီးပွားရေးနှင့် ကူးသန်း
ရောင်းဝယ်ရေးဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုများနှင့် နိုင်ငံတကာစီးပွားရေးနှင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဆိုင်ရာ အငြင်း
ပွားမှုများကို မျှတစွာနှင့် ထိရောက်စွာဖြေရှင်းနိုင်ရန်”ဟု ဥပဒေ၏ ရည်ရွယ်ချက်အဖြစ် ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။
စီးပွားရေးနှင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုများမှအပ အခြားသောအငြင်းပွားမှုများ (ဥပမာ

- တရားမနစ်နာမှု၊ ဥပဒေတစ်ရပ်ရပ်အရတောင်းဆိုခွင့်)တို့ကို အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းနည်းဖြင့် ဖြေရှင်းနိုင်ခွင့် ရှိ/မရှိ နှင့်ပတ်သက်၍ (ပုဒ်မ - ၂(ဂ))တွင် “နိုင်ငံတော်၏ တည်ဆဲအခြားဥပဒေတစ်ရပ်ရပ်တွင် အငြင်းပွားမှုများကို အနုညာတနည်းဖြင့် စီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းမပြုနိုင်ကြောင်း ကန့်သတ်ထားပါက ဤဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် အဆိုပါဥပဒေအပေါ် သက်ရောက်မှုမရှိစေရ”ဟု ပြဋ္ဌာန်းထားသဖြင့်၊ တည်ဆဲပြဋ္ဌာန်းဥပဒေတစ်ရပ်ရပ်က ကန့်သတ်ထားခြင်းမရှိပါက တရားမသဘောသဘာဝရှိသော အငြင်းပွားမှုများကို အနုညာတနည်းဖြင့် စီရင်ဆုံးဖြတ်နိုင်သည်ဟု ယူဆရပါသည်။ သို့ရာတွင် ပြစ်မှုဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များ၊ မြေယာမူခင်းများနှင့် အလုပ်သမားဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုများကိုမူ အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းနည်းဖြင့် ဖြေရှင်းနိုင်မည်မဟုတ်ပါ။

မှုရင်းပဋိညာဉ် တရားမဝင်သော်လည်း အနုညာတသဘောတူညီချက်မှာ တရားဝင်ခြင်း

၂၀၁၆ ခုနှစ် အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းဥပဒေသည် ပဋိညာဉ်ပါအပိုင်းများ သီးခြားစီဖြစ်ခြင်းဆိုင်ရာမှု (Separability of Arbitration Agreement)ကို အသိအမှတ်ပြုထားပါသည်။ အနုညာတသဘောတူညီချက်တစ်ရပ်သည် ပဋိညာဉ်စာချုပ်တစ်ခုတွင် စည်းကမ်းချက်တစ်ရပ်အဖြစ် ပါဝင်ပါက အဆိုပါ အနုညာတသဘောတူညီချက်စာပိုဒ်ကို အနုညာတသဘောတူညီချက်အဖြစ် အသိအမှတ်ပြုပါသည်။ (ပုဒ်မ - ၁၈)တွင်

- “(၁) ပဋိညာဉ်ပါ အနုညာတသဘောတူညီချက်စာပိုဒ်ကို အခြားစည်းကမ်းချက်များမှ သီးခြားလွတ်လပ်သော သဘောတူညီချက်အဖြစ် ယူဆရမည်”ဟု လည်းကောင်း၊
- (၂) အနုညာတခုံရုံးက ပဋိညာဉ်သည် ပျက်ပြယ်ကြောင်း ဆုံးဖြတ်လိုက်သည့်အတွက်ကြောင့် ထိုပဋိညာဉ်ပါ အနုညာတသဘောတူညီမှုစာပိုဒ်သည် ပျက်ပြယ်ခြင်း မရှိစေရ”

ဟုလည်းကောင်း အတိအလင်း ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။

နိဂုံး

၂၀၁၆ ခုနှစ် အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းဥပဒေကို ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်မှာ (၅)နှစ်တာ ခရီးပေါက်ခဲ့ပြီဖြစ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် ပြည်တွင်း/ပြည်ပ အငြင်းပွားကြသူများအနေဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံအား အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ရာနေရာ(Seat of Arbitration)အဖြစ် ရွေးချယ်မှုနည်းပါးနေဆဲဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ အငြင်းပွားသူများက အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းနည်းကို ပိုမိုရွေးချယ်လာကြမည်ဆိုပါက တရားရုံးအသီးသီးရှိ တရားမူခင်း အရေအတွက်မှာ လျော့နည်းသွားမည်ဖြစ်၍ အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းကို အားပေးဆောင်ရွက်သင့်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံအနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းဌာန (Myanmar Arbitration Center)ကို ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ပြီးဖြစ်သော်လည်း အရည်အချင်းရှိ ခုံသမာဓိလူကြီးများ ပေါ်ပေါက်လာအောင် ပြုစုပျိုးထောင်ရပါဦးမည်။ ခုံသမာဓိလူကြီးသည် ကုန်သွယ်ရေး၊ ဆောက်လုပ်ရေး၊ ဘဏ္ဍာရေး၊ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဆိုင်ရာ စသည့်နယ်ပယ်မျိုးစုံမှ သက်ဆိုင်ရာဘာသာရပ်ကို ကျွမ်းကျင်သူများဖြစ်ရန်လိုပြီး၊ အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းဥပဒေပါ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကိုလည်း နားလည်တတ်ကျွမ်းအောင် လေ့လာထားကြရမည်ဖြစ်ပါသည်။ အချုပ်အားဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အနုညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းဥပဒေသည် UNCITRAL Model Law နှင့် New York Convention တို့ပါ အခြေခံမူများနှင့် ကိုက်ညီအောင်ရေးဆွဲထားသော ဥပဒေတစ်ရပ်ဖြစ်သော်လည်း အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် ယခုထက်ပိုမိုတိုးတက်စေရန် အသိပညာပေးခြင်းကို အလေးထားဆောင်ရွက်သင့်ပါကြောင်း တင်ပြအပ်ပါသည်။

စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေးအရာရှိများအတွက် ကျင့်ဝတ်

ဒေါက်တာသိမ့်သိမ့်ထွေး

နိဒါန်း

ယနေ့ မြန်မာ့တရားစီရင်ရေးစနစ်၏ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုတစ်ရပ်အဖြစ် “တရားရုံးကဦးဆောင်သည့် စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေးစနစ်ကို တရားရုံးများတွင် စတင်ဆောင်ရွက်ရန်” ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်၏ တရားစီရင်ရေးမဟာဗျူဟာစီမံကိန်း (၂၀၁၈-၂၀၂၂)တွင် မဟာဗျူဟာအစီအစဉ်တစ်ရပ်အဖြစ် ထည့်သွင်း ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည်။ ယင်းမဟာဗျူဟာအရ “တရားမမှုများတွင် တရားရုံးကဦးဆောင်သည့် စေ့စပ် ဖြေရှင်းရေးအစီအစဉ်”ကို သတ်မှတ်တရားရုံးများ၌ ၂၀၁၉ ခုနှစ်မှ စတင်စမ်းသပ်အကောင်အထည်ဖော်ခဲ့ပြီး၊ ၂၀၂၂ ခုနှစ်တွင် မြန်မာနိုင်ငံတစ်ဝန်းရှိ တရားရုံးအားလုံး၌ အကောင်အထည်ဖော်ရန် ရည်မှန်းထားရှိသည်။

ယင်းရည်မှန်းချက်အား အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် အရေးကြီးလိုအပ်ချက်ဖြစ်သည့် တရားရုံးက ဦးဆောင်သည့် စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေးအတွက် ခိုင်မာသည့်ဥပဒေမူဘောင်ပေါ်ထွက်လာရေးကိုလည်း တရားစီရင်ရေး မဟာဗျူဟာစီမံကိန်း (၂၀၁၈-၂၀၂၂)၏ စတုတ္ထနှစ်မဟာဗျူဟာလုပ်ငန်းအစီအစဉ်(၂၀၂၁)တွင် ထည့်သွင်း ဆောင်ရွက်ခဲ့ရာ “တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေကို ပြင်ဆင်သည့်ဥပဒေ”ကို ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလ ၁၁ ရက်နေ့တွင် အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းနိုင်ခဲ့ပြီဖြစ်သည်။

စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေးအရာရှိတာဝန်ပေးအပ်ခြင်း

“တရားရုံးကဦးဆောင်သည့် စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေးအစီအစဉ်”ကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရာတွင် အဓိကဇာတ်ဆောင်မှာ “စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေးအရာရှိ”ပင်ဖြစ်သည်။ ယင်းအား သတ်မှတ်တာဝန်ပေးအပ်ရာတွင် ကောင်းမွန်စွာ လေ့ကျင့်ထားပြီးဖြစ်သည့် တရားသူကြီး/တရားရေးအရာရှိများအနက်မှ သင့်လျော်သူကို ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်က အမိန့်ကြော်ငြာစာထုတ်ပြန်၍ တာဝန်ပေးအပ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ယင်းသို့ တာဝန်ပေးအပ်မီတွင် ရွေးချယ်ထားသည့် တရားသူကြီး/တရားရေးအရာရှိများအား စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေးဆိုင်ရာ ပြည်တွင်း/ပြည်ပသင်တန်းများ တက်ရောက်စေခြင်း၊ ပြည်ပလေ့လာရေးခရီးများ သွားရောက်စေခြင်းနှင့် စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေးဌာနတွင် လက်တွေ့သင်တန်းဆောင်ရွက်စေခြင်းဖြင့် ပြည့်ဝစွာ လေ့ကျင့်သင်ကြားပေးခဲ့

သည်။

ယင်းနောက်တွင်မှ သင့်လျော်သည့် တရားသူကြီးများ/တရားရေးအရာရှိများအား စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေးအရာရှိ တာဝန်ကို ပူးတွဲ၍ဖြစ်စေ၊ သီးခြားဖြစ်စေ တာဝန်ထမ်းဆောင်ရန် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်က သတ်မှတ်တာဝန်ပေးအပ်ခြင်းဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်၍ ယင်းသို့တာဝန်ပေးအပ်ခြင်းခံရသည့် တရားသူကြီးများ/ တရားရေးအရာရှိများအနေဖြင့် မိမိတို့ လိုက်နာစောင့်ထိန်းမြဲဖြစ်သော “မြန်မာနိုင်ငံတရားသူကြီးများအတွက် တရားစီရင်ရေးကျင့်ဝတ်”ကို လိုက်နာစောင့်ထိန်းရုံမျှမက၊ သီးခြားတာဝန်ပေးအပ်ထားသည့် စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေး အရာရှိ၏ ကျင့်ဝတ်ကိုလည်း လိုက်နာစောင့်ထိန်းရန် တာဝန်ရှိလာမည်ဖြစ်သည်။

စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေးအရာရှိကျင့်ဝတ်

ကျင့်ဝတ်ဟူသည် လိုက်နာစောင့်ထိန်းရသော ကိုယ်ကျင့်တရားပင်ဖြစ်ပြီး၊ လုပ်ငန်းတာဝန်တစ်ခုကို ဆောင်ရွက်ရာတွင် မိမိထားရှိရမည့် စိတ်နေစိတ်ထား၊ ဆောင်ရန်၊ ရှောင်ရန်များကို သတ်သတ်မှတ်မှတ် ဖော်ပြ၍ ကျင့်ဝတ်အဖြစ် ဆောင်ရွက်စေကြောင်း မြန်မာနိုင်ငံတရားသူကြီးများအတွက် တရားစီရင်ရေး ကျင့်ဝတ်စာအုပ်တွင် ဖော်ပြထားသည်။

စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေးအရာရှိများအနေဖြင့် မိမိတို့အား တာဝန်ပေးအပ်ထားသည့် စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေးအရာရှိ တာဝန်ကိုထမ်းဆောင်စဉ်တွင် လိုက်နာစောင့်ထိန်းအပ်သည့် ကျင့်ဝတ်များကို ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော် ချုပ်က ထုတ်ပြန်ထားသည့် “စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေးလက်စွဲ(2021 Version)”အပိုင်း(၄)တွင် ဖော်ပြထားရာ၊ ယင်း ကျင့်ဝတ်များတွင် လွတ်လပ်စွာဆောင်ရွက်မှု၊ သာတူညီမျှမှု၊ သမာသမတ်ကျမှုနှင့် စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေး ဆောင်ရွက်ချက်များ၏ လုံခြုံမှုတို့ ပါဝင်သည်။

စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေးအရာရှိသည် အမှုသည်များ၏ အငြင်းပွားမှုကို ဖြေရှင်းရန် လွတ်လပ်စွာ ကြားဝင် ဆောင်ရွက်ပေးရမည့်သူဖြစ်သည့်အတွက် မိမိစေ့စပ်ဖြေရှင်းရေးဆောင်ရွက်ပေးရမည့်အမှု (သို့မဟုတ်) အမှုနှင့် သက်ဆိုင်သူများနှင့် ပုဂ္ဂိုလ်ရေးအရသော်လည်းကောင်း၊ ငွေကြေးအရသော်လည်းကောင်း၊ အခြားအကျိုးခံစား ခွင့်အရသော်လည်းကောင်း ဆက်စပ်ပတ်သက်မှုကင်းရှင်းရန် လိုအပ်သည်။ သို့မှသာ စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေး ဆောင်ရွက်ချက်နှင့် ရလဒ်အပေါ် အမှုနှင့်သက်ဆိုင်သူများက သံသယကင်းကင်းဖြင့် ယုံကြည်လက်ခံ မည်ဖြစ်ပြီး၊ စနစ်အပေါ်လည်း အများပြည်သူ၏ ယုံကြည်ကိုးစားမှု တိုးမြှင့်လာမည်ဖြစ်သည်။

ယင်းသို့လွတ်လပ်စွာ ဆောင်ရွက်ရာတွင် စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေး၌ ပါဝင်သူတိုင်းအပေါ် တန်းတူညီမျှစွာ ဆက်ဆံရန်လည်း အရေးကြီးသည်။ စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေးတွင်ပါဝင်သူတို့၏ လူမျိုး၊ ဘာသာ၊ အဆင့်အတန်း စသည်တို့အပေါ် အကြောင်းပြုပြီး၊ ခွဲခြားဆက်ဆံသည့်သဘော သက်ရောက်စေနိုင်သည့်အပြုအမူ၊ အပြော အဆို၊ အမူအယာ၊ စကားအသုံးအနှုန်းစသည်တို့ကို သတိပြုရှောင်ရှားရမည်။ ၎င်းတို့တစ်ဦးချင်းစီ၏ ယဉ်ကျေးမှု၊ ဓလေ့ထုံးစံကိုလည်း အလေးထားဆက်ဆံရမည်။ သို့မှသာ စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေးတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက် ခဲ့သူတိုင်းက မိမိတို့အနေဖြင့် စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တစ်လျှောက် တန်းတူညီမျှ ပါဝင်ခွင့်ရရှိခဲ့သည့် စိတ်ခံစားချက်ကို ဖြစ်ပေါ်စေပြီး၊ မိမိကိုယ်ကို ယုံကြည်မှုဖြင့်မားစေကာ မည်သည့်ရလဒ်ပင် ထွက်ရှိစေကာမူ ရလဒ်အပေါ်တွင် စိတ်ကျေနပ်မှုရှိစေမည်ဖြစ်သည်။

ထို့အပြင် သာမန်လူသားတစ်ဦးဖြစ်သည့် စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေးအရာရှိသည် အချင်းချင်းအပြစ်တင်၊ ငြင်းခုံပြီး၊ စိတ်ခံစားချက်များ ပြင်းထန်နေကြသည့် အမှုသည်များအကြား ကြားဝင်ကာ စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေး ဆောင်ရွက်ပေးရင်းဖြင့်၊ မိမိကိုယ်တိုင်၏ စိတ်ခံစားချက်ပါ ပါဝင်လာကာ မိမိ၏ထင်မြင်ချက်ကိုအခြေပြု၍

အမှုသည်များအကြား ဝင်ရောက်စွက်ဖက်မှုရှိလာတတ်သည်။ ယင်းသို့ တွေ့ကြုံလာလျှင် မိမိသည် အမှုသည်များအကြား အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းသည့်လုပ်ငန်းစဉ်ကို တည့်မတ်အောင် ထိန်းကျောင်းပေးရသည့် ကြားဝင်ဆောင်ရွက်သူဖြစ်သည်ကို ပြန်လည်သတိချပ်ပြီး၊ လုပ်ငန်းစဉ်ကို သမာသမတ်ကျကျ ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်သည်။

စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေးဆောင်ရွက်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်တစ်လျှောက် ဆောင်ရွက်ချက်အားလုံးအား လုံခြုံစွာ ထားရှိရမည်မှာ စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေးအရာရှိ၏ ကျင့်ဝတ်ဖြစ်သကဲ့သို့ စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေး၏ အဓိကကျသော အခြေခံမူတစ်ရပ်လည်း ဖြစ်သည်။ စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေးဆောင်ရွက်နေစဉ်အတွင်း ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ချက်၊ ထုတ်ဖော်ပြောကြားချက်၊ ဝန်ခံချက်တစ်စုံတစ်ရာနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အဆိုပါအမှုကို ကြားနာစစ်ဆေးရာတွင် ဖြစ်စေ၊ အခြားမူခင်းဆောင်ရွက်ရာတွင်ဖြစ်စေ မည်သည့်နည်းနှင့်မျှ သက်သေခံအဖြစ် အသုံးမပြုရကြောင်း ကိုလည်း တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေ ပုဒ်မ ၈၉-က (၃)တွင် အတိအလင်းပြဋ္ဌာန်းထားပြီးဖြစ်သည်ကို စေ့စပ် ဖြေရှင်းရေးတွင် ပါဝင်သူအားလုံးက သတိပြုဆောင်ရွက်ရမည် ဖြစ်သည်။

နိဂုံး

အထက်ဖော်ပြပါကျင့်ဝတ်များသည် “စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေးလက်စွဲ(2021 Version)” အပိုင်း(၄)တွင် အကျဉ်းမျှ ဖော်ပြထားသည့် စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေးအရာရှိ လိုက်နာစောင့်ထိန်းအပ်သည့် ကျင့်ဝတ်များဖြစ်ပေသည်။

၂၀၂၂ ခုနှစ်သည် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်၏ တရားစီရင်ရေးမဟာဗျူဟာစီမံကိန်း (၂၀၁၈-၂၀၂၂)အရ စီမံကိန်းနောက်ဆုံးနှစ်ဖြစ်သည့်အတွက် စီမံကိန်းပါ မဟာဗျူဟာအစီအစဉ်တစ်ရပ်ဖြစ်သော “တရားရုံးကဦးဆောင်သည့် စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေးစနစ်ကို တရားရုံးများတွင် စတင်ဆောင်ရွက်ရန်” အစီအစဉ်အား နိုင်ငံတစ်ဝန်း အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ရန်မှာ အရေးကြီးပေသည်။

သို့ဖြစ်၍ တရားမမှုများအား အောင်မြင်စွာ စေ့စပ်ဖြေရှင်းပေးနိုင်ရေးတွင် အဓိကအခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်လာမည်ဖြစ်သော စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေးအရာရှိအဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်မည့် တရားသူကြီးများ/တရားရေးအရာရှိများအတွက် ပြည့်စုံသော “စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေးအရာရှိကျင့်ဝတ်” ထွက်ပေါ်လာရေးမှာလည်း မဟာဗျူဟာစီမံကိန်း အောင်မြင်ရေးအတွက် လိုအပ်ချက်တစ်ရပ်ပင်ဖြစ်ပါကြောင်း တင်ပြလိုက်ရပါသည်။

ရည်ညွှန်းချက်များ

- ♦ တရားစီရင်ရေးမဟာဗျူဟာစီမံကိန်း (၂၀၁၈-၂၀၂၂)
- ♦ စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေးလက်စွဲ (2021 Version)
- ♦ မြန်မာနိုင်ငံတရားသူကြီးများအတွက် တရားစီရင်ရေးကျင့်ဝတ်
- ♦ Code of Ethics for Mediators in Cross-Border Disputes Involving Children within ASEAN by CACJ WG on CBDIC
- ♦ Contemporary Issues in Mediation (Volume 2၊ 3)၊ Published by World Scientific၊ 2016

ဒေါက်တာသိမ့်သိမ့်ထွေး

MSDP နှင့် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်၏ မူဝါဒစီမံခန့်ခွဲမှုအစီအစဉ်

ဦးမျိုးကျော်အောင်

“MSDP”ဆိုသည်မှာ “မြန်မာနိုင်ငံ၏ ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲပြီး ဟန်ချက်ညီသော ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု စီမံကိန်း” (Myanmar Sustainable Development Plan - 2018-2030)ကို အတိုကောက်ခေါ်ဆိုခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ အဆိုပါစီမံကိန်း ၂၀၁၈ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လတွင် မြန်မာ-အင်္ဂလိပ် နှစ်ဘာသာဖြင့် ထုတ်ပြန်ခဲ့ ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲပြီး ဟန်ချက်ညီသော ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုစီမံကိန်းတွင် မြန်မာနိုင်ငံ အတွက်ထားရှိသည့် ဖွံ့ဖြိုးရေးမျှော်မှန်းချက်များကို ထည့်သွင်းရေးဆွဲထားပြီး တစ်ချိန်တည်းမှာပင် ၎င်းရည်မှန်း ချက်များကို အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာစဉ်ဆက်မပြတ်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအစီအစဉ်များနှင့် လိုက်လျောညီထွေစွာ ဖော်ပြထားကြောင်း၊ လက်ရှိမြန်မာနိုင်ငံတွင် ကဏ္ဍအလိုက်၊ ဝန်ကြီးဌာနအလိုက်၊ တိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်နယ်အလိုက် စီမံကိန်းများစွာရှိနေကြောင်း၊ ထိုသို့အမျိုးမျိုးသော စီမံကိန်းများကို အမျိုးသားအဆင့် မဟာဗျူဟာစီမံကိန်းကြီးတစ်ခုအောက်တွင် သဟဇာတဖြစ်စေရန် ပေါင်းစည်းဆောင်ရွက်နိုင်မှသာ တိုင်းပြည် အတွက် စစ်မှန်သည့်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို ဆောင်ကြဉ်းနိုင်မည်ဖြစ်ကြောင်း၊ ထို့ကြောင့် ဗဟိုအစိုးရအဖွဲ့ အစည်းများ၊ တိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်နယ်များအနေဖြင့် ငြိမ်းချမ်းပြီး သာယာဝပြောသည့် ဒီမိုကရေစီ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု တစ်ခုအဖြစ် ဖော်ဆောင်ရာတွင် ဤစီမံကိန်း(MSDP)မှ ဘက်စုံပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု မူဘောင်တစ်ခုအဖြစ် ဆောင်ရွက်ပေးနိုင်မည်ဖြစ်ကြောင်း ထုတ်ပြန်ထားသည့် စာအုပ်၏စကားချီးတွင် ဖော်ပြထားပါသည်။”

MSDPတွင် မဏ္ဍိုင်ကြီး ၃ ရပ်၊ ရည်မှန်းချက် ၅ ခု၊ မဟာဗျူဟာ ၂၈ ခုနှင့် လုပ်ငန်းအစီအစဉ် ၂၅၁ ခုတို့ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားပါသည်။ ယင်းသို့ဖွဲ့စည်းထားသည့်အချက်များသည် နိုင်ငံတော်၏စီးပွားရေးမူဝါဒ ၁၂ ချက်၊ စဉ်ဆက်မပြတ် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုပန်းတိုင်များ(Sustainable Development Goal - SDG)၊ မဲခေါင်ဒေသတွင်း မဟာဗျူဟာမူဘောင်၊ အာဆီယံစီးပွားရေးအသိုက်အဝန်းနှင့် အခြားသောဒေသတွင်း ကတိကဝတ်၊ သဘောတူညီမှုများနှင့်လည်း ကိုက်ညီအောင် ရေးဆွဲထားကြောင်း လေ့လာသိရှိရပါသည်။

၁ https://www.pointmyanmar.org/sites.pointmyanmar.org/files/document/myanmar_sustainable_development_plan_2018-2030_mm.pdf(Accessed on 5-8-2021).P.2

အဆိုပါစီမံကိန်း အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်မည့်ကာလသည် ၂၀၁၉ ခုနှစ်မှစတင်၍ ၁၂ နှစ်ကာလ ဖြစ်ပြီး စီမံကိန်းအတွက်အချက်အလက်များ ကောက်ယူရန် ညွှန်းကိန်းများအတွက် တိုင်းတာမည့် Metadata များ ဖော်ထုတ်နိုင်ရန် အမျိုးသားညွှန်းကိန်းမူဘောင် (National Indicator Framework - NIF)ကို ရေးဆွဲပြီး လုပ်ငန်းအဖွဲ့ ၁၂ ဖွဲ့ စည်း၍ ဆွေးနွေးပွဲများ အကြိမ်ကြိမ်ကျင်းပပြုလုပ်ကာ Metadata Template များကိုလည်း အတည်ပြုသတ်မှတ်ခဲ့ကြပါသည်။

“မြန်မာနိုင်ငံ၏ ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲပြီး ဟန်ချက်ညီသော ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုစီမံကိန်း”တွင် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍကလည်း ပူးပေါင်းပါဝင်ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါသည်။ အဆိုပါစီမံကိန်းအတွက် လုပ်ငန်း အဖွဲ့များ အသီးသီးဖွဲ့စည်း၍ ဆွေးနွေးဆောင်ရွက်ကြရာတွင် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်ရုံးသည် “ငြိမ်းချမ်းရေး၊ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာလုပ်ငန်းအဖွဲ့”တွင်ပါဝင်ပြီး စီမံကိန်းနှင့်ဘဏ္ဍာ ရေးဝန်ကြီးဌာန၊ ဗဟိုစာရင်းအင်းအဖွဲ့က ဦးဆောင်ကျင်းပပြုလုပ်သည့် ဆွေးနွေးပွဲများတွင် ကိုယ်စားလှယ် များစေလွှတ်၍ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍက အောက်ပါညွှန်းကိန်း ၂ ခုကို တာဝန်ယူဆောင်ရွက်ရပါသည်-

- (၁) 1.3.6 - Number of logged sexual and gender based violence in complaints that are actually prosecuted through the formal justice system

“လိမ်ပိုင်းဆိုင်ရာအကြမ်းဖက်မှုများတွင် ပုံမှန်တရားစီရင်ရေး နည်းလမ်းဖြင့် တရားစွဲဆိုမှုအရေအတွက်

- (၂) 1.3.7 - Level of people's trust in the justice system

“တရားစီရင်ရေးစနစ်အပေါ် ပြည်သူယုံကြည်ကိုးစားမှုအဆင့်”

အထက်ပါညွှန်းကိန်းများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အချက်အလက်များကို တိကျမှန်ကန်စွာ ထုတ်ပြန်နိုင်ရန် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်က တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ မဟာဗျူဟာစီမံကိန်း(၂၀၁၈-၂၀၂၂)အရ အကောင် အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည့် မူခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုအစီအစဉ်(Case Management Program- CMP)က အထောက်အပံ့ပြုနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။

ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်သည် မူခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုအစီအစဉ်(CMP)ကို အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ရာတွင် အောက်ပါရည်မှန်းချက်(၄)ရပ်ဖြင့် အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါသည်-

- (၁) မူခင်းများတွင် အငြင်းပွားမှုများကို မျှတစွာဖြေရှင်းရန်
- (၂) မူခင်းများကို အချိန်နှင့်တစ်ပြေးညီ စစ်ဆေးစီရင်နိုင်ရန်
- (၃) အမှုလက်ကျန်များနှင့် ကြန့်ကြာနေသည့် မူခင်းများလျော့ချရန်
- (၄) တရားရုံးများအပေါ် ပြည်သူလူထု၏ ယုံကြည်ကိုးစားမှု မြှင့်တင်ရန်^၂

မူခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုအစီအစဉ်ကို တစ်နိုင်ငံလုံးရှိ တရားရုံးများအနက် ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလကုန်အထိ ခရိုင်တရားရုံး ၄၂ ရုံးနှင့် မြို့နယ်တရားရုံး ၁၆၆ ရုံးတို့တွင် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါသည်။

^၂ ၂၀၂၁ ခုနှစ်တွင်လည်း ခရိုင်တရားရုံး ၂၂ ရုံးနှင့် မြို့နယ်တရားရုံး ၁၀၄ ရုံးတို့တွင် ဆက်လက်တိုးချဲ့

၂ မူခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ၊ အခန်း (၂) အပိုဒ် ၄

၃ http://www.unionsupremecourt.gov.mm/uploads/announcements/16175996332020_press_statement_myanmar_last.pdf(Accessed on 5-8-2021)

အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရန် လျာထားသတ်မှတ်ထားသဖြင့် လျာထားသတ်မှတ်ထားသည့် အတိုင်း တိုးချဲ့အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်နိုင်မည်ဆိုပါက ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလကုန်တွင် မှုခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုအစီအစဉ်ကို နိုင်ငံတစ်ဝန်းရှိ ခရိုင်တရားရုံး ၆၄ ရုံးနှင့် မြို့နယ်တရားရုံး ၂၇၀ ရုံးတို့တွင် အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်နိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။

ထိုသို့ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရာတွင် လက်တွေ့ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည့် လုပ်ငန်းစဉ်များ အနက် မှုခင်းခြေရာကောက်စနစ်(Case Tracking Database System)သည် တရားရုံးအသီးသီးသို့ တရားစွဲဆို တင်ပို့လာသည့် ရာဇဝတ်မှုနှင့် တရားမမှုများကို အမှုတစ်မှုချင်း ဆောင်ရွက်ချက်များ မှတ်တမ်းတင်၍ ခြေရာခံစောင့်ကြည့်သည့် စနစ်ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းစနစ်တွင် အမှုတစ်မှုချင်းအလိုက် အမှုအမျိုးအစားခွဲခြားခြင်း၊ အမှုသည်များ၏ အချက်အလက်များ မှတ်တမ်းတင်ခြင်း၊ အမှုကြန့်ကြာမှု၊ အမှုရွှေ့ဆိုင်းချိန်းဆိုမှု၊ ကြားနာမှု၊ စီရင်ဆုံးဖြတ်မှု၊ အယူခံ/ပြင်ဆင်ဝင်ရောက်မှု စသည်တို့ကို မှတ်တမ်းတင်ခြင်း စသည်တို့ကို နေ့စဉ်မှတ်တမ်းယူကာ ကာလအလိုက်၊ နှစ်အလိုက်စာရင်းများ ပြုစုထုတ်ပြန်နိုင်သည့်စနစ် ဖြစ်ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲပြီး ဟန်ချက်ညီသော ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုစီမံကိန်း(MSDP)အရ တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍက ပေးပို့ရမည့် အချက်အလက်များအနက် ပထမအချက်ဖြစ်သည့် “လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှုများတွင် ပုံမှန်တရားစီရင်ရေးနည်းလမ်းဖြင့် တရားစွဲဆိုမှုအရေအတွက်” (Number of logged sexual and gender based violence in complaints that are actually prosecuted through the formal justice system)ဆိုင်ရာ ကိန်းဂဏန်းဖော်ပြချက်ကို ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်က လက်ရှိအကောင် အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည့် မှုခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုအစီအစဉ်၏ မှုခင်းခြေရာကောက် စနစ်မှ တိကျမှန်ကန်စွာ ကောက်ယူရရှိနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။

ထို့ပြင် မှုခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုအစီအစဉ်တွင် တရားရုံးစစ်တမ်းများကောက်ယူခြင်း(Court Surveys) လုပ်ငန်းစဉ် လည်းပါဝင်ပြီး အဆိုပါလုပ်ငန်းစဉ်အရ စစ်တမ်းသုံးမျိုးကောက်ယူရာတွင် တရားရုံးအသုံးပြုသူများ၏ ကျေနပ်မှုစစ်တမ်း(Court User Satisfaction Survey)သည် မှုခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုအစီအစဉ်၏ ရည်မှန်းချက်(၄)ရပ် အနက် “တရားရုံးများအပေါ် ပြည်သူလူထု၏ ယုံကြည်ကိုးစားမှုမြှင့်တင်ရန်”ဆိုသည့် ရည်မှန်းချက်ကို ဆန်းစစ်အကဲဖြတ်ရန် ဆောင်ရွက်သည့် စစ်တမ်းပင်ဖြစ်ပါသည်။

တရားရုံးအသုံးပြုသူများ၏ ကျေနပ်မှုစစ်တမ်းကို ဆောင်ရွက်ရာတွင် တရားရုံးလာရောက်သူများကို တရားရုံးဝန်ထမ်းများမဟုတ်သည့် တတိယပုဂ္ဂိုလ်များ (ဥပမာ-စနစ်တကျ သင်တန်းပေးထားသည့် အလုပ်သင် ရှေ့နေများ၊ ဥပဒေကျောင်းသားများ၊ အစိုးရမဟုတ်သောအဖွဲ့အစည်းမှ ဝန်ထမ်းများ)က စစ်တမ်းမေးခွန်းလွှာ များပေး၍ ဖြေဆိုစေခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းကဲ့သို့ ဖြေဆိုကြရာတွင် ဖြေဆိုသူများက ၎င်းတို့၏ လွတ်လပ်သော သဘောထားများကိုရရှိစေရန် စီစဉ်ထားရှိရပါသည်။ ယင်းသို့ စစ်တမ်းကောက်ယူခြင်းကို မှုခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုအစီအစဉ် စတင်အကောင်အထည်မဖော်မီနှင့် အကောင်အထည်ဖော်ပြီးနောက် (၆)လအကြာ သို့မဟုတ် (၁)နှစ်အကြာတွင် ကောက်ယူပြီး ကောက်ယူရရှိသည့်ရလဒ်များကို ပြန်လည်နှိုင်းယှဉ်သုံးသပ်ကာ ပြုပြင်ဆောင်ရွက်ရမည့်အချက်များကို ဖော်ထုတ်ပြုပြင်ရန် ဖြစ်ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲပြီး ဟန်ချက်ညီသော ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုစီမံကိန်း(MSDP)အရ တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍက ပေးပို့ရမည့် အချက်အလက်များအနက် ဒုတိယအချက်အလက်ဖြစ်သည့် “တရားစီရင်ရေး စနစ်အပေါ် ပြည်သူယုံကြည်ကိုးစားမှုဆင့်” (Level of people's trust in the

justic system)ဆိုင်ရာ ကိန်းဂဏန်းအချက်အလက်များကို ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်က လက်ရှိအကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည့် မူခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုအစီအစဉ်၏ တရားရုံးအသုံးပြုသူများ၏ ကျေနပ်မှုစစ်တမ်းများမှ ရရှိမည်ဖြစ်ပါသည်။

သို့ရာတွင် မူခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုအစီအစဉ်(CMP)ကို တစ်နိုင်ငံလုံးရှိ တရားရုံးများတွင် အကောင်အထည် ဖော်ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်းမရှိသေး၍ ကိန်းဂဏန်းအချက်အလက်များသည် တစ်နိုင်ငံလုံး၏ တရားစီရင်ရေး အခြေအနေကို လွှမ်းခြုံနိုင်မှုမရှိသေးပေ။ မည်သို့ဆိုစေ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်သည် မူခင်းစီမံခန့်ခွဲမှု အစီအစဉ်ကို တစ်နိုင်ငံလုံးတွင် တိုးချဲ့အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရန် မဟာဗျူဟာချမှတ်ထားပြီးဖြစ်သော ကြောင့် တစ်နိုင်ငံလုံးရှိ တရားရုံးများတွင် အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်နိုင်ပြီဆိုပါက မြန်မာနိုင်ငံ၏ ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲပြီး ဟန်ချက်ညီသော ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုစီမံကိန်း(MSDP)တွင် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ၏ ဆောင်ရွက်မှုများကို ပြည့်ပြည့်စုံစုံထည့်သွင်းဖော်ပြနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။

ဦးမျိုးကျော်အောင်

အာဆီယံနိုင်ငံအချို့၏ မူခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုအစီအစဉ်များ

မြတ်မျိုးလတ်(တရားရေး)

နိဒါန်း

“မူခင်းစီမံခန့်ခွဲခြင်း (Case Management) ဟူသည် အမှုအခင်းများ ကြားနာစစ်ဆေးစီရင်ရသည့် တရားသူကြီးများ၊ အဆိုပါအမှုအခင်းများကို စီမံခန့်ခွဲမှုပြုရသည့် တရားရေးအရာရှိများ အစဉ်အဆက် ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြရသည့် တရားစီရင်ရေး၏ ပင်မတာဝန်တစ်ရပ်ဖြစ်ပါသည်။” မူခင်းများကို မှန်မှန်နှင့်မြန်မြန် စီရင်ဆုံးဖြတ်နိုင်ရေးသည် နိုင်ငံတိုင်း၊ နိုင်ငံတိုင်းရှိ တရားစီရင်ရေးအဖွဲ့အစည်းများက ရည်မှန်းချက်ထား အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ကြရသည့် မူခင်းစီမံခန့်ခွဲခြင်း၏ အဓိကပန်းတိုင်လည်း ဖြစ်ပေသည်။ ယခုဆောင်းပါးတွင် အာဆီယံနိုင်ငံများအနက် စင်ကာပူနိုင်ငံ၊ ဘရူနိုင်းနိုင်ငံနှင့် မလေးရှားနိုင်ငံတို့၏ မူခင်းစီမံ ခန့်ခွဲမှုအစီအစဉ်များအကြောင်း အနှစ်ချုပ်စုစည်းတင်ပြသွားမည်ဖြစ်ပါသည်။

အာဆီယံတရားသူကြီးချုပ်များကောင်စီ(Council of ASEAN Chief Justices)၏ လေ့လာရေးအဖွဲ့နှင့် လုပ်ငန်းအဖွဲ့များတွင် မူခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုနည်းလမ်းများနှင့် တရားရုံးဆိုင်ရာ နည်းပညာအသုံးပြုမှုလုပ်ငန်းအဖွဲ့ ကို ဖွဲ့စည်းထားပြီး အာဆီယံတရားသူကြီးချုပ်များကောင်စီ ပဋိညာဉ်စာတမ်း အပိုဒ် ၁၅ ပါ ကောင်စီ၏ ရည်မှန်းချက်များကို ဖြည့်ဆည်းနိုင်ရန် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါသည်။” အာဆီယံနိုင်ငံများ၏ တရားစီရင်ရေး ဆိုင်ရာ မူခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုလုပ်ငန်းစဉ်များ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် ကုလသမဂ္ဂဖွံ့ဖြိုးမှုအစီအစဉ်(UNDP)၏ ရည်မှန်းချက်သို့ ဦးတည်ဆောင်ရွက်ရန် သတ်မှတ်ထားကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ ထို့ကြောင့် အာဆီယံနိုင်ငံ များ၏ တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်းအသီးသီးသည် မိမိတို့၏ မူခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုဆိုင်ရာအစီအစဉ်များကို နိုင်ငံတကာရည်မှန်းချက်များနှင့်အညီ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေရန် အစဉ်ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်လျက်ရှိကြသည်။

စင်ကာပူနိုင်ငံ

၁၉၉၀ ပြည့်နှစ်နှောင်းပိုင်းတွင် စင်ကာပူနိုင်ငံတရားရုံးများ၌ ကြန့်ကြာမှုခင်းများ များပြားလာခြင်း ကြောင့် စင်ကာပူနိုင်ငံတရားလွှတ်တော်ချုပ်က မူခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုနှင့် စီမံခန့်ခွဲရေးဆိုင်ရာ အပြောင်းအလဲ၊ လုပ်ထုံးလုပ်နည်း ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်းများ ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။^၁ ၁၉၉၇-၉၈ ခုနှစ်တွင် ရေးဆွဲဆောင်ရွက် ခဲ့သည့် “လက်အောက်ခံတရားရုံးများ၏ သတ္တမအကြိမ် လုပ်ငန်းအစီအစဉ်”ပါ ရည်မှန်းချက်များနှင့်အညီ အောက်ပါရည်ရွယ်ချက် ၅ ရပ်ကို အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်-

၁ ဦးအောင်ကျော်မိုး၏ “ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ် (၈)ကြိမ်မြောက် အာဆီယံတရားသူကြီးချုပ်များကောင်စီ အစည်းအဝေး တက်ရောက်ခြင်း”ဆောင်းပါး၊
၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလထုတ် တရားရေးရာနယ်၊ အတွဲ(၃)၊ အမှတ်(၁၀)
၂ "Civil Case Management in Singapore: of Models, Measures and Justice" by Mr. Foo Chee Hock, available at : http://ink.library.smu.edu.sg/cgi/viewcontent.cgi?article=4210&context=sol_research (Accessed on 4-8-2021)

- (က) အမှုများတွင် အမှုသည်တစ်ဦးဦး၏ ကျေနပ်ကျေအေးမှုကြောင့်မဟုတ်ဘဲ ထိရောက်မြန်ဆန်စွာ ကြားနာစစ်ဆေးဖြေရှင်းဆုံးဖြတ်ပေးနိုင်ရေး၊
- (ခ) ကြန့်ကြာနေသည့် မှုခင်းလက်ကျန်များ ရှင်းလင်းဆောင်ရွက်ရေး၊
- (ဂ) အကန့်အသတ်ရှိသည့် တရားရုံးရင်းမြစ်များကို မှန်ကန်ထိရောက်စွာ ခွဲဝေအသုံးပြုနိုင်ရေး၊
- (ဃ) အမှုကြန့်ကြာစေမှုများကို လျော့ချနိုင်ရေး တရားရုံးက စောင့်ကြည့်ထိန်းသိမ်းဆောင်ရွက်နိုင်ရေး၊
- (င) တရားရုံး၏ ညွှန်ကြားချက်များကို လေးစားလိုက်နာခြင်းနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ၏ အသက်ဝင် ထိရောက်မှုတို့ သေချာစေရေး။

တရားမမှုများကို စီမံခန့်ခွဲရာတွင် နည်းလမ်းလေးရပ်ဖြင့် ဆောင်ရွက်ပြီး အဆိုပါနည်းလမ်းများမှာ (၁) လမ်းကြောင်းလွှဲ ဖြေရှင်းသည့်နည်းလမ်း (Diversionary)၊ (၂) လွယ်ကူချောမွေ့စေသည့်နည်းလမ်း (Facilitative)၊ (၃) မပြတ်စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုခြင်းနှင့် ကြပ်မတ်ဆောင်ရွက်သည့်နည်းလမ်း (Monitoring and Control) နှင့် (၄) ထိထိရောက်ရောက် စစ်ဆေးစီရင်ဆောင်ရွက်သည့်နည်းလမ်း (Dispositive Measure) တို့ပင် ဖြစ်ပါသည်။

ပထမနည်းလမ်းဖြစ်သည့် မှုခင်းစီမံခန့်ခွဲရာတွင် လမ်းကြောင်းလွှဲဆောင်ရွက်ခြင်းတွင် အနုညာတစီရင် ဆုံးဖြတ်ခြင်း (Arbitration)၊ စေ့စပ်ဖြေရှင်းခြင်းနှင့် တရားရုံးတွင် တွဲဖက်ဆောင်ရွက်သည့် စေ့စပ်ဖြေရှင်းခြင်း (Mediation & Court-annexed Medication) တို့ကို တရားမမှုများ၌ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ကျင့်သုံးဆောင်ရွက် ခဲ့သည်။ ထိုသို့ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် လိုအပ်သည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ရေးဆွဲထုတ်ပြန်ခြင်း၊ သက်ဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပူးပေါင်းအကောင်အထည်ဖော်ခြင်းတို့ကိုလည်း ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။

ဒုတိယနည်းလမ်းဖြစ်သည့် မှုခင်းများစီမံခန့်ခွဲရာတွင် ပိုမိုလွယ်ကူချောမွေ့စေရန် အခြေခံအားဖြင့် လိုအပ်သည့် လူအင်အားဖြည့်တင်းခြင်း (Manpower)၊ တရားရုံးလုပ်ငန်းများ ပိုမိုချောမွေ့လွယ်ကူအောင် ဆောင်ရွက်ခြင်း (Court Process) နှင့် နည်းပညာအကူအညီ (Technology) ဖြင့် မှုခင်းစီမံခန့်ခွဲခြင်းကို ပိုမိုထိရောက်လွယ်ကူစေခြင်းတို့ကို အကောင်အထည်ဖော်ခဲ့သည်။

တတိယနည်းလမ်းဖြစ်သည့် မပြတ်စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုခြင်းနှင့် ကြပ်မတ်ဆောင်ရွက်ခြင်းတွင်လည်း လစဉ်အစီရင်ခံစာများအရ အမှုစာရင်းများစိစစ်ခြင်း၊ စံသတ်မှတ်ချက်များ ပြည့်မှီခြင်း ရှိ မရှိ ပုံမှန်စစ်ဆေးခြင်း တို့ကို ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ထို့ပြင် အမှုတစ်မှုချင်းအလိုက် အကြံပြုနှိုင်းအစည်းအဝေး (Pre-Trial Conference-PTC) တွင် ကြိုတင်သတ်မှတ်ထားသည့် အမှုစစ်ဆေးစီရင်ကြားနာရန် လျာထားသတ်မှတ်ချက်များနှင့်အညီ ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်း ရှိ မရှိ မပြတ်စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုခြင်းကိုလည်း ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ တရားရုံး၏ ညွှန်ကြားချက်များကို လိုက်နာရန် အကြိမ်ကြိမ်ပျက်ကွက်သည့် အမှုသည်များအပေါ် ချက်ချင်းလိုက်နာ ဆောင်ရွက်ရန်အမိန့် (Peremptory Orders) များ ချမှတ်အရေးယူဆောင်ရွက်ပြီး ယင်းသို့ဆောင်ရွက်ခြင်း သည် မှုခင်းစီမံခန့်ခွဲခြင်းတွင် လွန်စွာထိရောက်သည့် နည်းလမ်းဖြစ်သည်ဟု ဆိုသည်။ အမှု၏ ကနဦး ကာလတွင် မှုခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုအစည်းအဝေး (Case Management Conference-CMC) ပြုလုပ်ခြင်း၊ အမှု ကြားနာစစ်ဆေးရန် သတ်မှတ်ထားသည့်နေ့ရက် သေချာစေခြင်းနှင့် မလိုအပ်ဘဲ အချိန်ပေးစစ်ဆေးရသည့် အတွက် ကြားနာစရိတ်ပေးစေခြင်း စသည့်နည်းလမ်းများကလည်း ထိရောက်သည့် နည်းလမ်းများဖြစ်ပေ သည်။

စတုတ္ထနည်းလမ်းဖြစ်သည့် ထိထိရောက်ရောက် စစ်ဆေးစီရင်ဆောင်ရွက်သည့် နည်းလမ်းတွင် ခိုင်လုံ

သည့် အကြောင်းပြချက်မရှိဘဲ ပျက်ကွက်မှုများအတွက် တရားရုံးက လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့်အညီ ဆုံးဖြတ် ဆောင်ရွက်ခြင်းပင် ဖြစ်ပေသည်။ အမှုသည်များ၏ ပျက်ကွက်မှုများကြောင့် အမှုပိတ်ခြင်းနှင့် တစ်ဘက်သတ် ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ စရိတ်ပေးစေခြင်းစသည့် အရေးယူဆောင်ရွက်မှုများကို ဥပဒေအရ ထိထိရောက်ရောက် ဆောင်ရွက်ခြင်းပင် ဖြစ်ပေသည်။

အာဆီယံအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအနက် စင်ကာပူနိုင်ငံ၏ မူခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုစနစ်သည် နိုင်ငံတကာ တရားစီရင်ရေး ဆိုင်ရာ စံနှုန်းများအရ ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ်နှောင်းပိုင်းကတည်းက ရှေ့ပြုပြင်ပြောင်းလဲခဲ့ခြင်းဖြစ်၍ ခေတ်မှီပြီး ရှေ့တန်းရောက်လျက် ရှိသည်။ သို့ရာတွင် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး လုပ်ငန်းစဉ်တွင် အခက်အခဲများ၊ စိန်ခေါ်မှု များ ရှိနေဆဲဖြစ်ပြီး ဆက်လက်အဖြေရှာ ဆောင်ရွက်လျက်ရှိကြောင်း လေ့လာသိရှိရပါသည်။

ဘရူနိုင်းနိုင်ငံ

ဘရူနိုင်းနိုင်ငံတွင် တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ မူခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုစနစ် (The Judicial Case Management System-JCMS)ကို ၂၀၁၅ ခုနှစ်ကတည်းက စတင်ကျင့်သုံး အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ယင်းသို့ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ခဲ့သည့် မူခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုအစီအစဉ်တွင် အမှုများကို အီလက်ထရွန်းနစ် နည်းလမ်းဖြင့် စွဲဆိုတင်ပို့ခြင်း (Electronic Filing of the Cases)နှင့် ဥပဒေရေးရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ (Legal Reforms) ဆောင်ရွက်ခြင်းတို့လည်း ပါဝင်ခဲ့သည်။

ဘရူနိုင်းနိုင်ငံသည် မူခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုအစီအစဉ်ကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရာတွင် (က) အမှုသည် များ တရားရုံးသို့ လာရောက်ရန်မလိုအပ်ဘဲ အွန်လိုင်းမှ တရားစွဲဆိုခွင့်ပြုခြင်းနှင့် အွန်လိုင်းအသုံးပြုဆက်သွယ်မှု များ တိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်ရန်၊ (ခ) တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ အီလက်ထရွန်းနစ် ပလက်ဖောင်းတစ်ခု ဖန်တီးနိုင်ရန်၊ (ဂ) မူခင်းများကို အီလက်ထရွန်းနစ်နည်းလမ်းဖြင့် စီမံခန့်ခွဲနိုင်ရန်၊ (ဃ) မူခင်းအချက်အလက်များနှင့် စာရင်းဇယားများကို ထုတ်ပြန်နိုင်ရန်နှင့် (င) မူခင်းများ၏ ကြားနာစစ်ဆေးဆောင်ရွက်မှုအဆင့်ဆင့်ကို မပြတ်စောင့်ကြပ်စီမံခန့်ခွဲနိုင်ရန် ရည်ရွယ်ဆောင်ရွက်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။

ဘရူနိုင်းနိုင်ငံ၏ မူခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုအစီအစဉ်တွင် အောက်ပါရည်မှန်းချက်များ ထားရှိခဲ့သည်-

- (က) တရားရုံးက မူခင်းဆိုင်ရာစာရွက်စာတမ်းများကို ပိုမိုထိရောက်စွာ စစ်ဆေးဆောင်ရွက်နိုင်ရန်၊
- (ခ) တရားရုံးဝန်ဆောင်မှုများကို အရည်အသွေးတိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်နိုင်ရန်၊
- (ဂ) တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ မူခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုစနစ် ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်ရာတွင် ထိရောက်တွင်ကျယ်စွာ ဆောင်ရွက်နိုင်ရန်၊
- (ဃ) တရားရုံး တစ်ရုံးချင်း၊ တရားသူကြီးတစ်ဦးချင်းရှိ မူခင်းများကို မပြတ်စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုပြီး တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ ဝန်ဆောင်မှုဖြင့်တင်ဆောင်ရွက်နိုင်ရန်။

ဘရူနိုင်းနိုင်ငံသည် ၎င်း၏မူခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုအစီအစဉ်ကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် စင်ကာပူ နိုင်ငံ၊ မလေးရှားနိုင်ငံ၊ ဩစတေးလျနိုင်ငံနှင့် တရုတ်နိုင်ငံတို့၏ အီလက်ထရွန်းနစ် မူခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုဆိုင်ရာ လက်တွေ့ကျင့်သုံးမှုများကို လေ့လာမှုများ ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ထို့ပြင် ၂၀၁၄ ခုနှစ်မှစတင်ကာ သင်တန်းပေးမှု များ၊ လိုအပ်သော နည်းပညာဆိုင်ရာ တင်ဒါခေါ်ယူမှုများကို ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ထို့နောက် အမှုသည်များ၊ ရှေ့နေများ အလွယ်တကူ ဝင်ရောက်အသုံးပြုနိုင်သည့် တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ ဝက်ဆိုက်တစ်ခုကိုလည်း ဖွင့်လှစ်ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ တရားလွှတ်တော်များတွင်လည်း တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ မူခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုစနစ် (JCMS)ကို ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် စတင်ကျင့်သုံးခဲ့ပြီး တရားသူကြီးတစ်ဦးချင်း မူခင်းလက်ကျန်များ များပြားမှု

မဖြစ်စေရန် တရားရေးအရာရှိများက ပုံမှန်စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုပြီး မှုခင်းများ မျှတစွာစီမံခန့်ခွဲခြင်းကိုလည်း ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ထို့ပြင် မှုခင်းဆိုင်ရာစာရွက်စာတမ်းများကို ဒီဂျစ်တယ်စနစ်သို့ ပြောင်းလဲနိုင်ရန်လည်း ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။

မှုခင်းများ ကြားနာခြင်းကို ကောင်းမွန်လုံလောက်သည့် အကြောင်းပြချက်ရှိမှသာ ရွှေ့ဆိုင်းခွင့်ပြုရန် ညွှန်ကြားချက်အမှတ် (၁/၂၀၁၅)ဖြင့်လည်းကောင်း၊ အကြောင်းမဲ့ပျက်ကွက်သော အမှုသည်များကို အရေးယူ ဆောင်ရွက်ရန် ညွှန်ကြားချက်အမှတ် (၂/၂၀၁၅)ဖြင့်လည်းကောင်း၊ အမှုသည်များ မိမိတို့အမှုအတွက် ကြိုတင်ပြင်ဆင်နိုင်ရန် အချိန်စံနှုန်းသတ်မှတ်ချက်များအတွက် လမ်းညွှန်ချက်ကို ညွှန်ကြားချက်အမှတ် (၃/၂၀၁၅)ဖြင့်လည်းကောင်း၊ အယူခံတက်ရောက်မှုများ မြန်ဆန်စွာ ကြားနာဆုံးဖြတ်နိုင်ရန် အမှုကနဦးမှတ်တမ်း များကို ပေးပို့ရန် ညွှန်ကြားချက်အမှတ် (၆/၂၀၁၅)ဖြင့်လည်းကောင်း၊ မှုခင်းများတွင် အဆင့်ဆင့်ဆောင်ရွက် နေရမှုများ လျော့ချဆောင်ရွက်ရန် ညွှန်ကြားချက်အမှတ် (၇/၂၀၁၅)နှင့် (၈/၂၀၁၅)တို့ဖြင့်လည်းကောင်း၊ တရားစရိတ်များ အွန်လိုင်းမှ ပေးချေခြင်းကို ခွင့်ပြုဆောင်ရွက်ရန် ညွှန်ကြားချက်အမှတ် (၁/၂၀၁၆)ဖြင့် လည်းကောင်း အသီးသီးထုတ်ပြန်ပေးခဲ့သည်။

၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင် အမှုတန်ဖိုး ဒေါ်လာ ၅၀၀၀၀ မှ ၃၀၀၀၀၀ ရှိ ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဆိုင်ရာမှုခင်း များအတွက် မှုခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုအစီအစဉ်ကို စမ်းသပ်ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ မှုခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုအစည်းအဝေးပြုလုပ် ခြင်း၊ စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေးဆောင်ရွက်ခြင်း၊ အကြံပြုနှိုင်းဆောင်ရွက်ခြင်း စသည့်နည်းလမ်းသစ်များကို ထည့်သွင်း ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ၂၀၁၆ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလမှ ၂၀၁၇ ခုနှစ်၊ မတ်လအထိ အဆိုပါအမှုများတွင် တရားရုံး၏ဆောင်ရွက်မှု၊ အမှုသည်များ၊ ရှေ့နေများ၏ ပူးပေါင်းပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုများအတွက် ဆွေးနွေးပွဲ များ၊ သင်တန်းများကိုလည်း ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ ထို့ပြင် အကြံပြုနှိုင်းဆောင်ရွက်မှုအစည်းအဝေးများကို အခြားတရားမမှု များတွင်လည်း ပြုလုပ်စေခဲ့သည်။

လိုအပ်သော ဥပဒေဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများအနေဖြင့် အီလက်ထရွန်းနစ်နည်းလမ်းဖြင့် အမှုများ စွဲဆိုခြင်းကို လက်ခံရန်နှင့် တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ မှုခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုစနစ်(JCMS)ကို ကျင့်သုံးရန် တရား လွှတ်တော်ချုပ်နည်းဥပဒေများ၊ အခန်း ၅၊ အမိန့် ၆၃(က)ကို ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်။ ထို့ပြင် အမှုများ အကြောင်းမဲ့ ကြန့်ကြာနေမှုများမဖြစ်စေရန် တရားလွှတ်တော်တွင် ဆင့်စာထုတ်ဆင့်ပြီးနောက် ၁၈ လအတွင်း အမှု တိုးတက်ရာတိုးတက်ကြောင်း ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်းမရှိပါက အလိုအလျောက် ပိတ်သိမ်းခြင်းနှင့် အခြားအမှု များတွင် ၁၂ လအတွင်း ပိတ်သိမ်းခြင်းဆောင်ရွက်ရန် တရားလွှတ်တော်ချုပ် နည်းဥပဒေများ၊ အခန်း ၅၊ အမိန့် ၂၁ ကို ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်။ ရာဇဝတ်မှုများတွင် ဗွီဒီယိုမှတ်တမ်းဖြင့် သက်သေခံချက်များ ရယူနိုင်ရန် ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေ အခန်း ၇၊ ပုဒ်မ ၂၃၆(ခ)ကိုလည်း ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်။

ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဆိုင်ရာအမှုများနှင့် အသေးစားတောင်းဆိုမှုဆိုင်ရာ တရားမမှုများတွင် စေ့စပ် ဖြေရှင်းခြင်းဖြင့် ဖြေရှင်းဆုံးဖြတ်ပေးနိုင်ရန် တရားရေးအရာရှိများကို စင်ကာပူနိုင်ငံသို့ စေလွှတ်သင်တန်း တက်ရောက်စေပြီး တရားရုံးတွင် တွဲဖက်ဆောင်ရွက်သည့် စေ့စပ်ဖြေရှင်းခြင်း (Mediation & Court-annexed Mediation)ကိုလည်း စတင်ခဲ့သည်။ စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေးဆောင်ရွက်ရန် နှစ်ဖက်အမှုသည်များ၏ သဘောဆန္ဒကို မှုခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုအစည်းအဝေးတွင် ဖော်ထုတ်၍ ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြစ်သည်။

ဘဏ္ဍာနှိုင်းနိုင်ငံ၏ မူခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုအစီအစဉ် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်မှုတွင် အမှုများ အချိန်နှင့် တစ်ပြေးညီ ပြီးပြတ်ခြင်း၊ အမှုများ စွဲဆိုတင်ပို့ရာတွင် ပိုမိုလွယ်ကူလာခြင်း၊ အမှုခေါ်စာရင်းများနှင့် စီရင်ချက်များကို အွန်လိုင်းမှ ဖြန့်ဝေနိုင်ခြင်းဖြင့် အမှုသည်များ၊ ရှေ့နေများအတွက် ပိုမိုအဆင်ပြေလာစေသည့် အကျိုးရလဒ်များကို တွေ့ရှိခဲ့ရသည်။ သို့ရာတွင် နည်းပညာကို အားပြုဆောင်ရွက်လာရသဖြင့် နည်းပညာပံ့ပိုးမှု မပြည့်စုံသည့်နေရာများတွင် အခက်အခဲကြုံတွေ့ရခြင်း၊ နည်းပညာအရ Error တက်သည့်အခါမျိုးတွင် လုပ်ငန်းအဆင်မပြေဖြစ်ခြင်း၊ အွန်လိုင်းဖြင့် တရားစွဲဆိုနိုင်ခြင်းကြောင့် အမှုစွဲဆိုမှုများ များပြားလာကာ ဝန်ပိခြင်းများ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း စသည့်အခက်အခဲများကိုလည်း ရင်ဆိုင်ရသည်ဟု ဆိုပါသည်။

မလေးရှားနိုင်ငံ

မလေးရှားနိုင်ငံသည် အင်္ဂလိပ်ရိုးရာဥပဒေစနစ် ကျင့်သုံးသည့်နိုင်ငံဖြစ်သည်နှင့်အညီ ၁၉၉၉ ခုနှစ်ကတည်းက အင်္ဂလန်နိုင်ငံ၊ ဩစတေးလျနိုင်ငံတို့ရှိ မူခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုစနစ်များ၏ ကောင်းသော လက်တွေ့ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်မှုဆိုင်ရာ နည်းနာများကို လေ့လာဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ထို့ပြင် ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ်များတွင် အောင်မြင်ခဲ့သည့် စင်ကာပူနိုင်ငံ၏ မူခင်းစီမံခန့်ခွဲခြင်းဆိုင်ရာ နည်းလမ်းများကလည်း မလေးရှားနိုင်ငံ၏ မူခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုစနစ်၏ အခြေခံစံနမူနာများ ဖြစ်ခဲ့သည်။

၂၀၀၇ ခုနှစ်တွင် တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုတစ်ရပ်ဖြစ်သည့် The Integrated Court System(ICS) စနစ်ကို စတင်အကောင်အထည်ဖော်ခဲ့သည်။ အဆိုပါစနစ်တွင် (၁) မူခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုစနစ် (Case Management System-CMS)၊ (၂) ဗွီဒီယိုဆက်သွယ်ရေးစနစ်ဖြင့်ဆောင်ရွက်ခြင်း (The Video Conferencing System-VSC)၊ (၃) တရားခွင်တွင် မှတ်တမ်းတင်ရာ၌ ပိုမိုလွယ်ကူသက်သာစေရန် ဆောင်ရွက်ခြင်း (Court Recording and Transcription-CRT System)၊ (၄) အီလက်ထရွန်းနစ်နည်းလမ်းဖြင့် ဝင်ရောက်အသုံးပြုနိုင်သည့်နေရာနှင့် အီလက်ထရွန်းနစ်နည်းလမ်းဖြင့် အမှုစွဲဆိုခြင်းစနစ် (Community and Advocates Portal-CAP & E-filing System)နှင့် (၅) တရားရုံးတွင် လိုက်ပါဆောင်ရွက်သည့် ရှေ့နေများနှင့် ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်ခြင်း (Court-Advocate Resource Engagement-CARE)စသည့် အစီအစဉ်များ ပါဝင်သည်။

မလေးရှားနိုင်ငံတရားရုံးများတွင် မူခင်းများကို အချိန်နှင့်တစ်ပြေးညီ မှန်မှန်နှင့်မြန်မြန် စီရင်ဆုံးဖြတ်နိုင်ရန် စဉ်ဆက်မပြတ် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ၂၀၀၇ ခုနှစ်နှောင်းပိုင်းတွင် ကြန့်ကြာနေသည့်မူခင်းများကို ရှင်းလင်းဆောင်ရွက်နိုင်ရန် နည်းလမ်းသစ်များဖြင့် စတင်ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ပထမနည်းမှာ အမှုသစ်များ စွဲဆိုတင်ပို့ရာတွင် ပိုမိုချောမွေ့လွယ်ကူစေရန် ဆောင်ရွက်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ဒုတိယနည်းလမ်းမှာ စစ်ဆေးဆဲ အမှုများ ပြီးပြတ်ရေး ရှင်းလင်းဆောင်ရွက်ရာ၌ အလျှင်အမြန် ပြီးပြတ်နိုင်သောအမှု၊ လုပ်ငန်းစဉ် ရပ်ဆိုင်းနေသောအမှုနှင့် ဆက်လက်ကြားနာစစ်ဆေးရန် လိုအပ်သည့်ကြန့်ကြာမည့်အမှုများ စသည်ဖြင့် အုပ်စုခွဲခြားကာ စီမံခန့်ခွဲဆောင်ရွက်ခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ၁၂ လကျော်သည့်တိုင် လုပ်ငန်းစဉ်ရပ်ဆိုင်းနေသောအမှုများကို ပိတ်သိမ်းနိုင်ရေးကိုလည်း ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ တတိယနည်းလမ်းမှာ တရားရုံးမှတ်ပုံတင်အရာရှိများကို ပြန်လည်ဖွဲ့စည်းတာဝန်ပေးခြင်းဖြစ်သည်။ Managing Judge Unit (MJU) ကို ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်၍ တရားသူကြီးများ၏ မူခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုများကို အနီးကပ်စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုရန်နှင့် ပါဝင်ကူညီဆောင်ရွက်ရန် တာဝန်ပေးအပ်ခဲ့သည်။ မူခင်းများ၏ ကနဦးမူခင်းစီမံခန့်ခွဲခြင်းတွင် တရားရုံးမှတ်ပုံတင်အရာရှိများက ပါဝင်ကူညီဆောင်ရွက်ကြခြင်းဖြင့် အချို့သောအမှုများသည် ကနဦးအဆင့်မှာပင် ပိတ်သိမ်းသွားသည်များရှိ

သည်။ စတုတ္ထနည်းလမ်းမှာ ကြန့်ကြာနေသောအမှုများ စီရင်ဆုံးဖြတ်ရာတွင် အဆင်ပြေလွယ်ကူစေရန် ခြေရာကောက်စနစ် (The Tracking System)ကို အသုံးပြုခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ယင်းစနစ်ကို အသုံးပြုရာတွင် ကြားဖြတ်လျှောက်ထားမှုများကို ဆောင်ရွက်သည့် “A-Track”နှင့် ကြားနာစစ်ဆေးမှုများကို ဆောင်ရွက်သည့် “T-Track”ဟူ၍ ခွဲခြားဆောင်ရွက်သည်ဟု ဆိုသည်။ ထိုသို့ခွဲခြားဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် အမှုကြားနာစစ်ဆေးသည့် တရားသူကြီးများသည် အမှုကြားနာစစ်ဆေးခြင်းကို ပိုမိုအာရုံစိုက်ဆောင်ရွက်နိုင်သည်ဟု ဆိုသည်။

ခြေရာကောက်စနစ်(The Tracking System)ကို ၂၀၀၉ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၁ ရက်နေ့မှစတင်ကာ ကွာလာလမ်ပူတရားလွှတ်တော်၊ ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးနှင့် တရားမဋ္ဌာနတွင် စမ်းသပ်စီမံကိန်း(Pilot Project)အဖြစ် စတင်ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ယင်းသို့ဆောင်ရွက်ရာတွင် မှတ်ပုံတင်အရာရှိများက အမှုကနဦးဆောင်ရွက်မှုများအတွက် အကြိုညှိနှိုင်းအစည်းအဝေးပြုလုပ်ခြင်း၊ အမှုသည်များက အမှုအတွက် ကြိုတင်ပြင်ဆင်မှုများ ဆောင်ရွက်စေခြင်း၊ စေ့စပ်ဖြေရှင်းရေးဆောင်ရွက်စေခြင်းနှင့် အချို့သောအမှုများတွင် ဥပဒေအရ ပိတ်သိမ်းခြင်းတို့ကို ဆောင်ရွက်ကြရသည်။ ကနဦးအဆင့်တွင် ပြီးပြတ်ခြင်းမရှိသည့် အမှုများ ကြားနာရန် အသင့်ဖြစ်သည့်အခါ ကြားနာစစ်ဆေးမည့် တရားသူကြီးများထံ လွှဲပြောင်းပေးကြရသည်။ စမ်းသပ်စီမံကိန်းအဖြစ် တစ်နှစ်တာအကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ခဲ့ပြီးနောက် အမှုပြီးပြတ်နှုန်းသည် သိသိသာသာတိုးတက်ခဲ့ပြီး ၂၀၀၈ ခုနှစ်တွင် ပြည့်ပြည့်ဝဝ ကြားနာစစ်ဆေးစီရင်ဆုံးဖြတ်သည့်အမှု ၈၇ မှုသာရှိခဲ့ရာ ၂၀၀၉ ခုနှစ်တွင် ၅၉၆ မှုအထိ တိုးတက်စီရင်ဆုံးဖြတ်နိုင်ခဲ့သည်ဟု ဆိုသည်။

မလေးရှားနိုင်ငံ၏ မူခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုအစီအစဉ်တွင် မူခင်းများကို အချိန်နှင့်တစ်ပြေးညီ စီရင်ဆုံးဖြတ်နိုင်ရန် အချိန်စံနှုန်းသတ်မှတ်ခြင်းများနှင့် တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ စွမ်းဆောင်ရည်များ တိုးတက်လာစေရန် စွမ်းဆောင်ရည်တိုင်းတာမှု ညွှန်းကိန်းများကိုလည်း မိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ထိုသို့ဆောင်ရွက်ရာတွင် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဆိုင်ရာအမှုများကို စတင်စွဲဆိုသည့်အချိန်မှ ၉ လအတွင်း စီရင်ဆုံးဖြတ်ရန် သတ်မှတ်ထားပြီး ယင်းစံသတ်မှတ်ကာလအတွင်း စီရင်ဆုံးဖြတ်နိုင်ခြင်း ရှိ မရှိ တိုင်းတာခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။

မူခင်းစီမံခန့်ခွဲခြင်းဆောင်ရွက်ရာတွင် နှစ်ပိုင်းခွဲခြားဆောင်ရွက်ကြရသည်။ ပထမပိုင်း မူခင်းစီမံခန့်ခွဲခြင်းသည် မှတ်ပုံတင်အရာရှိက ပြုလုပ်ခြင်းဖြစ်ပြီး ဒုတိယပိုင်းမှာ အမှုကြားနာစစ်ဆေးမည့် တရားသူကြီးက ပြုလုပ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ထူးခြားသည်မှာ အမှု၏ဆောင်ရွက်မှု အဆင့်တစ်ခုချင်းအလိုက် အချိန်စံနှုန်းများကို အသေးစိတ်သတ်မှတ်ထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ဥပမာ - တရားမမှုများတွင် ကြားဖြတ်ဆုံးဖြတ်ပေးရန် လျှောက်ထားမှုကို မူခင်းစီမံခန့်ခွဲခြင်းဆောင်ရွက်ပြီး ၇ ရက်အတွင်း လျှောက်ထားရန်နှင့် တရားရုံးကလည်း လျှောက်ထားပြီး ၄၂ ရက်အတွင်း ဆုံးဖြတ်ပေးရန် သတ်မှတ်ထားခြင်းမျိုးဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် မူခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုတွင် အမှုသည်များ၊ ရှေ့နေများ၏ လေးစားလိုက်နာဆောင်ရွက်မှုအားကောင်းစေရန် တစ်ဖက်ဖက်သောအမှုသည်၏ ပျက်ကွက်ခြင်း၊ တရားရုံး၏ညွှန်ကြားချက်ကို အကြောင်းမဲ့လိုက်နာရန် ပျက်ကွက်ခြင်းများအတွက် အမှုကို တစ်ဖက်သတ်ကြားနာခြင်း၊ အမှုပလုပ်ခြင်းကဲ့သို့သော အရေးယူဆောင်ရွက်မှုမျိုးကို ဆောင်ရွက်နိုင်ကြောင်း တရားရုံးနည်းဥပဒေများတွင် ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်း၍ ခွင့်ပြုထားသည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။^၄

ထိရောက်သော တရားရုံး၏ မူခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုအောင်မြင်ရန် ဦးဆောင်ဆုံးဖြတ်မည့် တရားသူကြီးနှင့်

အမှုသည်များအတွက် လိုက်ပါဆောင်ရွက်သည့် ရှေ့နေများ၏ တက်ကြွစွာပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုသည် လွန်စွာအရေးပါကြောင်း ထောက်ပြထားသည်။ တရားသူကြီးက ဦးဆောင်ပြုလုပ်သည့် မှုခင်းစီမံခန့်ခွဲမှု အစည်းအဝေးတွင် နှစ်ဖက်ရှေ့နေများတက်ရောက်ပြီး အမှုအတွက် အမှန်တကယ်အငြင်းပွားသည့် ပြဿနာများကို တင်ပြရန်နှင့် အမှုအတွက်အရေးပါသည့်အချက်များကိုသာ တင်ပြဆွေးနွေးရန် အရေးကြီးကြောင်း၊ နှစ်ဖက်ရှေ့နေများက အမှုအတွက်အရေးပါသည့် သက်သေများကိုသာ ခေါ်ယူစစ်ဆေးခြင်းဖြင့်လည်း မလိုလားအပ်သော ကြန့်ကြာမှုများကို လျှော့ချနိုင်ကြောင်း စမ်းသပ်ဆောင်ရွက်မှု အတွေ့အကြုံများအရ သုံးသပ်ထားသည်။

နိဂုံး

မြန်မာနိုင်ငံတွင်လည်း တရားရုံးအဆင့်ဆင့်၌ မှုခင်းစီမံခန့်ခွဲခြင်းကို သက်ဆိုင်ရာ ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေ၊ တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေ၊ နည်းဥပဒေများ၊ ရုံးလက်စွဲများ၊ ညွှန်ကြားချက်များနှင့်အညီ အစဉ်အဆက်ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြသည်။ ခေတ်မီနည်းပညာများနှင့် ပူးပေါင်းကာ နိုင်ငံတကာစံများနှင့်အညီ ဆောင်ရွက်မည့် “မှုခင်းစီမံခန့်ခွဲမှု အစီအစဉ် (Case Management Program-CMP)”ကို ၂၀၁၄ ခုနှစ်မှ စတင်လေ့လာသုံးသပ်မှုများပြုလုပ်ကာ ရွေးချယ်ထားသော တရားရုံးအချို့တွင် ၂၀၁၅ ခုနှစ်၌ စတင်စမ်းသပ်ကျင့်သုံးခဲ့သည်။ မှုခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုအစီအစဉ်ကို နိုင်ငံတစ်ဝန်းရှိ တရားရုံးများအားလုံးတွင် နှစ်အလိုက်တိုးချဲ့ဆောင်ရွက်သွားရန် မဟာဗျူဟာချမှတ်ဆောင်ရွက်ခဲ့ရာ၌ “နိုင်ငံတစ်ဝန်း မှုခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုအစီအစဉ် (National Case Management Program-NCMP)”အဖြစ် ၂၀၁၈ ခုနှစ်မှစတင်ကာ အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါသည်။ မှုခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုအစီအစဉ်တွင် ပါဝင်သည့် ခေတ်မီနည်းပညာအကူအညီ အပြည့်အဝအသုံးပြုဆောင်ရွက်မည့် အနာဂတ် မှုခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုစနစ်သည် အွန်လိုင်းအင်တာနက်ကိုအသုံးပြုပြီး စီမံခန့်ခွဲမှုပြုမည့် “ခေတ်မီနည်းပညာသုံး မှုခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုစနစ် (Automated Case Management System-ACMS)”ပင် ဖြစ်ပေသည်။ အဆိုပါ ခေတ်မီနည်းပညာသုံး မှုခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုစနစ် (ACMS)ကို လက်ရှိတွင် ဧရာဝတီတိုင်းဒေသကြီး၊ ပုသိမ်မြို့နယ် တရားရုံးနှင့် မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီး၊ ချမ်းအေးသာစံမြို့နယ် တရားရုံးတို့တွင် စမ်းသပ်ကျင့်သုံးလျက်ရှိပါသည်။ ACMS စနစ်တိုးချဲ့ဆောင်ရွက်နိုင်ရေးအတွက် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်၏ မဟာဗျူဟာစီမံကိန်း၊ စတုတ္ထနှစ်လုပ်ငန်းအစီအစဉ်(၂၀၂၁)၏ မဟာဗျူဟာအစီအစဉ် (၃.၃.၂)၊ (၃.၃.၃)နှင့် (၅.၁.၁)တို့တွင် မဟာဗျူဟာအစီအစဉ်များ ချမှတ်ထားကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံသည် အာဆီယံအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံဖြစ်၍ အခြားအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ၏ မှုခင်းစီမံခန့်ခွဲမှု အစီအစဉ်များကို နှိုင်းယှဉ်လေ့လာသုံးသပ်နိုင်ရန် အာဆီယံနိုင်ငံများအနက် စင်ကာပူနိုင်ငံ၊ ဘရူနိုင်းနိုင်ငံနှင့် မလေးရှားနိုင်ငံတို့၏ မှုခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုအစီအစဉ်များအကြောင်းကို အနှစ်ချုပ်စုစည်းတင်ပြအပ်ပါသည်။

မြတ်မျိုးလတ်(တရားရေး)

တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး၏ အကြောင်းအကျိုးနှင့် သက်ဆိုင်မှုများ

ကျော်စွာလင်း

နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် နိုင်ငံဝန်ထမ်းများ၏ စွမ်းဆောင်ရည်သည် အရေးကြီးသကဲ့သို့ ပြည်သူလူထု၏ အသိပညာရေချိန်သည်လည်း ထပ်တူထပ်မျှ အရေးကြီးပါသည်။ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးနှင့် စပ်လျဉ်း၍လည်း ပြည်သူလူထု၏ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု၊ လူသားကျင့်ဝတ်နှင့်အညီ နေထိုင်မှု၊ ကိုယ်ကျင့် တရားကောင်းမွန်မှု၊ အသိဉာဏ်ရှိမှုနှင့် အမှန်တရားကို ချစ်မြတ်နိုးမှုတို့သည် မလွဲမသွေလိုအပ်ပါသည်။

လူသားတိုင်းသည် တရားမျှတမှုကို ချစ်မြတ်နိုးကြပါသည်။ တစ်နည်းအားဖြင့်ဆိုသော် မိမိတို့နေ့စဉ် လူနေမှုဘဝတွင် ကြုံတွေ့လုပ်ကိုင်နေရသော လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ အရေးကိစ္စတိုင်းကို ကြောင်းကျိုးဆီလျော်စွာ ဖြစ်နေစေလိုကြပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် အစိုးရကာလအဆက်ဆက် ရေပန်းအစားဆုံးစကားလုံးမှာ “တရား ဥပဒေစိုးမိုးရေး” ဟူသော စကားလုံးဖြစ်ပါသည်။ မီဒီယာများက မကြာခဏဖော်ပြကြသကဲ့သို့ ပြည်သူလူထု ကလည်း စိတ်ဝင်စားစွာ ဝေဖန်ပြောဆိုကြပါသည်။ သို့သော် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးအကြောင်းကို ပြောဆိုနေ ကြသော်လည်း တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်နှင့် သဘောသဘာဝကို ချေချေမြစ်မြစ်သိရှိသူ အလွန်နည်းပါးပါသည်။

တိုးတက်လာသော ခေတ်စနစ်နှင့်အညီ တွင်ကျယ်အရေးပါအရာရောက်သည်ကို နားလည်သဘောပေါက် လာသော အကြောင်းအရာတစ်ခုကို ဆွေးနွေးပြောဆိုကောင်းပါသည်။ သို့သော် ထိုသို့ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ဆွေးနွေးပြောဆိုနေသော တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး၏အကြောင်းတို့ကို ရေရေလည်လည် နားလည်သဘောပေါက် မည်ဆိုလျှင် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးနှင့်စပ်လျဉ်းသည့် ဖော်ပြချက်များ၊ ဆွေးနွေးချက်များ၊ ထင်မြင်ချက်များ၊ ပြောဆိုချက်များနှင့် ပြုမူဆောင်ရွက်ချက်များသည် ပိုမို၍ ကြောင်းကျိုးဆီလျော်လာဖွယ်ရာ၊ ပိုမို၍တန်ဖိုးရှိ လာဖွယ်ရာ၊ ပိုမို၍စဉ်းစားဆင်ခြင်လာဖွယ်ရာ၊ ပိုမို၍အရာထင်လာဖွယ်ရာရှိပါသည်။ တရားဥပဒေစိုးမိုးမှု အားကောင်းလာစေရန် ကြိုးစားဆောင်ရွက်ရာတွင် အထောက်အကူကောင်းများ ရရှိလာစေပြီး တိုင်းပြည်အတွက် လည်း ပိုမိုအကျိုးကျေးဇူးရရှိနိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။

တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး

တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးသည် လူမှုအဖွဲ့အစည်း၏ ငြိမ်းချမ်းရေး၊ အခွင့်အလမ်းနှင့် သာနာညီမျှမှုတို့အတွက် အခြေခံအုတ်မြစ်ဖြစ်ပါသည်။ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးဟုဆိုလိုက်သည်နှင့် တရားသူကြီးများ၊ ရှေ့နေများ၊ ဥပဒေအရာရှိများ၊ ရဲတပ်ဖွဲ့ဝင်များကိုသာ မြင်တွေ့မိကြပါသည်။ အမှန်မှာမူ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးသည် တရားသူကြီးများ၊ ရှေ့နေများ၊ ဥပဒေအရာရှိများ၊ ရဲတပ်ဖွဲ့ဝင်များစသည့် တရားစီရင်မှုနယ်ပယ်တွင် တိုက်ရိုက်ပါဝင်ပတ်သက်နေသူများနှင့်သာ သက်ဆိုင်သည်မဟုတ်ဘဲ အဖွဲ့အစည်းအားလုံး၊ နိုင်ငံသားအားလုံး နှင့် သက်ဆိုင်မှုရှိပါသည်။ နိုင်ငံသားအားလုံး၏ စည်းကမ်းပေါင်းစုံထိန်းသိမ်းရေးဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု သည် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးမြှင့်တင်ရန်အတွက် အထိရောက်ဆုံးနည်းလမ်းဖြစ်ပါသည်။

တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးကို အနက်အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်း

တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးနှင့်စပ်လျဉ်း၍ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးကို အနက်အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုရန်နှင့် တရားဥပဒေစိုးမိုးမှု ရှိ မရှိ တိုင်းတာရန်ခက်ခဲကြောင်း လူပြောများပါသည်။ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးအကြောင်းကို ပြောဆိုနေကြသော်လည်း တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးဆိုသည်မှာ မည်သည့်အရာအား ဆိုလိုသည်ကို ချေချမြစ်မြစ် နားလည်သဘောပေါက်ရန်နှင့် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးအခြေအနေကို ထိရောက်စွာ အကဲဖြတ်လေ့လာရန် ခဲယဉ်းပါသည်။ အရိုးရှင်းဆုံးသောနည်းလမ်းမှာ သက်ဆိုင်ရာ လူမှုအဖွဲ့အစည်းတွင် တာဝန်ခံမှု ရှိ မရှိ၊ အခြေခံအခွင့်အရေးများကို လေးစားလိုက်နာမှု ရှိ မရှိ၊ တရားမျှတမှုကို လက်လှမ်းမီမှု ရှိ မရှိ စသည့် အချက်အလက်များကို ဆန်းစစ်လေ့လာပြီး ပေါ်ထွက်လာသော ရလဒ်များအပေါ်တွင် အကဲဖြတ်ခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ဆုံးဖြတ်ချက်များနှင့် အခွင့်အာဏာဖြင့် ကျင့်သုံးမှုအားလုံးကို ဥပဒေတွင် အခြေခံသည့် ရှိနှင့်ပြီးသော စည်းကမ်းချက်များနှင့်အညီ ဆောင်ရွက်မှသာ တရားဥပဒေစိုးမိုးမှုရှိမည် ဖြစ်သောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ ထိရောက်သော တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးသည် အဂတိလိုက်စားမှုများကို လျော့ကျစေနိုင်ပါသည်။ ဆင်းရဲမွဲတေမှုနှင့် ရောဂါဘယထူပြောမှုကို တိုက်ဖျက်နိုင်ပါသည်။ မတရားမှု များကိုလည်း ကာကွယ်တားဆီးနိုင်ပါသည်။ ထို့အပြင် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးသည် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု၊ တာဝန်ခံမှုရှိသော အစိုးရနှင့် အခြေခံအခွင့်အရေးများကို လေးစားလိုက်နာမှုတို့၏ ကျောထောက်နောက်ခံ ဖြစ်သည့် ငြိမ်းချမ်းသော လူ့အဖွဲ့အစည်း၊ အခွင့်အလမ်းနှင့် သာနာညီမျှမှုတို့၏ အခြေခံအုတ်မြစ်လည်း ဖြစ်ပါသည်။

ယေဘုယျအားဖြင့် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးဆိုသည်မှာ တရားသူကြီးများ၊ ရှေ့နေများ၊ ဥပဒေအရာရှိများ၊ ရဲတပ်ဖွဲ့ဝင်များ စသည့်တရားစီရင်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် တိုက်ရိုက်ပါဝင်ပတ်သက်လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်နေသူများ နှင့်သာ သက်ဆိုင်သောအရာဖြစ်သည်ဟု မြင်ကြပါသည်။ သို့ရာတွင် နေ့စဉ်လူနေမှုဘဝ၏ အကြောင်း အရာများဖြစ်သော လုံခြုံစိတ်ချမှု၊ အခွင့်အရေး၊ တရားမျှတမှုနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များတွင် လူသားများသည် ကိုယ်စီပါဝင်ပတ်သက်မှုများရှိနေကြသည်ဖြစ်ရာ လူသားတိုင်းသည် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးနှင့် အကျိုးဝင်သက်ဆိုင်မှုရှိနေကြပါသည်။

တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို ဖွင့်ဆိုရာတွင် နိုင်ငံတကာက လက်ခံထားသော စံနှုန်းများ ဖြစ်သည့် အောက်ပါအခြေခံမူ ၄ ရပ်ကို ထိန်းသိမ်းမှုပြုနိုင်ခြင်း ရှိ မရှိ ဆန်းစစ်လေ့လာခြင်းအားဖြင့် ဖွင့်ဆိုနိုင်ပါသည်-

- (၁) အစိုးရနှင့် အစိုးရအရာရှိများ၊ ကိုယ်စားလှယ်များကို အခြားနိုင်ငံသားများကဲ့သို့ပင် ဥပဒေနှင့် အညီ အရေးယူနိုင်ခြင်း၊
- (၂) ဥပဒေများသည် ရှင်းလင်းမှုရှိခြင်း၊ အများပြည်သူသိရှိစေရန် ကြေငြာခြင်း၊ တည်ငြိမ်မှုရှိခြင်း၊ တရားမျှတခြင်း၊ တစ်ပြေးညီကျင့်သုံးနိုင်မှုရှိခြင်း၊ ပုဂ္ဂိုလ်ရေးနှင့် မြေယာအဆောက်အအုံ ပိုင်ဆိုင်မှုအပါအဝင် အခြေခံအခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ပေးနိုင်မှုရှိခြင်း၊
- (၃) ဥပဒေကိုပြဋ္ဌာန်းခြင်း၊ ဥပဒေအရစီရင်ခြင်းနှင့် ဥပဒေကိုအကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ခြင်း များ ပြုလုပ်ရာတွင် သဘောပေါက်နားလည်ရန် လွယ်ကူခြင်း၊ တရားမျှတမှုရှိခြင်းနှင့် ထိရောက်မှု ရှိခြင်း၊
- (၄) အရည်အချင်းပြည့်မီပြီး ကျင့်ဝတ်သိက္ခာနှင့်ညီညွတ်သော တရားမျှတမှုကို လူတိုင်းသို့ အချိန်နှင့်

တစ်ပြေးညီပေးနိုင်ခြင်း၊ လွတ်လပ်ပြီးဘက်လိုက်မှုကင်းသူများ အလုံအလောက်ရှိပြီး ပြည့်စုံသော အရင်းအမြစ်များကို အသုံးပြုကာ လူ့အဖွဲ့အစည်းကို အလုပ်အကျွေးပြုနိုင်ခြင်း။

တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး၏ အရေးပါမှု

တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးသည် လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွက် လွန်စွာအရေးကြီးသော ကဏ္ဍတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးအားနည်းလျှင် လူ့အသက်များအတွက် အရေးပါသောဆေးဝါးများသည် ကျန်းမာရေးအရ လိုအပ်ချက်ရှိနေသည့်နေရာများသို့ မရောက်ရှိခြင်း၊ အကြမ်းဖက်မှုများ အတားအဆီးမရှိဖြစ်ပေါ်ခြင်း၊ လူ့အဖွဲ့အစည်းတွင် တရားဥပဒေကို မညီမမျှအသုံးပြုခြင်း၊ နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများကို ချုပ်တည်းခံထားရခြင်း စသည့်ဆိုးကျိုးများဖြစ်စေနိုင်ပါသည်။ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးအားကောင်းလျှင် အဂတိလိုက်စားမှုများကို လျော့ချနိုင်ခြင်း၊ ပြည်သူလူထု၏ ကျန်းမာရေးအဆင့်အတန်းကို တိုးတက်ကောင်းမွန်စေနိုင်ခြင်း၊ ပညာရေးအဆင့်အတန်းကို မြှင့်တင်နိုင်ခြင်း၊ ဆင်းရဲမွဲတေမှုအဆင့်အတန်းကို လျော့ကျစေနိုင်ခြင်း၊ ပြည်သူလူထုကို မတရားမှုများ၊ ဘေးရန်အန္တရာယ်များမှ ကာကွယ်ပေးနိုင်ခြင်း စသည့်ကောင်းကျိုးများ ဖြစ်ထွန်းစေနိုင်ပါသည်။

တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးနှင့် နေ့စဉ်လူနေမှုဘဝ

တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးသည် လူသားတို့၏ နေ့စဉ်လူနေမှုဘဝအပေါ်တွင် အကျိုးသက်ရောက်မှု များစွာရှိပါသည်။ လူသားတို့က သတိမမူမိသော်လည်း တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးသည် တရားသူကြီးများ၊ ရှေ့နေများ၊ ဥပဒေအရာရှိများ၊ ရဲတပ်ဖွဲ့ဝင်များအတွက်သာမက လူသားအားလုံးအတွက် လွန်စွာအရေးကြီးပါသည်။ လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ လုံခြုံစိတ်ချရမှု၊ အငြင်းပွားမှုများကို ဖြေရှင်းမှု၊ သာယာဝပြောမှုတို့အတွက် အခြေခံအကြောင်းတရားလည်း ဖြစ်ပါသည်။ လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်းရှိ လူသားအသီးသီး၊ ကဏ္ဍအသီးသီးသည် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးအတွက် ကိုယ်စီတာဝန်ရှိသူများ ဖြစ်ကြပါသည်။

စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ရာတွင် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး

စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ရာတွင် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးနှင့်စပ်လျဉ်း၍ နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူတစ်ဦးက နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံတွင် စီးပွားရေးလုပ်မည်ဟု စဉ်းစားသည့်ကိစ္စတွင် ထိုစီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင်သည် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုမပြုလုပ်မီ သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံ၌ အဂတိလိုက်စားမှုထူပြောခြင်း ရှိ မရှိ၊ မြေယာအဆောက်အအုံပိုင်ဆိုင်မှု အခွင့်အရေးဆိုင်ရာဥပဒေ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများအား အနက်အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုရာတွင် အားနည်းချက်များ ရှိ မရှိ၊ စာချုပ်စာတမ်းများကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရာတွင် အခက်အခဲ ရှိ မရှိ တို့ကို အကြိမ်ကြိမ်အဖန်ဖန် စဉ်းစားမည်ဖြစ်ပါသည်။ ဥပဒေစည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရာတွင် တစ်ဘက်စောင်းနင်းဖြစ်ခြင်း၊ အဂတိလိုက်စားခြင်း၊ မြေယာအဆောက်အအုံပိုင်ဆိုင်မှု အခွင့်အရေးများ ခိုင်မာမှုမရှိခြင်းနှင့် ထိရောက်မှုမရှိသော အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းခြင်းသည် ပြည်တွင်းပြည်ပ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများကို တွန့်ဆုတ်သွားစေမည်ဖြစ်ပါသည်။

အစိုးရလုပ်ငန်းများတွင် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး

အစိုးရလုပ်ငန်းများတွင် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ပြည်သူအများ နေ့စဉ်ဖြတ်သန်းသွားလာနေသော လမ်းတံတားများ၊ ရထားလမ်းများ၊ နေထိုင်အလုပ်လုပ်ကိုင်ရာ နေအိမ်၊ ရုံးအခန်းအဆောက်အအုံများကို ဆောက်လုပ်ရာတွင် ဆောက်လုပ်ရေးစံချိန်စံညွှန်းများနှင့်အညီ ဆောက်လုပ်မှုမပြုခြင်း၊ ဆောက်လုပ်ရေးလုပ်ငန်းခွင်နှင့်သက်ဆိုင်သော ဌာနဆိုင်ရာအရာရှိများ၊ ကန်ထရိုက်လုပ်ငန်းရှင်များက ကိုယ်ကျိုးစီးပွားအတွက် အရည်အသွေးမမီသော ဆောက်လုပ်ရေးပစ္စည်းများကို အသုံးပြုခြင်း စသည့်ကိစ္စများတွင် ဥပဒေစည်းမျဉ်း

စည်းကမ်းနှင့်အညီ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်မှု အားနည်းခြင်းနှင့် အကတိလိုက်စားခြင်းများသည် နိုင်ငံ၏စီးပွားရေးကဏ္ဍအတွက် မရှိမဖြစ်လိုအပ်သော အခြေခံအဆောက်အအုံများ၏ လုံခြုံစိတ်ချရမှုကို လျော့ကျစေခြင်း၊ အကန့်အသတ်ရှိ၍ ရှားပါးသော သဘာဝအရင်းအမြစ်များကို ဖြုန်းတီးခြင်းများ ဖြစ်ပေါ်စေမည် ဖြစ်ပါသည်။

ပြည်သူ့ကျန်းမာရေးနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်တွင် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး

ပြည်သူ့ကျန်းမာရေးနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်တွင် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ကုမ္ပဏီတစ်ခုက လူနေထူထပ်သော နေရာတစ်ခုအနီးရှိ မြစ်အတွင်းသို့ အန္တရာယ်ရှိသော ဓာတုပစ္စည်းများ စွန့်ပစ်သည်ကို သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဆိုင်ရာ အရာရှိက လာဘ်ယူပြီး မသိကျိုးကျွံပြုသည့်ကိစ္စတွင် လူသားတို့၏ ကျန်းမာရေးနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကို ကာကွယ်ရန် ကမ္ဘာတစ်ဝန်းရှိ နိုင်ငံများ၌ ဥပဒေများပြဋ္ဌာန်းထားသော်လည်း အဆိုပါဥပဒေများသည် အစဉ်အမြဲအာဏာသက်ရောက်မှုမရှိခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။ ပြည်သူ့ကျန်းမာရေးနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ဥပဒေစည်းမျဉ်းစည်းကမ်းနှင့်အညီ ထိရောက်စွာ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်ပြီး အစိုးရဌာနများ၊ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၊ မြို့ပြလူမှုအဖွဲ့အစည်းများသည် ပြည်သူလူထု၏ ကျန်းမာရေးနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးကို ကိုယ်ကျိုးစီးပွားနှင့် လဲလှယ်ခြင်းမပြုသည် ကို တာဝန်ခံမှုရှိရမည်ဖြစ်ပါသည်။

ပြည်သူလူထု၏ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုတွင် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး

ပြည်သူလူထု၏ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုတွင် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ပတ်ဝန်းကျင်တွင် နေထိုင်သူများကို အသိပေးခြင်းမပြုဘဲ ပတ်ဝန်းကျင်ကို အဟန့်အတားဖြစ်စေသော ဆောက်လုပ်ရေး လုပ်ငန်းစီမံကိန်းတစ်ခုကို အစိုးရ၏လုပ်ငန်းအပ်နှံချက်အရ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်နေသည့် ကိစ္စသို့မဟုတ် ပတ်ဝန်းကျင်တွင်နေထိုင်သူများအနေဖြင့် အဆိုပါဆောက်လုပ်ရေးလုပ်ငန်းစီမံချက် မစတင်မီ အချိန်က သက်ဆိုင်ရာအစိုးရအဖွဲ့အစည်းများသို့ ကန့်ကွက်မှုပြုရန် အခွင့်အရေးမရှိသည့်ကိစ္စတွင် သာမန် ပြည်သူလူထု၏ နေ့စဉ်လူနေမှုဘဝများကို အကျိုးသက်ရောက်မှုရှိသော အစိုးရ၏ ဆုံးဖြတ်ဆောင်ရွက်ချက်များနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ပြည်သူလူထုက မိမိတို့၏သဘောထားထင်မြင်ချက်များကို တင်ပြနိုင်ခွင့်မရှိခြင်းသည် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး အားနည်းခြင်းပင်ဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံသားတိုင်းသည် မိမိတို့အစိုးရ၏ ဆုံးဖြတ်ဆောင်ရွက်မှုများတွင် မိမိတို့၏သဘောထားထင်မြင်ချက်များကို လွတ်လပ်စွာ တင်ပြနိုင်သည့် အခွင့်အရေးရှိရမည်ဖြစ်ပါသည်။

ပြည်သူ့တရားမျှတမှုတွင် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး

ပြည်သူ့တရားမျှတမှုတွင် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးနှင့်စပ်လျဉ်း၍ မိမိတို့၏အခွင့်အရေးအတွက် လူတစ်ဦးက အခြားလူတစ်ဦးကို တရားစွဲဆိုရာ၌ တရားစီရင်မှုနည်းလမ်းနှင့် ကုစားမှုအား လက်ခံရရှိမှုတို့သည် နားလည်ရန်ခက်ခဲခြင်း၊ ယုံကြည်စိတ်ချရမှုမရှိခြင်း၊ လာဘ်ပေးလာဘ်ယူမှုများရှိနေခြင်းတို့ ဖြစ်ပေါ်သည့်ကိစ္စတွင် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး၏ အဓိကအစိတ်အပိုင်းတစ်ရပ်ဖြစ်သည့် ကောင်းမွန်သော တရားစီရင်မှုစနစ်မရှိခြင်းသည် ပြည်သူများအား ကြုံတွေ့ရင်ဆိုင်နေရသော အငြင်းပွားမှုပြဿနာများကို ဖြေရှင်းရာတွင် တရားဥပဒေကို အားကိုးအားထားပြု၍ ဖြေရှင်းခြင်းထက် အခြားမလိုလားအပ်သော အကြမ်းဖက်မှုနည်းလမ်းများဖြင့် ဖြေရှင်းခြင်းကို ရွေးချယ်စေနိုင်ပါသည်။

အထက်တွင်ဖော်ပြထားသော နယ်ပယ်များအပြင် အခြားနယ်ပယ်အသီးသီးတွင်လည်း တရားဥပဒေ

စိုးမိုးရေးနှင့် သက်ဆိုင်မှုကိုယ်စီ ရှိကြပါသည်။ နယ်ပယ်အသီးသီးတို့သည် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးအတွက် ကိုယ်စီတာဝန်ရှိကြပါသည်။ ထို့အတူ လူသားတစ်ဦးချင်းစီသည်လည်း တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးအတွက် ကိုယ်စီ တာဝန်ရှိကြသူများဖြစ်ကြပါသည်။

တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးကို တိုင်းတာခြင်း

တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးကို တိုင်းတာရာတွင် အောက်ပါကဏ္ဍ ၈ ရပ်ကို အခြေပြု၍ တိုင်းတာသတ်မှတ် နိုင်ပါသည်-

- (က) အစိုးရ၏အာဏာကို ကန့်သတ်မှု၊
- (ခ) အကျင့်ပျက်ခြစားခြင်းမရှိမှု၊
- (ဂ) အစိုးရ၏ ပွင့်လင်းမြင်သာရှိမှု၊
- (ဃ) အခြေခံအခွင့်အရေးများရရှိမှု၊
- (င) အမိန့်အာဏာနှင့် လုံခြုံစိတ်ချမှု၊
- (စ) အာဏာသက်ရောက်စေမှု၊
- (ဆ) တရားမဆိုင်ရာ တရားစီရင်မှု၊
- (ဇ) ရာဇဝတ်ဆိုင်ရာ တရားစီရင်မှု။

(က) အစိုးရအာဏာကို ကန့်သတ်မှု

အစိုးရ၏အာဏာကို ကန့်သတ်မှုနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဥပဒေပြုရေးသည် အုပ်ချုပ်ရေး၏အာဏာကို ထိရောက်စွာ ကန့်သတ်နိုင်မှုရှိရပါမည်။ တရားစီရင်ရေးသည် အုပ်ချုပ်ရေး၏အာဏာကို ထိရောက်စွာ ကန့်သတ်နိုင်မှုရှိရပါမည်။ စာရင်းစစ်ဆေးရေးအဖွဲ့သည် အစိုးရ၏ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ချက်များကို လွတ်လပ်စွာ စစ်ဆေးအစီရင်ခံတင်ပြနိုင်မှု ရှိရပါမည်။ မသမာမှုပြုလုပ်သော အစိုးရအရာရှိများကို လွတ်လပ်စွာ စုံစမ်းစစ်ဆေးအရေးယူနိုင်မှုရှိရပါမည်။ သတင်းမီဒီယာများ၊ မြို့ပြလူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၊ နိုင်ငံရေးပါတီများ စသည့် အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများသည် အစိုးရ၏မူဝါဒများအပေါ် လွတ်လပ်စွာ ပြောဆိုတင်ပြနိုင်မှုရှိရပါမည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ အစိုးရအရာရှိများကို ခန့်ထားရာတွင် ဥပဒေနှင့်အညီ ပွင့်လင်းမြင်သာစွာ ခန့်အပ်ခြင်းရှိရပါမည်။

(ခ) အကျင့်ပျက်ခြစားမှု

အကျင့်ပျက်ခြစားမှုနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အုပ်ချုပ်ရေးတွင် တာဝန်ထမ်းဆောင်နေသော နိုင်ငံ့ဝန်ထမ်းများသည် မိမိတို့တာဝန်ထမ်းဆောင်နေသော အလုပ်တွင် ကိုယ်ကျိုးရှာခြင်းမရှိရပါ။ တရားစီရင်ရေးတွင် တာဝန်ထမ်းဆောင်နေသော နိုင်ငံ့ဝန်ထမ်းများသည် မိမိတို့တာဝန်ထမ်းဆောင်နေသော အလုပ်တွင် ကိုယ်ကျိုးရှာခြင်းမရှိရပါ။ ရဲတပ်ဖွဲ့နှင့် တပ်မတော်ကဲ့သို့သော လုံခြုံရေးဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်းများတွင် တာဝန်ထမ်းဆောင်နေသော နိုင်ငံ့ဝန်ထမ်းများသည် မိမိတို့တာဝန်ထမ်းဆောင်နေသော အလုပ်တွင် ကိုယ်ကျိုးရှာခြင်း မရှိရပါ။ ဥပဒေပြုရေးတွင် တာဝန်ထမ်းဆောင်နေသော နိုင်ငံ့ဝန်ထမ်းများသည် မိမိတို့တာဝန်ထမ်းဆောင်နေသော အလုပ်တွင် ကိုယ်ကျိုးရှာခြင်းမရှိရပါ။

(ဂ) အစိုးရ၏ ပွင့်လင်းမြင်သာရှိမှု

အစိုးရ၏ ပွင့်လင်းမြင်သာရှိမှုနှင့်စပ်လျဉ်း၍ နိုင်ငံတော်ဆိုင်ရာအချက်အလက် ကိန်းဂဏန်းများနှင့် ဥပဒေများကို ပြည်သူလူထုသို့ ထုတ်ဖော်ကြေငြာခြင်းရှိရပါမည်။ ပြည်သူလူထုအနေဖြင့် လိုအပ်သည့်

သတင်းအချက်အလက်များကို အစိုးရထံမှ အချိန်နှင့်တစ်ပြေးညီ ရရှိနိုင်ခြင်းရှိရပါမည်။ အစိုးရသည် လူမှု အဖွဲ့အစည်းအပေါ် အကျိုးသက်ရောက်မှုရှိသော ကိစ္စများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ပြည်သူလူထုအနေဖြင့် မိမိတို့၏ သဘောထားအမြင်များကို တင်ပြနိုင်ခွင့်ရှိရပါမည်။ ပြည်သူလူထုမလိုလားသော အစိုးရ၏လုပ်ဆောင်ချက်များ နှင့်စပ်လျဉ်း၍ အစိုးရကို စောဒကတက်ပြောဆိုနိုင်ခြင်း ရှိရပါမည်။

(ဃ) အခြေခံအခွင့်အရေးများရရှိမှု

အခြေခံအခွင့်အရေးများရရှိမှုနှင့်စပ်လျဉ်း၍ လူသားတိုင်းသည် လူမျိုးမရွေး၊ ဘာသာမရွေး၊ ကိုးကွယ်မှု မရွေး၊ လိင်မရွေး လူသားတစ်ဦးနှင့်လျော်ညီစွာ အခြေခံလူ့အခွင့်အရေးများရရှိခြင်း ရှိရပါမည်။ လူသားတို့၏ အသက်အိုးအိမ်လုံခြုံရေးနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အာမခံချက်ရှိရပါမည်။ ပြစ်မှုကျူးလွန်သူများနှင့် သံသယရှိသူများကို လူ့အခွင့်အရေးနှင့်အညီ ပြုမူဆောင်ရွက်ခြင်းရှိရပါမည်။ သတင်းမီဒီယာများ၊ မြို့ပြလူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၊ နိုင်ငံရေးပါတီများ စသည့်အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများသည် အစိုးရ၏မူဝါဒများအပေါ် လွတ်လပ်စွာ ပြောဆိုတင်ပြနိုင်ခွင့်ရှိရပါမည်။ လူသားတိုင်းသည် မိမိတို့နှစ်သက်ရာ ဘာသာကို လွတ်လပ်စွာ ကိုးကွယ် ယုံကြည်နိုင်ခွင့်ရှိရပါမည်။ ဥပဒေအရ လူပုဂ္ဂိုလ်နှင့်နေအိမ်တို့ကို ရှာဖွေရာတွင် လူ့အခွင့်အရေးကို မထိခိုက်စေဘဲ ဆောင်ရွက်ခြင်းရှိရပါမည်။ လွတ်လပ်စွာ စုဝေးနိုင်ခွင့်နှင့် အသင်းအပင်းဖွဲ့စည်းနိုင်ခွင့်ရှိရပါမည်။ အခြေခံ အလုပ်ရှင်အလုပ်သမားဆိုင်ရာဥပဒေများကို လေးစားလိုက်နာပြီး အတင်းအဓမ္မစေခိုင်းမှုများ၊ ကလေးလုပ်သား စေခိုင်းမှုများ မရှိရပါ။

(င) အမိန့်အာဏာနှင့် လုံခြုံစိတ်ချမှု

အမိန့်အာဏာနှင့်လုံခြုံစိတ်ချမှုနှင့်စပ်လျဉ်း၍ လူသားတို့၏ လုံခြုံရေးကိုထိပါးသော မှုခင်းများမဖြစ်ပေါ် စေရန် လိုအပ်သည့်အစီအမံများဖြင့် ထိန်းသိမ်းခြင်းရှိရပါမည်။ လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများ၊ အကြမ်းဖက်မှု များကဲ့သို့သော လူ့အဖွဲ့အစည်း၏လုံခြုံရေးကို ထိပါးသော မှုခင်းများမဖြစ်ပေါ်စေရန် လိုအပ်သည့်အစီအမံ များဖြင့် ထိန်းသိမ်း ခြင်းရှိရပါမည်။ နိုင်ငံသားများသည် အချင်းချင်းအကြားတွင်ရှိနေသော အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုများကို ခြိမ်းခြောက်မှုများ၊ အကြမ်းဖက်မှုများဖြင့် ဖြေရှင်းခြင်းများမပြုရန် အစိုးရက ကြီးကြပ် နိုင်ခြင်းရှိရပါမည်။

(စ) အာဏာသက်ရောက်စေမှု

အာဏာသက်ရောက်စေမှုနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အစိုးရ၏ဥပဒေစည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို ထိရောက်စွာ အကောင် အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်းရှိရပါမည်။ အစိုးရ၏ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းဥပဒေများကို မလျော်ကန်သော နည်းလမ်းများဖြင့် အသုံးပြုဆောင်ရွက်ခြင်း မရှိရပါ။ အစိုးရသည် စီမံအုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်ချက်များကို မဆိုင်မတွ ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်းရှိရပါမည်။ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေး၊ အခွန် ကောက်ခံရေးနှင့် အလုပ်သမားကဲ့သို့ အများနှင့်ဆိုင်သော ကိစ္စရပ်များတွင် အစိုးရ၏စီမံအုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်ချက်များသည် လျော်ကန်သင့်မြတ်မှုရှိရပါမည်။ နိုင်ငံသားများ၏ မြေယာအဆောက်အအုံပိုင်ဆိုင် မှုများကို အစိုးရက ဥပဒေမဲ့သိမ်းယူခြင်းမရှိရပါ။ နိုင်ငံတော်လိုအပ်ချက်အရ သိမ်းယူခဲ့လျှင်လည်း သင့်တင့် လျောက်ပတ်သော လျော်ကြေးပေးခြင်းရှိရပါမည်။

(ဆ) တရားမဆိုင်ရာ တရားစီရင်မှု

တရားမဆိုင်ရာ တရားစီရင်မှုနှင့်စပ်လျဉ်း၍ နိုင်ငံသားများသည် တရားမဆိုင်ရာ တရားရုံးများက ဥပဒေနှင့်အညီပေးသော ကုစားမှုများကို အလွယ်တကူလက်ခံရရှိမှု ရှိရပါမည်။ တရားရုံးများတွင် မလိုလားအပ်

သော ကုန်ကျမှုများပေးဆောင်ရခြင်းမရှိရပါ။ တရားမဆိုင်ရာ တရားစီရင်ရေးသည် နိုင်ငံသားတို့အပေါ်တွင် လူမျိုး၊ ဘာသာ၊ ကိုးကွယ်မှု၊ လိင် စသည်တို့တွင် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမရှိရပါ။ လာဘ်ပေးလာဘ်ယူမှုများ မရှိရပါ။ အစိုးရ၏မလျော်ကန်သောလွှမ်းမိုးမှုများမရှိရပါ။ စီရင်ဆုံးဖြတ်ရာတွင် နှောင့်နှေးကြန့်ကြာမှု မရှိရပါ။ စီရင်ချက်အမိန့်များကို ထိရောက်စွာ အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်နိုင်မှုရှိရပါမည်။ အငြင်းပွားမှု များကို အခြားနည်းဖြင့် ဖြေရှင်းရာတွင် အကျိုးသက်ရောက်မှု၊ လာဘ်ပေးလာဘ်ယူကင်းရှင်းမှု၊ ထိရောက်မှု များရှိရပါမည်။

(၈) ရာဇဝတ်ဆိုင်ရာ တရားစီရင်မှု

ရာဇဝတ်ဆိုင်ရာ တရားစီရင်မှုနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ရဲတပ်ဖွဲ့ဝင်များ၊ ဥပဒေအရာရှိများသည် စုံစမ်းစစ်ဆေးမှုများ ပြုလုပ်ရာတွင် လာဘ်ပေးလာဘ်ယူကင်းရှင်းပြီး လုပ်ငန်းတာဝန်များကို ဆောင်ရွက်ရာတွင် အရည်အချင်း ပြည့်မီခြင်းရှိရပါမည်။ မှုခင်းများကို စစ်ဆေးစီရင်ရာတွင် အချိန်နှင့်တစ်ပြေးညီ ထိရောက်စွာဆောင်ရွက်နိုင် ခြင်းရှိရပါမည်။ အကျဉ်းထောင်များတွင် အကျဉ်းသားများအား လူ့အခွင့်အရေးနှင့်အညီ ပြုမူဆက်ဆံခြင်း ရှိရပါမည်။ တရားသူကြီးများ၊ ဥပဒေအရာရှိများနှင့် ရဲအရာရှိများသည် လူမျိုး၊ ဘာသာ၊ ကိုးကွယ်မှု၊ လိင် စသည်တို့တွင် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမရှိရပါ။ လာဘ်ပေးလာဘ်ယူကင်းရှင်းမှုရှိရပါမည်။ အစိုးရ၏ မလျော်ကန်သော လွှမ်းမိုးမှုများမရှိရပါ။ ရာဇဝတ်ကြောင်းအရ စွပ်စွဲခံရသူများကို လူ့အခွင့်အရေးနှင့်အညီ ပြုမူဆက်ဆံခြင်း ရှိရပါမည်။

တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးနှင့်သက်ဆိုင်မှုများ

တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးသည် တရားသူကြီးများ၊ ရှေ့နေများ၊ ဥပဒေအရာရှိများ၊ ရဲတပ်ဖွဲ့ဝင်များနှင့်သာ သက်ဆိုင်သည်မဟုတ်ပါ။ တရားရုံးများ၊ ရဲစခန်းများ၊ အကျဉ်းထောင်များ၌သာ ဆန်းစစ်ရမည့်အရာများလည်း မဟုတ်ပါ။ လူတိုင်းနှင့် သက်ဆိုင်နေပါသည်။ နေရာတိုင်းတွင် ဆန်းစစ်နိုင်ပါသည်။ လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ နေရာတိုင်းတွင် တရားဥပဒေစိုးမိုးမှုပြဿနာ ရှိနေပါသည်။ တရားဥပဒေစိုးမိုးမှုပြဿနာသည် အဖွဲ့အစည်း တစ်ရပ်ရပ် သို့မဟုတ် အဖွဲ့အစည်းအချို့နှင့်သာ သီးခြားသက်ဆိုင်သော ပြဿနာတစ်ရပ်မဟုတ်ပါ။ အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုနှင့်တစ်ခု၊ လူတစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး အပြန်အလှန် လက်ညှိုးထိုး၍ အပြစ်တင်ပြောဆိုနေရုံဖြင့် လည်း ဖြေရှင်း၍ရသော ပြဿနာတစ်ရပ်မဟုတ်ပါ။ သက်ဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်းများနှင့် နိုင်ငံသားအားလုံးက မိမိတို့နှင့်သက်ဆိုင်သည့် ကဏ္ဍအသီးသီးတွင်ဖြစ်ပေါ်နေသည့် အားနည်းချက်များကို ဝိုင်းဝန်းအဖြေရှာကာ မိမိတို့ကိုယ်တိုင် ပြင်ဆင်ကြိုးစားဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့်သာ ဖြေရှင်းရမည့်ပြဿနာတစ်ရပ်ဖြစ်ပါသည်။ တရား ဥပဒေစိုးမိုးရေး၏ သဘောသဘာဝကို နားလည်သဘောပေါက်ပြီး မိမိတို့နိုင်ငံတွင် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး အားကောင်းလာစေရန် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရာတွင် မှန်ကန်သောအသိ၊ ကြည်လင်သောအမြင်၊ ထိရောက်သော ဆောင်ရွက်မှုတို့ဖြင့် သက်ဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပြည်သူလူထုသည် မိမိတို့နှင့် သက်ဆိုင်သည့် အားနည်းချက်များကို ပြင်ဆင်ကြိုးစားဆောင်ရွက်ခြင်းအားဖြင့် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး အားကောင်းလာနိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။

ဦးကျော်စွာလင်း
လက်ထောက်ညွှန်ကြားရေးမှူး
အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာဆက်ဆံရေးနှင့် သုတေသနဌာန

ထိမ်းမြားမင်္ဂလာ ကျမ်းကျိန်လွှာ//ကတိသန္တာပြုလွှာ ပြုလုပ်ပေးရန် အခွင့်အာဏာရှိသူ သို့မဟုတ် ကျမ်းသန္တာတို့ကိစ္စရှိသူ

ထွန်းမျိုးဌေး

မြန်မာဗုဒ္ဓဘာသာဝင်အချင်းချင်း ထိမ်းမြားလက်ထပ်ရာတွင် မြန်မာဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေအရ ထိမ်းမြားလက်ထပ်ခြင်း တရားဝင်စေရန် မည်သို့ပုံစံရှိရမည်၊ မည်သို့သောပုဂ္ဂိုလ်၏ရှေ့မှောက်တွင် ပြုလုပ်ရမည်၊ မည်ကဲ့သို့သော စာရွက်စာတမ်းများရှိရန် လိုအပ်သည်ဟု မြန်မာဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေတွင် ကန့်သတ်ထားခြင်း မရှိပါ။ ဥပဒေအရ သတ်မှတ်ထားသည့် အသက်အရွယ်ပြည့်ပြီးဖြစ်သည့် အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးတို့၏ နှစ်ဦးသဘောတူညီချက်သာ အဓိကလိုအပ်ပါသည်။

မျက်မှောက်ခေတ်တွင် အသက် ၁၈ နှစ်ပြည့်ပြီးသည့် မြန်မာဗုဒ္ဓဘာသာယောကျ်ားနှင့် အသက် ၂၀ ပြည့်ပြီးသည့် မိန်းမ သို့မဟုတ် မိဘ/အုပ်ထိန်းသူ၏ သဘောတူညီချက်ဖြင့် အသက် ၁၈ နှစ်ပြည့်ပြီးသည့် မိန်းမတို့သည် ၎င်းတို့၏ နှစ်ဦးသဘောတူညီချက်ကို ထင်ရှားစေရန် ဖော်ပြသည့်အနေဖြင့် အောက်ဖော်ပြပါ နည်းလမ်းများဖြင့် လက်ထပ်ထိမ်းမြားခြင်းကို ဆောင်ရွက်ကြသည့် အလေ့အထမှာ ဓလေ့ထုံးတမ်းတစ်ခု ကဲ့သို့ပင် အခြေကျနေပြီ ဖြစ်ပါသည်။

- တရားရုံးသို့သွားရောက်၍ တရားသူကြီးရှေ့မှောက်တွင် ထိမ်းမြားမင်္ဂလာကျမ်းကျိန်လွှာပြုလုပ် လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်း၊
- ရုံးဌာနများသို့သွားရောက်၍ တရားရေးဝန်ထမ်းများနှင့် ဥပဒေအရာရှိများရှေ့မှောက်တွင် ထိမ်းမြား မင်္ဂလာကျမ်းကျိန်လွှာပြုလုပ်၍ လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်း သို့မဟုတ် ထိမ်းမြားမင်္ဂလာ နှစ်ဦး သဘောတူစာချုပ်များကို လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်း၊
- တရားသူကြီးများ၊ တရားရေးဝန်ထမ်းများ၊ ဥပဒေအရာရှိများ၊ ရှေ့နေရှေ့ရပ်များ၊ ဂုဏ်သရေရှိ လူပုဂ္ဂိုလ်များကို နေအိမ် သို့မဟုတ် အခမ်းအနားကျင်းပပြုလုပ်ရာနေရာ ဌာနများသို့ဖိတ်ကြား၍ ၎င်းတို့ရှေ့မှောက်တွင် ထိမ်းမြားမင်္ဂလာကျမ်းကျိန်လွှာပြုလုပ်၍ လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်း သို့မဟုတ် ထိမ်းမြားမင်္ဂလာ နှစ်ဦးသဘောတူစာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်း

“ထိမ်းမြားမင်္ဂလာနှစ်ဦးသဘောတူစာချုပ်” ချုပ်ဆိုပေးရန် ဥပဒေအရ အခွင့်အာဏာမလိုခြင်း
မြန်မာဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေအရ ထိမ်းမြားလက်ထပ်ခြင်းပြုလုပ်နိုင်ရန် လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးတစ်ယောက်အား အခွင့်အာဏာအပ်နှင်းထားခြင်းမရှိပါ။ ထိမ်းမြားလက်ထပ်ခြင်း တရားဝင်စေရန် မည်သည့်ပုဂ္ဂိုလ်၏ရှေ့မှောက်

ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေ ပုဒ်မ ၄(၁)(ဃ)တွင် “ရာဇဝတ်တရားသူကြီး ဆိုသည်မှာ ရာဇဝတ်မှုခင်းတစ်ရပ်ရပ်တွင် သက်သေခံချက်ရယူရန်နှင့် စီရင်ချက်ချမှတ်ရန် ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေအရ အာဏာအပ်နှင်းခြင်းခံရသူကို ဆိုသည်ဟု အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုထားပါသည်။”

ဥပဒေအရ အခွင့်အာဏာရှိသူက ကျမ်းသစ္စာတိုက်ရန်အရာရှိအဖြစ် ခန့်အပ်ခံရသည့် လူပုဂ္ဂိုလ်

တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၁၃၉(ခ)နှင့် ၁၃၉(ဂ)အရ အောက်ပါပုဂ္ဂိုလ်များသည် ကျမ်းသစ္စာတိုက်ရန် အခွင့်အာဏာရှိပါသည်။

(က) ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်ကဖြစ်စေ၊ ပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီး တရားလွှတ်တော်များက ခန့်အပ်သည့်အရာရှိတစ်ဦးဦး သို့မဟုတ် အခြားပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးဦး (တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၁၃၉(ခ))

(ခ) ဤကိစ္စအလို့ငှာ နိုင်ငံတော်သမ္မတက ယေဘုယျအားဖြင့်ဖြစ်စေ၊ အထူးအားဖြင့်ဖြစ်စေ လုပ်ပိုင်ခွင့် အပ်နှင်းထားသည့် အခြားတရားရုံး တစ်ရုံးရုံးက ခန့်အပ်သော အရာရှိတစ်ဦးဦး (တရားမကျင့်ထုံး ဥပဒေပုဒ်မ ၁၃၉(ဂ))

x x x x x

နိုတြီပဗ္ဗလစ်နှင့် ရှေ့နေရှေ့ရပ်များ

ယခင်တရားရုံးချုပ်က ၁၅-၁၀-၁၉၉၉ ရက်စွဲပါစာအမှတ် ၈၈၈/၄-ရန/(၉၉)ဖြင့် အမှာစာတွင် ကျမ်းကျိန်လွှာကို တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေ ပုဒ်မ ၁၃၉ နှင့် THE OATHS ACT အရ ကျမ်းကျိန်လွှာပြုလုပ်ပေးရန် အခွင့်အာဏာအပ်နှင်းခြင်းခံရသူများကသာ ပြုလုပ်ပေးပိုင်ခွင့်ရှိကြောင်း၊ ယင်းဥပဒေအရ ကျမ်းကျိန်လွှာပြုလုပ်ပေးခွင့်ရှိသူများမှာ တရားသူကြီးများနှင့် တရားရုံးများသာဖြစ်ကြောင်း၊ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် မြန်မာအမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးတို့၏ လက်ထပ်ထိမ်းမြားခြင်း ကတိသစ္စာပြုလွှာများတွင် နိုတြီပဗ္ဗလစ်များနှင့် ရှေ့နေရှေ့ရပ်များက လက်မှတ်ရေးထိုး၍ လက်ထပ်ပေးပိုင်ခွင့်မရှိကြောင်း ထုတ်ပြန်ခဲ့ပါသည်။

တရားရုံး ဘိလစ်များ

တရားရေးဌာန၏ ၂၃-၂-၁၉၁၀ ရက်စွဲပါအမိန့်ကြော်ငြာစာအမှတ် ၄၀ အရ ခရိုင်တရားမရုံး တရားသူကြီးတို့သည် တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအရ ကျမ်းကျိန်လွှာတင်သွင်းသည့် ကိစ္စတွင် ကျမ်းကျိန်လွှာတင်သွင်းသူအား ကျမ်းသစ္စာပေးရန် အရာရှိများကို မိမိတို့တရားရုံးများနှင့် လက်အောက်ခံတရားရုံးများ အတွက် ခန့်ထားနိုင်ခွင့်အာဏာရှိပါသည်။

တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအရ လိုအပ်သော ကျမ်းကျိန်လွှာများနှင့် အမိန့်ဆင့်စာချုပ်အပ်ခြင်း ကိစ္စများအတွက် ပူးတွဲရသော ဆင့်စာလုလင်ကျမ်းကျိန်လွှာများကို ကျမ်းသစ္စာတိုက်ရန်အရာရှိအဖြစ် လက်မှတ်ရေးထိုးနိုင်ရန် ဘိလစ်များအား တော်လှန်ရေးကောင်စီလက်ထက်အထိ တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၁၃၉(ဂ)အရ ခရိုင်တရားမနှင့် စက်ရှင်တရားသူကြီးများက အမိန့်များထုတ်ပြန်၍ ခန့်ထားခဲ့သည်ကို မြန်မာနိုင်ငံပြန်တမ်းများတွင် တွေ့ရှိရပါသည်။

ထို့ကြောင့် တရားရုံးဘိလစ်များသည် ရာထူးတာဝန်ကို အခြေခံ၍ ကျမ်းသစ္စာတိုက်ရန် အခွင့်အာဏာမရှိချေ။ တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၁၃၉(ခ) သို့မဟုတ် ၁၃၉(ဂ)အရ အခွင့်အာဏာရှိသူက ကျမ်းသစ္စာတိုက်ရန်အရာရှိအဖြစ် ခန့်ထားသည့်အခါမှသာ တရားရုံးဘိလစ်များသည် ကျမ်းကျိန်လွှာများတွင် လက်မှတ်ရေးထိုးခွင့်ရှိသည်ကို သတိပြုရမည်ဖြစ်သည်။

x x x x x

ဝန်ကြီးဌာနနှင့် အဖွဲ့အစည်းများမှ ဝန်ကြီးများ၊ ဒုတိယဝန်ကြီးများ၊ အမြဲတမ်းအတွင်းဝန်များ၊ ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်များ၊ ဒုတိယအမြဲတမ်းအတွင်းဝန်များ၊ ဒုတိယညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်များ၊ လက်ထောက်အတွင်းဝန်

များ၊ ညွှန်ကြားရေးမှူးများ၊ ဒုတိယညွှန်ကြားရေးမှူးများ၊ လက်ထောက်ညွှန်ကြားရေးမှူးများ၊ ဦးစီးအရာရှိများ၊ ဒုတိယဦးစီးမှူးများစသည့် ရာထူးတာဝန်များကို ထမ်းဆောင်နေသောပုဂ္ဂိုလ်များသည် ကျမ်းသစ္စာအက်ဥပဒေပုဒ်မ ၄ နှင့် တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၁၃၉ ပြဋ္ဌာန်းချက်များအရ ရာထူးတာဝန်ကိုအခြေခံ၍ ကျမ်းသစ္စာတိုက်ရန်ဥပဒေအရ အခွင့်အာဏာမရှိသည်ကို သတိပြုရမည်ဖြစ်ပါသည်။

အဆိုပါ ပုဂ္ဂိုလ်များအနေဖြင့် ကျမ်းကျိန်လွှာများတွင် ကျမ်းသစ္စာတိုက်သူအရာရှိအဖြစ် လက်မှတ်ရေးထိုးနိုင်ရန် တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၁၃၉(ခ)နှင့် ၁၃၉(ဂ)တို့အရ အခွင့်အာဏာရှိသူက ၎င်းတို့အား ကျမ်းသစ္စာတိုက်ရန်အရာရှိအဖြစ် ခန့်အပ်ထားသည့်အမိန့်စာရှိရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်ပါသည်။

တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၁၃၉(ဂ)အရ ကျမ်းသစ္စာတိုက်ရန်အရာရှိအဖြစ် အခွင့်အာဏာရ တရားရုံးတစ်ရုံးရုံးက ခန့်ထားသည့်ကိစ္စတွင်မူ တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအရ လိုအပ်သော ကျမ်းကျိန်လွှာများကို လက်မှတ်ရေးထိုးခွင့်မှအပ အခြားအကြောင်းအရာ ကျမ်းကျိန်လွှာများကို လက်မှတ်ရေးထိုးပေးခွင့် မရှိသည်ကို သတိပြုရမည်ဖြစ်ပါသည်။

သို့ဖြစ်ရာ ဝန်ကြီးဌာနနှင့် အဖွဲ့အစည်းများမှ ဝန်ကြီးများ၊ ဒုတိယဝန်ကြီးများ၊ အမြဲတမ်းအတွင်းဝန်များ၊ ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်များ၊ ဒုတိယအမြဲတမ်းအတွင်းဝန်များ၊ ဒုတိယညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်များ၊ လက်ထောက်အတွင်းဝန်များ၊ ညွှန်ကြားရေးမှူးများ၊ ဒုတိယညွှန်ကြားရေးမှူးများ၊ လက်ထောက်ညွှန်ကြားရေးမှူးများ၊ ဦးစီးအရာရှိများ၊ ဒုတိယဦးစီးမှူးများ စသည့်ရာထူးတာဝန်များကို ထမ်းဆောင်နေသောပုဂ္ဂိုလ်များသည် “ထိမ်းမြားမင်္ဂလာကျမ်းကျိန်လွှာ သို့မဟုတ် ကတိသစ္စာပြုလွှာ”များတွင် ကျမ်းသစ္စာတိုက်သူအရာရှိအဖြစ် လက်မှတ်ရေးထိုးပေးနိုင်ရန် တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၁၃၉(ခ)အရ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်နှင့် ပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီး တရားလွှတ်တော်များက ကျမ်းသစ္စာတိုက်ရန်အရာရှိအဖြစ် ခန့်အပ်ထားသည့်အမိန့်စာများ လိုအပ်မည်ဖြစ်ပါကြောင်း လေ့လာတင်ပြအပ်ပါသည်။ ။

ထွန်းမျိုးဌေး

အားလုံးအတွက် စီမံခန့်ခွဲမှု CJS

ဝင်းမင်းထွန်း

တရားစီရင်ရေးမှာ အဓိကအချက်က ဘာလဲဟု မေးလာပါက ‘မှန်မှန်နှင့် မြန်မြန်စီရင်ခြင်း’ဟုသာ လိုတိုရှင်းရှင်းဖြေမိမည်ဖြစ်ပါသည်။ မှန်တိုင်းမြန်သလား၊ မြန်တိုင်းရော မှန်သလားဟု စောဒကတက်လိုက် တက်နိုင်မည်ဖြစ်သော်လည်း မှန်တိုင်းမမြန်နိုင်သလို မြန်တိုင်းလည်း မမှန်နိုင်ပါဟု ယေဘုယျအားဖြင့် ဆိုရမည်ထင်ပါသည်။ ဒါကြောင့်လည်း ‘မြန်မြန်နှင့်မှန်မှန်’ဟု သုံးနှုန်းမထားခြင်း ဖြစ်တန်ရာသည်ဟု အတွေးပိုမိသည်။ ကြည့်လေ။ နိုင်ငံတကာတွင်လည်း တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များ မြန်ဆန်သွက်လက် စေရေး၊ စရိတ်စကသက်သာစေရေးနှင့် တရားမျှတမှုကို ပြည်သူလူထုက လွယ်ကူစွာရရှိခံစားနိုင်စေရေးတို့မှာ တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ အခြေခံမူများအဖြစ် လက်ခံကျင့်သုံးနေကြပါသည်။ ထို့အပြင် ‘မှန်မှန်နှင့်မြန်မြန် စီရင်ပါ’ဆိုသည်မှာ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ရေးဆောင်ပုဒ်၏ အရေးကြီးသောအချက်တစ်ရပ်အဖြစ် မိမိတို့နှင့် ရင်းနှီးနေသော အကြောင်းအရာဖြစ်ပါသည်။ အဆိုပါ မှန်ခြင်း၊ မြန်ခြင်းများအတွက် ရှေ့တန်းမှတာဝန်ယူ နေရသော တရားသူကြီးများ၊ တရားရေးအရာရှိများအနေဖြင့် ဥပဒေအရာတွင် နှံ့စပ်ကျွမ်းကျင်မှုရှိခြင်း၊ သမာသမတ်စိတ်ရှိခြင်း၊ အမှန်တရားကိုလိုလားခြင်း စသောအရည်အချင်းနှင့် စိတ်ထားတို့အပြင် တရားရုံး စီမံခန့်ခွဲရေးကိစ္စရပ်များ မြန်ဆန်သွက်လက်စေရန်အတွက် နည်းပညာအကူအညီနှင့်ပေါင်းစပ်၍ ဆောင်ရွက် ကြီးကြပ်ကြရသည်မှာ ခေတ်စနစ်အရ လိုအပ်ချက်တစ်ရပ်ဖြစ်လာနေပါသည်။ အုတ်ညှပ်မှအာရုံစိုက်၊ တစ်ထပ် မှ သုံးလေးငါးထပ်စသော ရုံးသစ်အဆောက်အဦများနှင့်အတူ လက်ရေးမှလက်နှိပ်စက်၊ လက်နှိပ်စက်မှ ကွန်ပျူတာ စသည့် ရပ်ပိုင်းဆိုင်ရာအရွှေ့များသာမက ‘တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်တရားလွှတ်တော် တစ်ခုချင်း အလိုက် Website များထုတ်လွှင့်ခြင်း’၊ ‘မှုခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုစနစ်များ ကျင့်သုံးခြင်း’၊ ‘အွန်လိုင်းဖြင့် ကြားနာ စီရင်ခြင်း’တို့အပြင် ‘တရားစီရင်ထုံးများကို အချက်အလက်ဖြင့် ရှာဖွေနိုင်သည့်စနစ်’ကဲ့သို့သော နည်းပညာ ပိုင်းဆိုင်ရာအရွှေ့များက ကိုဗစ်-၁၉ ကပ်ရောဂါဘေးကာလအတွင်း၌ပင် ရပ်ဆိုင်းခြင်းမရှိသော တရားစီရင်ရေး ၏ မြင်သာသောပြောင်းလဲမှုများဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းတို့အနက် လွန်ခဲ့သည့် ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၇

ရက်နေ့က နိုင်ငံတစ်ဝန်းရှိ တရားရုံးအဆင့်ဆင့်တွင် လက်တွေ့သုံးစွဲနိုင်ရန်အတွက် ‘ကူးသန်းရောင်းဝယ် ရေးဆိုင်ရာအမှု စီရင်ချက်များထုတ်ပြန်ခြင်းစနစ်’ ‘Commercial Judgment System; CJS’ကို စတင်နိုင်ခဲ့ခြင်း မှာ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်၏ တရားရုံးနည်းပညာဆိုင်ရာ ခြေလှမ်းတစ်ရပ်ဖြစ်ပါသည်။

၁၇-၂-၂၀၂၁ ရက်နေ့ ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ် ဦးထွန်းထွန်းဦး
“ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဆိုင်ရာ အမှုစီရင်ချက်များ ထုတ်ပြန်ခြင်းစနစ် မိတ်ဆက်အခမ်းအနား” တွင်
အဖွင့်အမှာစကားပြောကြားသည့် မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

စီရေအက်စ် CJS ဆိုသည်မှာ

‘ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဆိုင်ရာ အမှုစီရင်ချက်များ ထုတ်ပြန်ခြင်းစနစ်’ ‘Commercial Judgment System; CJS’ကို အတိုကောက်သုံးနှုန်းထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။ အဆိုပါစနစ်မှာ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်၏ တရားစီရင်ရေးမဟာဗျူဟာစီမံကိန်း(၂၀၁၈-၂၀၂၂)ပါ လုပ်ငန်းနယ်ပယ် ၂ ဖြစ်သော ‘တရားရုံးဆောင်ရွက်ချက် များနှင့် သတင်းအချက်အလက်များကို အများပြည်သူလက်လှမ်းမီမှုနှင့် အများပြည်သူတို့၏ အသိအမြင် မြှင့်တင်နိုင်ရန်’ဆိုသော မဟာဗျူဟာရည်မှန်းချက်နှင့်အညီ အကောင်အထည်ပေါ်လာခြင်းဖြစ်ပြီး ၂၀၁၉ ခုနှစ်မှစတင်ကာ နိုင်ငံတကာမိတ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုဖြစ်သော Denmark-Myanmar Country Programme on Rule of Law and Human Right ၏ International Commission of Jurists အဖွဲ့နှင့် အတူ ပူးပေါင်း၍ လုပ်ငန်းစဉ်များ ချမှတ်ဆောင်ရွက်ခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ်၏ လမ်းညွှန်ချက်နှင့်အညီ လုပ်ငန်းကော်မတီသည် ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်၊ ဇွန်လမှ အောက်တိုဘာလအထိ လက်ရှိ လုပ်ငန်းစဉ်များကို ဆန်းစစ်ခြင်းနှင့် ဖြစ်နိုင်ချေများကို လေ့လာခြင်းများ ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ ထို့ပြင်

လုပ်ငန်းစဉ်အတွက်လိုအပ်သော တရားမမှုလမှုများအတွက် တရားမမှုသေပုံစံအမှတ် ၆၂ နှင့် တရားမအယူခံမှု များအတွက် ပုံစံအမှတ် ၁၃၁ တို့အား ဒစ်ဂျစ်တယ်စီရင်ချက်ပုံစံများ Digital Templatesအဖြစ် ပြောင်းလဲ သုံးစွဲနိုင်ရန်အတွက် စင်ကာပူနိုင်ငံအခြေစိုက် Lexis Nexis Southeast Asia ရန်ကုန်အခြေစိုက် QS Logic Co.,Ltd “QS Logic”တို့နှင့်အတူ တရားသူကြီးများနှင့် တရားရေးအရာရှိများကို ဒစ်ဂျစ်တယ်စီရင်ချက်ပုံစံများ စမ်းသပ်သုံးစွဲစေခြင်း၊ တုန့်ပြန်ချက်နှင့် အကြံပြုချက်များရယူခြင်းတို့ကို ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။

CJS စနစ်စတင်နိုင်ရေးအတွက် ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်၊ နိုဝင်ဘာလအတွင်းတွင် ပြည်ထောင်စုတရား လွှတ်တော်ချုပ်မှ e-Govenment ဌာနအတွက် သင်တန်းများရယူခြင်း၊ ဒီဇင်ဘာလအတွင်းတွင် တရားရုံး အဆင့်ဆင့်အား သင်တန်းများပေးခြင်း၊ CJS အသုံးပြုနည်း လမ်းညွှန်စာအုပ်များ ပြုစုဖြန့်ဝေခြင်းတို့အပြင် ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလ ၁၈ ရက်နေ့တွင် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်၏ ညွှန်ကြားချက်အမှတ် (၂/၂၀၂၀) “တရားမမှုတွင် ဒစ်ဂျစ်တယ်စီရင်ချက်ပုံစံများ အသုံးပြုရန်နှင့် စီရင်ချက်မိတ္တူ)ကို သတ်မှတ် လုပ်ငန်းစဉ်ဖြင့် ပေးပို့ရန်ကိစ္စ”တို့ကို ထုတ်ပြန်ခဲ့ပါသည်။ အဆိုပါညွှန်ကြားချက်နှင့်အတူ ကူးသန်းရောင်းဝယ် ရေး ဆိုင်ရာ အမှုများစာရင်းကိုပါ နောက်ဆက်တွဲအဖြစ် ဖော်ပြထားခဲ့ပြီး CJS စနစ်တွင် တရားရုံးအဆင့်ဆင့်၏ တရားမမှုစီရင်ချက်များကို တရားမမှုသေပုံစံအမှတ် ၆၂ နှင့် ၁၃၁ တို့၏ ဒစ်ဂျစ်တယ်စီရင်ချက်ပုံစံများ Digital Templates အသုံးပြုရေးသားခြင်း၊ သိမ်းဆည်းခြင်း၊ ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဆိုင်ရာအမှု၏ စီရင်ချက် မိတ္တူများပေးပို့ခြင်းနှင့် Online Platform ဖြင့် လွှင့်တင်ဖော်ပြခြင်း စသည့်လုပ်ငန်းစဉ်များ ပါဝင်ပါသည်။

အားလုံးအတွက်

CJS စနစ်ကို ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်က ဦးစီးဆောင်ရွက်ခဲ့သဖြင့် တရားသူကြီးများ၊ တရားရေးအရာရှိများနှင့် တရားရုံးဝန်ထမ်းများနှင့်သာ သက်ဆိုင်ခြင်းမျိုးမဟုတ်ဘဲ တရားစီရင်ရေးနယ်ပယ် သာမက ဥပဒေအဝန်းအဝိုင်းမှလေ့လာသူများ၊ စီးပွားရေးလုပ်ကိုင်သူများအပါအဝင် အများပြည်သူတို့အနေဖြင့် တရားရုံးအဆင့်ဆင့်၏ ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဆိုင်ရာအမှု စီရင်ချက်များကို ‘အမှုအကြောင်းအရာအပေါ် အခြေပြုကာ အချက်အလက်များဖြင့် Online ပေါ်မှ ရှာဖွေနိုင်သည့်စနစ်သစ်တစ်ရပ် ဖြစ်နေခြင်းက ထူးခြား ချက်ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ပြင် ကမ္ဘာ့ဘဏ်မှနှစ်စဉ်ထုတ်ပြန်ခဲ့သည့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများလုပ်ကိုင်ရန် လွယ်ကူမှု အဆင့်ကိုတိုင်းတာသည့် အညွှန်းကိန်းတစ်ခုဖြစ်သော Enforcing Contract အညွှန်းကိန်းမှာ တရားမမှုခင်းများ ဆောင်ရွက်သော တရားရုံးလုပ်ငန်းစဉ်နှင့်သက်ဆိုင်ပြီး အကဲဖြတ်သော index တွင် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး ဆိုင်ရာအမှု စီရင်ချက်များထုတ်ပြန်နိုင်ခြင်းဟု ပါဝင်သောကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံ၏စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ လုပ်ကိုင်ရန် လွယ်ကူမှုအဆင့် တိုးတက်ရေးအတွက် ကြိုးပမ်းရာတွင် ခွန်အားတစ်ရပ်အဖြစ် ပါဝင်နိုင်ခဲ့သော လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ရပ်လည်း ဖြစ်ပါသည်။

အကျိုးကျေးဇူးနှင့် ရလဒ်

‘စနစ်လည်းရှိပြီး လူလည်းရှိပြီဆိုတော့ လိုနေတာကဘာများလဲ’ဟု မေးခဲ့လျှင်လည်း အဖြေကတော့ ရှိနှင့်နေကြမည်ဟု ထင်ပါသည်။ မှန်ပါသည်။ အရေးကြီးသည်က ဖော်ဆောင်ထုတ်လုပ်လိုက်သော နည်း ပညာသုံးစနစ်များကို သုံးစွဲသူများက အမှန်တကယ်လက်ခံအသုံးချမှသာ အောင်မြင်သောစနစ်တစ်ရပ် ဖြစ်လာသည်ဟု ဆိုရမည်ဖြစ်ပါသည်။ သို့အတွက် သုံးစွဲသူများအနေဖြင့် အခက်အခဲမရှိလွယ်ကူမှုရှိစေရန် CJS စနစ် မစတင်မီကပင် နိုင်ငံတကာစံနှုန်းများနည်းတူ ကြိုတင်လေ့လာဆန်းစစ်မှုများပြုလုပ်ခဲ့ခြင်း၊ အကြိမ်ကြိမ်စမ်းသပ်သုံးစွဲစေခြင်း၊ တုန့်ပြန်ချက်နှင့် အကြံပြုချက်များရယူကာ ပြင်ဆင်ဆောင်ရွက်ထားခဲ့ခြင်း

ဖြစ်ပါသည်။ ယခုစနစ်အရ အဆင့်ဆင့်သောတရားသူကြီးများအနေဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဆိုင်ရာအမှုများ ကိုသာမက တရားမမှုလမှုနှင့် အယူခံမှုများအတွက်ပါ ဒစ်ဂျစ်တယ်စီရင်ချက်ပုံစံများကို တစ်ပြေးညီအသုံးပြု ဍှ် စီရင်ချက်များရေးသားခြင်း၊ သိမ်းဆည်းခြင်း၊ ထုတ်ပြန်ခြင်း စသည့် အွန်လိုင်းစနစ်လုပ်ငန်းများကိုပါ ဆောင်ရွက်လာနိုင်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ တရားသူကြီးများအနေဖြင့်လည်း အလားတူအမှုများတွင် အထက်တရား ရုံးများ၏ ဥပဒေအရကောက်ယူသုံးသပ်ချက်များကို လေ့လာနိုင်သကဲ့သို့ တရားစီရင်ရေး အရည်အသွေးဆိုင်ရာ အကဲဖြတ်လုပ်ငန်းများကိုပါ အထောက်အကူပြုစေခြင်းတို့အပြင် မိမိတို့၏ တရားစီရင်ရေးဆောင်ရွက် ချက်များကို အများပြည်သူသို့ လွယ်ကူပွင့်လင်းစွာ ကြည့်ရှုလေ့လာခွင့်ပေးခြင်းဖြင့် တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ မဟာဗျူဟာရည်မှန်းချက်ကို ဝိုင်းဝန်းဖော်ဆောင်ပေးခြင်းဖြစ်ပါသည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် နည်းစနစ် ကောင်းတစ်ရပ်၏အကျိုးကျေးဇူးကို ကောင်းစွာအသုံးပြုတတ်သူများက ရရှိခံစားရခြင်းမှာ သဘာဝကျ သောကိစ္စဟု မြင်မိပါသည်။ မည်သူမဆို cjs.usc.gov.mm တွင် ၂၀၁၄ ခုနှစ်မှ စတင်၍ အဆင့်ဆင့်သော တရားရုံးများ၏ ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဆိုင်ရာအမှု စီရင်ချက်များကို လွယ်ကူစွာရှာဖွေလေ့လာခြင်းဖြင့် ဥပဒေအသိပညာများ ဖွံ့ဖြိုးရင့်သန်လာစေမည်ဟုလည်း ယုံကြည်မိပါသည်။

အားလုံးအတွက် စီရင်ချက် CJS

တရားရေးလောကသို့ဝင်ခါစအချိန် ကြုံတွေ့ခဲ့ရသူ ဆရာတစ်ဦး၏အမှာစကားကို ပြန်လည်မျှဝေရပါက 'Remember there are no unimportant cases' အရေးမကြီးတဲ့အမှုဆိုတာမရှိဘူးမှတ်ထား'ဆိုခြင်းပဲ ဖြစ်ပါ သည်။ 'အမှုဆိုတာ ရာဇဝတ်ရယ် တရားမရယ်လို့ ခွဲခြားနေရတာမျိုး မဟုတ်ဘူးကွ။ ပုဒ်မတွေ၊ ခေါင်းစဉ်တွေ ကြည့်ပြီးလည်း အရေးကြီးတယ် မကြီးဘူးလို့ တပ်အပ်မပြောနိုင်ဘူး'ဆိုသော မှာကြားချက်က ယခုထိမမေ့စရာ။ နောင်လည်းမေ့မည်မထင်။ သို့ဆိုလျှင် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဆိုင်ရာ တရားမမှုများအတွက် အားလုံးအတွက် စီရင်ချက်ကို သုံးစွဲကြခြင်းဖြင့် ဥပဒေသဘောတရားကောက်ယူသုံးသပ်မှု မှန်လည်းမှန်၍မြန်လည်းမြန်သော တရားစီရင်မှုများကို ပံ့ပိုးဖန်တီးနိုင်သူများဖြစ်ကြပါစေကြောင်း ဆုမွန်ကောင်းတောင်းလိုက်ရပါသည်။

ဝင်းမင်းထွန်း

ENGLISH SECTION

Service of Foreign Summons in Civil Suits

Aung Kyaw Moe

A well-known legal maxim of Latin “Audi alteram partem” says “Listen to the other side”, or “Let the other side be heard as well”. So as to be able to hear both sides, as an important initial stage of a civil suit, service of summons plays very crucial. In a civil suit that duly instituted, typically, a summons with prescribed manner is issued and served to the defendant to appear and answer the claim. ‘Service’ can be defined as the formal delivery of a writ, summons, or other legal process or notice.

According to the Black’s Law Dictionary, summons’ is defined, as (i) a writ directing a sheriff to summon a defendant to appear in court; (ii) a writ or process commencing the plaintiff’s action and requiring the defendant to appear and answer; and (iii) a notice requiring a person to appear in court as a juror or witness. Like other jurisdictions, the term “summons” has not been explicitly defined under any legislation in the Union of Myanmar.

It is no doubt that, both for criminal and civil cases, necessary particulars and proper ways to serve a summons belong to any Court of law in any jurisdictions in the world. Like other countries, essential ingredients and prescribed manner to serve a summons in a civil suit can be found in relevant provisions of the Code of Civil Procedure, 1909. Basically, service of foreign summon is not alike the nature of local summons served to the residents within the jurisdiction of the Court in the Union of Myanmar. Therefore, this article focuses on some aspects of service of foreign summons issued to or from the Union of Myanmar in a civil suit.

Service of foreign summons can be commonly categorized as two types: service of summons issued by a foreign Court on persons residing in Myanmar and service of summons issued by a Court in Myanmar on persons residing in foreign territories. Both services are applicable under the Code of Civil Procedure in Myanmar.

For service of summons issued by a foreign Court, the Code explicitly provides that summonses issued by any civil or revenue Court situate beyond the limits of the Union of Myanmar may be sent to the Courts in the Union of Myanmar and served as if they had been issued by such Courts.¹ But the exception provides that the President of the Union must have declared the provisions of this section to apply to such Courts by notification in the Gazette. As yet, only the Civil Court or Revenue Court in Pakistan² and India³ have been declared in the Gazette to be served by domestic Courts in Myanmar as if their summonses are issued by the Court in Union of Myanmar. The Courts Manual of Myanmar also echoes to this provision so as to be served by the Court in Myanmar for the summonses issued by any Court or Revenue Court in Pakistan and India.⁴ According to section 3(c) the Law Amending the Code of Civil Procedure in 2014,⁵

1 Section 29 of the Code of Civil Procedure

2 Notification No. 308, issued by the Ministry of Judicial Affairs on 18 October 1954

3 Notification No. 276, issued by the Ministry of Judicial Affairs on 15th July 1961

4 Para 142 of the Courts Manual (Vol. 1, 4th Edn published in 1999)

5 Amended by the Pyidaungsu Hluttaw Law No. 29 on 3rd July 2014

the term “President of the Union” was replaced by the term “Chief Justice of the Union”. For this purpose, it is found that the Chief Justice of the Union is empowered to declare in the Gazette to be served in any Court in Myanmar for the summonses issued by any Court or Revenue Court in foreign territories.

Second category of foreign summons, issued by a Court in Myanmar on persons residing in foreign territories, the Code is also functional. The relevant provisions are Rule 25, Rule 25A, and Rule 26 of Order V of the Code of Civil Procedure. The Courts Manual also illustrates service of summons on persons residing in foreign territories.⁶ Accordingly, where the defendant resides out of Myanmar and has no agent in here to accept service, the service can be served by post if the communication is available.⁷ The summons can be sent, in addition to or insubstitution of any other mode of service, by registered post upon the defendant who resides in Pakistan and India.⁸ Although this provision allows other mode of service, some jurist pointed out that such service is inappropriate in the case of a defendant living abroad.⁹

The Courts Manual also guides the Judges to strictly follow the Order V Rule 26 in the case of service on persons residing in foreign countries. Such service of summons is required to be served through the Political Agent or certain Courts. As per the Political Agent, the service of such summons is affected through the Embassy concerned. In the case of certain Courts situate in any such territory for the service of process, the President of the Union must have declared by notification in the Gazette. Perhaps a principle of reciprocity, yet, the President of the Union of Myanmar also declared in the Gazette, in respect of any Court situate in Pakistan¹⁰ and India¹¹, that service by such Court of any summons issued by a Court of Union of Myanmar is deemed to be valid service.

Whenever foreign summons is to be served on person or persons residing in foreign territories, the process or processes should first be submitted to the Supreme Court of the Union in order to transmit it or them to the appropriate authorities (most likely the Ministry of Foreign Affairs). For the purpose of enabling his or their attendance to a Court in the Union of Myanmar on the date fixed, at least four months’ clear notice from the date of issue of a summons to the date on which such person or persons in required to appear before a Court should be given.

In short, the more commercial transactions grow regionally and internationally, the more disputes are likely to arise. The Court in the Union of Myanmar may handle the civil suits involving parties who reside out of Myanmar and be likely to operate foreign civil summons upon persons in domestic in the future. Some knowledge about foreign summons in local law would be considerably productive for the judges and judicial officers.

6 Para 139 of the Courts Manual (Vol. 1, 4th Edn published in 1999)

7 Order V, Rule 25 of the Code of Civil Procedure

8 Order V, Rule 25A of the Code of Civil Procedure

9 Mulla, The Code of Civil Procedure, 19th Edn, 2017

10 Notification No. 309, issued by the Ministry of Judicial Affairs on 18th October 1954

11 Notification No. 277, issued by the Ministry of Judicial Affairs on 15th July 1961

Attending to the 22nd online International Conference of the Chief Justice of the World

Dr. Marlar Maw¹

The Supreme Court of the Union has been endeavoring to implement judicial cooperation in the region. Accordingly, Myanmar delegations have been sent to attend the judicial seminars, workshops, inviting by judicial institutions and other organisations. City Montessori School (CMS) which is situated in Lacknow, India invited to the Union Chief Justice of the Supreme Court of the Union as a guest of honor to attend the 22nd online International Conference of Chief Justice of the World which was held from 19 November to 22 November, 2021. On behalf of the Supreme Court of the Union, Myanmar delegation led by the Hon. Myo Tint, Justice, Supreme Court of the Union, consists of Daw Marlar Maw, Director, International Relation and Research Department, attended the said Conference via online.

The Objective of Organizing the International Conferences of the Chief Justice of the World

City Montessori School (CMS), founded in 1959 in Lucknow in the state of Uttar Pradesh, is very distinctive because the school is recognized by the Guinness Book of Records in 2013 as the world's largest school by pupils in the single city with, presently, over 56,000 students and is the only school to have been awarded for the year the UNSECO Prize for Peace Education that is received in the year 2002. The school's founders, Dr. Jagdish and Bharti Gandhi, inspired by the non-violence of Mahatma Gandhi, founded their school on four fundamental principles: universal values, excellence, global understanding, and service to the community. The school aims to give pupils the skills permitting them to face the complex problems of the world today, by displaying trust for each child, by developing their sense of responsibility, by the theoretical and practical teaching of moral values, and by opening their eyes to other religions and cultures. Moreover, under the Article 51 of the Constitution of India regarding with Promotion of International Peace and Security. City Montessori School (CMS) represents the world's over 2.5 billion children and generation yet-to-be born, for their security and their various rights. In the context of the Article 51 of the Constitution of India, City Montessori

1 Director, International Relation and Research Department, the Office of the Union Supreme Court

School (CMS) has been holding annual International Conference of Chief Justice of the World since 2001, to deliberate on the issue of a safe and secure future for humanity in order to provide the students the skills permitting them to face the complex problems of the world today, by displaying trust for each child, by developing their sense of responsibility, by the theoretical and practical teaching of moral values, and by opening their eyes to other religions and cultures. So far 1329 the Hon. Chief Justices, Judges and Heads of States from 136 countries have participated in the past twenty-one Conferencer. Therefore, a highlight of the Conference will be the presentation of a petition to the World Judiciary by CMS students on behalf of world's children, to safeguard their future and for protection of their rights.

Attending to International Conferences of the Chief Justice of the World

The Supreme Court of the Union has sent Myanmar delegation annually to attend the International Conference of Chief Justice of the World which was held in India since 2016. However, Myanmar delegation could not participate in 21st International Conference of Chief Justice of the World in 2020 because of COVID 19 travel restrictions. This year, the 22nd International Conference of Chief Justice of the World has been held as online Conference and the Myanmar delegation could have a chance to take part in the event virtually.

In this online Conference, in the opening ceremony, CMS students presented children's appeal to the World Judiciary through a Children's World parliament as representing over 2 billion children of the world and the generations yet-to-be born in accordance with the theme "*Global Governmence for a Sustainable World Order*". And then, teachers and students demonstrated with dance as praying to entitle the rights of child and to maintain the peace of the world. I fully recognized the efforts of teachers from City Montessori School (CMS) to give great knowledge and experience to their students about the complex problems of the world today and their sense of responsibility.

The Online Conference Attendees

The Hon. Chief Justices, Justices, former and current Head of States, teachers and representatives of the organizations from Myanmar, Romnia, Croatia, Tuvalu, Argentina, Trinidad and Togabo, Russian Federation, Mexico, Costa Rica, Ecuador, Australia, Uganda, Italy, Taiwan, Algeria, Egypt, Republic of Ghana, Egypt, Israd, Kyrgyz Republic, Republic of Mauritius, Thailand, Japan, Armenia, Ukraine, Philippines, Azarbaijan, South Sudan, Slovenia, Peru, Fiji Islands, Comoros, South Africa, Mozambique, Sri Lanka, Bangladesh, United States of America, attended in the specific sessions of the online Conference. In this Conference, the participants discussed about rule of law (World Law) and nuclear disarmament, reform of global governance structures, climate change, environmental justice, establishment of a world parliamentary assembly for UN Accountability and legitimacy, establishment of an International anti-corruption court, global citizenship education, race/gender equality and empowerment of women - a prerequisite for social equity and social justice. As the different subjects have been discussed in the Conference, I convinced that participants including students of CMS have a great chance to learn the challenges of the world today, and what could be possible future solutions to them. This will be very beneficial not only for foreign participants but also for students of CMS.

Addressed by the Hon. Myo Tint, Justice of the Supreme Court of the Union

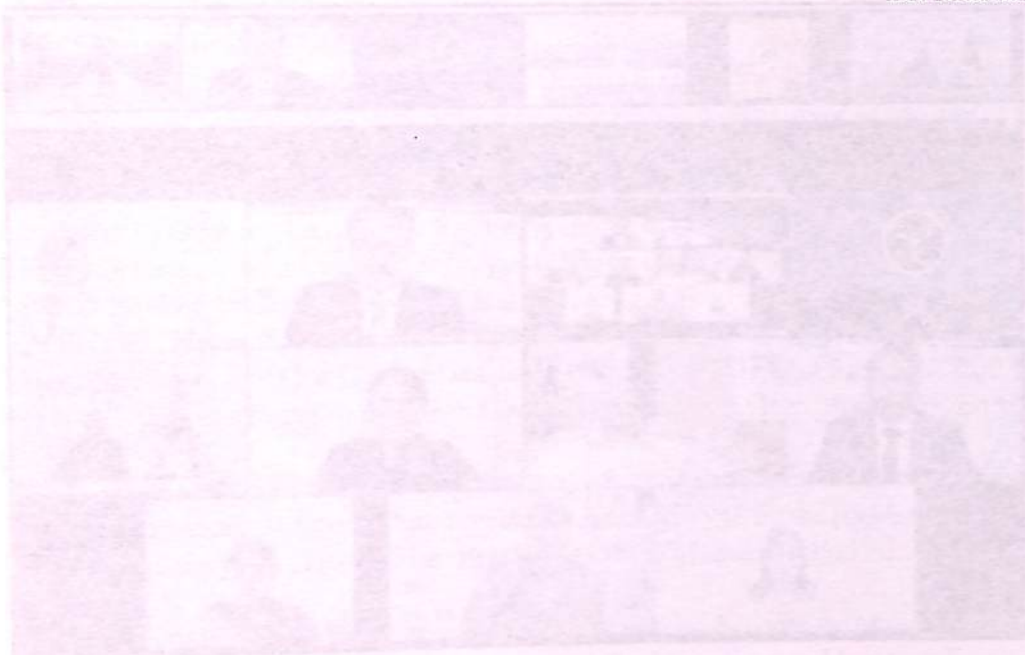
In the 3rd plenary session, on the theme of “*Global Governance for a Sustainable World Order*”, the Hon. Justice Myo Tint made his address and shared his view regarding with “*Climate Change and Sustainable Delevelopment in Myanmar: the Role of Judiciary*”. In the Hon. Justice Myo Tint’s address, he emphasized that judiciary has a critical role to implement enforcing laws, and support environmental rule of law. And then, he pointed out that environment does necessarily belong to the present generation but also to the generation. suggested that major stakeholders and policy makers are working together judiciary tackle the challenges of climate change.

The speech opened my eye to the rights of citizen on protection of environmental conservation on much extent means to our generation. So, I firmly believe that we have responsibility to make environment a better place for our next generation.

Conclusion

Myanmar deligation attended the Conference, and like other countries, exchanged the view about the role Myanmar judiciary on environmantal rule of law. We had a great experience and knowledge from the Conference as regards to the challenges of global governance. This is also the fifth participation of Myanmar delegation from the Supreme Court of the Union to the International Conference of Chief Justice of the World since 2016. It can be said that Myanmar judiciary steps towards stronger judicial cooperation with foreign countries.

Dr. Marlar Maw

၂၂-၁၁-၂၀၂၁ရက်နေ့ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ် တရားသူကြီး ဦးမျိုးတင့်
“(၂၂)ကြိမ်မြောက် တရားသူကြီးချုပ်များ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာညီလာခံ” သို့ တက်ရောက်သည့်
မှတ်တမ်းဇာတ်ပုံ

၂၂-၁၁-၂၀၂၁ရက်နေ့ “(၂၂)ကြိမ်မြောက် တရားသူကြီးချုပ်များ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာညီလာခံ” သို့
နိုင်ငံတကာမှ ကိုယ်စားလှယ်များ တက်ရောက်သည့် မှတ်တမ်းဇာတ်ပုံ

The First Case in My Life

U Mya Thein. B.A.,B.L.

The Beginning of a Lawyer's Life.

I graduated in 1962 with a Bachelor of Arts and my second degree was in Bachelor of Law. After passing my first year of law, I continued learning as a chamber student under my father's supervision, who was an Advocate.

In 1964, I obtained a Certificate of Higher-Grade Pleader and could then practice as a lawyer of the lower class. My Enrollment number as a Higher Grade Pleader was "1894" and dated 10 August, 1964. My Enrollment Number as an Advocate was "973" and dated 12 October, 1965.

During those days, almost all the Courts were situated at the Police Commissioner's Office Building on Strand Road, not very far from the High Court Building. The lockup for prisoners under trial was on the ground floor and so were the Honorary Magistrate Courts. On the first floor, were the Rangoon City Civil Court, the Rangoon and Hanthawaddy Session Judge Court, the Eastern Divisional Court, the Western Divisional Court and Additional Magistrate Courts.

Petition writers were scattered around the vicinity. Lawyers' offices were like honeycombs of a beehive; on Barr Street, Phayre Street, and Merchant Road. It was very convenient for the clients, lawyers as well as all legal professionals related to all walks of life.

The name Barr Street was given in commemoration of G.E. Barr, Assistant Commissioner, formerly Sitke at Moulmein and the name Phayre Street was given in commemoration of (Sir) Arthur Purvis Phayre, the first commissioner of Pegu. (A History of Rangoon 1939 Edition page 188.) The Steward Lockup was very notorious during the British time and situated in the Barr Street. (Now, it was demolished and a newly constructed highrise building has been replaced.)

The High Court of Judicature Rangoon was constituted on 11 November, 1922 by the Letters Patent by the King George the Fifth appointing the First Chief Justice being Sir Sydney Maddock Robinson, Knight, and other Judges being Leslie Harry Saunders, Esquire, Champion of the Most Exalted Order of the Star of India, Maung Khin, Esquire, Charles Philip Radford Young, Esquire, Henry Sheldon Pratt Esquire, Benjamin Herbert Heald, Esquire, John Guy Rutledge, Esquire, one of Our Counsel learned in the Law, and Hugh Ernest Mac Coll, Esquire. (Rules and Orders applying to the High Court of Judicature at Rangoon Third Edition 1946 page 516.)

The High Court of the Union of Burma, which is the successor of the High Court of Judicature at Rangoon, was constituted on the 4th January, 1948 by the provisions of section 13 of the Union Judiciary Act, 1948. (The High Court Office Manual Second Edition 1959 Chapter 1 Paragraph 1.)

To become a lawyer is not an easy task; just like how Rome was not built in a day.

I had to build up my reputation as a young budding lawyer. I had to follow the dress code of a lawyer, appropriate and smart lawyers' clothing which includes Titepone, Longyi with head wrap known as Gaungbaung upon my head.

I wandered the courtship, seeking prospective clients around the Additional Courts one after another on the first floor. When I passed by the Second Additional Magistrate Court, a lady with a fragile tone called me “Saya Saya”. When I turned around, I saw a lady of about thirty years of age who said she needed a lawyer for her husband, Ko Aye, a carpenter of Phyarpone District, who was arrested under section 6. (1) of the Public Property Protection Act. She explained briefly about the case while I listened to the story very intently.

Ko Aye had an order from one of the monks of Phyarpone District to buy timber from the State Timber Board Sales Department in Rangoon to construct a monastery. During those days, the State Timber Board controlled the trade of wholesale timber. Ko Aye submitted an application with the list of timber necessary for the monastery, which was then permitted by The State Timber Board authority. After obtaining the permit, he went to the Sales Department to settle cash for the delivery.

He hired a truck to carry the timber to the jetty. Ko Aye, being a simple, humble and honest man, trusted the laborers for loading the timber onto the truck and did not oversee the process in detail. He assumed that the process would have been done properly.

After loading, the truck departed from the department. However, before reaching the jetty, Captain Aung Win O.S.D.: Officer of Special Duty followed suit with Ahlone Police Station Officers.

They stopped the car and unloaded the timber bought by Ko Aye. They accused that Ko Aye had taken more tonnage of timber than the amount he was entitled to and charged him with unauthorized possession of surplus timber.

The search form had been filled up and Ko Aye had to sign. He was at a loss of what to say because he had no idea what had happened and how it happened. The case was sent up to the Second Additional Magistrate Court and Ko Aye was in custody.

Fees

Relating to my fees, I had no experience with it, so I asked her for a hundred and fifty kyats. She requested to lower the fees and finally we agreed to the price of one hundred kyats, with fifty kyats to be paid in advance.

On the way to lockup, I bought a Power of Attorney form and an application for Bail form with Sureties. Thereafter, I requested the petition writer who sold stamps, one kyat and fifty pyas court fee stamps to affix, one for the bail application and another for my lawyer’s Power of Attorney.

The petition writer advised me with a low voice “Saya, you do not need to affix the court fee stamp for persons under duress. Exemption was given in the Stamp Act under Section 19. (XVII)”. I did not know that before and I thanked him. I realized that a lawyer should learn from experienced staff and learned that a lot of legal technicalities, minute in detail.

Thereafter, we went to the lockup and asked Ko Aye to sign the Power of Attorney before the lockup In-Charge.

At the court

While we were waiting for our case, the Magistrate cleared up some remand and adjourned matters. After some time, the case was called for by the Court Clerk and I bowed to

the Court with a State Seal behind and put-up the Bail Application together with my Power of Attorney.

The Magistrate was U Myint Kyi Dwe, a very smart Magistrate. He asked me, “Is this your first case, young lawyer?” I answered in the affirmative. He then replied, “As to welcome you and to encourage you, I would grant bail with two sureties to your client”.

Can you imagine how happy I felt? I paid full respect to my benevolent master U Myint Kyi Dwe for his encouragement to become a good lawyer.

Case study

I approached the Court Clerk, Ko Mya Ohn to deliver me the case for study. He asked me for what, I told him I would copy myself. He gave me a grin and called me Saya, as a legal practitioner, you can inspect a record and may make notes, but no extracts. Therefore, you were not allowed to copy the proceeding word by word. Please see Chapter VI, Paragraph 103. Rule (46) of the Courts Manual. I needed to learn from the very basics of practice every day. Anyhow, I thanked him. (Kindly note that the Courts Manual has been translated and published with English and Myanmar versions in 1999 and 2018 but only Chapter I to Chapter V had been translated in English.)(The Rules to Inspect proceedings in 1985 B.L.R. Annexure.)

I applied for an uncertified copy of the case for my study. There are two kinds of copies, one is an uncertified copy which can be used for personal use but cannot be put as evidence. Another is a certified copy which can be used as evidence.

The following are the list of items I had obtained:

- a. F.I.R. First Information Report - a concise statement of the facts of the case but must contain the first information and the list of witnesses.
- b. Search Form - a form of a seizure of property before two respectable witnesses signed by the accused, two search witnesses and the search officer.
- c. Ko Aye’s application and the attached list of timber, vouchers, delivery sheet and other necessary documents.

After receiving the documents, I repeatedly studied the case materials and the Public Property Protection Act but to no avail. I could not solve the problem. I did not see a glimpse of light to pull Ko Aye out from the whirlpool of trouble.

I confided my frustration to my father. My father told me that he also had similar experiences during his youth as a lawyer and he reassured me not to be discouraged. He advised me to study my case thoroughly again and again and to think deeply, and that I would find the solution for sure.

I had no other case except Ko Aye’s case. To get my stress relieved, I loitered around Merchant Road near Barr Street and went into a book stall, “People’s Literature”, opened by Thakin Kyaw Sein. Most Leftists gathered there as a politicians’ hub. I did some window shopping and came across a book which could potentially be useful to my case, “How to calculate a tonnage of timber”. I browsed through it briefly and bought it without hesitation.

After getting back to my office, I started studying the book and tried to calculate all the timber planks and scantlings according to the vouchers, receipts, and everything. I could finally catch the tiny glimpse of light to save Ko Aye. Oh! It seemed his luck turned from black clouds to a clear sky. Thunders and heavy showers subsided. Every cloud has a silver lining.

On the day of hearing

Examination-in-Chief

Captain Aung Win, O.S.D. of the State Timber Board, the person who opened the F.I.R. was called for before the Court.

The C. P. O. acted for the State and I for the Accused.

His statement was as follows: One of the informers gave him information that Ko Aye overloaded the timber. He called for the Ahlone Police and followed the truck to conduct a search. Found that the timber was overloaded in tonnage. Ko Aye took possession of more tonnage of timber belonging to the State. That was why Ko Aye was guilty of unauthorized possession of over tonnage of timber and was arrested.

Cross examination

I asked Captain Aung Win, "Would you like Justice to be done, according to Law?"

He replied, "Of course!"

I continued, "I will ask you step by step and please answer as you see on my calculations."

First, I showed him the list of timber attachments of Ko Aye's application by size, length and value to be bought from the State Timber Board. Then, I showed him the list of timber searched by the police by size, length and value. He answered that it was all correct.

The difference was that Ko Aye had actually received more timber in weight but less in monetary value. How did it happen? Ko Aye had received a lesser proportion of big sized and expensive timber like 6"X 6", 4"X4", but he got more scantlings which were comparatively less expensive. The State Timber Board had actually taken excess money from Ko Aye and had to refund the difference worth about Tow Hundred Kyats to him.

The Court's Order

Captain Aung Win was a good hearted and a very smart gentleman. He realized that it had been very unfair ordeal to Ko Aye. Without hesitation, he told the court that he felt sorry to cause trouble to Ko Aye and wanted to withdraw the case at once if the Court allowed it.

The Magistrate ordered Ko Aye to be discharged and marked the case as "Mistaken". All the timbers were returned to Ko Aye. Captain Aung Win brought Ko Aye together with me to his office and refunded the surplus money. Before proceeding, apologized again.

After receiving the money, Ko Aye settled my balance fees.

He and his wife were elated. I was proud and content at my ability to let the truth prevail and save the innocent.

A good lawyer is able to save innocent people just like a guardian with a shield. I was thankful to Captain Aung Win for his rightfulness and the Honorable Magistrate U Myint Kyi Dwe for his best judgement.

"Justice cannot be done without the cooperation of all participants in the judicial process."

Moral

Although I was a young lawyer without experience, I could win a case with passion and determination.

Leave no stones unturned.

U Mya Thein. B.A.,B.L.

Cause of Action, Joinder of Causes of Action and Splitting a Cause of Action

Kyaw Kyaw (Judicial Officer)

A Cause of Action is essential to a Civil Suit and without a Cause of Action a Civil Suit cannot arise.

Meaning of Cause of Action

Cause of Action means the facts that entitle a person to sue. The cause of action may be a wrongful act, such as trespass; or the harm resulting from a wrongful act, as in the tort of negligence.¹

Cause of Action means a group of operative facts giving rise to one or more bases for suing; a factual situation that entitles one person to obtain a remedy in court from another person.²

Cause of action means every fact, if traversed, will be necessary for the plaintiff to prove in order to support his right to judgment of the court. The cause of action must be antecedent to the institution of the suit. When the plaintiff files his suit for any relief before he is entitled to it, his suit is bowed to fail for want of a cause of action. Order 7, Rule 11 in very clear terms lays down that the plaint shall be rejected where it does not disclose a cause of action.³

“Cause of action” occurring in s.20(c) of the Civil Procedure Code means every fact which if traversed, it would be necessary for the plaintiff to prove in order to support his right to the judgment of the Court. In other words, it is a bundle of facts which it is necessary for the plaintiff to prove before he can succeed in the suit.⁴

A cause of action is a collection of facts which will justify a court award a legal remedy. If on the pleaded case, the court is able to award a remedy, there is a cause of action. In this sense, a cause of action is a substantive legal right.

Relation of cause of action and right to sue

A cause of action confers a person a right to sue and standing to sue, is also known as “locus standi”. Where a person has no interest at all, or no sufficient interest to support a particular legal action, the person will not have locus standi and thus no standing to sue.

The sufficient interest will not be the same in all cases.

The expression “the cause of action”, in a comprehensive sense, includes “the right to sue” within the meaning of Article 120 of the Limitation Act and that it comprises the entire set of facts that gives rise to an enforceable claim, that is, the right and its infringement. That time begins to run as soon as the right to sue first accrues unless it is a case of recurring case of action, e.g., monthly or yearly demand of rent and that the right to sue for a declaration of

¹ Oxford dictionary of Law, Page-63

² Black's Law Dictionary, Page-251

³ U PO Thi and one v. Mg Kyaw Sint, 1952, BLR (HC), Page-410

⁴ U Saung v. U Khin Maung and one, 1959 BLR (HC), Page-314

right title to land in the possession of the plaintiff arises and time begins to run from the first act of the defendant prejudicial to the plaintiff's right or title. The question as to when exactly the right to sue accrues depends upon the particular facts of the case. Mere casual denial of plaintiff's title may be ignored by him so long as his rights are not affected, for instance, a mere entry in the Revenue Register favourable to the defendant. A mere continuation of a prior cause of action does not give rise to a fresh right.⁵

Joinder of causes of action

A person may not institute more than one suit for a single cause of action.

Ordinarily every cause of action must be a basis for a single suit, but several causes of Action may be united in one action.

Joint interest in the main questions raised in the litigation is a condition precedent to the joinder of several causes of action against several defendants.

The object of Order II, Rule 2 is to prevent multiplicity of suits. The cause of action must be same for application of the rule.

A plaintiff may unite in the same suit several causes of action against the same defendant, or the same defendants jointly; and any plaintiffs having cause of action in which they are jointly interested against the same defendant, or the same defendants jointly may unite such causes of action in the same suit.

Cause of action for performance of contract and cause of action for recovery of immoveable property are jointly connected against the same defendant or the same defendants. So the plaintiff may unite these causes of action in one suit.⁶

"Order 2, Rule 2 of CPC is directed to securing an exhaustion of the relief in respect of a cause of action and not to the inclusion in one and the same action of different causes of action, even though they may arise from the same transaction."⁷

Joinder in one suit of distinct causes of action against different defendants, each of whom is unconnected with the cause of action against the other, complicates the case before the judge, and renders it exceedingly difficult for him in dealing with the case of each defendant to exclude from his consideration those portions of the evidence which may not be admissible against one or more of the others.

Order 2, Rule 3 of CPC provides that the plaintiff may unite in the same suit several causes of action against the same defendant, or the same defendants jointly. The said order contemplates uniting of several causes of action in the same suit. By necessary implication, a cause of action for infringement of copyright and a cause of action for infringement of trademark or a cause of action of passing off would be different. Even if one cause of action has no nexus with another, Order 2, Rule 3 may apply. However Order 2, Rule 3 CPC ipso facto would not confer jurisdiction upon a court which had none, so as to enable it to consider infringement of trademark under the 1957 Act as also the 1958 Act.⁸

Splitting a cause of action

Splitting a single cause of action is the act of instituting two or more suits for the same cause of action.

5 DAWTHAN MAY v. MA MYA NGWE and three others, 1962 BLR (HC), Page-41

6 11 Zaw Pe v. Daw Khin Than, 1985 BLR, Page-59

In splitting cause of action, the pleader divides a single cause of action, claim or demand into two or more parts, brings a suit for one of such parts with the intent to reserve the rest for another separate action.

Where several causes of action are joined together in the suit which cannot be joined there being no common question of law and fact the suit is bad for misjoinder of causes of action or multifariousness.

Rule 4 of Order II lays down that no cause of action shall, unless with the leave of the court, be joined with a suit for the recovery of immovable property except: Claims for mesne profit or arrears of rent in respect of the property claimed or any part thereof; Claims for damages for breach of any contract under which the property or any part thereof is held; Claims in which the relief sought is based on the same cause of action.

Rule 6 of Order II, however, provides that where it appears to the court that the joinder of causes of action in one suit may embarrass or delay the trial or is otherwise inconvenient, the court may order separate trials.

The suit for possession and suit for mesne profits do not arise out of the same cause of action. Causes of action of two suits are different and therefore the suit was not barred under Order 2, Rule 2, of the Code of Civil Procedure. In a suit for possession the plaintiff-appellant need only to prove possession within 12 years and defendants occupation without right. For mesne profits he has in addition to prove the duration of the dispossession, its termination and the amount he is entitled to as damages.

Sometimes suits arise where the facts or circumstances create Multiple Causes of Action.

There are a number of specific causes of action, including: contract-based actions; statutory causes of action; torts such as assault, infringement, recovery of the possession of immoveable property, recovery of the possession of moveable property.

If a suit can be instituted as a representative action on behalf of numerous persons having the same interest with a view to avoid multiplicity of litigation, a writ petition can also be filed as a representative action on behalf of numerous persons having the same interest against the State and public authorities and such a writ petition would be categorised as a public interest litigation on behalf of all such numerous persons who have the same interest. *Association of the Residents of Mhow v. Union of India*,⁹

A suit filed in terms of Order 1, Rule 8 should ordinarily be premised on the ground that defendants represent the parties interested in the suit. Defendants in such a suit although must be able to represent public in general, but no personal decree can be passed against them, *V.J. Thomas v. Pathrose Abraham*,¹⁰

Rejection of Plaintiff

Plaint cannot be rejected based on allegations made by defendant in his written statement or in his application for rejection of plaintiff. Court has to read entire plaintiff as whole to find whether it discloses cause of action or not. If plaintiff discloses cause of action, then it cannot be rejected under Order 7 Rule 11(a). Whether plaintiff discloses cause of action is

⁸ Dhodha House v. S.K.Maingi, (2006) 9 SCC 41

⁹ AIR 2010 MP 40(46)(DB).

question of fact, and it has to be gathered on basis of plaintiff averments taking them to be true. As long as plaintiff discloses cause of action, mere fact that plaintiff may not succeed in suit cannot be ground for rejection of plaintiff, *Kuldeep Singh Pathania v. Bikram Singh Jaryal*,¹¹

Rejection of the plaintiff under Rule 11 does not preclude the presentation of a fresh plaintiff in terms of Rule 13.¹² Rejection of plaintiff is not a bar for presentation of fresh suit.¹³

A plaintiff cannot be rejected for misjoinder of parties and causes of action. If there is power in the court to consolidate different suits on the basis that it should be desirable to make an order consolidating them or on the basis that some common questions of law or fact arise for decision in them, it cannot certainly be postulated that the trying of a suit defective for misjoinder of parties or causes of action is something that is barred by law. The power to consolidate recognised in the court obviously gives rise to the position that mere misjoinder of parties or cause of action is not something that creates an obstruction even at the threshold for the entertaining of the suit.¹⁴

Without an adequately disclosed the cause of action the plaintiff can be rejected at the outset. It is not sufficient merely to describe that certain events occurred that entitles the plaintiff to relief. All the essential elements of each cause of action must be disclosed in the plaintiff.

The question of cause of action is the one which must be decided as a preliminary issue under Rule 11(A) of Order 7 of Civil Procedure Code.

A suit is filed on a cause of action. What would constitute a cause of action is now well settled. It would mean a bundle of facts which would be necessary to be proved by the plaintiff so as enable him to obtain a decree.¹⁵

In order to consider Order 7, Rule 11, the Court has to scrutinize the material in the plaintiff. At that stage, the pleas taken by the defendant in the written statement are wholly irrelevant and the matter is to be decided only on the plaintiff averments. If the allegations are vexatious and meritless and not disclosing a clear right to sue, it is the duty of the trial Judge to exercise his power under Order 7, Rule 11.

Commentary

All of the above-mentioned I would like to present Cause of Action is a bundle of material facts which it is necessary for the plaintiff to prove in order to get relief in the suit. But it does not comprise every piece of evidence which is necessary to produce in order to prove such material facts.

Misjoinder of causes of action has been regarded under the Civil Procedure as a mere irregularity. Therefore neither a plaintiff will be rejected on the ground of misjoinder of causes of action, nor a decree could be reversed or substantially varied in appeal.

Kyaw Kyaw (Judicial Officer)

10 (2008)5 SCC 84.

11 (2017) 5 SCC 345.

12 Sopan Sukhdeo Sable v.Asstt. Charity Commr., (2004) 3 SCC 137

13 Shreya Vidyarthi v.Ashok Vidyarthi, (2015) 16 SCC 46: (2016) 3 SCC (Civ) 611.

14 Prem Lala Nahata v.Chandi Prasad Sikaria, (2007) 2 SCC 551.

15 Dadu Dayalu Mahasabha v.Mahant Ram Niwas, (2008) 11 SCC 753.

Face to Face Hearings to Remote Hearings: a significant turning point

Shwe San

The recent outbreak pandemic, COVID-19, has caused a massive disruption for the living lives of all people around the world. In addition to the stability of all people's lives, it also affects the stability of the global economy as well. The transmission of coronavirus has been so speedy, and it could even cause the death of many people across the world. To take control of the transmission of coronavirus, the authorities of many countries had to urgently issue the measures for social distancing, working from home and self-isolation. Besides, the other efforts, such as imposing restrictions on trading, travelling and crossing-border areas were adopted to prevent and reduce the contagion of the Covid-19 disease. People obey the Covid-19 prevention measures, there is a distance between the society and people are losing chances for keeping close contacts to each other, for having familiarity with friends and for working cooperatively in jobs.

Though we have been unavoidably receiving this kind of unprecedented experiences, those effects, in some sectors, have become the reasons to lead to the significant turning point for the performance of mandatory tasks by combining with the advanced technology in the midst of pandemic replacing the conventional methods of the business.

Due to COVID-19, judicial sector had been one of the sectors that was affected. In local courts, so many civil suits were postponed, and remand arrangements in criminal cases were conducted by videoconferencing. Since late December 2019, the Pandemic had continued and as the months went by, the judiciary has been planning for practicing remote hearings for court users who needs court services urgently. It was a new chapter not only for the courts but also for the court users.

The other countries such as, United States, India and Philippines, adopted regulations or directions for shifting from face-to-face hearing to remote hearing in conducting their court proceedings. In the District of Columbia Circuit of United States published a notice stating that in-person oral arguments will suspend and proceed cases by videoconferencing by using Zoom until further notice is issued.¹ This notice was issued for second time and the first notice was issued dated on December 30, 2021, stating that all the arguments will be suspending until January 2022. The Supreme Court of India started its online hearings for two weeks starting from January 3, 2022.² The United Kingdom issued the National Guidance for the Family Court to practice during Pandemic³ for all hearings and submitting documents are operated electronically. Also in Philippine, the Supreme Court of Melina issued the guidelines for virtual hearing for the proceedings in courts as an alternative mode in respond to the

1 The Notice of United States Court of Appeals, District of Columbia Circuit, noticeCourtOperations 20220120.pdf(uscourts.gov) (Last accessed on 25.2.2022)

2 SC shifts to virtual hearings from January 3 for two weeks, dated on January 2, 2022 (<https://english.mathrubhumi.com/news/india/sc-shifts-to-virtual-hearings-from-january-3-for-two-weeks-1.6323947>) (Last accessed on January 25, 2022)

COVID-19 health crisis.⁴ Under its guidance, the mode of videoconferencing is intended to be applicable even after the current health crisis. Besides, for the persons who were charged with the terrorism related offences, genocide, or other offences against humanity, the Presiding Judge, if requested, can suspend the remote hearing, and permit personal hearing. Another country of the Republic of South Africa, the Supreme Court of Appeal issued a practice direction⁵ on 29 April 2020, for conducting the cases by way of video conferencing as a default position. The provisions of the direction provide in detail that are necessary as much as possible while conducting remote hearing for all the participants such as the solemnity upon remote hearing, the outfit to wear in the occasion, the manner address including the light upon the person on the computer screen and the background noises and other possible disturbance while conducting remote hearing.

All these kinds of the technology-based changes in judicial sectors are conducted through the zoom, skype, Microsoft team or other online-based web-platforms.

Similarly, in the sector of International Arbitration, most of the famous International Arbitration Institutions have changed their operating systems relating to submitting documents, submitting new requests for arbitrations, and conducting international Arbitration cases. Since the outbreak had started, the offices of most of the International Institutions were closed and physical materials regarding to arbitration or mediation cases sent in persons were not accepted. Only electronic submissions were accepted for all the communications. Several International Arbitration Centres such as SCC,⁶ ICC,⁷ HKIAC,⁸ ICSID⁹ and SCAI¹⁰ issued various statements to move the physical hearings to virtual hearings. SCC issued a statement¹¹ for the parties to encourage to use virtual facilities in performing cases in accordance with the timetable as previously arranged. In the next month on April 2020, ICC issued a guidance note for mitigating the effects of Pandemic¹². According to its guidance, tribunals and counsels will focus to mitigate the delays due to Covid 19, and case hearing processes are conducting by audioconference and videoconference.¹³ Besides, the guidance note reveals that the institution has licensed for their various videoconference platforms such as Microsoft Teams, VidoCloud

3 Microsoft Word - Lincolnshire Supplementary Guidance 25.3.2020.docx (wordpress.com) (Last accessed on 17. 1. 2022)

4 Re: Proposed Guidelines on the Conduct of Videoconferencing | Supreme Court of the Philippines (judiciary.gov.ph), PHYSICAL CLOSURE OF COURTS FROM 21 TO 31 JANUARY 2022 | Supreme Court of the Philippines (judiciary.gov.ph) (Last accessed on 25.1.2022).

5 Practice Direction - Supreme Court of Appeal Video or Audio Hearings During Covid-19 Pandemic, The Republic of South Africa dated on April 29, 2020. (Practice Directions (supremecourtsofappeal.org.za) (Last accessed on 25.1.2022)

6 The International Institute of Stockholm Chamber of Commerce.

7 The International Court of Arbitration of the International Chamber of Commerce.

8 The Hong Kong International Arbitration Centre.

9 The International Centre for the Settlement of Investment Disputes.

10 Swiss Chambers' Arbitration Institution.

11 COVID-19: Information and Guidance in SCC Arbitration (27 March, 2020), COVID-19: Information and guidance in SCC arbitrations - The Arbitration Institute of the Stockholm Chamber of Commerce (sccinstitute.com) (Last Access on 20. 1. 2022)

12 ICC Guidance Note on Possible Measures Aimed at Mitigating the Effects of the COVID-19 Pandemic, ICC Digital Library (iccwbo.org) (Last accessed on 17. 1. 2022), Urgent COVID-19 message to DRS community - ICC - International Chamber of Commerce (iccwbo.org) (Last accessed on 19. 1. 2022)

and Skype with the high security settings.¹⁴ SCAI added new rules for virtual hearings by stating that case hearings can be conducted by video conferencing or other appropriate methods.¹⁵ Institution from Asia, HKIAC issued several statements such as precautionary measures in respond to Covid -19¹⁶, guidelines for virtual hearings¹⁷ and virtual hearing services and success stories,¹⁸ Another International Arbitration Centre, which mostly deals with International Investment cases, ICSID, announced a brief guidance¹⁹ for online hearing services. ICSID offered video-conferencing platform which can allow hundreds of participants from any location with no extra charges.

By learning these statements of various arbitral institutions, the approaches they take and the ways they focus are slightly different. For example, when SCAI provided online hearing services by including a provision in its existing Rules, SCC simply offered a platform and suggested to conduct the arbitral proceeds electronically. For ICC, in addition to the various licensed, the institution also ensured the high security system, online etiquette and due process considerations plan with the special intentions to mitigate the delayed cases. In HKIAC's approach, the Centre offers IP-based video conferencing available up to 8 different locations acceptance, cloud-based video conferencing such as Zoom, Cisco, Webex, Microsoft and Bluejeans. It also focuses on the health and safety from the infections of their guests and their operational staffs. Every person who is coming to their Centre will be needed to bring Health Declaration Form, to wear masks all the time and to have a temperature check.

This significant change from personal hearings to virtual hearings with the supportive technology tools can be remarked as an adverse impact of the Pandemic. It is true that the conduct of remote hearing is cost-effective and convenient, but there can be some elements. No matter how much this adaptive change of remote hearing is convenient and cost and time effective, there can be some factors that are needed to be taken into considerations for using as a perpetual mode. High speed internet, Tec-infrastructures and data privacy tend to be core issues for using technology in Courts. Moreover, the credibility of a testimony and accessing fairness and justice ought to be other concerns for the courts to practice virtual trial.

As a personal prediction, taking an oath for telling the truth in a virtual hearing can be problematic, especially for Buddhists. Before a trial starts, the Christian hold a Bible, and the Islam hold a Quran to take an oath before testifying. But for Buddhists, the court needs a special arrangement for them to hold a traditional designated-swearing-text material for Buddhists. Because this kind of material used to be kept in courts. Some people might argue

¹³ Id, Paragraph 8.

¹⁴ Id, Paragraph 32.

¹⁵ Article 27(2) of SCAI (Replacing SCAI with Revised Swiss Arbitration Rules, 2021. | VIA Mediation Centre), (*Swiss-Rules-2021-EN-1.pdf) (Last accessed on 19. 1. 2022)

¹⁶ Precautionary measures at HKIAC in response to Covid-19 | HKIAC updated 3 September 2021. (Last accessed 21. 1. 2022)

¹⁷ HKIAC Guidelines for Virtual Hearings 3.pdf dated on 14 May 2020, (Last accessed on 27.1.2022).

¹⁸ Virtual Hearings at HKIAC: Services and Success Stories | HKIAC (Last accessed on 21. 1. 2022).

¹⁹ A Brief Guide to online Hearings at ICSID (<https://icsid.worldbank.org/en/Pages/News.aspx?CID=362>) (Last accessed on 18. 1. 2022)

that an affirmation can be done instead in the place of taking an oath. Affirmation in front of court before testifying is a formal declaration, and oath-taking custom is the priority rule to evaluate a witness's testimony. If the virtual hearing is intended to be planned to use as a permanent feature, the factor for the oath-taking custom should be taken into consideration. As another issue, the manner and the body language of a witness are watched to decide whether he/she is testifying the true even in the personal hearings. In virtual hearings, within a small space of computer screen, the presiding judge cannot be able to evaluate the hesitations and the twisted reactions of the witness. Besides, the judge and other parties to the case cannot see the witness is being taught the right answer from somewhere outside of the camera view. Moreover, in the civil suits, the presiding judge might be confused in determining whether the frequent absence of a party in virtual hearing is an intentional absence or due to technology difficulties. Besides, low-speed internet connections in rural areas can also be the negative cause to hold a virtual hearing.

It is undeniable that the significant change from face-to-face hearing to remote hearing for judicial sector has so many advantages for time, travelling expense and costs. But for some disadvantages that might appear, a particular observation and detailed practical guidelines are needed to make use of a permanent useful feature for judicial sector.

Shwe San

စာမူများပေးပို့ရန် ဖိတ်ခေါ်ခြင်း

ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်မှ ဥပဒေပညာပြန့်ပွားရေးအတွက် တရားရေးဂျာနယ်ကို နှစ်စဉ်ထုတ်ဝေလျက်ရှိပြီး ဥပဒေဖြင့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းပြုသူများအတွက်သာမက အများပြည်သူ အသိပညာပေးရေးအတွက်ပါ ရည်ရွယ်၍ ကဏ္ဍစုံ၊ အကြောင်း အရာစုံဖော်ပြလျက်ရှိပါသည်။ ယခုအခါ တရားရေးဂျာနယ်အား စဉ်ဆက်မပြတ်ထုတ်ဝေနိုင်ရန်အတွက် စာမူများစုဆောင်းလျက် ရှိရာ ဥပဒေပညာပြန့်ပွားရေးတွင် လူကြီးမင်း၏အသိပညာဗဟုသုတများကို မျှဝေသည့်အနေဖြင့် စာမူများပေးပို့ရန် ဖိတ်ခေါ်အပ် ပါသည်။

စာမူစည်းကမ်းချက်များ-

- ၁။ ဥပဒေပညာပြန့်ပွားရေးနှင့်သက်ဆိုင်သော ဆောင်းပါး၊ ဝတ္ထု၊ ကဗျာ၊ ကာတွန်းများ ရေးသားပေးပို့နိုင်ပါ သည်။ မြန်မာဘာသာ သို့မဟုတ် အင်္ဂလိပ်ဘာသာတို့ဖြင့် ရေးသားနိုင်ပါသည်။
- ၂။ အကြောင်းအရာအလိုက် ကွန်ပျူတာစာစီဖြင့် အများဆုံး A4 စာမျက်နှာ ၅ မျက်နှာထက် မပိုစေရပါ။ (Pyidaungsu Font Size12, Line Spacing-1)
- ၃။ မိမိကိုယ်တိုင်ရေးသားခြင်းဖြစ်ကြောင်း၊ မည်သည့်စာစောင်တွင်မှ ထည့်သွင်းဖော်ပြရသေးခြင်းမရှိ ကြောင်း ဝန်ခံချက်ပါရှိရမည်။
- ၄။ စာမူတစ်ပုဒ်အတွက် မူရင်းစာမူနှင့်အတူ မိတ္တူတစ်စောင်ပူးတွဲပေးပို့ရန်ဖြစ်ပါသည်။
- ၅။ စာမူများအား စာတည်းအဖွဲ့ထံ လူကိုယ်တိုင်ဖြစ်စေ၊ ကိုယ်စားလှယ်ဖြင့်ဖြစ်စေ၊ စာတိုက်မှဖြစ်စေ ပေးပို့ရန်ဖြစ်ပြီး စာရေးသူ ၏နေရပ်လိပ်စာအပြည့်အစုံဖော်ပြပေးရန်ဖြစ်ပါသည်။
- ၆။ ရွေးချယ်ခံရခြင်းမရှိသောစာမူများကို ပြန်လည်ရယူလိုပါက စာရေးသူကိုယ်တိုင်ဖြစ်စေ၊ ကိုယ်စားလှယ်ဖြင့်ဖြစ်စေ ထုတ်ယူ နိုင်ပါသည်။
- ၇။ ရွေးချယ်ခံရသည့်စာမူအတွက် စာမူခနှင့် ဂျာနယ်စာအုပ် (၁)အုပ်တို့ကို ချီးမြှင့်မည်ဖြစ်ပါသည်။
- ၈။ ပေးပို့ရမည့်လိပ်စာ-

အတွင်းရေးမှူး

တရားရေးဂျာနယ်စာတည်းအဖွဲ့

ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်

ဇွဲအမှတ်(၅၄)၊ သီရိမဏ္ဍိုင်လမ်း၊ ဥတ္တရသီရိမြို့နယ်၊ နေပြည်တော်

ဆက်သွယ်ရန်ဖုန်း- ၀၆၇ ၃၄၃၀၃၂၁၊ ၀၆၇ ၃၄၃၀၃၁၁

တရားရေးဂျာနယ်၊ စာတည်းအဖွဲ့

တရားစီရင်ရေးဆောင်ပုဒ်

- ✓ ဥပဒေနှင့်အညီ ဆုံးဖြတ်ပါ။
- ✓ မှန်မှန်နှင့် မြန်မြန် စီရင်ပါ။
- ✓ လုပ်ထုံးညီညီ ဆောင်ရွက်ပါ။
- ✓ လာဘ်ပေးလာဘ်ယူ ကင်းရှင်းပါ။
- ✓ ဖြောင့်မတ်တည်ကြည်မှုဖြင့်
တရားရုံး၏ ဂုဏ်သိက္ခာကို ထိန်းသိမ်းပါ။

